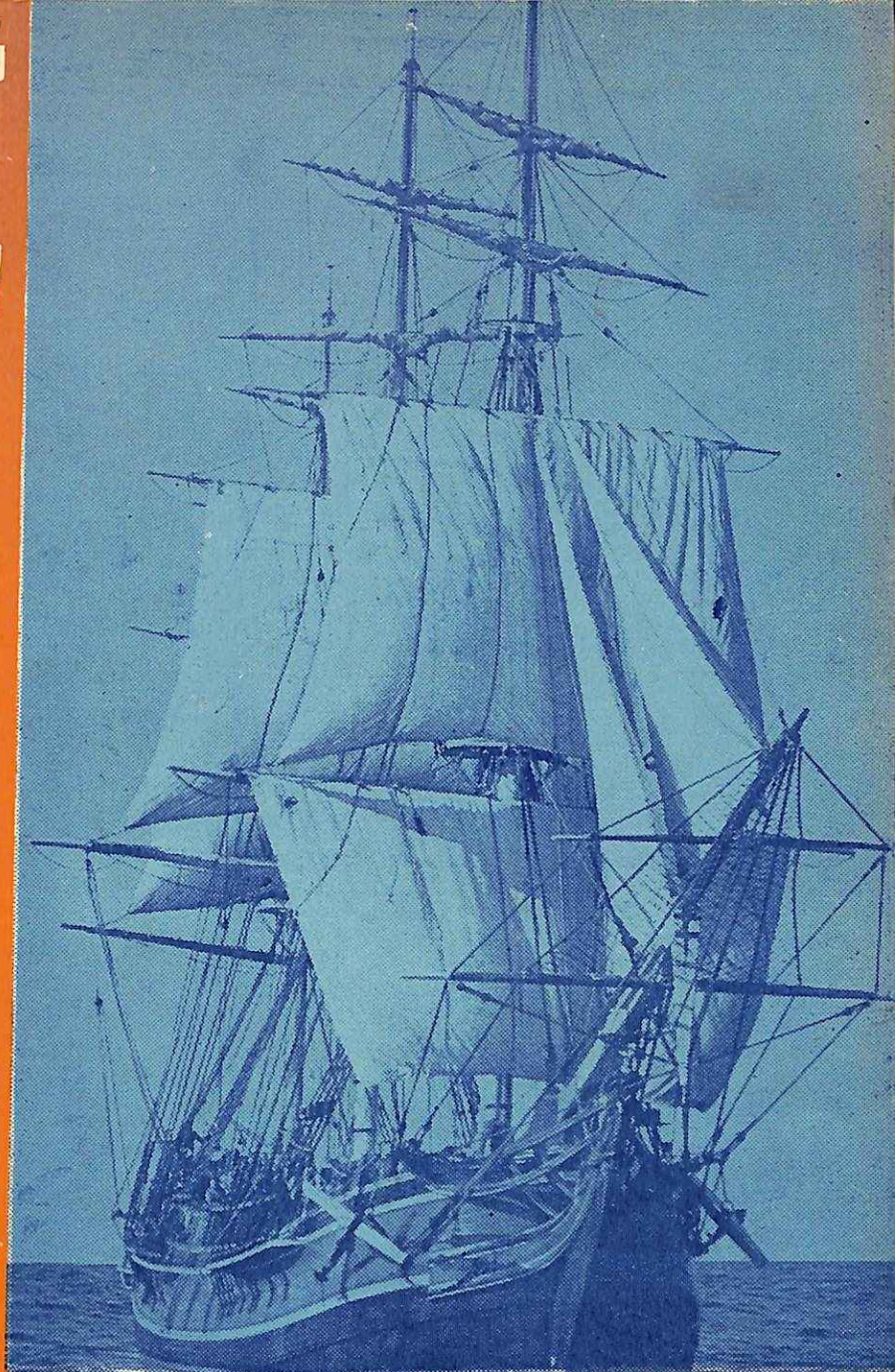

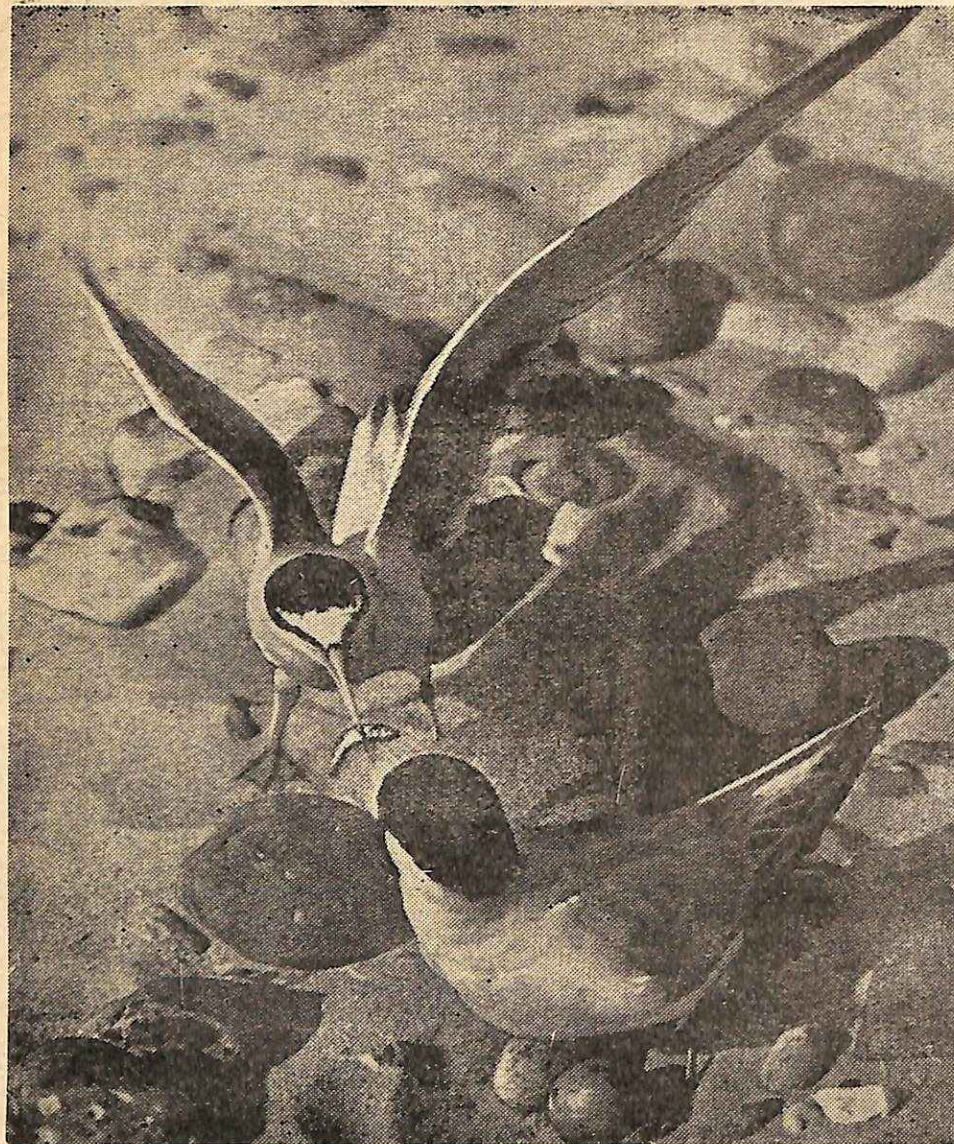
ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

- Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση
- ΧΑΒΑΗ: τὸ πεντηκοστὸ ἀστέρι τῆς Ἀμερικανικῆς Σημαίας
- Ἕνα τεράστιο ἄλμα: Νέα Ὑόρκη — Παρίσι σὲ 3 ὥρες καὶ 19 λεπτά
- Τὸ καρδί τῆς ἐρήμου

3

Τὸ καλοκαίρι τῶν παιδιῶν

**Ν' ΑΠΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥ-
ΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΙΟ ΑΔΙΚΗ ΣΤΕΡΗΣΗ**

...Ἡ πολιτεία θάπρεπε νάχει τὴν εὐθιγία καὶ τὴν εὐαισθησία νὰ διαλογί-
ζεται τί θὰ μπορούσε νὰ ἀντιπροσωπεύει μέσα στὸ αὐριο τὸ καθένα ἀπ' αὐ-
τὰ τὰ παιδιά, πού δὲν χαίρονται τὸ πιὸ ὀμορφο ἀγαθὸ τῆς πατρίδας μας,
πού δὲν εἰσπνέουν τὸ ὀξυγόνο πού πρέπει, πού ἡ καρδιά τους δὲν διευρύνεται
ἀπὸ τὴν ἀπλὰ, ἀπὸ τὸ φῶς κι' ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ μοναδικοῦ σὲ ὅλο τὸν
κόσμο κλίματός μας. Γιατί, τὸ μαράζωμα τοῦ ὀργανισμοῦ τους, ἔχει ἀντί-
χτυπο στὴν ψυχὴ τους καὶ στὴν πίστη τους. Κι' ἡ εὐρωστία ἐνὸς ἔθνους —
ἂν αὐτὸ τὸ ἔθνος μᾶς πονάει καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει — δὲν βασίλει ζεταὶ παρὰ
στὴν ψυχὴ καὶ στὴν πίστη τῶν πολιτῶν του...

ΕΝΩ ΜΑΣ ΚΑΛΕΙ

ΔΕΝ ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού συνέ-
βαινε νὰ σταθῶ μπροστὰ στὰ
παιδιά, μπροστὰ στὴ χαρὰ τῶν
παιδιῶν. Ἰσως ὅμως ἦταν ἡ πρώτη
φορὰ πού ἔμεινα τόση ὥρα παρακο-
λουθώντας καὶ διαλογιζόμενος τὴν εὐ-
τυχία τους. Ἦταν μιά ἀκτὴ ἀπὸ τὴς
πιὸ ὀμορφες τῆς χώρας μας. Ἐβλεπε
βορειοανατολικά κι' οἱ μαλακὲς ἀμμου-
διές πού διακόπτονταν ἀπὸ πράσινους
βρόχους, διαδέχονταν ὀλοκάθαρες ἢ
μιὰ τὴν ἄλλη σὲ μεγάλη ἐκτάση. Κα-
στανιές καὶ πλατάνια χύνονταν ὡς κά-
τω, σκεπάζοντας τὸ βουνὸ πού δέσπο-
ζε πάνω τους, χωρὶς ν' ἀφίνει νὰ φα-
νεῖ σὲ κανένα σημεῖο του, οὔτε μιὰ
γυμνὴ πέτρα. Ὁ ἥλιος εἶχε ἀνεβεῖ ὡς
δυσὸ καλὰ μὲτα ῥηλά, ὅταν τὴ μεγάλη
σιωπὴ, τὴ χρωματιστὴ σιωπὴ — τὸ
γαλάζιο τὸ πράσινο καὶ τὸ ἡλιακὸ φῶς
ἐσμιγαν προσφέροντάς σου μιὰ παρά-
δοξη αἴσθηση — τὴν διέκοψαν παιδι-
κὲς φωνές, χαρούμενες φωνές, σωστὸ
χωρδιακὸ τιτίβισμα ἐνὸς μπουλουκιῦ
πουλιῶν πού δὲν φαίνονταν. Προσπα-
θοῦσε νὰ μαντέψει ἀπὸ πού ἔρχον-
ται αὐτὲς οἱ φωνές, κυττοῦσε καὶ δὲν
ἔβλεπε τίποτα. Μάντευε μόνο πὼς
κατέβαιναν ὅπως τὸ νερὸ πού τρέχει
μέσ ἀπ' τὸ δάσος. Καὶ σὲ λίγο, τρεῖς
— τέσσερες σειρές, τρεῖς — τέσσε-
ρες κορδέλλες ζωῆς, ξεδιπλώθηκαν στὴν
ἀμμουδιά, τρέχοντας πρὸς τὴ θάλασσα.
Χεράκια πού κινιόνταν μεθυσμένα μέ-
σα στὸ φῶς, μαλλάκια πού ἀνεμίζον-
ταν, προσωπάκια πού ἄστραφταν ἀπὸ
χαρὰ, πενήντα παιδιά, ἑφτά ὡς δέκα
χρονῶν ὅλα τους, χόρευαν σὲ λίγο πα-
ραταγμένα δίπλα στὴ θάλασσα. Ἀρ-
παξαν μὲ τὰ χεράκια τους τὸ νερὸ, σὰ
νὰ ἦταν ἡ θάλασσα ἕνα γαλανόλευκο
τούλι καὶ ἤθελαν νὰ σηκώσουν, τὶς ἄ-
κρες του στὸν ἀέρα. Πέρασα δὴθεν ἀ-
διάφορος ἀπὸ κοντά τους, ἀπομακρύν-
θηκα κι' ἔμεινα γιὰ κάμποσο νὰ τὰ
κυττάζω ἀπὸ μακριά. Κυττοῦσα αὐτὴ
τὴ ζωὴ, τὴ χαρούμενη ζωὴ, πού σοῦδινε
τὴν αἴσθηση μιᾶς ἰδεατῆς μακαριότη-
τας.

Ἀργότερα ἀνακάλυψα τὴ μικρὴ τους
ξύλινη κατασκήνωση μέσα στὸ δάσος,
πλάι σ' ἕνα ποτάμι πού τ' ἀψιδωτὰ
κλωνάρια τῶν πλατανίων τὸ σκέπαζαν
σ' ὅλη τὴ διαδρομὴ του καθὼς κατέ-
βαινε ἀπὸ ψηλά, ὅπως χαράδρωνε τὸ
μικρὸ εὐλογημένο βουνὸ τῶν 1200 μέ-
τρων. Τὰ παρακολούθησα νὰ ἐπιστρέ-
φουν ἐκεῖ καὶ λίγο ἀργότερα τ' ἀπο-
χοιρέτησα ἀπὸ μακριά. Φεύγοντας,
εὐχήθηκα τὴν ἴδια εὐτυχία γιὰ ὅλα
τὰ παιδιά τοῦ κόσμου.

ΑΛΛΑ ὅλα τὰ παιδιά τοῦ κόσμου,
δὲν ζοῦν, δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν
αὐτὸ τὸ ὄνειρο. Συνήθως τὸ μυαλό
μας, στὶς περιπτώσεις αὐτές, φεύγει
πολὺ μακριά. Πηγαίνει στὴν Ἀφρική,
πηγαίνει στὶς Ἰνδίες, πηγαίνει στὰ
συνοικιακὰ περιθώρια τῶν μεγάλων πό-
λεων, στὰ μικρὰ σπιτάκια πού ἥλιος
δὲν μπαίνει ἀπὸ τὰ παράθυρά τους πο-

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

τέ. Θυμάμαι ὅτι, ἐπιστρέφοντας, δρέ-
θηκα σὲ μιὰ χτυπητὴ ἀντίθεση. Σὲ μιὰ
κάμαρα πού ἔβραζε ἀπὸ τὴ ζέστη
κατοικοῦσαν ὁ ἀκίνητος στὸ κρεβάτι
του παράλυτος πατέρας, ἡ μητέρα καὶ
τὰ τρία παιδιά, πέντε, ἑφτά, κι' ἐννέα
χρονῶν. Ἐνα ἀγοράκι — τὸ μεγαλύτε-
ρο — καὶ δυὸ κοριτσάκια. Ἡ δίψα γιὰ
τὴ ζωὴ, τὸ ὄνειρο, δὲν σβύνει ἀπὸ τὰ
προσωπάκια τῶν παιδιῶν, ὅσο σκληρὲς
κι' ἂν τυχαίνει νάβαι οἱ συνθήκες τῆς
ζωῆς τους. Ὅπως τὸ νερὸ τοῦ ποτα-
μοῦ πού δὲν κάνει πίσω, τὸ ἴδιο κι'
ἡ ζωὴ — ἡ πληγωμένη ζωὴ — χορο-
πηδαίει μέσα τους ἀναζητώντας μιὰ
διέξοδο στὸ φυσικὸ κόσμο. Κάθε τόσο
τὰ τρία παιδιά δὲν ἔκαναν τίποτα ἄλ-
λο, κυττοῦσαν, νὰ ξεγλυστρήσουν ἀπὸ
τὴ μητέρα τους, νὰ βγούν στὴν αὐλὴ,
νὰ πεταχτοῦν στὸ δρόμο, ἕνα δρόμο
στενὸ, σκοτισμένο κι' ἐπικίνδυνο πού
περνοῦσαν ποδήλατα καὶ αὐτοκίνητα.
Καὶ κάθε τόσο ἡ μητέρα τους πού τὰ
χανε, ἔτρεχε ἔξω καὶ τὰ μάζευε μέσα
τραβώντας τα, ἕνα ἀπὸ τὸνα χέρι κι'
ἕνα ἀπὸ τ' ἄλλο μαλώνοντάς τα μ' ἄ-
γριες φωνές, ἐνῶ τὰ μικρὰ στρίγγλι-

σιασμό καὶ κάνε τὴν ψυχὴ σκυθρωπὴ
καὶ παραπονεμένο τὸ βλέμμα. Δὲν ὑ-
πάρχει μεγαλύτερη δοκιμασία ἀπὸ τὸ
νὰ σὲ υποχρεώσουν νὰ ρωτήσεις αὐτὰ
τὰ παιδιά νὰ σοῦ εἰποῦν πού θὰ πᾶνε
τὸ καλοκαίρι. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ πού θὰ
ρωτήσεις μπορεῖ νὰ σοῦ ἀπαντήσει:

— Ποῖο καλοκαίρι;
— Ἐγώ, μοῦ εἶπε ἕνα παιδί δέκα
χρονῶν, περίμενα πὼς καὶ πὼς νὰ κλεί-
σουν τὰ σχολεῖα γιὰ νὰ δουλέψω.
— Νὰ δουλέψεις;
— Ναί, νὰ δουλέψω. Νὰ βοηθήσω τὸ
σπίτι μου.
— Καὶ ποιά δουλειὰ ἔχεις;
— Νά, θὰ πουλάω. Δὲν ξέρω ἀκόμα
τί θὰ πουλάω. Πασατέμπο ἢ λάστιχα
ἢ τσατσάρες...

Ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἦταν αὐτὸ πού θὰ
ἤθελε. Εἶναι τὸ μόνο πού δὲν θὰ ἤθε-
λε. Εἶναι ἄλλη ὅμως ἡ θέληση τῆς ζω-
ῆς κι' ἄλλη ἡ θέληση τῆς καρδιάς, ἄλ-
λη ἡ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, μιὰ ἀνάγκη
πού δὲν ἐκπληρώνεται εὐκόλα, μιὰ ἀ-
νάγκη πολυτελείας γιὰ πολὺ κόσμο.
Πουλώντας θὰ περάσει ἴσως καὶ κοντὰ
στὴ θάλασσα καὶ θὰ σταθεῖ γιὰ λίγο

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

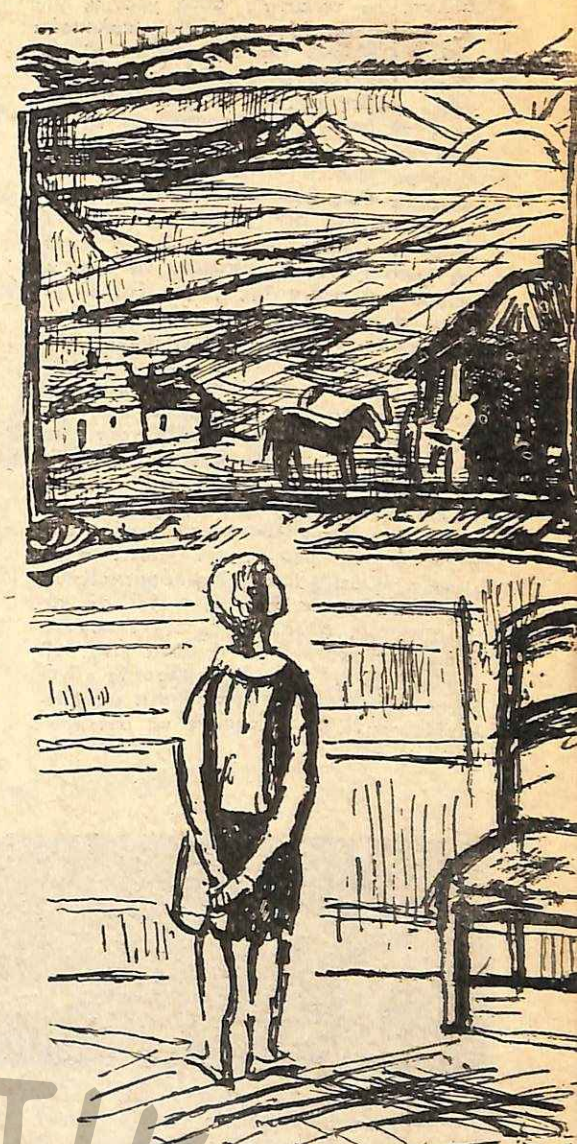
ζον. Ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ ἡ ἴδια
ἱστορία, τὸ ἴδιο μαρτύριο τῆς μητέ-
ρας, τὸ ἴδιο μαρτύριο τῶν παιδιῶν.
Ὁ πατέρας, ὅχι μόνο παράλυτος ἀλ-
λά καὶ τυφλὸς ἀπὸ τὸ ἕνα του μάτι,
ἔβαζε πότε — πότε κι' αὐτὸς μιὰ φωνή,
τὰπαῖνε κοντά του καὶ τὰ χαϊδεύε
ἢ σκούπιζε μ' ἕνα λερωμένο μαντήλι
τὰ ἰδρωμένα τους προσωπάκια. Ὁ ἥ-
λιος, ἡ θάλασσα καὶ τὰ δέντρα θρί-
σκονταν πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ μοῖρα
τους, παρ' ὅλο πού δὲν βρίσκονταν σὲ
μεγάλὴ ἀπόσταση, παρ' ὅλο πού δὲ θὰ
τοὺς κόστιζε τίποτα νὰ χαρίσουν τὴν
εὐτυχία σὲ τρία παιδιά περισσότερο.
Ἀνατέλλει πού ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ὁ
πάρχει πού ὑπάρχει ἡ θάλασσα, καὶ
τὰ δέντρα ἔχουν γιὰ ὅλους τοὺς περα-
στικούς τὶς σκιές τους. Ξαναθυμήθηκα
τὰ πενήντα παιδιά μπρὸς στὴ θάλασσα
καὶ σκέφτηκα ποιά θάταν ἡ μεγαλύ-
τερη πράξη πού θὰ μπορούσα νὰ κάνω
στὴ ζωὴ μου. Φαντάστηκα πὼς κρα-
τώντας ἀπὸ τὰ χεράκια τὰ τρία αὐτὰ
παιδιά τὰ πῆγα κοντά τους. Πὼς τοὺς
τὰ σύστησα καὶ τ' ἄφησα μαζί τους
καὶ πὼς ἔφυγα βλέποντάς τα νὰ χο-
ρεύουν τάχα, σὰν τρελλὰ ἀνάμεσά τους.

κυττάζοντάς τη. Ἐνας πρόωρα σκε-
πτόμενος ἄνθρωπος. Θὰ περάσει ἀπὸ
κάποιο πάρκο καὶ θὰ περιεργαστεῖ τὰ
δέντρα. Ἡ θλίψη ἐνὸς παιδιοῦ δὲν εἶναι
μόνο τὸ πιὸ ἱερὸ ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ἀνε-
ξίτητο πράγμα. Τὸ βράδυ στὸ σπύ-
τι του κανεὶς δὲν θὰ τὸ καταλάβει.

ΔΕΝ μπορῶ νὰ νοιώσω ἄλλο παι-
δί περισσότερο φυλακισμένο ἀ-
πὸ τὸ μικρὸ τοῦ ἀσαντέρ. Ὅ-
ποια φορὰ ἀνεβῶ κι' ὅποια ὥρα κατε-
βῶ σ' ἕνα μέγαρο τῆς λεωφόρου Πα-
νεπιστημίου συνάντῶ τὸν ἴδιο μικρὸ.
Μὲ γνωρίζει καὶ πατάει τὸ κουμπὶ γιὰ
τὸ τέταρτο, χωρὶς νὰ μιλήσει. Χθὲς
τὸν εἶδα νάχει κόψει τὰ μαλλιά του
μὲ τὴν ψιλὴ μηχανή.

— Τὰ παράκοψες, τοῦ εἶπα.
— Γιὰ τὸ καλοκαίρι, μοῦ ἀπαντᾷ.
Δὲν τὴν ἀντέχω τὴ ζέστη.
— Δὲν θὰ πᾶς καθόλου ἐξοχή;
— Τρελλάθηκα; Τρόμαξα νὰ τὴ βρῶ
αὐτὴ τὴ δουλίτσα. Νὰ μοῦ τὴν πάρει
ἄλλος;

Κι' ὁ μικρὸς φυλακισμένος ἀνεβοκα-
τεβαίνει, ταξιδεύοντας ἀπὸ τὸ πρῶτο
στὸ ὄγδοο πάτωμα κι' ἀπὸ τὸ ὄγδοο
στὸ πρῶτο. Κάποτε σ' ἕνα διάλειμμα
μισοῦ λεπτοῦ, σταματημένος στὸ ἰσό-
γειο, στέκει ἔξω ἀπ' τὴν ἀνοιγμένη
πόρτα τοῦ ἀσαντέρ καὶ κυττάζει τὸν
ἥλιο ἔξω στὸ δρόμο. Ἀλλὰ μισὸ λεπτό
μόνο. Οἱ πελάτες καταφθάνουν καὶ τὸ
ἀνεβοκατέβασμα ξαναρχίζει. Τὸ ψωμί
εἶναι τὸ πρῶτο ἀγαθὸ. Ἡ ἐξοχή,
βέβαια, γιὰ ἕνα παιδί δὲν εἶναι τὸ

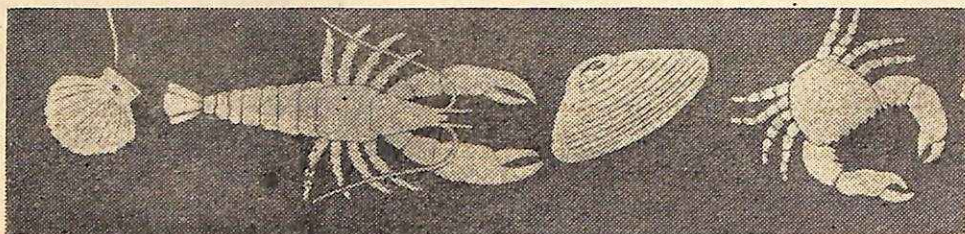

Ἐνα φτωχὸ παιδί βλέπει τὴν ἐξοχὴ σ'
ἕνα ζωγραφικὸ πινάκα...

δεύτερο κι' αὐτὸ τὸ διακρίνει κανεὶς
ὡρες — ὡρες στὰ μάτια του πού ἀ-
κίνητα γιὰ λίγο μοιάζουν σὰ νὰ βλέ-
πουν ὄνειρο, τὸ ἀνέφικτο ὄνειρο ἐκα-
τομμυρίων παιδιῶν πάνω σ' αὐτὸ τὸν
πλανήτη.

Η ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ τῶν πενήντα
παιδιῶν τῆς βορειοανατολικῆς
ἀκτῆς πού μνημόνευα στὴν ἀρχή,
ξυπνάει στὴ μνήμη μου κάθε φορὰ πού
βρίσκομαι μπροστὰ σὲ ὀρισμένα παι-
διὰ αὐτοῦ τοῦ εἶδους, σὲ παιδιά πού
ἀνοίγουν τὰ μάτια τους παγιδευμένα
ἀπὸ τὸ δάρβαρο καταναγκασμὸ τῆς
ζωῆς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ποικιλόμορφα
σωματεῖα, ἀσφαλιστικὰ ταμεία, ἄνθρωποι,
καθὼς καὶ ἡ ἐλλειψὴ πάντοτε κρατικὴ
μέριμνα, κάνουν κάτι περισσότερο ἀπὸ

άλλοτε τα τελευταία αυτά χρόνια, για να χαρίσουν λίγο από το καλοκαίρι στο παιδί, το βασιλιά αυτό του ανθρώπινου γένους, που στις περισσότερες χώρες άργουν να του αναγνωρίσουν το θρόνο του. Προσπαθούν να του δώσουν ένα μικρό μερίδιο από το καλοκαίρι του, από τα πρώτα του αναφαίρετα δικαιώματα. Ωστόσο, ο καλός αυτός κληρός δεν φτάνει σε όλα. Υπάρχουν μικροί ήρωες που δεν έχουν τα μέσα ή που δε μπορούν να εγκαταλείψουν το πεδίο της ζωής. Και οι μικροί αυτοί είναι πολυάριθμοι. Ένας περίπατος στις συνοικίες, μέσα στην καρδιά του καλοκαιριού, σε δεβαιώνει πως τα παιδιά που δεν ανταμώνονται με το καλοκαίρι είναι τα περισσότερα. Από μια τέτοια συνοικία έτυχε να περάσω δυο — τρεις φορές και να ιδώ το ίδιο θέαμα. Σμήνη παιδιών να σηκώνουν το κεφάλι τους προς τα πάνω, προσπαθώντας να αναπνεύσουν μέσα στα στενοσόκακα, μερικά απ' αυτά περιμένουν τη θεία τους, το μπάρμπα τους, τον παπού τους, να τα πάρει σε κάποιο χωριό, άλλα όμως, δεν έχουν να περιμένουν κανέναν. Κι' αυτά είναι τα πιο πολλά. Η πολιτεία, θάπρεπε να χεί την ευθιξία και την ευαισθησία να διαλογίζεται τι θα μπορούσε να αντιπρο-

σωπεύει μέσα στο αύριο το καθένα απ' αυτά τα παιδιά, που δεν χαίρονται το πιο όμορφο αγαθό της πατρίδας τους, που δεν εισπνέουν το όξυγόνο που πρέπει, που η καρδιά τους δεν διευρύνεται από την άπλη, από το φως κι' από τον ένθουσιασμό του μοναδικού σ' όλο τον κόσμο κλίματός μας. Γιατί το μαράζωμα του οργανισμού τους έχει αντίκτυπο στην ψυχή τους και στην πίστη τους. Κι' η ευρωστιά ενός έθνους — αν αυτό το έθνος μάς πονάει και μάς ενδιαφέρει — δεν βασίζεται παρά στην ψυχή και στην πίστη των πολιτών του. Τα πενήντα παιδιά τα κατασκευασμένα στη βορειοανατολική ακτή, θα μπορέσουν να φτιάξουν ένα διαφορετικό κόσμο από κείνον που θα μπορούσαν να φτιάξουν πενήντα παιδιά λιμνασμένα μέσα στο μικρόβιο και στην άφορητη ζέση της συνοικίας.

ΥΜΑΜΑΙ μια συγκινητική περίπτωση παιδιού. Είχε χάσει τον πατέρα του κι' η μητέρα του δάχτηκε να το υιοθετήσει ένας πλούσιος κύριος που κάθονταν μόνιμα σ'

ένα από τα προάστια των Αθηνών. Ο μικρός ήταν πέντε χρονών όταν τον μετέφεραν στην καινούργια του κατοικία, παρμένον από μιαν αύλη ανήλικη και καταχωνιασμένη πίσω απ' τ' πλατές δυο μεγάλων πολυκατοικιών. Όταν μπήκε στο νέο σπίτι, δεν φάνηκε να ήταν ή εύρυχωρία, ή πολυτέλεια και η άγνοια που τον συγκίνησαν περισσότερο. Έμπλεξε τα χεράκια του, σήκωσε το κεφάλι του, έριξε μια ματιά γύρω, και ξαφνικά έδωσε μια προς την ανοιχτή πόρτα και χάθηκε έξω στον πράσινο κήπο. Άρχισε να τρέχει σαν τρελλό. Σε μια στιγμή στάθηκε, κύτταζε τα κλωνάρια μιας λεύκας που άστραφταν απ' τον ήλιο και που κρέμονταν λίγο πιο πάνω από το κεφάλι του, κι' άρχισε να χοροπηδάει σαν τρελλό προσπαθώντας να τα φτάσει με το δεξί του χέρι. Αναπηδούσε στα λαστιχο, αλλά δεν έφτανε. Έπαιρνε τόση φόρα που έχανε την ισορροπία του, δεν μπορούσε να στηριχτεί στα ποδαράκια του και σωριάζονταν κάτω. Δεν παρατούσε, ωστόσο, την προσπάθειά του. Αναπηδούσε πάλι και πάλι, βγάζοντας μια κρουστάλλινη κραυγή, κάτι σαν χελιδονίσμα. Σε λίγο είχαν βγει όλοι στην πόρτα του σπιτιού και το παρακολουθούσαν, σαν

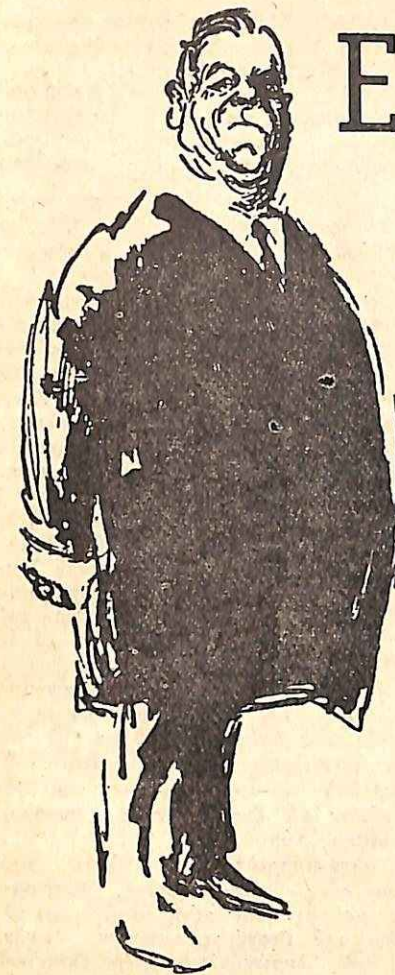
περίεργο φαινόμενο. Ένώ δεν ήταν περίεργο. Η ψυχούλα του είχε ξεσπάσει. Ο νέος του πατέρας έτρεξε να δώσει τέλος στην κουραστική, χωρίς τέλος, μάταιη του προσπάθεια. Τόπηρε στην άγκαλιά του και το φίλησε. —Το καυμένο το παιδί! Είπε. Δεν νομίζω πως είδε σ' όλο το βάθος της την έκδηλωση αυτού του παιδιού, που για πρώτη φορά έρχόταν σ' επαφή με τη φύση και δεν ήξερε πως να εκδηλωθεί, δεν ήξερε πως να χαρεί την αποκάλυψή της. Στο πρόσωπο αυτού του παιδιού μπορεί κανείς να δει το παιδί που πουλάει λαστιχο, το φυλακισμένο του άσανσέρ, τα παιδιά της συνοικίας που έχουν μέσα τους έναν ύμνο στη χαρά, και που ποτέ δεν θα τον τραγουδήσουν τα περισσότερα απ' αυτά.

ΑΥΤΟ τον καιρό, λίγο πριν κλείσουν όριστικά τα σχολεία, για λόγους μορφωτικούς κυρίως, οι δάσκαλοι οργανώνουν διάφορες εκδρομές για τους μαθητές τους. Τυχαίνει να κάθομαι κοντά σ' ένα μεγάλο σχολείο που αριθμεί περισσότερους από

χιλίους μαθητές κι' έτυχε να παρακολουθώ τα παιδιά σ' αυτές τις ώρες. Άκουω από το παράθυρο τον ψυχικό τους συναγερμό το πρωί, και το θράβου ακούω που πλησιάζουν διασχίζοντας την πόλη με τραγουδία και άναρτες κραυγές. Δεν θα υπάρχει κανείς που να μην άκουσε αυτά τα παιδιά, όταν επιστρέφουν διασχίζοντας την πόλη. Ξυπνάει μέσα τους ο σφυγμός μιας άλλης ζωής, το πνεύμα ενός άλλου πλάσματος από κείνου που το καθένα τους είναι καθημερινά. Νοιώθουν τις διαστάσεις τους μεγαλύτερες απ' ότι είναι, και νοιώθουν την ψυχή τους σά να μη χωράει πουθενά. Για τα περισσότερα απ' αυτά τα παιδιά, η έξοδος αυτή αποτελεί τη μοναδική έξοδο του καλοκαιριού. Κι' ασφαλώς οι πιο διαπεραστικές φωνές θα είναι άρκετες να ξυπνήσουν μέσα τους ένα υπόγειο ρεύμα ζωής, ένα ρεύμα που ανεβαίνει στην επιφάνεια, συμβολίζοντας όλη μας την κρυμμένη, όλη μας την άδικημένη έθνικη ζωτικότητα.

ΑΥΤΗ τη στιγμή σκέφτομαι πως ένα από τα πιο εθνικά και τα πιο αληθινά διδλία που θα μπορούσε να γράψει κανείς, θάταν κι' εκείνο που θα μπορούσε να πυκνώσει στις σελίδες του, την πικρία, το παράπονο και το μαρasmus του παιδιού που δεν έχει την τύχη να ζήσει τον κληρο του, ελεύθερο και άπεριπαστο κάτω απ' το φως του ελληνικού ήλιου, του ελληνικού δάσους, του ελληνικού βουνού, της ελληνικής θάλασσας. Θα μπορούσε μάλιστα να το τιτλοφορήσει: «Το δράμα του καλοκαιριού». Και φέρνοντας, και πάλι, στη μνήμη μου τα κατασκευασμένα παιδιά της βορειοανατολικής ακτής, που βρίσκεται — λησμόνισα να σας το είπω — στους πρόποδες του Πηλίου, κάνω τους δικούς μου αυθαίρετους συλλογισμούς. Φαντάζομαι αυτή την ακτή να μεγαλώνει άπεριόριστα. Τις πράσινες πλαγιές του βουνού να ξεδιπλώνονται, να πλαταινουν κι' αυτές άπεριόριστα πάνω από τη θάλασσα. Την κατασκευή με τα ξύλινα σπιτάκια ν' αυξάνει κι' αυτή. Τα σπιτάκια αυτά που μοιάζουν με φωλιές χαρούμενων παιδιών, να γίνονται εκατοντάδες, να γίνονται χιλιάδες, να γίνονται εκατοντάδες χιλιάδες. Να έπαρκούν για όλα τα παιδιά της χώρας μας και για τους προσκεκλημένους τους από άλλες χώρες. Θα ήταν δέβαινα πολύ να φανταστεί κανείς μια τέτοια πολιτεία άναδαπτισμού κι' άθωότηας πολύ μεγαλύτερη, μια κατασκευή για όλα τα παιδιά του κόσμου. Να, δεν είναι καιρός να παίξουμε με τα όνειρα. Αυτό που μάς επιβάλλεται είναι να φροντίσουμε για τη λύση του προβλήματος της καλοκαιρινής ευτυχίας των παιδιών μας. Αν μελετήσουμε το θέμα μέσα στην ίδια την ψυχή του παιδιού, θα καταλάβουμε πως δεν υπάρχει πιο άδικη στέρηση.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Ο πρωθυπουργός της Νοτιοαφρικανικής Ενωσης κ. Φέρβαιντ

Είναι η άπέραντη χώρα των άδαμαντωρυχείων και των χρυσωρυχείων. Ο πλούτος της είναι άπέραντος. Οι μεγάλες πόλεις της συναγωνίζονται τη Νέα Υόρκη σε ούρανο-ξύστες και πολυτέλεια. Μια μικρή μειοψηφία ζει μέσα στο χρυσάφι και στη χλιδή. Έκατομμύρια, όμως, άνθρωποι ζουν, σαν υποζύγια. Είναι η αντίθεση άνάμεσα στους λευκούς κυρίους και στους μαύρους δούλους. Οι πρώτοι είχαν συνηθίσει στην ανεξέλεγκτη ύπεροχή τους και πίστευαν στην αιώνιότητά τους. Άλλά τα πράγματα είναι έτοιμο να έκραγει...

ΕΝΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΟ ΕΤΟΙΜΟ ΝΑ ΕΚΡΑΓΕΙ

Άπό τους Μπόερς, ως τη «Δημοκρατία» του «Άπαρτχάιντ»

άνάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

Η ΝΟΤΙΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ Ένωση είναι ανεξάρτητη και κυρίαρχη δημοκρατία, έξω από τη Βρετανική Κοινοπολιτεία, από την 31 Μαΐου. Η άλλαγή αυτή (ή Νοτιαφρικανική Ένωση ήταν πριν μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας με μοναρχικό πολιτεύμα: άναγνώριζε τη βασίλισσα Έλισάβετ) που είχε γίνει δεκτή τον περασμένο Οκτώβριο από το λευκό πληθυσμό της χώρας (οι ιθαγενείς μαύροι δεν έχουν κανένα πολιτικό δικαίωμα και δεν ψηφίζουν) πραγματοποιήθηκε τώρα μέσα σε ένα κλίμα άνησυχιών, ταραχών και φυλετικού μίσους. Μια έβδομη μάδα πριν από την 31 Μαΐου η νοτιαφρικανική κυβέρνηση πήρε δρακόντεια μέτρα για να προλάβει τις έχθρικές εκδηλώσεις εκείνων που ήταν αντίθετοι στην άποχώρηση από την Κοινοπολιτεία: των ιθαγενών, που έβλεπαν στην Κοινοπολιτεία μια έγγυση για την τύχη τους και της βρετανικής μειονότητας του λευκού πληθυσμού, που δεν ήθελε να διακοπούν οι δεσμοί με το άγγλικό Στέμμα. Έγιναν δεκάδες χιλιάδες συλλήψεις, έπιστρατεύθηκαν έφεδρικές δυνάμεις, άσκήθηκε όλοφάνερη τρομοκρατία κατά του ιθαγενούς πληθυσμού κι' έτσι η μεγάλη άπεργία διαμαρτυρίας για την άποχώρηση από την Κοινοπολιτεία, που είχε όρισθεί για τις 29 — 31 Μαΐου δεν μπόρεσε να σημειώσει αίσθητη έπιτυχία. Ωστόσο οι έορτές και οι τελετές της 31 Μαΐου έχασαν κάθε λοιμπρότητα και ένθουσιασμό, γιατί ο φόβος ταραχών ήταν έντονος. Και η κατάσταση έξακολουθεί να είναι έκρηκτική κι' επικίνδυνη. Μόνο τα έκτακτα μέτρα, που ίσοδυναμούν ουσιαστικά με στρατιωτικό νόμο, άποτρέπουν ως την ώρα την αίματοχυσία. Άλλά η γενική έντύπωση είναι ότι πλησιάζει η στιγμή που το νοτιαφρικανικό δράμα θ' άπολήξει άναπό-

τρεπτα σε βίαιες ταραχές και σε αίματηρά γεγονότα.

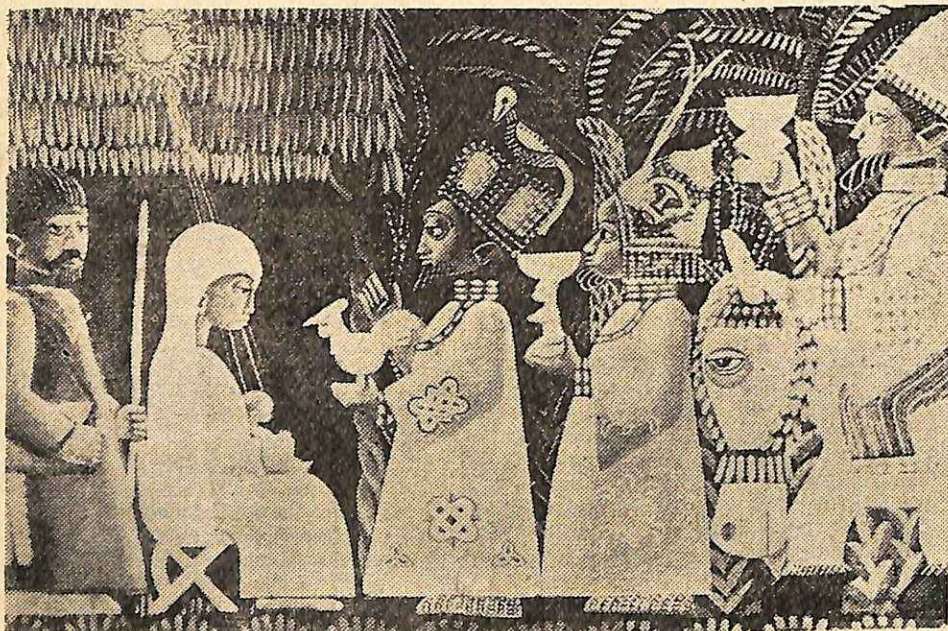
Η διεθνής καταδίκη

ΕΙΝΑΙ γνωστή η άπάνθρωπη πολιτική του «άπαρτχάιντ» των φυλετικών διακρίσεων — που έφαρμόζει η νοτιαφρικανική κυβέρνηση και που έγινε η κύρια αίτια για την άποχώρηση από την Κοινοπολιτεία όταν τον περασμένο Οκτώβριο, καταδικάστηκε από όλα τα μέλη της Κοινοπολιτείας (έκτος από τη Ρωσία). Τώρα η Ένωμένη Άραβική Δημοκρατία, η Ένδονησία, η Γκάνα, η Λιβερία, η Ένδονησία και άλλες χώρες με έγχρωμο πληθυσμό άρνήθηκαν να άναγνωρίσουν τη Νοτιαφρικανική Δημοκρατία και διέκοψαν τις διπλωματικές σχέσεις που διατηρούσαν μαζί της όταν ήταν μέλος της Κοινοπολιτείας. Η ένδονησιακή κυβέρνηση χαρακτηρίζει, σ' έπίσημη άνακοίνωσή της, τη Νοτιαφρικανική Δημοκρατία «ατίγμα για τον κόσμο» και η έγκυρη άμερικανική έφημερίδα «Κυρικός» — Βήμα της Ν. Υόρκης, σχολιάζοντας το πείσμα της νοτιαφρικανικής κυβέρνησης να συνεχίσει την πολιτική του «άπαρτχάιντ» έστω κι' αν προκαλεί την παγκόσμια αντίδραση, γράφει χαρακτηριστικά «μωραίνει Κύριος αν βούλεται άπολέσει». Η διεθνής αυτή καταδίκη και άπομόνωση της Νοτιαφρικανικής Δημοκρατίας είναι μια ήθικη τουλάχιστο ένίσχυση για τους ιθαγενείς κατοίκους της, που επιδιώκουν την πλήρη ίσότητά τους με τους λευκούς. Οι ιθαγενείς είναι 12.300.000 (σ' αυτούς πρέπει να προστεθούν και 500.000 Άσιάτες άποίκιοι, κυρίως Ένδοι) και οι λευκοί 3.100.000, που η πλειοψηφία τους, τα 60%, είναι όλλανδικής καταγωγής (Μπόερς) και η μειοψηφία άγγλικής.

Η όλλανδική πλειοψηφία του λευκού πληθυσμού οι «Αφρικάντες», κυβερνούν ουσιαστικά τη Νοτιοαφρικανική «Ενωση» και σ' αυτήν στηρίζεται ο πρωθυπουργός δρ. Φέρβαιρντ, ο πιδό αδιάλλακτος υπέρμαχος της πολιτικής του «άπαρτχάιντ» (που σημαίνει «διαχωρισμός των φυλών»).

Η άγγλική καταγωγής μειοψηφία του λευκού πληθυσμού, πιστή στο βρετανικό Στέμμα, αντιδρά στην ανακήρυξη της δημοκρατίας και στην αποχώρηση από την Κοινοπολιτεία: είναι τα σημεία που προκαλούν τη βαθειά διάσπαση της με τους «Αφρικάντες». Στο θέμα όμως των φυλετικών διακρίσεων, όλοι οι λευκοί — και όλλανδικής και άγγλικής καταγωγής — είναι ενωμένοι: πιστεύουν, ότι, αν χορηγή-

ριφρονούσαν, γιατί τον θεωρούσαν δρ-γάνο της Άγγλιας. Ο στρατηγός Χέρτσονγκ, ένας άλλος από τους άρχηγούς του πολέμου των Μπόερς, μετείχε στην πρώτη κυβέρνηση Μπότα. Ο Μπότα τόν άπομάκρυνε σε λίγο, γιατί ο Χέρτσονγκ ήθελε να εφαρμόσει την περίφημη πολιτική του των «δύο ρευμάτων», που επιδίωκε το χωρισμό των 'Αφρικάντερ από την άγγλική μειονότητα. Ωστόσο η πολιτική αυτή — που ήταν αντίθετη στην πολιτική του «ένος έθνους» του Σμάτς — θριάμβευσε, όταν ο Χέρτσονγκ ανέλαβε την πρωθυπουργία το 1924 και την κράτησε 15 ολόκληρα χρόνια, ως το 1939. Το 1939 ο Χέρτσονγκ και ο Σμάτς — που ήταν άρχηγός της αντιπολιτεύσεως — βρέθηκαν αντίπαλοι σ' ένα κεφαλαίωδες

«Το προσκύνημα των Μάγων». Έργο άγνωστου ζωγράφου της Νιγηρίας. Ο καλλιτέχνης απεικονίζει το θέμα στα χρώματα της 'Αφρικής. Τα πρόσωπα έχουν νέγρικα χαρακτηριστικά. Ο 'Ιωσήφ έχει τα μαλλιά χωρισμένα σε μπούκλες και οι Μάγοι φαίνονται σά να ιεουργούν.

σουν δικαίωμα ψήφου στους ίθαγενείς, θα προκαλέσουν την καταστροφή του λευκού δυτικού και χριστιανικού πολιτισμού στη Νότια 'Αφρική. «Καλύτερα να πεθάνουμε, παρά να δεχθούμε συμβιβασμό» είναι το σύνθημά τους.

Ο «Αφρικανικός Έθνικισμός»

Ο «Αφρικανικός έθνικισμός» — όπως αποκαλούν τις πολιτικές και φυλετικές ιδέες τους οι «Αφρικάντες», που μιλούν μιά γλώσσα κρμα της όλλανδικής και της άγγλικής, με έπικρατέστερο το όλλανδικό στοιχείο — πρωτοεμφανίσθηκε με τόν πόλεμο των Μπόερς και πήρε συγκεκριμένη μορφή όταν σχηματίσθηκε το 1910 η πρώτη νοτιοαφρικανική κυβέρνηση με κύρια πρόσωπα τους δυο άρχηγούς του πολέμου των Μπόερς: τόν στρατηγό Λούις Μπότα (πρωθυπουργό) και τόν στρατηγό κι' αργότερα στρατάρχη Γιάν Κρίστιαν Σμάτς (αντιπρόεδρος). Ο Σμάτς απέκτησε παγκόσμια φήμη σαν πολιτικός (υπήρξε αργότερα ο πολυτιμότερος σύμβουλος του Τσώρτσιλ), άλλ' οι 'Αφρικάντες τόν μισούσαν και τόν πε-

ζήτημα: αν η Νοτιοαφρικανική 'Ενωση έπρεπε ν' ακολουθήσει την Άγγλία στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ή να μείνει ουδέτερη. Ο Χέρτσονγκ υποστήριζε την ουδετερότητα και νικήθηκε. Ο Σμάτς έγινε πρωθυπουργός.

Τότε την ήγεςία των 'Αφρικάντερ — τού «αφρικανικού έθνικισμού» — ανέλαβαν ο δρ. Δανιήλ Μαλάν και ο Χάνς Στρίντομ, που κι' οι δυο θα γίνονταν αργότερα πρωθυπουργοί. Και οι δυο αντιμετώχθηκαν με πείσμα στην πολεμική προσπάθεια της Νοτιοαφρικανικής 'Ενώσεως στο πλευρό της Άγγλιας. Στις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές ο Σμάτς ήττήθηκε κι' από τότε η εξουσία θρίσκειτα σταθερά στα χέρια των 'Αφρικάντερ. Και οι 16 ύπουργοί της σημερινής κυβερνήσεως Φέρβαιρντ είναι 'Αφρικάντες, δηλαδή λευκοί όλλανδικής καταγωγής (Μπόερς). «Όλα τα μέλη της Βουλής και της Γερουσίας είναι 'Αφρικάντες. Ένας πληθυσμός λιγώτερος από 2.000.000 κυβερνά τόν κράτος και έχει απόλυτη πολιτική εξουσία. Η μειοψηφία του λευκού πληθυσμού έχει άποκτήσει απόλυτη σχεδόν οικονομική δύναμη, άλλ' είναι πολιτικά άναρχη.

Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας έχει σήμερα τήν ακόλουθη σύνθεση:

Λευκοί	3.100.000
Μπαντού (μαύροι)	10.800.000
Άλλοι μαύροι ίθαγενείς	1.500.000
Ασιάτες άποικοι	500.000

Σύνολο 15.900.000
Σε κάθε 10 λευκούς οι 6 μιλουν «αφρικάντες» και οι 4 άγγλικά.

Πάντοτε, από τα πρώτα χρόνια τού άποικισμού, όλοι οι λευκοί μεταχειρίζονταν τους ίθαγενείς μαύρους της Νότιας 'Αφρικής σαν κατώτερα όντα. Το 1948 όμως, όταν τόν Έθνικιστικό Κόμμα των 'Αφρικάντερ κέρδισε τις εκλογές και σχημάτισε άμιγή κυβέρνηση χωρίς συμμετοχή της όλλοφώνης μειοψηφίας, εφαρμόσθηκε έπίσημα η πολιτική τού «άπαρτχάιντ». Τό «άπαρτχάιντ» επιδιώκει πλήρη κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό διαχωρισμό ανάμεσα στους λευκούς και στους μη λευκούς. Υποστηρίζει ότι οι δυο πληθυσμοί, ο λευκός κι' ο έγχρωμος πρέπει να εξελιχθούν με ό-λότελα διαφορετικό τρόπο, οι λευκοί στις δικές τους ζώνες κι' οι έγχρωμοι στις δικές τους χωρίς την παρεμπιχρή ανάμειξη στα έδάφη τού άλλου. Ο τελικός άντικειμενικός σκοπός είναι η ίδρυση δυο κυρίαρχων κρατών που θα μπορούσαν να έχουν δεσμούς συνομοσπονδιακού τύπου.

Ο ούτοπιστικός χαρακτήρας τού σχεδίου αυτού είναι έκδηλος. Έκατομμύρια μαύροι ζούν τώρα άνάμικτα με λευκούς στο Γιοχάνεσμπουργκ, στην Πόλη τού 'Ακρωτηρίου, στην Πραιτώρια σ' όλες τις μεγάλες πόλεις, στα όρυχεία και στα εργοστάσια. Άποτελούν ένα βασικό εργατικό δυναμικό που δεν θα μπορούσαν ποτέ να τόν εγκαταλείψουν οι λευκοί, γιατί χωρίς αυτό θα καταρρέσει όλόκληρη η οικονομία τους.

Από τόν άλλο μέρος οι μαύροι θεωρούν ότι αυτοί είναι Νοτιοαφρικανοί — και είναι πραγματικά οι ίθαγενείς κάτοικοι — και δεν θα δεχθούν ποτέ να τούς μεταχειρισθούν σαν ξένους σ' ένα έδαφος που τόν θεωρούν δικό τους.

Πριν από 100 χρόνια η άγγλική διοίκηση είχε δώσει στους έγχρωμους της περιοχής τού 'Ακρωτηρίου — και κατά μεγάλο μέρος μιγάδες — τόν δικαίωμα να ψηφίζουν ισότιμα με τούς λευκούς άποίκους. Τό 1956 η νοτιοαφρικανική κυβέρνηση κατήργησε αυτό τόν δικαίωμα. Άντί πρόδος, δηλαδή, ό-λιξη που αλλάζει τα τελευταία χρόνια τη μορφή της 'Αφρικής, είναι φυσικό να ένθαρρύνει τώρα τούς μαύρους της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας. Τό άντισποικιακό ρεύμα έχει φτάσει στα νοτιοαφρικανικά σύνορα και οι 'Αφρικάντες άρχίζουν ν' άπυλαμαβάνονται ότι προσεγγίζει η κρίσιμη ώρα και γι' αυτούς.

Μιά σύντομη Ιστορία

Η ΙΣΤΟΡΙΑ της Νότιας 'Αφρικής μπορεί να συνοψισθεί σε λίγες χρονολογίες.

1488. Πορτογάλοι θαλασσοπόροι φτάνουν στο 'Ακρωτήριο της Κα-

ΝΕΛΣΟΝ ΜΑΝΤΕΛΑ

Ο ασύλληπτος και θρυλικός άρχηγός των μαύρων στην Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία.

- 1652. Άλλης 'Ελπίδος. Ο 'Όλλανδός Γιάν Βάν Ρήμπεεκ στέλνεται με 70 άστούς να ιδρύσει τήν πρώτη όλλανδική άποικία.
- 1795. Έννεά άγγλικά πολεμικά σκάφη κυριεύουν τήν Πόλη τού 'Ακρωτηρίου σ' άντίποινα έναντίον των 'Όλλανδών.
- 1814. Η Συνθήκη των Παρισίων παραχωρεί τή Νότια 'Αφρική στην Άγγλία.
- 1820. Άγγλοι άποικοι εισρέουν στην Πόλη τού 'Ακρωτηρίου και τήν ένδοχώρα της.
- 1835. Η 'Ιεραποστολική 'Εταιρεία τού Λονδίνου στέλνει στην Νότια 'Αφρική άντιπροσωπεία με έντολη να υποστηρίξει τα δικαιώματα των ίθαγενών. Χίλια άμά-ξια ξεκινούν πρός τα βορειανατολικά, πρός τήν περιοχή όπου έχουν εγκατασταθεί οι Μπόερς — οι άπόγονοι των 'Όλλανδών άποίκων — και μεταφέρουν 'Όλλανδούς που θέλουν ν' άποφύγουν τήν άγγλική διοίκηση. Οι 'Όλλανδοί αυτοί — οι Μπόερς — με άρχηγούς τούς Τσίσαρτ, Ποτγκίτερ, Ράτιεφ, Ούις και Πρετόριους, ιδρύουν τρία νέα κράτη: τόν 'Ελεύθερο Κράτος της 'Οράγγης, τόν Τρανσβάαλ και τόν 'Οράν.
- 1876. Άνακαλύπτονται κοιτάσματα διαμαντιών στις όχθες τού ποταμού 'Οράγγη.
- 1877. Η Άγγλία «προσαρτά» τόν νεοκράτη που είχαν ιδρύσει οι Μπόερς.
- 1886. Άνακαλύπτονται κοιτάσματα χρυσού στο Τρανσβάαλ και σ' άλλες περιοχές.
- 1890. Ο μεγάλος Άγγλος «οικόδόμος» της Αυτοκρατορίας Σέσιλ Ρόντε γίνεται πρωθυπουργός τού 'Ακρωτηρίου. Ο Ρόντε προβαίνει σε συγχώνευση των άδοιμαντωρχειών στην μονοπωλική Εταιρεία ντε Μπέερ. Ο άπέραντος πλούτος που συσσωρεύεται από τήν άποικιοκρατική εκμετάλλευση των άδοιμαντωρχειών δίνει στο Σέσιλ Ρόντε

τά μέσα να προχωρήσει στην πραγματοποίηση τού όνείρου του να κάνει όλόκληρη τήν 'Αφρική άγγλική. Ο πράκτορας τού Λήαντερ Τζέϊμσον κάνει εισβολές στο έδαφος των Μπόερς. Ο Κρούγκερ, πρόεδρος τού Τρανσβάαλ, άρνείται να χορηγήσει δικαίωμα ψήφου στους Άγγλους ύπηκόους που διαμένουν στη χώρα του. Σε λίγο άρχίζει ο πόλεμος των Μπόερς. Η Άγγλία παθαίνει σκληρές ήττες. Τό 1901 όμως, έχοντας συγκεντρώσει συντριπτικά ισχυρότερες δυνάμεις, νικά τούς Μπόερς και τούς ύποχρεώνει να συνθηκολογήσουν.

1906. Άντιπρόσωποι από τήν Άποικία τού 'Ακρωτηρίου, τόν Τρανσβάαλ, τόν Νατάλ και τόν 'Ελεύθερο Κράτος της 'Οράγγης συνέρχονται στο Νταρμπάν και ιδρύουν τή Νοτιοαφρικανική 'Ενωση.

1910. Η Νοτιοαφρικανική 'Ενωση άνακηρύσσεται Κτήση και γίνεται μέλος της Βρετανικής Κοινοπολιτείας.

1961. Η Νοτιοαφρικανική 'Ενωση άνακηρύσσεται άνεξάρτητη δημοκρατία και άποχωρεί από τή Βρετανική Κοινοπολιτεία. Είναι τόν μόνο κράτος της 'Αφρικής που κυβερνάται από λευκούς εύρωπαϊκής καταγωγής.

Ο θρυλικός Νέλσον Μαντέλα

Ο ΜΑΥΡΟΙ της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας είναι τώρα άποφασισμένοι ν' άγωνισθούν για τα δικαιώματά τους. Τό «Έθνικό 'Αφρικανικό Κογκρέσσο» είναι η μεγάλη πολιτική όργάνωσή τους που πρωτοστατεί σ' αυτό τόν άγώνα. Άρχηγός της όρ-

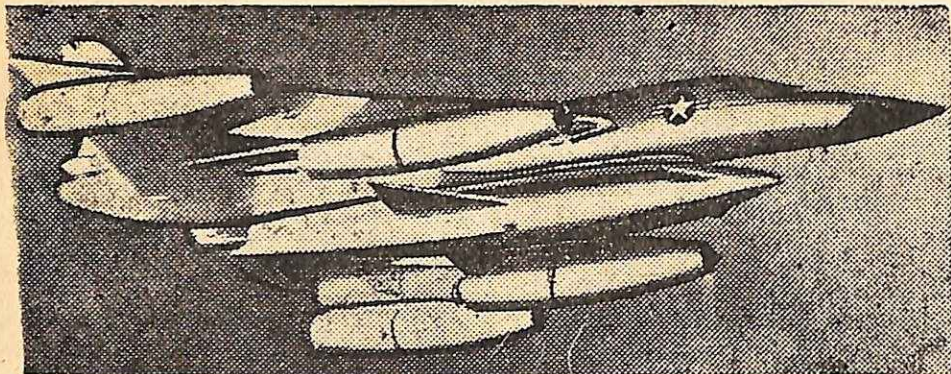
γάνωσews αυτής είναι ο Νέλσον Μαντέλα, ένας μαύρος δικηγόρος, 43 χρόνων, που μένει στο Γιοχάνεσμπουργκ και πού έχει διαταχθεί η σύλληψή του από τόν μέσα Μαΐου. Άλλ' ο Μαντέλα έχει εξαφανισθεί. Όλες οι προσπάθειες της άστυνομίας ν' άνακαλύψει τόν κρυπτό γιγό τόν απέτυχαν. Ωστόσο, αυτός δι-νει τηλεφωνικές συνεντεύξεις σε ξένους δημοσιογράφους και δεσάινει ότι «η ώρα τού λυτρώμου δεν είναι μακριά». Έχει γίνει ο μπαμπούλας τού δρ. Φέρβαιρντ και των όπαδών τού «άπαρτχάιντ». Μένει άσύλληπτος και με τούς συνδέσμους του εξακολουθεί να διευθύνει τήν όργάνωσή του. Είναι για τούς μαύρους της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας ό,τι ο Κενυάτα για τούς μαύρους της Κένυα, ό,τι ο Λουμούνπα για τούς Κογκολέζους: τούς έμψυχώνει χωρίς να τόν βλέπουν, χωρίς να είναι παρών — με τόν θρύλο του.

Η φωτιά της 'Αλγερίας και της Άγκόλα πλησιάζει στην Νότια 'Αφρική. Η αδιάλλαξία των λευκών έχει δημιουργήσει μιá κατάσταση που δεν επιδέχεται πιá συμβιβαστικές λύσεις. Τό «άπαρτχάιντ» έχει φέρει τούς ίθαγενείς σε άπόγνωση και τούς κάνει να βλέπουν τή σωτηρία τους μόνο στην ένσπλη εξέγερση. Και οι Μπαντού — η μαύρη φυλή της Ν. 'Αφρικής — είναι οι πιδό έξελιγμένοι μαύροι της άφρικανικής ήπειρου. Δεκαετίες όλόκληρες υπέμειναν καρτερικά τόν ζυγό των 'Αφρικάντερς — χωρίς δικαιώματα, χωρίς έλευθερία, χωρίς κοινωνική περίθαλψη, χωρίς νοσοκομεία, χωρίς εκλογή εργασίας, πραγματικό δουλο. Τό ποτήρι ξεχείλισε. Μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι οι πρεσεχείς μήνες θα είναι κρίσιμοι για τή Νότια 'Αφρική: ένα ήφαιστειό έτοιμάζεται να έκραγει.

ΕΙΔΙΚΟΣ

«Η φυγή στην Αίγυπτο». Έργο άγνωστου νέγρου ζωγράφου. Τό θεϊόν βρέφος μεταφέρεται από τήν Παναγία δεμένο στην πλάτη όπως ακριβώς συνηθίζουν οι νέγροι. Ο 'Ιωσήφ, η Παναγία και ο 'Ιησούς έχουν τα χαρακτηριστικά και τόν χρώμα της φυλής των «Βατούσι», είναι ζυπόλητοι και μεταφέρουν τόν λίγα τους πράγματα μέσα σε πανέρια που κρατάνε στα κεφάλια

Το αμερικανικό αεροπλάνο B — 58 Χάσλερ, που έσπασε το ρεκόρ της απόστασης Νέας Υόρκης — Παρισιών.

ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΑΛΜΑ

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ - ΠΑΡΙΣΙ

ΣΕ 3 ΩΡΕΣ 19 ΛΕΠΤΑ

Τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ διαστήματος ἔχουν ἐπισκιάσει τὸν τελευταῖο καιρὸ ἄλλες ἐπιτυχίες σὲ ἄλλους τομεῖς, πού ἔχουν ὡστόσο ἀμεσώτερη καὶ πρακτικώτερη σημασία γιὰ τὴ ζωὴ μας. Μιὰ ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες αὐτές εἶναι ἡ πτήση ἐνὸς ἀμερικανικοῦ ἀεροπλάνου ἀπὸ τὴ Νέα Υόρκη στὸ Παρίσι στὸν ἐκπληκτικὸ πραγματικὰ χρόνον τῶν 3 ὥρων καὶ 19 λεπτῶν. Τὸ ἱστορικὸ καὶ ἡ σημασία τῆς πτήσεως αὐτῆς ἀξίζει νὰ μᾶς ἀπασχολήσει.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ τῆς ἀεροπορίας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἡρώϊκωτερα κεφάλαια στὰ χρονικά τῆς προόδου. Ἡ πρώτη πτήση τῶν ἀδελφῶν Ράιτ μὲ συσκευὴ πρὸ βαρεῖα ἀπὸ τὸν ἀέρα εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σταθμοὺς στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ — ἓνα ἐπίτευγμα πού εἶχε χαιρετισθεῖ τότε μὲ τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό πού προκαλεσε στὶς μέρες μας τὸ πρῶτον τοῦ Γκαγκάριν στὸ διάστημα. Τὸ πέταγμα τοῦ Μπλερίο ἐπάνω ἀπὸ τὴ Μάγχη, τὸ 1908, εἶχε χαρακτηριθεῖ τότε ἡ ἀποφασιστικώτερη νίκη τοῦ ἀνθρώπου στὸν προακτινισμὸ ἀγῶνα τοῦ ἐναντίον τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Καὶ 19 χρόνια ἀργότερα, στὶς 27 Μαΐου 1927, ὁλόκληρη ἡ ἀνθρωπότητα παραληροῦσε ἀπὸ χαρὰ καὶ συγκίνηση ὅταν ἓνας νεαρὸς καὶ ἄγνωστος Ἀμερικανός, ὁ Τσαρλς Λίντμπεργκ, προσγειώθηκε στὸ Παρίσι ἀφοῦ εἶχε πετάξει ὁλομόναχος μὴ ἓνα μικρὸ ἀεροπλάνο ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ εἶχε διανύσει τὶς 5.900 χιλιόμετρα πού χωρίζουν τὴ Νέα Υόρκη ἀπὸ τὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα σὲ 33 ὥρες καὶ 30 λεπτά. Τὸ κατόρθωμά του ἦταν πραγματικὰ ἡρώϊκό: ἦταν περισ-

σότερο κατόρθωμα ἐνὸς ἀνθρώπου, παρὰ τῆς τεχνικῆς. Γιατί ὁ Λίντμπεργκ ἔμεινε μόνος, χωρὶς καμμιὰ ἐπικοινωνία — δὲν εἶχε καὶ ἀσύρματο — 33½ ὥρες στὸν ἀέρα, ἀγρυπνῶν, ἀδόλητος, κατὰκοπος, ἔχοντας μοναδικὸ στήριγμα τὴ θέληση καὶ τὴν αὐτοπεποίθησή του. Κανένα ἐπίτευγμα ἀπὸ τότε δὲν ἔχει ξεπεράσει τὸ δικό του σὲ ἀνθρώπινη ἀξία, σὲ προσωπικὸ ἡρώϊσμό. Ὡστόσο ἔκτοτε ἡ πρόοδος τῆς τεχνικῆς ἔχει ἀντικαταστήσει τὴν ἀνθρώπινη γενναί-
ότητα.

5.600 χιλ.σὲ 3 ὥρες καὶ 19 λεπτά

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ἐπέτρεψε ἔτσι, στὶς 27 Μαΐου 1961 — 34 χρόνια ἀκριβῶς μετὰ τὸν ἀθλο τοῦ Λίντμπεργκ — ὅτι ἓνα ἀμερικανικὸ ἀεροπλάνο, τὸ ἀεριοθούμενο βομβαρδιστικὸ «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ», νὰ ἐλαττώσει στὸ ἓνα δέκατο τὸ χρόνο πού εἶχε χρειασθεῖ ὁ πρῶτος ἥρωας τοῦ Ἀτλαντικοῦ γιὰ νὰ φτάσει ἀπὸ τὴ Νέα Υόρκη στὸ Παρίσι: οἱ 33½ ὥρες τοῦ

«Πνεύματος τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου» — τοῦ θρυλικοῦ ἀεροπλάνου τοῦ Λίντμπεργκ — περιωρίζονταν σὲ 3 ὥρες 19 λεπτά καὶ 41 δευτερόλεπτα!

Στὶς 27 Μαΐου ἦταν τὰ ἐγκαίνια τῆς 24ης Διεθνούς Ἐκθέσεως Ἀεροναυτικῆς στὸ Παρίσι καὶ ἡ ἀμερικανικὴ ἀεροπορία θέλησε νὰ γιορτάσει, μαζὶ μὲ τὰ ἐγκαίνια καὶ τὴν 34 ἐπέτειο τοῦ κατόρθωματος τοῦ Λίντμπεργκ. Τρεῖς ἀεροπόροι, ὁ ἐπισμηναγὸς Οὐίλλιαμ Παίην καὶ οἱ σμηναγοὶ Οὐίλλιαμ Πολέμους καὶ Ρέϋμοντ Χάγκενερ, ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν ἀεροπορικὴ βάση τοῦ Κάρσουελλ, στὸ Τέξας στὶς 10,10 (ὅλοι οἱ χρόνοι εἶναι ὥρα Δυτικῆς Εὐρώπης), στὶς 12,26 πετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὴν Οὐάσιγκτον καὶ 19 λεπτά ἀργότερα τὸ ἀεριοθούμενο βομβαρδιστικὸ τους ἀνέπτυξε ὑπερηχητικὴ ταχύτητα. Τὸ ἀεροπλάνο ἀνεφοδίσθηκε σὲ βενζίνη δυὸ φορές στὸν ἀέρα: στ' ἀνοικτὰ τῆς Νέας Γῆς καὶ στ' ἀνρικτὰ τῶν γαλλικῶν ἀκτῶν. Οἱ δυὸ αὐτοὶ ἀνεφοδιασμοὶ σὲ βενζίνη κράτησαν 15 λεπτά ὁ καθένας καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ ἡ ταχύτητα τοῦ ἀεροπλάνου ἐλαττώθηκε σὲ 800 χιλιόμετρα τὴν ὥρα — ἐνῶ κατὰ τὴ διάτρησή τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἦταν 2.200. Γι' αὐτὸ χρειάστηκαν 3 ὥρες καὶ 19 λεπτά γιὰ τὰ 5.900 χιλιόμετρα, ὅση εἶναι ἡ ἀπόσταση Νέας Υόρκης - Παρισι. Χωρὶς τοὺς δυὸ ἀνεφοδιασμούς σὲ βενζίνη ἡ διαδρομὴ δὲν θὰ περνοῦσε τὶς 2 ὥρες καὶ 40 λεπτά.

Διακόσιοι πενήντα δημοσιογράφοι περίμεναν τὸν ἐπισμηναγὸ Παίην καὶ τοὺς δυὸ συντρόφους του στὸ ἀεροδρόμιο Μπουρζέ τοῦ Παρισιῦ, ὅπου προσγειώθηκαν στὶς 16,25. «Συνθηθισμένη πτήση, ὅπως κάνουμε σχεδὸν κάθε μέρα» ἦσαν τὰ πρῶτα λόγια τοῦ ἐπισμηναγοῦ Παίην στοὺς δημοσιογράφους. Οἱ τρεῖς ἀεροπόροι κατέβηκαν ξεκούραστοι, φρέσκοι καὶ γελαστοὶ ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνο τους. Πόση ἀντίθεση μὲ τὸ Λίντμπεργκ, πού εἶχε βγεῖ μισοπεθαμένος ἀπὸ τὴν κόυραση καὶ τὴ νύστα ἐπειτα ἀπὸ 33½ ὥρες στὸν ἀέρα καὶ πού ἡ πρώτη κίνησή του, μόλις πάτησε στὴ στεριά, ἦταν νὰ τρέξει στὴν τουαλέττα τοῦ ἀεροδρομίου: οὕτε αὐτὴ τὴ στοιχειώδη ἀνέση δὲν εἶχε τὸ πρωτόγονο ἀεροπλάνο του.

ΤΟ ἀεριοθούμενο «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ» πού κατέρριψε τὸ ρεκόρ Νέας Υόρκης — Παρισιῦ εἶναι αὐτὴ τὴ στιγμή τὸ ταχύτερο βομβαρδιστικὸ ἀεροπλάνο τοῦ κόσμου. Κατέχει, μὲ τὴν ὑπερηχητικὴ ταχύτητά του, ἕξ διεθνεῖς ρεκόρ ἀπὸ τὸν περασμένο Ἰανουάριο. Σὲ διαδρομὴ 1.000 χιλιομέτρων ἔχει ἀναπτύξει μέση ταχύτητα 2.068 χιλιόμετρα τὴν ὥρα (ἡ μέση ταχύτητά του στὴν πτήση Ν. Υόρκης — Παρισιῦ ἦταν 1.645 χιλιόμετρα). Τὸ ἀεροπλάνο αὐτὸ πετᾷ συνήθως σὲ ὕψος 18.000 μέτρων, ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νὰ πετᾷ καὶ σὲ ὕψος μόνο 150 μέτρων ἀπὸ τὸ ἔδαφος μὲ ταχύτητα 1.120 χιλιομέτρων. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ ἀεροπλάνο αὐτὸ κατέρριψε τὸ ρεκόρ Ν. Υόρκης — Παρισιῦ 24 ὥρες μετὰ τὴν κατάρριψη τοῦ παγκοσμίου ρεκόρ ταχύτητας (5.422 χιλ. τὴν ὥρα) ἀπὸ τὸ πυραυλοκίνητο X — 15 πού προορίζεται ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς γιὰ πτήσεις σὲ ὕψος ἐπάνω ἀπὸ 35.000 μέτρα.

Τὸ «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ» ἀκολούθησε τὸ δρόμο πού εἶχε ἀκολουθήσει ὁ Λίντμπεργκ 34 χρόνια νωρίτερα, ἀλλὰ σὲ πολὺ μεγαλύτερο ὕψος: πετοῦσε διαρκῶς ἐπάνω ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ δὲν εἶχε τὸν κίνδυνο νὰ ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ κακοκαιρία. Τὰ τεχνικὰ μέσα ἦσαν πλέον ἐντελῶς ἄλλα — τέτοια πού οὔτε νὰ τὰ ὀνειρευθεῖ δὲν θὰ τολμοῦσε ὁ Λίντμπεργκ ὅταν τὸ ἀεροπλάνο του, μὲ τὴ μικρὴ ταχύτητά του — 180 χιλιόμετρα τὴν ὥρα μόνο — ἦταν ἔρμαιο τοῦ καιροῦ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ κινδύνευε νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ φοβεροὺς ἀνέμους. Ὁ ἐπισμηναγὸς Παίην καὶ οἱ δυὸ σύντροφοί του προσγείωσαν τὸ ἀεροπλάνο τους κοντὰ σ' ἓνα ὀγκόλιθο ἀπὸ γρανίτη, ὅπου εἶναι γραμμένη ἡ ἡμερομηνία 27 Μαΐου 1927 — γιὰτί ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶχε προσγειωθεῖ τὸ Πνεῦμα τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου τοῦ Λίντμπεργκ. «Δὲν συναντήσαμε καμμιὰ δυσκολία — εἶπαν οἱ τρεῖς ἀεροπόροι — στὴν πτήση μας, πού ἦταν ἐξαιρετικὰ εὐχάριστη καὶ ἀνετή. Ἡ μόνη μας δυσκολία ἦταν ἡ μετατροπὴ τῶν μιλίων σὲ χιλιόμετρα καὶ μέτρα. Εἴμαστε ὁμῶς ἀπογοητευμένοι γιὰτί ὑπολογίζαμε ὅτι θὰ φτάναμε πέντε λεπτά νωρίτερα».

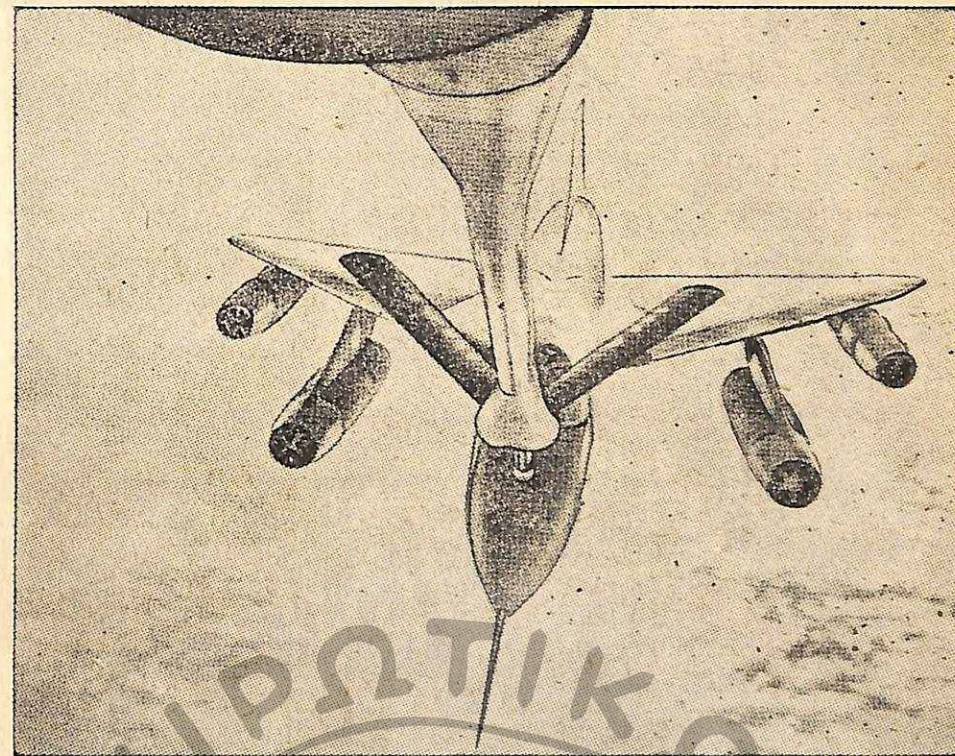
Μολονότι τὸ «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ» εἶναι στρατιωτικὸ ἀεροπλάνο, τὸ ρεκόρ του — μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἐγκαίνιων τῆς Διεθνούς Ἐκθέσεως Ἀεροναυτικῆς τοῦ Παρισιῦ, πού συγκεντρώνει τὰ νεώτατα μοντέλα τῆς πολιτικῆς καὶ ὅχι τῆς στρατιωτικῆς ἀεροπορίας — ἀποτελεῖ ἐνδειξὴ ὅτι οἱ Ἡν. Πολιτεῖες ἐπείγονται νὰ νικήσουν στὸν τεχνικὸ ἀνταγωνισμό, ὥστε νὰ κατασκευάσουν ἐπιβατηγὰ ἀεροπλάνο πού νὰ ἐκτελεῖ τὴ διαδρομὴ Νέας Υόρκης — Λονδίνου σὲ δυὸ ὥρες!

Ἡ ἐκμηδένιση τῶν ρεκόρ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ἔχουμε φτάσει στὸ σημεῖο πού ἡ πολιτικὴ ἀεροπορία ἀρχίζει νὰ ἐκμηδενίζει τὶς ἀποστάσεις. Πρὶν ἀπὸ ἐλάχιστα χρόνια ὁ κόμα ἡ μέση ἀεροπορικὴ ταχύτητα τῶν ἐπιβατηγῶν ἀεροπλάνων ἦταν 300 — 400 χιλιόμετρα. Τώρα πλησιάζει τὰ 1.000, αὐριο θὰ εἶναι ὑπερηχητικὴ καὶ

μεθαιριο τὸ Λονδίνο θ' ἀπέχει ἀπὸ τὴ Νέα Υόρκη δυὸ ὥρες — ὅσο χρειάζεται δηλαδὴ σήμερα ὁ κάτοικος μακρυνοῦ προαστείου τῶν Ἀθηνῶν γιὰ νὰ φθάσει ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ στη δουλειά του. Γιὰ νὰ καταλάβουμε πόση πρόοδος ἔχει γίνῃ ἀπὸ τὸ Λίντμπεργκ ὡς σήμερα, ἀρκεῖ νὰ παραθεσοῦμε τὰ ἀλλεπάλληλα ρεκόρ στὴ διαδρομὴ Νέας Υόρκης — Παρισιῦ (5.900 χιλιόμετρα). 1927 — Λίντμπεργκ, μὲ τὸ «Πνεῦμα τοῦ Ἀγίου Λουδοβίκου»: 33½ ὥρες. 1945 — DC — 4: 19½ ὥρες. 1946 — 1955 — «Κονστελλέσιον»: 17 ὥρες. 1949 — 1958 — «Μπόιγκ Στρατοκροῦζερ»: 12 ὥρες. 1953 — 1957 — «Σούπερκονστελέσιον»: 12 ὥ-

ταίους τύπους ἐμπορικῶν ἀεροπλάνων τους, δίνει μιὰ ἰδέα τῶν ἐκπληκτικῶν προόδων πού ἔχει πραγματοποιήσει τὰ τελευταῖα λίγα χρόνια ἡ πολιτικὴ ἀεροπορία, πρὸ πάντων ἀφ' ὅτου χρησιμοποιοῖ ἀεριοθούμενα καὶ ὑπερηχητικὰ ἀεροσκάφη. Οἱ εἰδικοί προβλέπουν ὅτι μέσα στὴ δεκαετία 1961 — 1970 ἡ ὑπερηχητικὴ ἐμπορικὴ ἀεροπορία θὰ ἐπικρατήσει παντοῦ καὶ ὅτι ἡ μέση ὠριαία ταχύτητα τῶν ἐπιβατηγῶν ἀεροπλάνων θὰ εἶναι 2.300 χιλιόμετρα πρὶν ἀπὸ τὸ 1967. Μιὰ ἄλλη τεράστια τεχνικὴ πρόοδος εἶναι ἡ κάθετη προσγείωση καὶ ἀπογείωση πού θὰ ἀχρηστεύσει τὰ ἐκτεταμένα ἀεροδρόμια — σήμερα οἱ λωρίδες γιὰ τὴν ἀπογείωση

Μιὰ φωτογραφία πραγματικὰ καταπληκτικὴ, παρμένη ἀπὸ ἀεροπλάνο, ἐνῶ τὸ «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ» ἀνεφοδιάζεται σὲ βενζίνη στὸν ἀέρα, στὴ Βιργινία, πρὶν συνεχίσει τὴν πτήση του γιὰ νὰ διασχίσει τὸν Ἀτλαντικὸ ἀπὸ τὴ Νέα Υόρκη στὸ Παρίσι σὲ 3 ὥρες 19 λεπτά καὶ 41 δευτερόλεπτα.

ρες. 1957 — 1960 — DC — 7 C: 10½ ὥρες. 1958 — 1960 — «Σούπερ-σταρλάινερ»: 10 ὥρες 40 λεπτά. 1960 — «Μπόιγκ 707»: 6½ ὥρες. 27 Μαΐου 1961 — «Κόνβαϊρ B — 58 Χάσλερ»: 3 ὥρες 19 λεπτά 41 δευτερόλεπτα. Μέσα σ' ἓνα χρόνο δηλαδὴ ἡ διαδρομὴ Νέας Υόρκης — Παρισιῦ περιωρίσθηκε σὲ μισὸ χρονικὸ διάστημα: ἀπὸ 6½ ὥρες σὲ 3 ὥρες καὶ 19 λεπτά.

Ὁ γδύναται ἔως ἐννῆντα ἐμπορικὰ ἀεροπλάνο διασχίζουν σήμερα καθημερινῶς τὸν Ἀτλαντικὸ. Τὸ 1961 εἶχαν διασχίσει τὸν Ἀτλαντικὸ συνολικὰ μὲ ἐπιβατηγὰ ἀεροπλάνο 1.919.750 ἐπιβάτες. Μέσα σὲ δέκα χρόνια ὁ ἀριθμὸς τους ἔχει δεκαπλασιασθεῖ — δὲν περνοῦσε τοὺς 200.000 τὸ 1950.

Ἡ 24η Διεθνὴς Ἐκθεσὴ Ἀεροναυτικῆς τοῦ Παρισιῦ — πού συνεχίζεται — ὅπου 15 χῶρες ἐκθέτουν τοὺς τελευ-

καὶ τὴν προσγείωση ἔχουν μῆκος πολλῶν ἐκατοντάδων μέτρων — καὶ πού θὰ περιορίσει στὸ ἐλάχιστο τὰ δυστυχήματα. Μιὰ ἄλλη καινοτομία πού ἐπιδεικνύεται στὴν Ἐκθεσὴ εἶναι τὰ «ἐναέρια λεωφορεῖα» γιὰ μικρὲς καὶ μέ-

Μαζὶ μὲ τὸν ἥλιο

ΟΤΑΝ πρὶν ἀπὸ 53 χρόνια — τὸ 1908 — ὁ Μπλερίο διέσχισε τὰ 40 χιλιόμετρα πού χωρίζουν τὶς δυὸ ἀκτὲς τῆς Μάγχης, ὁ κόσμος εἶχε χαιρετήσει τὸ ἐπίτευγμά του σὰν κάτι τὸ ὑπεράνθρωπο. Καὶ ἦταν πραγματικὰ ὑπεράνθρωπο μὲ τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο ἔ-

ΣΤΙΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Το Καράβι της ΕΡΗΜΟΥ

‘Η καμήλα υπήρξε το ταχύτερο μεταφορικό μέσο που χρησιμοποίησε ποτέ ο άνθρωπος ως την εποχή που εμφανίσθηκαν οι σιδηρόδρομοι και τ’ αυτοκίνητα. ‘Η άντοχή της στην έρημο είναι καταπληκτική. ‘Αλλ’ όσο παράξενο κι’ αν φαίνεται, δεν είναι ζώο των θερμών χωρών, αλλά του παγωμένου βορρά.

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΤΗΣ ΚΑΜΗΛΑΣ

ΔΥΟ πολιτισμοί, δυο κόσμοι: Τά αεριωθούμενα όργανα του ουρανού της Σαχάρας και τις άγριες έρημιές της ‘Αραβίας με ταχύτητα 900 χιλιομέτρων την ώρα. Κάτω, στις άπέραντες άμμουδερές εκτάσεις, τα «καράβια της έρημου» διασχίζουν την έρημο με άργα και σίγουρα βήματα. ‘Εκεί, στο στοιχείο τους, οι καμήλες είναι αναντικατάστατες. Κανένα άλλο ζώο δεν είναι τόσο ανθεκτικό στην έρημο και καμμία μηχανή έσωτερικής καύσεως δὺν μπορεί νὰ λειτουργήσει επί πολὺ σ’ αὐτὴ τὴ φλογερὴ θάλασσα τῆς ἄμμου. Κι’ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστη ἀντοχὴ τῆς, ἡ καμήλα ὑπῆρξε τὸ ταχύτερο μεταφορικὸ μέσο πὺ χρησιμοποίησε ποτὲ ὁ ἄνθρωπος ὡς τὴν ἐποχὴ πὺ ἐμφανίσθηκαν οἱ σιδηρόδρομοι καὶ τ’ αὐτοκίνητα: Μὲ φορτίο 150 — 200 κιλῶν, οἱ δρομάδες τῆς ράτσας «ντζιμέλ» μποροῦν νὰ διανύουν ἀπόσταση 70 χιλιομέτρων σὲ μὴ μέρα. Καὶ οἱ δρομάδες «μεχαρί», χωρὶς ἄλλο φορτίο ἀπὸ τοὺς καμηλιέρηδες, καλύπτουν πάνω ἀπὸ 200 χιλίόμετρα σὲ μὴ μέρα. Κανένα ἀπὸ τὰ ζῶα πὺ ἐκμεταλλεύεται ὁ ἄνθρωπος δὲν πετυχαίνει τόσο καταπληκτικὲς ἐπιδόσεις. Καὶ στὶς περιοχὲς ὅπου τ’ αὐτοκίνητα κι’ οἱ σιδηρόδρομοι δὲν ἔχουν πέραση, ἡ καμήλα κατέχει ἀναμφισβήτητα τὸ ρεκόρ τῆς ταχύτητος.

ΟΙ ΚΑΜΗΛΕΣ ἀπεχθάνονται τὴν ἀπομόνωση. Τὸ ἀγελαῖο τους ἐν στικτό εἶναι ἰσχυρότατο. ‘Απ’ ὅλα τὰ χορτοφάγα θηλαστικὰ ἡ καμήλα εἶναι ἴσως τὸ πῶς «κοινωνικό». ‘Αν τὴν ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὸ κοπάδι, ἀπὸ τὴ μακρύτατη φάλαγγα τοῦ καραβανιοῦ, γίνεται πεισματάρης, δύστροπη, ξεπλῶνει στὴν ἄμμο καὶ δὲν ὑπακούει στοὺς καμηλιέρηδες. ‘Αν τὴν ἀφήσουν ἐλεύθερη, θὰ κάνει ὅτι μπορεῖ γιὰ νὰ ἐνωθεῖ καὶ πάλι μὲ τὸ κοπάδι. Τὴν τάση αὕτη πρὸς τὴν ὁμαδικὴ ζωὴ τὴν κληρονόμησαν ἀσφαλῶς οἱ καμήλες ἀπὸ τὴ μακρινὴ ἐποχὴ πὺ οἱ πικνὲς πειθαρχημένες ἀγέλες τοὺς κυκλοφοροῦσαν ἐλεύθερες στὶς ἀπέραντες παγωμένες στέπες τῆς Ἀσίας. Γιατὶ οἱ καμήλες, ὅσο παράδοξο κι’ ἂν φαίνεται, δὲν εἶναι ζῶα τῶν θερμῶν χωρῶν. Δὲ γεννήθηκαν στὴν ἄμμο τῆς ἐρήμου ἀλλὰ στὶς ψυχρὲς περιοχὲς. Τὰ πλατεῖα ἐλαστικὰ τους πέλματα δὲ φτιάχθηκαν γιὰ νὰ πατοῦν στὴν ἄμμο, ἀλλὰ στὸ χιόνι. Τὸ χαρακτηριστικὸ τους γνώρισμα, ἡ καμπούρα, εἶναι μὴ συσπώρευση λίπους πὺ ἐπιτρέπει στὸ ζῶο νὰ συντηρηθεῖ ὅταν δὲν ὑπάρχει ἀφθονή τροφή — ἕνα σύστημα θερμάνσεως καὶ διατροφῆς πὺ ταϊριάζει καλύτερα στὰ ψυχρὰ παρὰ στὰ θερμὰ κλίματα.

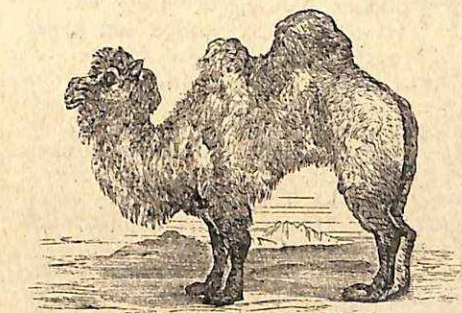
ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ὅτι αὐτὸ τὸ ζῶο τῆς ἀσιατικῆς στέπας ἐγκλιματίσθηκε τόσο τέλεια στὶς ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀραβίας εἶναι ἕνα ἄληθινὸ θαῦμα προσαρμογῆς. ‘Όταν μιλάμε γιὰ καμήλες, ἔχουμε πάντα στὸ νου μας τὰ ζῶα τῶν Β:δουίνων, δηλαδή τὶς καμήλες τῶν θερμῶν περιοχῶν. ‘Αλλ’ ἡ ὁμοιογένεια τῶν καμηλιδῶν ἔχει ἀκόμα σήμερα παρακλάδια στὴν Ἀσία καὶ στὴν Ἀμερική. ‘Η καμήλα τῆς ἐρήμου, ἡ πῶς γνωστὴ καὶ διαδεδομένη, εἶναι ἡ «δρομάς», πὺ ἔχει μονάχα μὴ καμπούρα στὴ ράχη τῆς καὶ δὲ δρίσκεται πῶς σήμερα σὲ ἄγρια κατὰστασι. Μὲ πλατεῖα πέλματα, ψηλὰ πόδια (τὸ ὕψος τῆς φτάνει τὰ δύο μέτρα στοὺς ἄμους) εἶναι ἰδιαίτερα προσαρμοσμένη στὴ ζωὴ στὴν έρημο. Τὸ χρῶμα τῆς εἶναι ὑπόξανθο ἢ καστανάφαιο, ὅπως ἡ ἄμμος τῆς ἐρήμου.

ΑΛΛ’ ἡ καμήλα τῆς Ἀσίας («κάμηλος ἢ βακτηριανή») πὺ ἔχει δυὸ καμπούρες, διαθέτει ἀκόμα ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς καταγωγῆς τῆς ἀπὸ τὶς στέπες τοῦ Βορρά. Τὸ τρίχωμά τῆς, πικνὸ, μακρὺ, τραχὺ, ἔχει χρῶμα πυροκάστανο. Οἱ τρίχες τῶν ποδιῶν καὶ τοῦ λαιμοῦ μακραίνουν ἰδιαίτερα καὶ κρέμνται σὲ θυσσάνους. Εἶναι μὴ γούνα φτιαγμένη γιὰ νὰ προστατεύει τὸ ζῶο ἀπὸ τὰ μεγάλα κρύα. (Στὴν έρημο τοῦ Γκόμπι ὑπάρχουν ἄγρια καπάδια «βακτηριανῶν καμηλῶν», ἀλλὰ φαίνεται ὅτι προέρχονται μᾶλλον ἀπὸ ἐξημερωμένα ζῶα πὺ ἀφῆθηκαν ἐλεύθερα καὶ πολλαπλασιάσθηκαν, ἄγνωστο σὲ ποίᾳ ἐποχῇ). ‘Η «βακτηριανή» καμήλα μὲ τὶς δυὸ καμπούρες εἶναι τὸ ὑποζύγιο τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ἀλλὰ προσφέρει καὶ τὸ γάλα τῆς, τὸ κρέας, τὸ δέρμα καὶ τὸ μαλλί τῆς. ‘Απὸ τὸ τρίχωμα τῶν ζῶων αὐτῶν τοῦ βορρά προέρχεται κυρίως τὸ καμηλόμαλλο τοῦ ἐμπορίου, ἀπὸ τὸ ὅποιο κατασκευάζονται κουβέρτες καὶ παλτὰ «καμηλό». Τὸ μαλλὶ αὐτὸ ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ εἶναι σχεδὸν ἀδιάβροχο.

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΟΙ λένε πὺς ἡ κοιτίδα τῶν καμηλιδῶν εἶναι ἡ Βόρειος Ἀμερική. ‘Αλλ’ οἱ μακρυνοὶ ἐκείνοι πρόγονοι πὺ ἔζησαν στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες πρὶν ἀπὸ 55 ἑκατομμύρια χρόνια δὲν ἔμοιαζαν πολὺ μὲ τὰ σημερινὰ περήφανα «καράβια τῆς ἐρήμου». Βρέθηκαν ἀπολιθώματα καμηλιδῶν τῆς ἡωκαίνου περιόδου πὺ δὲν ἦταν μεγαλύτερα ἀπὸ ἕνα λαγὸ! ‘Επειδὴ ἦταν ζῶα τῶν πάγων, οἱ μικροσκοπικὲς αὐτὲς καμήλες δὲ δυσκολεύθηκαν νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν Ἀλάσκα στὴ Σιβηρία καὶ νὰ ξεπλωθοῦν στὶς ἀσιατικὲς στέπες ὅπου ἐξελίχθηκαν, εἴτα ἀπὸ μερικὰ ἑκατομμύρια χρόνια, στὶς «βακτηριανὲς» καμήλες πὺ γνωρίζουμε σήμερα. Οἱ δρομάδες ἴσως νὰ μὴ εἶναι παρὰ ἕνα προ:ὶὸν τῆς ἐξημερώσεως τῶν βακτηριανῶν. Στὴ Βόρειο Ἀμερική δὲν ὑπάρχει σήμερα κανένα εἶδος καμηλιδῶν, ἀλλ’ οἱ ἀπόγονοί τους ἔχουν ἐξαπλωθεῖ στὴ Νότιο Ἀμερική, ἐξελιγμένοι σ’ αὐτὸ πὺ ὀνομάζουμε «προδοκαμήλο» ἢ λάμα. Οἱ καμήλες τοῦ

Νέου Κόσμου, οἱ λάμες, διαφέρουν ἀρκετὰ ἀπὸ τὶς ξαδερφάδες τους τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικής. Μοιάζουν περισσότερο μὲ μεγάλα μακρύλαιμα πρόβατα. Δὲν ἔχουν καμπούρες, ἢ οὐρὰ τους εἶναι μικρότερη, τ’ αὐτὰ τους μεγαλύτερα. ‘Αλλὰ δὲν παύουν νὰ εἶναι καμήλες μὲ ὅλη τὴ σημασίᾳ τῆς λέξεως, κυρίως κτικὰ καὶ μεταφορικά. Εἶναι καμήλες μὲ τὰ ψηλὰ κοκκαλιάρικα πόδια τους, τὰ πλατεῖα πέλματά τους, τὸ μακρὺ λαιμὸ τους, τὸ δυσανάλογα μικρὸ, στενὸ κεφάλι τους καὶ τὸ σπῆστὸ πᾶνω χεῖλι τους. Εἶναι καμήλες μὲ τὸ περιφρονητικὸ καὶ ἀγέρωχο ὕφος τους, τὸ δύστροπο, πεισματάρικο χαρακτήρα τους, τὴν ἀνοησίᾳ τους.

Η ΠΕΡΙΟΧΗ ὅπου ζοῦν οἱ λάμες εἶναι ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀνδεῶν καὶ νοτιότερα ὡς τὴν Παταγονία καὶ τὴ Γῆ τοῦ Πυρρός. ‘Υπάρχουν τέσσερα εἶδη προδοκαμηλῶν, πολὺ συγγενικά καὶ δίνουν πολλὲς ποικιλίες: ‘Η λάμα, ἢ ἀλπάκα, ὁ γκουσανάκος καὶ ἡ δικούνια. Στους τάφους τῶν Ἰνκας τοῦ Πε-

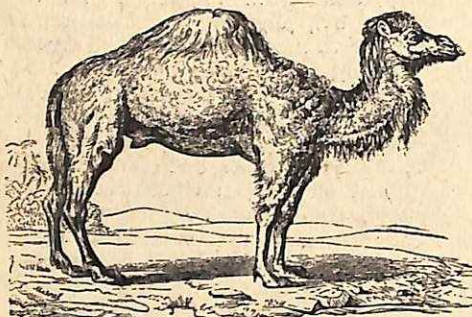
Κάμηλος βακτηριανή

ροῦ ἔχουν βρεθεῖ λάμες μὲ τέσσερα δάχτυλα, ἐνῶ οἱ σημερινὲς ἔχουν μονάχα δυὸ. Αὐτὸ σημαίνει πὺς ἡ λάμα ἐξελίσσεται ἀπὸ τὴ μακρινὴ ἐκείνη ἐποχὴ κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους. Σὲ πολλὲς περιοχὲς τῶν Ἀνδεῶν ἡ λάμα εἶναι τὸ μόνο ὑποζύγιο πὺ γνωρίζουν οἱ Ἰνδιάνοι — καὶ τὸ μόνο πὺ μπορεῖ ν’ ἀντέξει σ’ αὐτὲς τὶς περιοχὲς ὅπου δὲ φυτρῶνει κανένα χορτάρι, ὅπου τὰ μουλάρια κι’ οἱ γαί:δαροι δὲ θὰ μπορούσαν νὰ βροῦν καμμία τροφή, σ’ αὐτὲς τὶς ὄρεινὲς ἐρημιὰς μὲ γυμνοὺς βράχους, πέτρες καὶ ἄμμο. ‘Ο ἄνεμος σαράννει τὰ βράχια σχεδὸν ἀδιάκοπα καὶ τὸ χειμῶνα εἶναι συχνὲς οἱ χιονοθύελλες. Οἱ λάμες τρέφονται ἀπὸ κακτοειδῆ, τὰ μόνὰ φυτὰ πὺ ἀντέχουν σ’ αὐτὲς τὶς περιοχὲς. Βόσκουν γαντζωμένες στοὺς βράχους, σὲ μέρη ὅπου δὲ θὰ μπορούσαν νὰ πατήσουν ὅχι μόνον τὰ μουλάρια καὶ τ’ ἄλογα, ἀλλ’ οὔτε τ’ ἀγριοκάτσικα. Τὰ πέλματά τους κολλοῦν σὰ βελῶδες στὶς προεξοχὲς τῶν βράχων, σὲ ἀπότομες πλαγιὰς πὺ προκαλοῦν ἴλιγγο, καὶ ὁμως βαδίζουν μὲ ἄνεση, ὅπως θὰ βάδιζαν στὸ ἴσιο δρόμο. Κανένα ζῶο δὲν ἔχει τόσο σίγουρο περπάτημα σ’ αὐτὰ τ’ ἀγριοβούνια.

ΟΙ ΛΑΜΕΣ φαίνεται πὺς ἔχουν ἐφευρετὴ τὴ μέθοδο τῆς παθητικῆς ἀντιστάσεως πρὶν ἀπὸ τὸ Γκάντι! ‘Εδῶ πὺ δὲ γνωρίζουμε τὴ λάμα, μιλάμε γιὰ «γαί:δουρινο» καὶ «μουλάρισιο» πείσμα. ‘Αλλὰ σὲ σύγκριση μὲ τὴ λάμα, τὸ μουλάρι καὶ τὸ γαί:δούρι θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἀγαθὰ, πεθῆνια καὶ ὑπάκουα ζῶα. ‘Οποῖος δὲν ἔχει γνωρίσει τὴ λάμα δὲν ξέρει τί θὰ πῇ πείσμα. Εἶναι τὸ πῶς παράξενο καὶ ἰδιότροπο ζῶο τῆς φύσεως. ‘Εξυπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ μὲ συγκατάδοσι, χωρὶς νὰ χάνει τὴν ἀνεξαρτησίᾳ του. ‘Η ἀντοχὴ τῆς λάμας εἶναι περιορισμένη: Δὲ σηκώνει παρὰ πάνω ἀπὸ 48 κιλά καὶ δὲν περπατᾷ: περισσότερο ἀπὸ 35 χιλίόμετρα τὴν ἡμέρα — καὶ θάλεγε κανεὶς ὅτι κάθε λάμα ἔχει φυτεμένα στὸ κορμὶ τῆς μὴ πάστιγγα κι’ ἐνα... ταξίμετρο. ‘Αν τοποθετηθεῖ στὴ ράχη τῆς ἕνα κιλὸ παραπάνω ἀπὸ τὸ κανονικὸ, ἡ λάμα θὰ στραθεῖ καταγῆς καὶ τίποτα στὸν κόσμο δὲ θὰ μπορέσει νὰ τὴν ξεκουνήσει ἂν δὲν ἐλαττωθεῖ τὸ φορτίο. Καὶ ὅταν διατρέξει τὰ κανονικά 35 χιλίόμετρα τὴν ἡμέρα, θὰ σταματήσει ὅπου κι’ ἂν δρίσκεται καὶ θὰ ἀκούσει ν’ ἀναπαυθεῖ. Οἱ Ἰθαγενεῖς, ἀπὸ μακραίωνη πείρα, ἔχουν πειθεῖ πὺς εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ βγάλουν πέρα μὲ τὴ λάμα καὶ δέχονται μωιραλατρικὰ τὶς ἰδιοτροπίες τῆς. Κανονίζουν τὰ φορτία καὶ τὰ δρομολόγια σύμφωνα μὲ τὴν ἀντοχὴ τῆς, γιὰτὶ ξέρουν πὺς εἶναι μάταιο νὰ συζητοῦν μαζί τῆς.

ΠΡΕΠΕΙ νὰ πούμε δυὸ λόγια καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα εἶδη τῶν προδοκαμηλῶν: ‘Η «ἀλπάκα», πῶς μικρόσωμη ἀπὸ τὴ λάμα, συνήθως δὲ χρησιμοποιεῖται ὡς ὑποζύγιο. Τρέφεται γιὰ τὸ ἐξαιρετικὰ πικνὸ καὶ μακρὺ μαλλί τῆς. ‘Ο «γκουσάνος» εἶναι τὸ πῶς διαδεδομένο ἄγριο εἶδος. Στὴν περίοδο τῶν βροχῶν ζεῖ στὶς ψηλὲς κορυφές, ἐνῶ στὴν περίοδο τῆς ξηρασίας κατεβαίνει στὶς κοιλάδες καὶ τὶς παράκτιες πεδιάδες. Τὸ ὕψος τοῦ φτάνει τὸ 1,20 στοὺς ἄμους καὶ μοιάζει μ’ ἕνα μακρύλαιμο πρόβατο μὲ ψηλὰ πόδια. Τὸ τρίχωμά του, πικνὸ, μὲ πολὺ χνούδι, εἶναι σκοῦρο πυροκάκκινο. Ζοῦν κατὰ μικρὲς ἀγέλες πὺ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἕνα ἀρσενικό καὶ ἄρκετὰ θηλυκὰ μὲ τὰ μικρά τους. Εἶναι ἱκανότατα στὶς ἀναρριχήσεις καὶ ἴσως λίγο πῶς ἐξυπνα ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τους, ἐκδηλώνουν πολλὴ περιέργεια καὶ πλησιάζουν κάθε τι τὸ ἀσυνήθιστο. Τὴν ἐποχὴ τοῦ ὄργασμοῦ τ’ ἀρσενικά συμπλέκονται ἄγρια. ‘Επειτα ἀπὸ κυφορία εἵδεκα μηνῶν γεννιέται ἕνα μικρὸ πηλῶρος ἀνεπτυγμένο, μὲ ἀνοιχτὰ μάτια καὶ πλούσιο τρίχωμα. ‘Η «δικούνια» εἶναι πῶς μικρὴ, μὲ πῶς ὀρμονικὲς ἀναλογίες. ‘Εχει βραχύτερο λαιμὸ καὶ βραχύτερα πόδια, πράγμα πὺ δὲν τὴν ἐμποδίζει νὰ πηδᾷ δυὸ μέτρα ψηλὰ καὶ νὰ τρέχει μὲ μεγάλη ταχύτητα. ‘Εχει γίνε ἐξαιρετικὰ σπᾶνια, γιὰτὶ εἶναι περιζήτητη γιὰ τὸ κρέας τῆς καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὸ δέρμα καὶ γιὰ τὸ μαλλί τῆς. Σήμερα οἱ δικούμιες προστατεύονται ἀπὸ τὴν περουνιανὴ κυβερνήσι κι’ ἔχουν πάλι πληθυνθεῖ ἄρκετα ὥστε νὰ ἐπιτρέπεται τὸ κυνήγι τους. ‘Αλλὰ δὲν ἐξημερώνονται ποτὲ καὶ πεθαίνουν γρήγορα στὴν αἰχμαλωσίᾳ.

ΑΣ ΕΠΙΣΤΡΕΨΟΥΜΕ λίγο στις δρομάδες που στη λαϊκή φαντασία είναι οι «κατ'έξοχην καμήλες». Τα κοπάδια της Άραβίας αποτελούνται συνήθως από εκατό ζώα, όλα θηλυκά. Για τους Άραβες, ένα τέτοιο κοπάδι είναι μία σεβαστή περιουσία. 'Επί κεφαλής κάθε κοπαδιού βρίσκεται μονάχα ένας επιβήτορας που λέγεται «φάαλ» και είναι ένα ζώο διαλεγμένο για την αντοχή και την όμορφιά του, την υγεία και το θάρρος του. Οι βοσκοί περιποιούνται πολύ το «φάαλ» γιατί από αυτό εξαρτάται η πειθαρχία και η ενότητα του κοπαδιού των θηλυκών. Στα μεγάλα καραβάνια υπάρχει πάντα ένα

Κάμηλος ή δρομάς

«φάαλ» επί κεφαλής της φάλαγγος και συνήθως το «φάαλ» δεν είναι φορτωμένο. Αυτό το μοναδικό αρσενικό συγκεντρώνει τα θηλυκά στη βοσκή και τα προστάτει από τις επιθέσεις των άγριων ζώων. 'Απ' όλα τα μηρυκαστά οι καμήλες έχουν το πιο επικίνδυνο δάγκωμα, άλλ' οι καμηλιέρηδες φροντίζουν να τους κόβουν τα δόντια. Μόνο στα «φάαλ» οι κυνόδοντες αφήνονται ανέπαφοι.

ΚΑΝΕΝΑ θηλαστικό, κανένα μηρυκαστικό δεν έχει ένα στομάχι παρόμοιο με της καμήλας. Το στομάχι κάθε μηρυκαστικού αποτελείται από τέσσερα μέρη: Τη μεγάλη κοιλία, τον κεκρύφαλο, τον έχινο και το ήμιστρο. Στην καμήλα ο έχινος λείπει και ο κεκρύφαλος έχει μεταβληθεί σε αποθήκη νερού — μία μωσαδική ιδιομορφία στο ζωϊκό κόσμο. Λένε πως οι καμήλες μπορούν να ζήσουν χωρίς νερό επί μεγάλα χρονικά διαστήματα. Αυτό είναι πλάνη. Οι καμήλες έχουν ανάγκη από νερό και μάλιστα σε κανονικά χρονικά διαστήματα και άφθονο. Μπορούν ν' ανθεθούν στην έρημο χάρη σ' αυτή την ιδιότητα ν' αποθηκεύουν μεγάλες ποσότητες νερού στο στομάχι τους. Το σύνθετο μεγάλο στομάχι, κοινό σε όλα τα μηρυκαστικά, δημιουργήθηκε για την αποθήκευση τροφής, αλλά στις καμήλες, ένα από τα διαμερίσματα του πεπτικού σωλήνος εξειδικεύθηκε για την αποθήκευση νερού. 'Ετσι, τα «καράβια της έρημου» μπορούν να ταξιδεύουν μεταφέροντας ένα απόθεμα νερού μέσα

στο σώμα τους. Όσο για τ' αποθέματα της τροφής, αυτά όπως ξέρουμε, βρίσκονται στους λιπώδεις όγκους της καμπούρας τους. Όλα τα θηλαστικά συμπεριλαμβανομένου και του ανθρώπου, έχουν στο σώμα τους αποθέματα λίπους για να επιζούν για ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο χρονικό διάστημα, όταν δεν υπάρχει τροφή. 'Αλλά μόνο στην καμήλα το λίπος έχει εντοπισθεί στη ράχη, έχει γίνει όργανο του σώματος. Το σύστημα έχει το πλεονέκτημα ότι επιτρέπει μία μεγάλη συσσώρευση λίπους, το οποίο καταναλώνεται βαθμιαία και οικονομικά, χωρίς να παραδίδεται την ευκίνησία των μελών. Μία χοντρή καμήλα δέ θ' άξιζε και πολλά πράγματα. 'Αλλ' οι καμήλες δε χοντραίνουν ποτέ, χοντραίνει μονάχα η καμπούρα τους. 'Επειτα από μία μακρά περίοδο ταξιδιών στην έρημο, η καμπούρα σχεδόν εξαφανίζεται, αλλά γρήγορα ξαναμεγαλώνει όταν υπάρχει άφθονη τροφή.

Η ΚΥΟΦΟΡΙΑ των δραμάδων διαρκεί δώδεκα ολόκληρους μήνες και δε γεννιέται παρά μονάχα ένα μικρό κάθε φορά («μικρό» είναι τρόπος του λέγειν, γιατί το νεογέννητο είναι συνήθως μεγαλύτερο από ένα μεγαλόσωμο άνδρα). Σ' αυτή την περίοδο, η μέλουσα μητέρα χρειάζεται ιδιαίτερες περιποιήσεις γιατί αποβάλλει εύκολα, κι αυτό είναι καταστροφή για τους καμηλοβοσκούς Βεδουίνους. 'Η καμήλα, που αγαπάει τόσο την κοινωνική ζωή, όταν πλησιάζει η ώρα της να γεννήσει αισθάνεται την ανάγκη ν' απομονωθεί. Φεύγει από το κοπάδι και κρύβεται από τ' αδιάκριτα βλέμματα. 'Ο βοσκός πρέπει να κάνει χρέη μαμή, γιατί στις εξημερωμένες κατοικίδιες δρομάδες ο τοκετός είναι δύσκολος και μπορούν να συμβούν πολλά δυστυχήματα. Το νεογέννητο παρά τον όγκο του, είναι άδοξο, με κλειστά μάτια και μαλακά κόκκαλα και συνήθως αρνείται να θηλάσει. 'Ο βοσκός πρέπει να ξεδιπλώσει προσεκτικά τα μέλη του νεογέννητου, να το πλύνει, και ν' αλείψει τα χείλια του με λίγο δούτυρο. Όταν το μικρό αρχίσει να γλύφει, ο βοσκός θα φέρει το μαστό της μητέρας στο στόμα του. Από τα τέσσερα μαστάρια θα σκεπάσει τα δύο με δερμάτινα σακκουλάκια για προσωπική του χρήση (το γάλα της καμήλας είναι το μόνο που γνάρίζουν οι Βεδουίνοι) και θ' αφήσει τα δυό υπόλοιπα στο νεογέννητο. Τη νύχτα, θα πάρει το μικρό στη σκηνή του και θα το σκεπάσει με κουβέρτες που έχουν μία τρύπα στη μέση για να μένει έλευθερη η καμπούρα. Αυτό γίνεται για να μην αναπνυχθεί στραβά η καμπούρα, όποτε το ζώο θα είναι αργότερα άχρηστο ως υποζύγιο. 'Αν και αρχίζει πολύ γρήγορα να βόσκει δίπλα στη μητέρα του, το μικρό θα εξακολουθήσει να θηλάζει επί ένα χρόνο. Στο τέλος του χρόνου, ο βοσκός θα τρυπήσει το δεξι ρουθούνι του ζώου με μία βελόνα και θα περάσει στην τρύπα ένα χαλκά που θα μπει εκεί ως το θάνατό του. Αυτό είναι το «πηδάλιο» του καραβιού της έρημου.

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Από την έτήσια στατιστική έκθεση της Οινέσκο, που κυκλοφόρησε τον περασμένο μήνα, παίρνουμε τα παρακάτω ενδιαφέροντα στοιχεία:

* Στις 'Ηνωμένες Πολιτείες υπάρχουν περισσότεροι φοιτητές πανεπιστημίου παρά σε οποιαδήποτε άλλη χώρα στον κόσμο: 3.236.414. Δεύτερη έρχεται η Σοβιετική Ένωση με 2.260.000 φοιτητές, τρίτη η 'Ινδία με 833.450 και τέταρτη η 'Ιαπωνία με 636.232. 'Η Γαλλία έχει την πρώτη θέση στην Ευρώπη, με 226.173 φοιτητές, ακολουθεί η Δυτική Γερμανία με 164.000 και η 'Ιταλία με 163.000. 'Αλλ' εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς το περιχόμενο του όρου «φοιτητής πανεπιστημίου».

* Οι περισσότεροι ξένοι φοιτητές (47.245) σπουδάζουν στα αμερικανικά πανεπιστήμια. 'Ακολουθούν τα γαλλικά πανεπιστήμια που προσελκύουν κάθε χρόνο 17.456 ξένους φοιτητές και τα πανεπιστήμια της Δυτικής Γερμανίας με 15.115.

* 'Η Σοβιετική Ένωση έχει τις περισσότερες δημόσιες βιβλιοθήκες που περιέχουν συνολικά 752.604.000 βιβλία.

* 'Ακολουθούν οι αμερικανικές βιβλιοθήκες με 200.000.000 βιβλία και η 'Αγγλία με 71.000.000.

* Οι 'Αγγλοι διαβάζουν τις περισσότερες εφημερίδες: 'Επί 1.000 κατοίκων, πωλούνται κάθε μέρα 573 αντίτυπα εφημερίδων. 'Η Σουηδία έχει δεύτερη με 464 αντίτυπα επί 1000 κατοίκων. 'Ακολουθούν το Λουξεμβούργο με 429 αντίτυπα και η Φινλανδία με 420. Στις 'Ηνωμένες Πολιτείες κυκλοφορούν οι περισσότερες καθημερινές εφημερίδες, αλλά πουλάνε μόνο 327 αντίτυπα επί 1000 κατοίκων. 'Ωστόσο, οι 'Αμερικανοί προηγούνται σε κατανάλωση δημοσιογραφικού χαρτού, γιατί οι εφημερίδες τους είναι πολυεπίδω: κάθε 'Αμερικανός καταναλώνει, κατά μέσον όρο, 33,6 κιλά δημοσιογραφικού χαρτού το χρόνο.

* Οι Αυστριακοί πηγαίνουν συχνότερα από κάθε άλλο λαό στον κινηματογράφο: 17,4 εισιτήρια επί 1.000 κατοίκων. 'Ακολουθούν οι κάτοικοι της Μάλτας (17,3 επί 1000), οι Νεοζηλανδοί (16,7), οι Ρώσοι (16,2).

* Οι Γιαπωνέζοι παράγουν τις περισσότερες κινηματογραφικές ταινίες (516 το χρόνο) και ακολουθεί η 'Ινδία με 295 και οι 'Ηνωμένες Πολιτείες με 288.

ΤΟ ΚΩΜΙΚΟΤΡΑΓΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΝΟΜΠΙΛΕ

Πώς καταστράφηκε το πηδαλιοχούμενο «'Ιταλία» στο Βόρειο Πόλο.

Ο φανφαρονισμός κι' η ανανδρία ενός ανθρώπου, που θέλησε να έπισκιάσει τη δόξα του μεγάλου 'Αμούντσεν, άφησαν μία ανεξάλειπτη κηλίδα στην ιστορία των εξερευνήσεων. 'Ο Νόμπιλε ξεκίνησε με το πηδαλιοχούμενό του από την 'Ιταλία για τον Βόρειο Πόλο με κομπορρήμονες διαβεβαιώσεις και γύρισε... σιδηροδρομικώς, λιθοβολούμενος στους σταθμούς των Ευρωπαϊκών χωρών!

Η ΤΑΝ ή 15η 'Απριλίου του 1928. 'Ο στρατηγός Ουμπέρτο Νόμπιλε κι' οι δεκατέσσερις άνδρες, που αποτελούσαν το πλήρωμά του, ήταν παρατεταγμένοι μπροστά στο πηδαλιοχούμενό τους, σ' ένα Ιταλικό αεροδρόμιο. Μία στοασιωτική υπάλληλος έπαιξε τον φασιστικό ύμνο «Τζιοβινέττας» κι' οι δεκατέσσερις άνδρες σήκωσαν το χέρι, χαιρετίζοντας περήφανα τον Ντούτσε, που έξ' ονόματός του πήγαιναν να κατακτήσουν ένα καινούργιο τμήμα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, στις παγωμένες εκτάσεις του Βορείου Πόλου. 'Ότερα ανέβηκαν βλοι στο μεγάλο, αστρακτοειδές μπαλόνι και το «'Ιταλία» σηκώθηκε αργά στον ούρανό.

Η πρώτη είδοποίηση

Ο ΠΡΩΤΟΣ σταθμός του «'Ιταλία» ήταν η γεωμανική πόλη Στέτλα. Πολλοί από τους μεγάλους Γερμανούς ειδικούς των πηδαλιοχουμένων είχαν συρρεύσει εκεί για να υποδεχθούν τον Νόμπιλε. Όταν αντίκρισαν το «'Ιταλία», δοκίμασαν έκπληξη. Διαπιστώνοντας ότι δεν ήταν εξωδιασμένο με το ειδικό ατσάλινο διατόμιο, που ήταν απαραίτητο για την προστασία του σκάφους από τις καιρικές συνθήκες του πόλου. Αυτοί οι τεχνικοί, που ήταν αθενείς στα σχετικά με τα αεροπλοία ζητήματα, συμβούλεψαν τον Νόμπιλε να γυρίσει πίσω στην 'Ιταλία και να εξοπλίσει καλύτερα το σκάφος του.

Ο Νόμπιλε, όμως, δεν τώσε άκουσε. Είχε ήδη αναβάλει δυο φορές την ημερομηνία της αναχώρησής του, προς μεγάλη αγανάκτηση του Μουσσολίνι, και προτιμούσε να αντιμετωπίσει όλους τους

κινδύνους της 'Αρκτικής παρά τον θυμό του Ντούτσε. Το «'Ιταλία» ξεκίνησε για το βορρά, ενώ οι Γερμανοί ειδικοί το αποχαιρετούσαν σαν ένα βέβαιο μελλοθάνατο. 'Ο επόμενος σταθμός είχε προβλεφθεί να γίνει στη Σουηδία. 'Ο Νόμπιλε πήρε μαζί του ένα Σουηδό μετεωρολόγο, τον Φένν Μάλμγκρεν, κι' ένα Τσέχο επιστήμονα, τον Φράντ Μπεουμέρ. 'Ο Μάλμγκρεν κι' ο Μπεουμέρ ήταν οι μόνοι που δεν ήταν 'Ιταλοί ανάμεσα στο πλήρωμα. 'Ο πρώτος ήλίκιας τριαντατριών χρόνων, ήταν μία διασημότητα στη μετεωρολογία της 'Αρκτικής. Είχε συνοδεύσει τον 'Αμούντσεν στους δυό Πόλους.

Την 6η Μαΐου, το πηδαλιοχούμενο έφθασε στο μικρό λιμάνι Κίνγκς Μπαϊν. που βρίσκεται κοντά στο Σπίτσμπεργκ. 'Εκατοντάδες δημοσιογράφοι είχαν συρρεύσει εκεί, γιατί η προσπάθεια του Νόμπιλε να δημιουργήσει μία Ιταλική αποικία στον Πόλο, είχε κινήσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Όταν το πλοίο συνόδεσεν το «'Ιταλία», το «Τσιττά ντι Μιλάνο» άραξε στο λιμάνι, ο Νόμπιλε άνηγγειλε ότι το αεροπλοίο του θα ξεκινούσε την 23η Μαΐου για την ιστορική του πτήση προς την παγωμένη οκουλφία της Γης.

Την ημέρα αυτή, βλοι οι ανταποκριτές είχαν συγκεντρωθεί στη μεγάλη σκηνή του Νόμπιλε. 'Η σημαία έφρεσε ποταμηδόν, και τα μεγάλα λόγια, φυσικά ιδίωμα της Ιταλικής ιδιοσυγκρασίας έδιναν κι' έπαιρναν μέσα σε μία ατμόσφαιρα άμεριμνου ενθουσιασμού. Τέλος, ο Νόμπιλε έδωσε μία διαταγή στους άνδρες του. Το πλήρωμα επιβιβάστηκε στο αεροπλοίο, ακολουθούμενο από τον στρατηγό, που γύρισε μία στιγμή, πριν περάσει την πόρτα, και φώναξε: «Βίβα 'Ιταλία! Βίβα Μουσσολίνι!» Το πηδαλιοχούμενο υψώθηκε και σε λίγο χανόταν στο βάθος του μουντού 'Αρκτικού ορίζοντα.

Η ξηνκατάκτηση του Πόλου

ΤΟ «'Ιταλία» έφθασε στο Βόρειο Πόλο την 24η Μαΐου, ώρα 12 κι' 20. 'Ο Νόμπιλε άφησε να πέσει μία Ιταλική σημαία στον τόπο του θριάμβου των Πηόν, Μπέον κι' 'Αμούντσεν κι' ότερα απήχθη ένα συγκινητικό μήνυμα στον Ντούτσε. «'Η σημαία της φασιστικής 'Ιταλίας κυματίζει κάτω από τις ριπές της πολικής άβρας». Κατόνιν, διέταξε τον πιλότο του αεροπλοίου, τον 'Αλμπέρτο Μαριάνο, να διαγορεύσει έναν ύμνο πάνω από τον Πόλο. Τέλος, συγκέντρωσε το πλήρωμα κι' έβαλε ο ίδιος στο φωνόγραφο, που είχε πάρει μαζί του, το δίσκο με τη «Τζιοβινέττας», ενώ βλοι στάθηκαν προσοχή και σαν άνθρωποι φασίστες χαιρέτισαν με το χέρι ύψωμένο.

«'Ο Νόμπιλε, με το σκυλί που είχε για μασκότ.

Όταν ο Μαριάνο άνηγγειλε ότι είχε τελειώσει τη βόλτα, ο Νόμπιλε, μεθυσμένος από περηφάνεια, διέταξε:

— 'Ακόμα ένα γύρο! Κατόνιν, ο στρατηγός, παράγγειλε ένα τρίτο κύκλο, ένα τέταρτο, ένα πέμπτο, ένα έκτο. 'Επί διόμισι ώρες, ο φτωχός Μαριάνο έβαζε το αεροπλοίο να κόβει βόλτες, ώπου ο Νόμπιλε ικανοποιήθηκε. Τότε, πρόσταξε να κατευθυνθεί το «'Ιταλία» προς τις έντελως άνεξερεύνητες περιοχές της 'Αρκτικής.

Ότερα από Μίλη δρα, το αεροπλοίο εισέδωσε σε πυκνή ομίχλη. 'Ο Μαριάνο έχασε έντελως τον προσανατολισμό του και το σκάφος περιπλανιόταν εδω κι' εκεί μέσα στον 'Αρκτικό ζόφο. 'Αλλά έκτος από την ομίχλη, ένας άλλος κίνδυνος, ο πιο μεγάλος του Πόλου, προστέθηκε σε λίγο. Ξέσπασε μία καταγίδια χιονισού. Οι έλικες, τα πηδάλια, το περιτόλιγμα του αεροπλοίου άρχισαν να σκεπάζονται από πάγο. Και συνέβη το αναπόφευκτο.

Ο Νατάλε Τσετσόνι, ο πρώτος μηχανικός του σκάφους, έτρεξε κι' άναφωσ τον Νόμπιλε:

— 'Ανοιξε μία τρύπα στον άστρακτο! Ότερα από λίγα δευτερόλεπτα, το σκάφος άρχισε να κατεβαίνει με τη μούρη προς τα κάτω. Το πλήρωμα πανικοβλήθηκε. Χωρίς να περιμένει διαταγές, άρχισε να ρίχνει τη σαβούρα. Το σκάφος, άναφρωμένο, σηκώθηκε άποτομα. Κατατορμαγμένοι, οι άνδρες έτρεξαν κι' άνοιξαν τις βαλβίδες του ύδραυλίου, χωρίς να δίνουν καμιά σημασία στον Νόμπιλε.

Η καταστροφή

ΣΧΕΔΟΝ έντελως άδειο από το άέριο, το σκάφος πήρε κάθετη κατεύθυνση προς τα κάτω. 'Ακριβώς πριν άγγίξει τον πάγο, προσέκρουσε σε μία κορφή έλδφους, με το αποτέλεσμα

να αποσπασθεί ή λέμβος από τὸ μπαλόνι. Ἡ λέμβος, πού μέσα της βρισκόταν ὁ Νόμπιλε κι' ἐννιά ἄλλα άτομα, ἔπεσε στήν παγωμένη ἐπιφάνεια, τὰ τοιχώματά της διαλύθηκαν κι' οἱ ἐπιβάτες της ἐκτοξεύθηκαν πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις. Στὸ μεταξὺ, τὸ μπαλόνι, ἀπελευθερωμένο ἀπὸ τὸ βάρος τῆς λέμβου, ἀναπήδησε πρὸς τὸν οὐρανὸν, παρὰσφύροντας μαζί του τοὺς ὑπόλοιπους ἄνδρες, πού ἦταν κατανεμημένοι στὰ διάφορα πόστα του.

Οἱ σύντροφοι τοῦ Νόμπιλε δὲν γλύτωσαν ὅλοι ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἐκείνη πτώση. Ὁ Βιντσέντζο Πομέλλα σκοτώθηκε· ὁ στρατηγὸς κι' ὁ Μάλμγκρεν ἔσπασαν τὸ χεῖρ τους. Ὁ Τσετσιόνι, τὸ πόδι του. Ὁ Νόμπιλε πῆρε τέτοια τρομάρα, ὥστε ἄρχισε νὰ οὐρλιάζει σὰν ὑπαρική γυναικα. Ὁ Μάλμγκρεν τὸν πλησίασε καὶ τοῦ ἄσπασε μερικὰ ἀπαισιωτικά σχηματίσματα χρησιμοποιώντας τὸ γεῖθ χέρι του. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ Νόμπιλε ἔξακολουθοῦσε νὰ ξεφωνίζει, τὸν ξάπλωσε ὥστε ἀναίσθητο μὲ μιὰ τρομερὴ γροθιά.

Ὁ Σουηδὸς στράφηκε κατόπιν σταύδ' ἄλλους, πού τὸν κύτταζαν ἄναυδοι, καὶ τοὺς δῆλωσε ἥρεμα:

— Ἄν θέλετε νὰ σωθοῦμε, δὲν πρέπει νὰ χάσετε τὴν ψυχραιμία σας.

Παίρνοντας μὲ τὸ ἔτσι θέλω τὸ γενικὸ πρόσταγμα, ἐνῶ ὁ κομμικοτραγικὸς στρατηγὸς ἔλαιγε μ' ἀναφυλλητὰ, ὁ Μάλμγκρεν εἶπε στοὺς Ἰταλοὺς νὰ μαζέψουν σάνιδες ἀπὸ τὰ συντρίμια τῆς λέμβου κι' ἔφτιαξε νάρκηδες γιὰ τὰ καὶ τὰ γάματα τοῦ Νόμπιλε, τοῦ Τσετσιόνι καὶ τὸ δικό του. Οἱ προμήθειες τοῦ «Ἰτάλιας», πού βρισκόταν στὴ λέμβο, μαζεύθηκαν. Κατόπιν, ὁ Μάλμγκρεν ἔβαλε κι' ἔφτιαξαν μιὰ σκηνή, πού τὴν ἔβλεπε κόκκινη, ὥστε νὰ εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα πού θὰ ἔρχονταν τυχὼν σὲ βοήθεια.

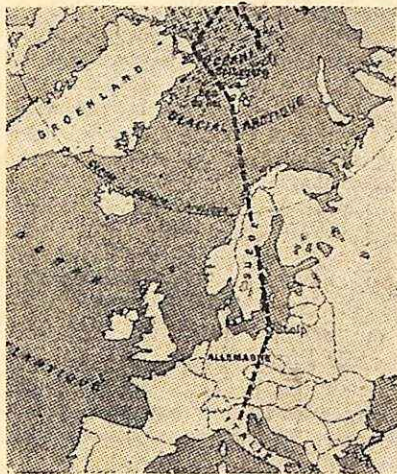
Ὁ ἀσφύματος τοῦ «Ἰτάλιας» εἶχε ὑποστεί σοβαρὰς βλάβες κατὰ τὴν πτώση, ἀλλὰ ὁ ἀσφύματος Μπατίττι ἀποφάνθηκε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἐπιδιορθώσει καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρει σὲ λειτουργία. Ἀφοῦ παιδεύθηκε πολλὴ ὥρα, ἐτοιμάσθηκε νὰ ἐκπέμψει τὸ πρῶτο SOS. Ἀλλὰ πρὸς γενικὴ ἀπογοήτευση, διαπίστωσε ὅτι ἡ συσκευή ἦταν ἱκανὴ νὰ δέχεται σήματα, ὅχι ὅμως καὶ νὰ στέλνει.

Ὅταν διαλύθηκε ἡ ὁμίλη, ὁ Μάλμγκρεν ἔκανε ἀπολογισμὸ τῆς καταστροφῆς. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του, βρισκόταν πάνω στήν παγωμένη θάλασσα, κάπου 145 χιλιόμετρα ἀπὸ τὴ στεριά. Ἡ πρώτη του σκέψη στάθηκε νὰ διασχίσουν αὐτὴ τὴν ἀπόσταση. Ἀλλὰ ἤξερε ὅτι ἡ ἔκτασή μιᾶς τέτοιας πορείας ἦταν πολὺ ἀβέβαιη. Ὁ πάγος θὰ παρουσάζε ἀποπληκτικὰ μεγάλα κενά. Ἐξ ἄλλου, ὁ πάγος εἶχε ὅτι θὰ χρειάζονταν τουλάχιστο σαράντα ἡμέρες ὥσπου νὰ φθάσουν στὴ στεριά. Κι' οἱ προμήθειες, πού εἶχαν, δὲν ἀρκοῦσαν παρὰ γιὰ τρεῖς ἐβδομάδες τὸ πολὺ.

Στὸ μεταξὺ, τὸ «Τσιττὰ ντὶ Μιλάνο», μὴν ἔχοντας λάβει καμμιὰ εἰδηση ἀπὸ τὸ «Ἰτάλιας» μέσα σὲ δώδεκα ὥρες, ἀπῆλθε στὸν κόσμο τὴν εἰδηση ὅτι τὸ πηδαλιόχοιμο εἶχε ἀπολεσθεῖ. Ἐνῶ ὅλες οἱ χώρες ἔστρεφαν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ἀρκτική, ὁ Μουσσολίνι θυνοῦσε τοὺς ὅμους καὶ διαβεβαίωσε ὅτι ἦταν ἀδύνατο, ἕνα ἱ-

ταλικὸ πηδαλιόχοιμο νὰ μὴ θριαμβεύσει πάνω σὲ ὅλα τὰ ἐμπόδια. «Πρόκειται ἀπλῶς γιὰ θλάση τοῦ ἀσφύματος του», δήλωνε ὁ Ντοῦτσε. Τοῦ χρειάσθηκε μιὰ ἀνώφελη ἀναμονὴ τεσσάρων ἡμερῶν γιὰ νὰ παραδεχθεῖ ὅτι τὸ «Ἰτάλιας» εἶχε ἴσως πάθει κατὰ τὸ σοβαρό. Ἀλλὰ ἀρνήθηκε τίς ἀρσφωρὲς βοηθείας πού τοῦ ἔγιναν ἀπὸ ἄλλες χώρες. Ἡ σωτηρία τοῦ «Ἰτάλιας» ἦταν μιὰ ὑπόθεση καθαρὰ ἰταλική. «Ἐστειλε, λοιπόν, δὺς ὁμάδες βοηθείας στὴν Ἀρκτική.

Πάνω στοὺς πλωτοὺς πάγους, ὁ Μάλμγκρεν ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὸ σχέδιό του. Συγκέντρωσε τοὺς ἄνδρες καὶ ζήτησε δὺς ἐθελοντές, γιὰ νὰ φύγουν μαζί του καὶ νὰ πᾶνε σὲ ἀναζήτηση βοηθείας. Ὁ πιλότος Μαρριάνο κι' ὁ ὑπολοχαγὸς Φιλίππο Τσάππι προσεφέρθηκαν πρόθυμα νὰ συνοδεύσουν τὸν Σουηδὸ. Οἱ τρεῖς ἄνδρες ἔκκινησαν. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἀπεγνωσμένης πορείας τους ἦταν ὑπολογισμένη γιὰ σαράντα ἡμέρες, δὲν εἶχαν πάρει μαζί τους τρόφιμα παρὰ γιὰ δὺς ἐβδομάδες. Ὁ Μάλμγκρεν

εἶχε παρατήσει τὸ τουφέκι του στὴν κατασκήνωση καὶ τὸ μοναδικὸ του ὅπλο ἦταν ἕνα τσεκούρι.

Ἡ ἐξαφάνιση τοῦ Ἀμούνδσεν

Ο ΜΠΕΝΙΤΟ Μουσσολίνι, νοιώθοντας νὰ ὀγκώνεται γύρω του ἡ ἀ-ἀγανάκτηση, συγκατετέθηκε τέλος ν' ἀφήσει τίς ἄλλες χώρες νὰ συμβάλουν στὴν ἀνέυρεση τοῦ «Ἰτάλιας». Εὐθὺς δέκα ἀποστολὲς κατευθύνθηκαν πρὸς τὴν Ἀρκτική καὶ τὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ ἔγινε τὸ κέντρο τῶν ἐπιχειρήσεων. Σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ λιμάνι τοῦ Βορρὰ ἔφθασαν πλοῖα νορβηγικά, σουηδικά, δανικά, γαλλικά, ρωσικά κι' ὀλλανδικά. Ἐνα νέο κῆμα δημοσιογράφων, ἀπ' ὅλες τίς γωνίες τῆς γῆς, κατέληξε ἐπίσης στὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ.

Ἡ πύξ ὁραματικὴ στιγμή στάθηκε ὅταν ἡ νορβηγικὴ κυβέρνηση ζήτησε ἀπὸ τὸν Ρόαλντ Ἀμούνδσεν νὰ διευθίνει ὁ ἴδιος τὴ ναυαγιοσωτικὴ προσπάθεια, πού εἶχε ἐπιναλᾶξει ἡ Νορβηγία. Ἦταν παγκόσμια γνωστὸ, ὅτι ὁ Ἀμούνδσεν περὶσσοῦσε τὸν Νόμπιλε. Ὁ διδάσκαλος ἔ-ἐρευνήτης εἶχε χρησιμοποιήσει τὸ 1926 σὰν πιλότο τὸν Ἰταλὸ αὐτὸ φαντασμένο, κατὰ τὴν ἀποστολὴ στὸν Πόλο, ἀλλὰ

ἡ ἀνικανότης του ὑπῆρξε τέτοια ὥστε ἀντι-καταστάθηκε στὴν πρώτη κίελας φάση τοῦ ταξιδίου. Αὐτὸ ὥστόσο δὲν ἐμπόδισε τὸν Νόμπιλε νὰ διακηρύξει, ὅταν γύρισε στὴν Ἰταλία, ὅτι χωρὶς αὐτὸν ἡ ἀποστολὴ δὲν θὰ πετύχαινε.

Κι' ὅμως ὁ Ἀμούνδσεν δέχθηκε ἀδίστακτα νὰ ξεκινήσει γιὰ βοήθεια τοῦ Νόμπιλε. Μὲ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ τέσσερα άτομα, ὁ μεγάλος κατακτητὴς τοῦ Πόλου ἀναχώρησε ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ Τρόμσος τῆς Νορβηγίας. Ἀπὸ τότε, κανεὶς πᾶ δὲν ξανάδε τὸν Ἀμούνδσεν. Τὸ ἀεροπλάνο του ἐξαφανίσθηκε, χωρὶς ν' ἀφήσει ἕλη, στίς ἀχανεῖς παγωμένες ἐκτάσεις τῆς Ἀρκτικῆς.

Στὴν κατασκήνωση τῶν ναυαγῶν, οἱ συνθήκες ζωῆς γίνονταν ὀλοένα χειρότερες. Ὁ Μπατίττι, προσπαθοῦσε μάταια νὰ ἐξαποστείλει τὸ SOS του, ἐνῶ οἱ διάφορες ναυαγιοσωτικὲς ἀποστολὲς ἔφαχναν κυριολεκτικὰ στὰ τυφλά. Ἀλλὰ στίς 8 Ἰουνίου, ἕνα μήνυμα τοῦ Μπατίττι ἔφθασε ἔσφραγιστὸν τὸ «Τσιττὰ ντὶ Μιλάνο», ἀγγέλοντας στὸν κόσμο τὴν τύχη τοῦ «Ἰτάλιας» καὶ τοῦ πληρώματός του. Ἀλλὰ ἡ μικρὴ, κόκκινη σκηνὴ ἐπισημάνθηκε μόλις στίς 20 Ἰουνίου, ἀπὸ ἀεροπλάνου.

Στίς 24, ἕνα μικρὸ ἀεροπλάνο, ὁδηγούμενο ἀπὸ τὸν Σουηδὸ σμηναγὸ «Ἐἰναρ Λούντμποργκ», κατόρθωσε νὰ προσεδαφισθεῖ στὸν πλωτὸ πάγο. Ὁ Λούντμποργκ ἔγινε δεκτὸς μὲ ἀλλόφρονες ἐκδηλώσεις ἀπὸ τοὺς ναυαγούς, πού ἔκλαιγαν καὶ γελοῦσαν καὶ τοῦ φιλοῦσαν τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χεῖρα.

— Εἰστε ἀληθινὸς ἄνθρωπος ἢ φάντασμα; τοῦ ἔλεγε μὲ ἀναφυλλητὰ ὁ Μπατίττι.

Ὁ Λούντμποργκ, πού ἡ συγκίνησή του δὲν ἦταν λιγώτερη, τοὺς πληροφοροῦσε ὅτι δὲν εἶχε θέση στὸ ἀεροπλάνο του παρὰ μονάχα γιὰ ἕνα άτομο. Ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ Νόμπιλε βοήκη ἔσφραγιστὸν ὅλο του τό... κύρος.

— Νομίζω, εἶπε, ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ φύγω πρῶτος.

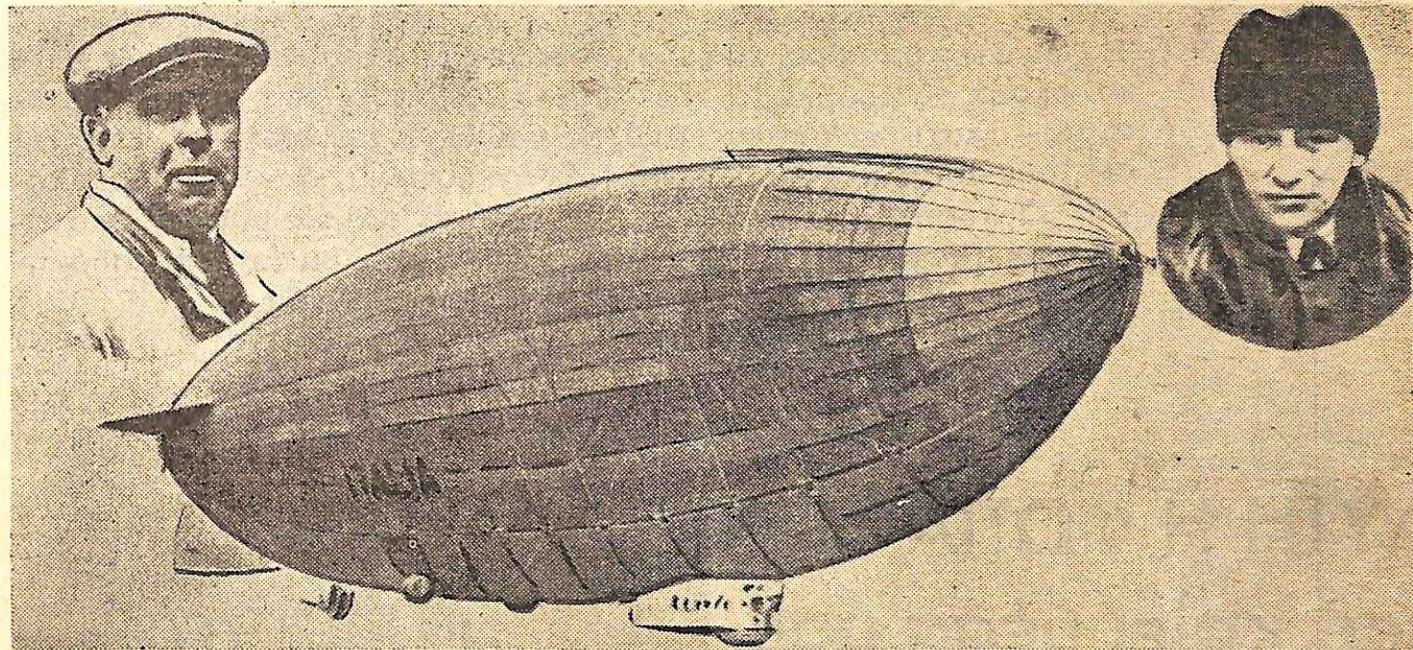
Καί, χωρὶς νὰ περιμένει ἀπάντηση, ἔ-τρεξε στὸ ἀεροπλάνο τοῦ Λούντμποργκ.

Ὅταν οἱ δημοσιογράφοι, πού βρισκόταν στὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ, εἶδαν τὸν στρατηγὸ νὰ ἀποβιβάζεται ἀπὸ τὸ μικρὸ ἀεροπλάνο, εἶχαν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

Ὁ Νόμπιλε ἦταν ὁ ναυαγὸς πού περιμέναν νὰ δοῦν τελευταίον. Γιὰ πῶτὴ φορά στὰ παγκόσμια χρονικά, ἀπ' ὅτι ἤξεραν, ὁ κυβερνήτης ἐνὸς σκάφους εἶχε ζητήσει νὰ σώσει τὸ τουάρι του πρὶν ἀπὸ τὸ πλήρωμά του. Μπροστὰ στὴ γενικὴ περιφρόνηση τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Τύπου, ὁ Νόμπιλε ἔκανε τὴν ἐξῆς ἀμίμητη δήλωση.

— Ἐπρεπε νὰ σωθῶ πρῶτος. Οἱ ἄνδρες μου ἔχουν ὅτι δὲν τοὺς ἐγκατέλειπα, ἀλλὰ εἶναι ἦταν ἀνάγκη νὰ ὑποστηρίξω προσωπικὰ τὴν σωτηρία τους. Ἡ πράξη μου πηγάζει ἀπὸ τὸ ὑψηλότερο θάρρος, πού θὰ μπορούσατε νὰ φαντασθεῖτε...

Ἡ ἀγανάκτηση διήρξε γενικὴ κι' ὁ ἴδιος ὁ Μουσσολίνι, ἔξω φρενῶν γιὰ τὴ δειλία τοῦ στρατηγού, διέταξε μὲ τὸν ἀσφύματο τὸν πλοίαρχο τοῦ «Τσιττὰ ντὶ Μιλάνο» νὰ θέσει ὑπὸ κράτηση τὸν Νόμπιλε. Δὺς μέρες ἀργότερα, ὁ Λούντμποργκ ἀποπειράθηκε μιὰ δευτέρη πρὸςεδάφισι ἀνάμεσα στοὺς ναυαγούς, ἀλλὰ, αὐτὴ τὴ φορά, τὸ ἀεροπλάνο του ἔπαθε ἀνεπαρκῶς ἡμέρες κι' ἔγινε ἔτσι κι' ὁ ἴδιος αἰχμάλωτος τῶν πάγων.

Τὸ πηδαλιόχοιμο «Ἰτάλιας». Δεξιά, ὁ Τσάππι. Ἀριστερά, ὁ πρῶτος μηχανικὸς Τσετσιόνι.

ΣΤΟ μεταξὺ, τὸ ρωσικὸ παγοθραυστικὸ «Κράσσιν», μὲ κυβερνήτη τὸν διάσημο ἐξερευνητὴ τῆς Ἀρκτικῆς Σαμοϊλοβιτς, ἔκανε μιὰ περιεργὴ ἀνακάλυψη. Τὸ «Κράσσιν» εἶχε ἕνα ἀναγνωριστικὸ ἀεροπλάνο, πού πιλότος του ἦταν ὁ σμηναγὸς Τσουχνόφσκυ. Ὁ Ρῶσος πιλότος, πετώντας ἕνα πρῶτὸ πάνω ἀπὸ τοὺς πάγους, διέκρινε διὸ μικρὲς, μελανὲς κουκίδες πού μετατοπιζόνταν πάνω στὴν πάλλευκη ἔκταση. Ἐκανε εὐθὺς ἕνα λούπινγκ, γιὰ νὰ δεῖ ἀπὸ κοντὰ περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Λίγα δευτερόλεπτα κατόπιν, μετέδιδε μὲ τὸν ἀσφύματο στὸ «Κράσσιν» ὅτι εἶχε ἐπισημάνει τρεῖς άτομα. Τὰ δὺς φαίνονταν σὰν νὰ μὴν εἶχαν πάθει τίποτα, ἀλλὰ τὸ τρίτο ἦταν ἀκίνητο πάνω στὸν — πάγο, νεκρὸ ἢ ἄρρωστο. Λίγο μετὰ τὴ διαβίβαση αὐτῆς τῆς πληροφορίας, ὁ Τσουχνόφσκυ ἀναγκάσθηκε νὰ κάνει μιὰ ἀνόμαλη προσεδάφισι, πρὶν προλάβει νὰ φθάσει στὸ καράβι του.

Τὸ «Κράσσιν» κατευθύνθηκε ἁμέσως, μὲ ὅλη τὴ δύναμη τῶν μηχανῶν του, πρὸς τὸ ἐπισημασμένο μέρος. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ φθάσει παρὰ ὥστερα ἀπὸ δὺς ἡμέρες, ἀνοίγοντας μὲ πολὺ κόπο δρόμο ἀνάμεσα στοὺς πλωτοὺς πάγους. Οἱ Ρῶσοι βοήκουν δὺς μονάχα ἄνθρωπους, τὸν Μαρριάνο καὶ τὸν Τσάππι, πού εἶχαν ξεκινήσει, πρὶν ἀπὸ σαράντα τρεῖς ἡμέρες μὲ τὸν Φένν Μάλμγκρεν, ἐλπίζοντας νὰ φθάσουν σὲ στεριά.

Ὁ Τσάππι κι' ὁ Μαρριάνο παρουσίαζαν μιὰ περιεργὴ ἀντίθεση. Ὁ πρῶτος ἦταν πολὺ βαρεῖα ντυμένος καὶ φαίνονταν πολὺ καλά στὴν ὄψει του. Ὁ Μαρριάνο φοροῦσε ἕνα χοντρὸ ἀδιάβροχο, ἦταν μελανιασμένος καὶ μόλις ἔσερνε τὰ πόδια του.

Τὸ μυαλό του φαίνονταν σὰν σαλεμένο. Ὁ Τσάππι δῆλωσε ὅτι ὁ Μάλμγκρεν εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ ἕνα μῆνα.

Ἀργότερα, τὴν ἴδια ἡμέρα, τὸ Κράσσιν περισυνέλεξε τὸν Τσουχνόφσκυ καὶ τὸ ὑπόλοιπο πλήρωμα τοῦ ἀεροπλάνου του. Ὁ Ρῶσος ἀεροπόρος δοκίμασε μεγάλη ἔκ-

πληξὴ μαθαίνοντας ὅτι οἱ συμπατριῶτες του εἶχαν περισυλλέξει δὺς κι' ὅχι τρεῖς ἄνθρώπους.

— Ἵπῃχαν τρεῖς άτομα, εἶπε. Σὰς τὸ δηλῶναι κατηγορηματικά.

Τὴ δήλωσή του αὐτὴ τὴν ἐπιβεβαίωσαν καὶ τὰ μέλη τοῦ πληρώματός του. Ὅλοι εἶχαν δεῖ τρεῖς ἄνθρώπους.

★

ΑΡΓΑ, τὸ βράδυ, ὁ κυβερνήτης Σαμοϊλοβιτς μπῆκε στὴν καμπίνα, ὅπου βρισκόταν ὁ Μαρριάνο καὶ τὸν ἔκρινε νὰ λείπει πράγματα, στὸ παραμυλητό του, πού τὸ ἔκαναν ν' ἀνατριχιάσει.

— Μὴ μὲ φᾶς, λυπήσου με, μὴ μὲ φᾶς!... ἐπιναλᾶμβανε ἀδιάκοπα ὁ Ἰταλός.

Ὁ Σαμοϊλοβιτς ἔξετασε τὰ ροῦχα πού φοροῦσε ἀπαντὰ ὁ Τσάππι. Ἐνα ἀπὸ τὰ κοστούμια διαπιστώθηκε κατόπιν ὅτι ἦναι στὸν Μάλμγκρεν. Ἐπίσης, βοήθησαν πάνω στὸν Τσάππι τὸ πορτοφόλι, ἡ πεζίδα καὶ τὸ ρολοὶ τοῦ Σουηδοῦ. Ὅστερα ἀπὸ δὺς μέρες, ὁ Μαρριάνο ξεψύχησε.

Ὅταν τὸ «Κράσσιν» ἔφθασε στὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ, Σαμοϊλοβιτς ζήτησε νὰ γίνουν ἀνακρίσεις γιὰ τίς συνθήκες τῆς ἐξαφάνισις τοῦ Μάλμγκρεν. Ἀήλωσε στοὺς δημοσιογράφους, ὅτι κατὰ τὴ γνώμη του, ὁ Τσάππι εἶχε σκοτώσει τὸ Σουηδὸ κι' εἶχε καταβροχθίσει, ἐν μέρει, τὸ πτώμα του καὶ κατόπιν τὸ ἔριξε στὴ θάλασσα σταν διαπίστωσε ὅτι θὰ συνόταν ἀπὸ τὸ «Κράσσιν». Ἡ δήλωση αὐτὴ συγκλονίσσε δολοκλήρ τὸν κόσμο κι' ἡ Σουηδία ὑποστήριξε τὴν αἴτησιν τοῦ Ρῶσου πλοιάρχου.

Ὁ Τσάππι, φυσικά, ἀρνήθηκε αὐτὴ τὴν τρομερὴ κατηγορία. Ἡ Σουηδία ζήτησε νὰ γίνουν ἀνακρίσεις γιὰ ὅλη γενικὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἀποστολῆς Νόμπιλε. Ἀλλὰ ὁ Μουσσολίνι, μὲ τὴν κλασικὴ φασιστικὴ ἀναίδεια, ἀπέριψε αὐτὴ τὴν αἴ-τηση.

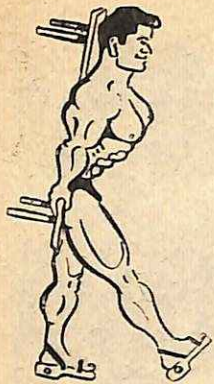
ΣΤΙΣ 13 Ἰουλίου, τὸ νορβηγικὸ παγοθραυστικὸ «Χόμπυ», συνοδευόμε-νο ἀπὸ τὸ «Κράσσιν», κατόρθωσε νὰ περισυλλέξει τὸν Λούντμποργκ καὶ ὅσους εἶχαν ἐπιζήσει ἀπὸ τὸ πλήρωμα τοῦ «Ἰτάλιας». Μόλις τὸ «Χόμπυ» ἀγκυροβόλησε στὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ, οἱ τελευταῖοι, μὲ διαταγὴ τοῦ Μουσσολίνι, ὠδηγήθηκαν βιαστικά στὸ «Τσιττὰ ντὶ Μιλάνο» καὶ τοὺς ἀπαγορεύθηκε νὰ ἔλθουν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμο.

Στίς 15 Ἰουλίου, τὸ «Τσιττὰ ντὶ Μιλάνο» σαλπάρησε ἀπὸ τὸ Κίγγκ' εἰς Μπαϊτῖ καὶ κατευθύνθηκε πρὸς τὸ Νόρβικ τῆς Νορβηγίας. Στὴν προκυμιά, εἶχαν συγκεντρωθεῖ κάπου τρεῖς χιλιάδες σημα-τωτὲς τοῦ μεγάλου Ἀμούνδσεν. Οὔτε ἕνα σκάφος οὔτε ἕνας ἄνθρωπος δὲν κινήθηκε γιὰ νὰ βοηθήσει τὸ φασιστικὸ πλοῖο νὰ πλευρίσει. Τὸ πλήθος, εἶδε τὸν Νόμπιλε καὶ τοὺς ἄνθρώπους του νὰ ἀποβιβάζονται, χωρὶς νὰ ἐκδηλωθεῖ, σω-πώντας θανάσιμα.

Μιὰ ἀμαρτοστοχία, πού στάλθηκε στὸ Νόρβικ ἀπὸ τὸν Μουσσολίνι, περιέμενε τοὺς ἄδρες τοῦ «Ἰτάλιας». Καθ' ὅλη τὴ διαδρομὴ, τὸ τραῖνο ἔτρωγε βροχὴ τίς πέτρες. Σὲ κάθε σταθμῷ, ἡ ἀστυνομία συγκερατοῦσε μὲ κόπο τίς ἄγρια δια-θεμιμένες ἀνθρώπινες μάζες.

Ὅταν αὐτὸ τὸ τραῖνο τῆς ντροπῆς ἔφθασε στὴν Ἰταλία, ὁ Ντοῦτσε, ἔξω φρενῶν πάντα, ἀρνήθηκε νὰ δεῖ τὸν Νόμπιλε. Προσπαθώντας νὰ τηρήσει τὰ προσηνέματα, διέταξε ἀνακρίσεις γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ «Ἰτάλιας». Ὅπως ὅλοι τὸ περιέμεναν, ὁ Νόμπιλε ἀναγνωρίσθηκε ἔνοχος σὲ ὅλα τὰ σημεῖα. Ἐνοχος γιὰ τὴ συντριβὴ τοῦ πηδαλιόχοιμου, ἔνοχος γιὰ τὴν ἐγκατέλειψε τοὺς ἄνδρες του.

Ὅσο γιὰ τὸν Τσάππι, ἡ ἀνακριτικὴ ἐπιτροπὴ δὲν δέχθηκε τὴν κατηγορία τοῦ φόνου καὶ τοῦ καννιβαλισμοῦ.

Η ζωή στην ύπαιθρο, το ξεγύμνωμα στην ακρογιαλιά θέτει κάθε καλοκαίρι το πρόβλημα της φυσικής μορφής, της ζωϊκής ευρωστίας — γιατί δεν υπάρχει άνδρας που δεν ονειρεύεται ν' αποκτήσει τους μυϊκούς όγκους ενός Ταρζάν, ξστω κι' αν δεν τ' ομολογεί. Ωστόσο, μερικοί άνδρες μένουν για πάντα μυϊκώς υπανάπτυκτοι. Γιατί; Όρισμένες πρόσφατες έρευνες δίνουν απροσδόκητες απαντήσεις σ' αυτό το πρόβλημα.

ΑΥΤΗ Η ΦΩΤΙΑ που καίει μέσα μας...

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΩΝ ΖΩΪΚΩΝ ΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΣΤΙΑΣ

ΝΙΚΟΥ Α. ΓΚΟΥΜΑ

Α ΠΟΓΥΜΝΩΜΕΝΟΣ από το δέρμα που τον καλύπτει, ένας μυϊκός ιστός, κάτω από το μικροσκόπιο, φαίνεται σά ν' αποτελείται από λεπτές, χεδόν παράλληλες κλωστές. Είναι οι μυϊκές ίνες. Κάθε ίνα αποτελείται από αναρίθμητα μικροσκοπικά κύτταρα και κάθε κύτταρο περιέχει, μέσα σε μία λεπτότατη μεμβράνη, έναν πολύτο που λέγεται πρωτόπλασμα. "Ως εδώ, τίποτα το εκπληκτικό. Το μεγάλο μυστήριο της ζωτανής ύλης είναι ότι κάθε κύτταρο είναι ένας μικρός κλίβανος που καίει σε σιγανή φωτιά. Είναι φωτιά χωρίς λάμψη, χωρίς φλόγα. Δεν μπορούμε να την ίδουμε, αλλά την αισθανόμαστε. Ναι, έχουμε τη θολπωρή της φωτιάς των κυττάρων στο κορμί μας και όταν οι μικροσκοπικοί κλίβανοι σβήσουν — είναι ο θάνατος.

Ο μυϊκός ιστός είναι μια μηχανή έσωτερικής καύσεως, αλλά πολύ πιο απλή — και συνάμα πολύ πιο μυστηριώδης — από τους μεταλλικούς κινητήρες των αυτοκινήτων μας. Μπορούμε να προσθέσουμε: Πολύ πιο ανθεκτική, άπειρας ανθεκτικότερη, αν αναλογισθούμε ότι ώρισμένοι μύς, όπως ή καρδιά, λειτουργούν συνεχώς, επί έβδομηνα ή ογδόντα χρόνια, από τη στιγμή που θα γεννηθούμε (και λίγο πριν, στην έμβρυακή κατάσταση) ως την τελευταία μας πνοή. Κανένα μηχανικό κατασκευάσμα του ανθρώπου δεν μπορεί να λειτουργήσει αδιάκοπα επί τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μηχανή των ζωντανών ιστών είναι ανυπέρβλητη.

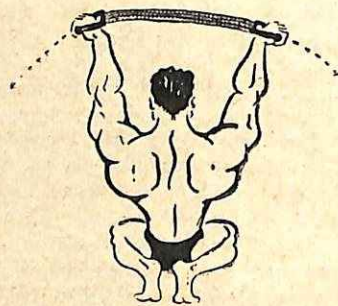
Κάθε μηχανή για να λειτουργήσει

χρειάζεται καύσιμα. Οι μηχανές έσωτερικής καύσεως χρειάζονται κάρβουνο. Οι μηχανές έσωτερικής καύσεως καίνε πετρέλαιο και τα παράγωγά του. Ο μυϊκός ιστός χρειάζεται λίπη και υδατάνθρακες, που προσφέρονται στους μικροσκοπικούς κλιβάνους του από τις τροφές. "Αλλ' αυτά περίπου είναι όσα ξέρουμε για τη λειτουργία των μυϊκών ιστών. Δεν ξέρουμε πώς οι τροφές μετασχηματίζονται σε μυϊκή δύναμη, σ' ευρωστία.

Γιατί ένας μυϊκός ιστός αποκτά δύναμη και όγκο με την άσκηση; Γιατί ώρισμένοι άνθρωποι αποκτούν και διατηρούν ένα ισχυρό μυϊκό σύστημα, ενώ μερικοί άλλοι δεν γίνονται ποτέ ρωμαλέοι, τι κι' αν κάνουν, όσο κι' αν αυτοβασανισθούν με τη γυμναστική; Για πολλούς ανθρώπους, ιδιαίτερα τους άνδρες, η ζωή στην ύπαιθρο, το ξεγύμνωμα στην ακρογιαλιά, θέτει κάθε καλοκαίρι το πρόβλημα της φυσικής μορφής, της μυϊκής ευρωστίας, γιατί δεν υπάρχει άνδρας που δεν ονειρεύεται, ή δεν ώνειρεύτηκε κάποτε ν' αποκτήσει τους μυϊκούς όγκους ενός Ταρζάν, ξστω κι' αν δεν τ' ομολογεί. "Όταν πέσει το προστατευτικό παραπετάσμα των ρούχων, που εξισώνει περίπου όλα τ' άρσενικά στά μάτια του «αϊώνιου θήλεως», δεν υπάρχει θλιβερότερο θέαμα από το υπανάπτυκτο μυϊκό σύστημα. Ξέρουμε, ώστόσο, πώς οι άνδρες δε γίνονται όλοι Ταρζάν, όσο κι' αν προσπαθήσουν. Μερικοί μένουν για πάντα υπανάπτυκτοι. Γιατί; Η έπιστήμη δεν μπορεί ακόμα να δώσει μία ικανοποιητική εξήγηση του φαινομένου της μυϊκής

ανάπτυξης, αλλ' ώρισμένες πρόσφατες έρευνες δίνουν απροσδόκητες απαντήσεις σ' αυτό το πρόβλημα της λειτουργίας και της ευρωστίας των μυϊκών ιστών: Φαίνεται πώς ή θεμελιώδης διαφορά μεταξύ του ρωμαλέου και του υπανάπτυκτου μυϊκού συστήματος είναι... ψυχολογικής φύσεως!

Οι έρευνες αυτές είχαν ως ύφορμη τη «βιομηχανοποίηση των σπόρ» στις Ήνωμένες Πολιτείες, όπου οι άθλητές αποτελούν μέρος της έθνικής παραγωγής, όπως όλα τ' άλλα.. βιομηχανικά προϊόντα. "Ας μην άρχισουμε ώστόσο να θρηνούμε για την κατάσταση του άθλητισμού, γιατί κατά τη γνώμη μας, κάθε μέθοδος είναι καλή όταν πρόκειται να μάς απαλλάξει από το θέαμα των υπανάπτυκτων άρσενικών που άρχιμίζουν τις ακρογια-

λιές κάθε καλοκαίρι. Στο πρόσφατο συνέδριο της άγγλικής Έταιρείας Έργονομικών Έρευνών που άργανώθηκε στο Μπρίστολ, ο δρ Μόαρχαους, του τμήματος φυσικής άγωγής του πανεπιστημίου της Καλλιφορνίας, διέτύπωσε μερικές ενδιαφέρουσες άποψεις για το πρόβλημα της ανάπτυξης των μυϊκών ιστών. (Σ' ένα προσεχές άρθρο ίσως θα μάς δοθεί ευκαιρία να μιλήσουμε διεξοδικά για την «έργονομική» της νέας έπιστήμη που άσχολείται με τα ένεργειακά αποθέματα του ανθρώπινου οργανισμού και τις μεθόδους όρθολογικής όργανώσεως της σωματικής έργασίας). Έκ πρώτης όψεως, είναι πολύ εύκολο να «δυναμώσει» και ν' αποκτήσει όγκο ένας μυϊκός ιστός. Στη Γερμανία, το

ϊνστιτούτο Φυσικής Άγωγής του Ντόρτμουντ έχει πειραματισθεί με μία νέα μέθοδο που δίνει άποτέλεσμα εκπληκτικά σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα: "Αρκεί να συσταλούν οι μύς επί έξη δευτερόλεπτα την ήμερα στα δυο τρίτα της άνωάτης ίσχύος που διαθέτουν, για ν' αύξηθεί κατά 5% την έβδομάδα ή δύναμή τους.

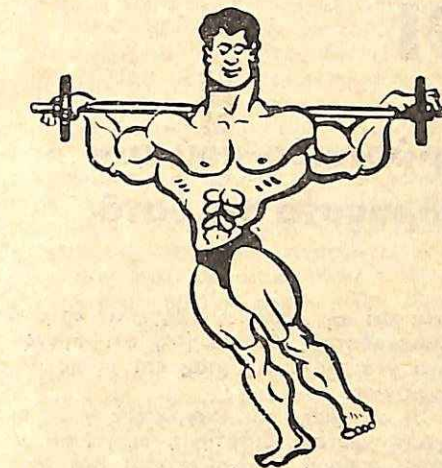
"Αλλά τα πειράματα αυτά δε μάς επιτρέπουν να συμπεράνουμε πώς ή άσκηση έχει πάντα ως άποτέλεσμα την αύξηση της δυνάμεως των μυϊκών ιστών. Ο δρ Μόαρχαους άποδίδει περιωρισμένη σημασία στο σύστημα του Ντόρτμουντ, τ' άποτέλεσμα του οποίου μπορεί να όφειλονται στην έπιλογή των καταλλήλων ύποκειμένων που αντίδρούν ε'ννοικά στα πειράματα. "Όλοι οι έξ έπαγγέλματος γυμναστές, παρατηρεί ο Άμερικανός έπιστήμων, ξέρουν ότι ώρισμένο ποσοστό από την πελατεία τους δεν αντίδρα ε'ννοικά στην άσκηση: το μυϊκό σύστημα ώρισμένων ανθρώπων παραμένει καχεκτικό παρά τις ε'υνειδήτες προσπάθειες που καταβάλλουν. "Οάλεγε κανείς ότι ό άποφασιστικός παράγων για την αύξηση της μυϊκής δυνάμεως είναι ή εκ γενετής ιδιοσυγκρασία ενός ανθρώπου. Κι' εδώ φτάνουμε στον πυρήνα του προβλήματος: Ποιά είναι ή φυσιολογική ή διαφορά μεταξύ του άνεπτυγμένου και του υπανάπτυκτου μυϊκού ιστού; Σ' αυτό ή έπιστήμη της φυσιολογίας δεν μπορεί ακόμα ν' άπαντήσει με δεβαιότητα.

Ξέρουμε πάντως ότι δεν είναι ζήτημα όγκου και διαστάσεων. Υπάρχουν μέθοδοι φυσικής άγωγής που αύξάνουν τον όγκο των μυϊκών ιστών χωρίς ν' αύξάνουν αναλόγως και την ισχύ τους. "Αντίθετα, υπάρχουν μέθοδοι, όπως αυτές που χρησιμοποιούν οι χορευτές του μπαλέτου, που χαρίζουν αξιοθαύμαστη άντοχή και δύναμη στο μυϊκό σύστημα χωρίς να το έξογκώνουν άντιαισθητικά. Τέλος, υπάρχουν μέθοδοι που άποβλέπουν στην παράλληλη αύξηση της άντοχής και του όγκου. "Αλλ' ή μόνη έμφανής διαφορά που καθώρθωσαν ν' άνιχνεύσουν οι βιολόγοι άνάμεσα στους άνεπτυγμένους και τους υπανάπτυκτους μυϊκούς ιστούς είναι ή άφθονία των αίμοφόρων άγγείων που τους άρδεύουν: Φαίνεται πώς οι άνεπτυγμένοι μύς διαθέτουν ένα πυκνότερο δίκτυο αίμοφόρων άγγείων.

Γάτες και γιόγκηδες

ΑΛΛΑ πώς θα πετύχουμε την κατάλληλη άρδευση των μυϊκών ιστών; Η άρδευση σημαίνει άφθονώτερη κυκλοφορία του αίματος και ξέρουμε ότι το αίμα φέρνει στα κύτταρα τις άπαραίτητες καύσιμες ύλες για τη λειτουργία των μικροσκοπικών κλιβάνων και τη συντήρηση αυτής της φωτιάς που καίει μέσα μας. Έχουν γίνει πολλά πειράματα για να διαπιστωθεί πώς ένισχύεται το μυϊκό σύστημα. Για παράδειγμα, παρατηρήθηκε πώς οι κατοικίδιες γάτες, οι κλασικές τειμπέλες του ζωϊκού βασιλείου, που τη μισή μέρα κοιμούνται και την άλλη μισή χασιμουρίζονται, διατηρούν ώστόσο ένα χαλύδιδνο μυϊκό σύστημα που, όταν οι γάτες άποφασίσουν να δράσουν, μάς

έκπληξουν με την έλαστικότητα και την άντοχή τους. Πώς γυμνάζονται λοιπόν οι γάτες; "Απλώς τεντώνονται, τεντώνονται συχνά κι' ε'υσυνείδητα, τεντώνουν όλα τα μέλη τους, το ένα μετά το άλλο, κι' αυτό είναι άρκετό για να διατηρήσουν τη «φόρμα» τους.

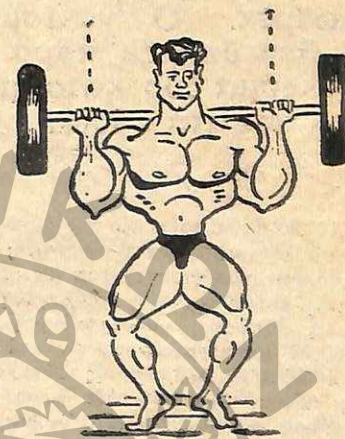
Μερικοί έπιστήμονες άναρωτήθηκαν μήπως αυτό ήταν το μυστικό της μυϊκής ευρωστίας. "Αλλά δυστυχώς, ή γυμναστική της γάτας δοκιμάστηκε στους ανθρώπους χωρίς άποτέλεσμα: Το τέντωμα των μυϊκών ιστών δεν αύξησε ούτε τη δύναμη ούτε τον όγκο τους. Σε άλλα πειράματα, οι μύς ύπέστησαν τα πιο παράξενα βασανιστήρια: Θερμάνθηκαν, συμπίεσθηκαν, στερήθηκαν τ' όξυγόνο και το αίμα — αλλά δεν έγιναν ούτε δυνατότεροι ούτε άσθενέστεροι. Το ίδιο άρνητικό άποτέλεσμα είχαν και τα συστήματα που έμπνέονταν από τους γιόγκηδες της Ινδίας, που προσπαθούν να κινητοποιήσουν το «νευρικό ρεύμα» με τη σκέψη και τη φαντασία: Τα ύποκείμενα των πειραμάτων ύποχρεώθηκαν να σκέπτονται ώρισμένες σωματικές άσκήσεις αλλά χωρίς να τις έκτελούν. Για να δοηθήσουν τη φαντασία τους είχαν κι' ένα μαγνητόφωνο δίπλα τους που τους έδινε τα παραγγέλματα τα όποια έκτελούσαν... άκίνητοι, ξαπλωμένοι στο κρεβάτι! Οι γιόγκηδες ισχυρίζονται ότι μ' αυτή τη γυμναστική της φαντασίας μπορούν ν' άποκτήσουν χαλύδινους μύς, αλλά — λυπούμεθα που θ' άπογοητεύσουμε ώρισμένη μερίδα των άναγνωστών μας — το βολικό αυτό σύστημα δε φαίνεται πώς είναι εφαρμόσιμο για τους δυτικούς ανθρώπους.

Το ζήτημα περιπλέκεται με τη διαπίστωση ότι τα κλασικά συστήματα φυσικής άγωγής δεν δίδουν άποτέσματα παρά μόνο για ένα είδος κίνησης που έπαναλαμβάνεται συνεχώς. Χρησιμοποιήθηκαν δυο πειραματικές ομάδες έθελοντών: Η πρώτη ομάδα ύποχρεώθηκε να έκτελεί μια άρση βαρών όχι ψηλότερα από τη μέση. Η δεύτερη άσκήθηκε στην άρση βαρών πάνω από το κεφάλι. "Επειτα από ώρισμένο χρονικό διάστημα, οι έθελοντές και των δυο ομάδων ήταν ίκανοί να σηκώσουν άλληρες δυο φορές βαρύτερους. "Αλλ' όταν ή πρώτη ομάδα ύποχρεώθηκε να έκτελεί την κίνηση της δεύτερης, και

αντιστρόφως, διαπιστώθηκε πώς ή δύναμη των μυϊκών ιστών δεν είχε καθόλου αύξηθεί στη νέα κίνηση: Έκείνοι που είχαν συνηθίσει να σηκώνουν ένα βάρος ως τη μέση, ήταν άίκανοι να σηκώσουν το ίδιο βάρος πάνω από το κεφάλι. Καί όμως, οι μύς που χρησιμοποιούνται στις δυο κινήσεις είναι ακριβώς οι ίδιοι.

Ψυχικοί φραγμοί

Ο ΛΕΣ αυτές οι παρατηρήσεις ώδήγησαν τον δρα Μόαρχαους στη διατύπωση μιας έπαναστατικής ύποθέσεως: Η έξάσκηση, κατά τη γνώμη του, δεν «προσθέτει» στους μυϊκούς ιστούς μία συμπληρωματική ποσότητα δυνάμεως. Η δύναμη προϋπάρχει μέσα στους μυϊκούς ιστούς, δεν προστίθεται απ' έξω. Η έξάσκηση άπλώς συντελεί στην άπομάκρυνση ή τη διάσπαση ενός έσωτερικού φραγμού, συναισθηματικής φύσεως, που δεν επιτρέπει στους μύς να πετύχουν τη μέγιστη άπόδοσή τους. Αυτός ό «φραγμός» είναι ίσως το άποτέλεσμα μιας ψυχικής έντάσεως, του άγχους, της άγωνίας. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι το ίδιο σύστημα φυσικής άγωγής έχει διαφορετική έπίδραση στους μυϊκούς ιστούς, άνάλογα με την ιδιοσυγκρασία των ανθρώπων. Κάθε άνθρωπος άντιμετωπίζει διαφορετικές «ψυχικές άντιστάσεις», τις όποιες θα πρέπει να κατανικήσει για να πετύχει ώρισμένο άποτέλεσμα στο μυϊκό του σύ-

στημα. Στον άθλητισμό, παρατηρεί ο δρ Μόαρχαους, τα καλύτερα πηδήματα και οι καλύτερες ρίψεις έπιτυγχάνονται στην τρίτη ή την τέταρτη προσπάθεια — όταν ο άθλητής έχει κατανικήσει την άρχική του νευρικότητα. Η έπανάληψη μιας κίνησης δίνει αυτοπεποίθηση στους μυϊκούς ιστούς. Καί στον τομέα της φυσικής άναπροσάρμογής των ανθρώπων που έχουν ύποστεί καρδιακές προσβολές, παρατηρήθηκε πώς ή άπόδοση των ήμιπαράλυτων μυϊκών ιστών βελτιώνεται σημαντικά μόλις ό καρδιοπάθης κατανικήσει το φόβο της σωματικής προσπάθειας. Ο δρ Μόαρχαους άναφέρει ακόμα και την περίπτωση ενός Άμερικανού άκοντιστή που έκαταλλύεται αυτό το φαινόμενο της ψυ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΙ ΚΑΙ ΓΥΑΛΙΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

**Οι δυο άρρώστειες που κα-
διστούν εύθραυστα τα όστα**

Για λόγους που κατά ένα μέρος παραμένουν ακόμα μυστηριώδεις μπροστά στην έπιστήμη, ώρισμένα άτομα έχουν εύθρυπτο σκελετό, υποκείμενο με τη παραμικρή αίτια σε κατάγματα. Ένα από τα διασημότερα θύματα της μιάς από τις δυο μορφές αυτής της άτυχίας, στάθηκε ο ζωγράφος Τουλούζ — Λωτρέκ. Ο νανισμός του δεν υπήρξε παρά άποτέλεσμα δυο καταγμάτων στα πόδια.

ΥΠΑΡΧΕΙ τίποτα το πιο κοινό από ένα κατάγμα των οστών; Οι τόσοι και τόσοι τραυματισμοί, που μας έπιφυλάσσει η καθημερινή κίνηση, ή αδιάκοπη χρησιμοποίηση των μηχανικών μεταφορικών μέσων και γενικά ο έξαλλος ρυθμός της σύγχρονης ζωής, κάνουν σήμερα κάθε άλλο παρά σπάνιο φαινόμενο ένα άτύχημα αυτού του είδους. Έτσι, ή τραυματολογία έχει γίνει πια ένας αυτόνομος κλάδος της χειρουργικής.

Αλλά οι συνέπειες μιάς συγκρούσεως ή μιάς πτώσεως είναι ίδιες για όλα τα άτομα: "Ένα άτύχημα, φαινομενικά άσχημαντο, και, που, στους περισσότερους ανθρώπους δεν θα είχε κανένα δυσάρεστο επακόλουθο, έπισύρει, σε ώρισμένα άτομα, που έχουν μια ιδιαίτερη προδιάθεση, το κατάγμα ενός ή πίο πολλών οστών.

Αυτή ή έκ γενετής εύθραυστότης των οστών, που οι πρώτες περιγραφές της χρονολογούνται από το τέλος του 18ου αιώνας, έχει πάρει διάφορα ονόματα, όπως όστεροφωθύρωση, νόσος του Λομπστάιν, νόσος του Βρόικ ή άτελής όστεογένεση. Για πολύ καιρό, οι γιατροί είχαν την εντύπωση ότι έπρόκειτο για χωριστές άρρώστειες. Αυτή ή εντύπωση δεν υπάρχει πια σήμερα. Πρόσφατες έρευνες, που έγιναν ιδίως στη Δα-

νία και τη Σουηδία, ώδήγησαν στην άναμφισβήτητη θεαίότητα, ότι πρόκειται για τις όψεις μιάς και μόνης άρρώστειας.

Η σύγχυση που έπεκράτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα, έξηγγείται άπολυ σοδαρή, άποκαλύπτεται ήδη άπό το τι γεγονός, ότι ή νόσος, κάποτε τη στιγμή της γεννήσεως και, κάτω άπο αυτές τις συνθήκες, είναι συχνά άσυμβίβαστη με τη ζωή, ή, τουλάχιστο, με μια μακροχρόνια επιβίωση. Σε άλλες περιπτώσεις, άπεναντίας, ή άρρώστεια είναι πιο καλοήθης. Άποκαλύπτεται άρκετά άργότερα και δεν έμπο-δίζει την επιβίωση, παρ' όλο ότι έξ αίτίας της ό όργανισμός δεινοπατεί άχι λίγο.

ΟΤΑΝ ή νόσος προσλαμβάνει τις σοβαρότερες όψεις της, άποκαλείται συνήθως «συγγενής άτελής όστεογένεση». Το παιδί, που γεννιέται, φέρει ήδη κατάγματα, που άδαιεί γιατροί μπορεί να τα άποδώσουν στην άδελιότητα του συναδέλφου τους που ξεγέννησε τη μητέρα ή στην άδεξιότητα της μαμμής. Η μορφή των καταγμάτων αυτών, όπως φαίνεται από τις έξωτερικές παραμορφώσεις, κι' όπως παρουσιάζεται από τα άκτινολογικά δεδομένα, δεν άφήνει καμμία άμφιβολία ό-τι πρόκειται για γεγονος που συνέβη όταν το παιδί βρισκόταν ακόμα στα μητρικά σπλάχνα. Έκει, ή εύθραυστότης των οστών βρίσκεται στο μάξιμουμ.

Όπως εύκολα καταλαβαίνει κανείς ή ύπαρξη τέτοιων αλλοιώσεων, πέντε, δέκα κι' είκοσι καμμία φορά καταγμάτων, είναι πολύ άμφιβολο να επιτρέψει τη ζωή στο θρέφος πέρα από λίγες ήμέρες, έβδομάδες ή μήνες. Οι διαπι-στωμένες, έξ άλλου, άνωμαλίες δεν περιορίζονται σ' αυτό. Έξετάζοντας ένα τέτοιο νεογνό, αντιλαμβάνομαστε ό-τι πάσχει άπό μια γενικότερη ανεπάρκεια του οστέινου ιστού. Λόγου χάρη, το κρανίο είναι σχεδόν έξ ολοκληρου μεμβρανιώδες. Καθώς το ψηλαφούμε, έχουμε την εντύπωση ότι πιάνουμε μια λαστιχένια μπάλλα.

Σε άλλα παιδιά, ή νόσος, παρ' όλο

ότι δεν έχει μια τόσο άπειλητική όψη, έκδηλώνεται όσotόσο νωρίς, κατά τα πρώτα χρόνια. Η μητέρα, παίρνοντας το θρέφος στην άγκαλιά της ή πλαγιάζοντάς το άπαλά και προσεχτικά στην κούνια του, διαπιστώνει κάταγμα κάποιου οστού.

Κατά την πρόσφατη στατιστική, που κατάρτισε ό Σουηδός ειδικός Γκούνναρ Σμάρς, βασίζοντάς τη σε μια έμπεριστάτωμένη έρευνα γύρω άπό εκατόν έβδομήντα πέντε περιπτώσεις ατόμων φθασμένων σε ώριμη ήλικία, άποδείχθηκε ότι το πρώτο κατάγμα συνέβη πρδ ή κατά τη γέννηση στα 6% των περιπτώσεων και στα 8% κατά το πρώτο έτος της ήλικίας. Στα 40% των περιπτώσεων, το πρώτο άτύχημα σημειώθηκε κατά το δεύτερο ή τρίτο έτος. Σε ήλικία 15 έτών, 92% των άρρώστων είχαν τουλάχιστο ένα κατάγμα.

Οι περιπτώσεις, κάτω άπό τις όποιες σημειώνεται το άτύχημα, είναι πολλές και ποικίλλες. Άναφέρεται ή περίπτωση μιάς νοικοκυράς που τινάζοντας μια κουβέρτα σπάζει πολλά μικρά κόκκαλα του χεριού κι' έκείνη ενός νεαρού, που γυρίζοντας άπότομα να δει μια όμορφη περαστική, παθαίνει κατάγμα στην περσνή.

ΕΙΝΑΙ έξαιρετικά μένο, ότι ό Τουλούζ Λωτρέκ έπασχε, όχι όπως κακώς νομίζουν πολλοί, άπό μια ιδιαίτερη μορφή νανισμού, την άχονδροπλασία, αλλά άπό άτελή όστεογένεση. «Ό σκελετός του ήταν τόσο εύθραυστος, γράφει ό πατέρας του, ώστε, σε χρονική άποσταση ενός έτους, έπαθε κατάγμα πρώτα του άριστερου μηρού κι' ύστερα του δεξιού, ύστερα άπό άσήμαντα πεισίματα. Το πρώτο συνέβη στο 'Αλμπί — Άνρί, όταν ήταν δέκα τριών χρόνων. Έπεςε τότε άπό ένα χαμηλό σκαμνί. Το δεύτερο ήταν μια πτώση κάπως σοδαρότερη. Καθώς έκανε περίπατο με τη μητέρα του έξω άπό το Μπωρέζ, γλύστρησε σ' ένα ξερό χοντάκι, βάθους ενός με έναμιχ μέτρου».

Καταλαβαίνει κανείς εύκολα, ότι κατάγματα που άφορούν τα κάτω άκρα, είναι δυνατό να επιφέρουν μια επιβράχυνση του άναστήματος. Άλλά αυτή ή επιβράχυνση δεν προέρχεται μονάχα άπό την παραπάνω αίτια. Είναι γνωστό άπό πολύ καιρό, ότι οι άρρωστοι αυτού του είδους έχουν μια ιδιαίτερη μάλθα-κότητα στη σύσταση του σκελετού τους, που οδηγεί σε παραμόρφωση, σε «λυγίσματα» των άκρων και της σπονδυλικής στήλης, πράγμα που σημαίνει άναπόφευκτο περιορισμό του άναστήματος. Το άνάστημα του Τουλούζ Λωτρέκ ήταν 1 52

Υπάρχουν ακόμα κι' άλλα σημάδια της νόσου. Άπό την αρχή του αιώνας μας, ή προσοχή της έπιστήμης στράφηκε και πρδς το γεγονός, ότι τα άτομα που έχουν έκ γενετής προδιάθεση πρδς τα κατάγματα, έχουν συνήθως μια ιδιαίτερη χροιά στον κραταειδή χιτώνα των ματιών τους, πρδς το μπλε.

Λίγο άργότερα, έγινε μια άλλη διαπίστωση. Ότι τα κρούσματα κωφότητας είναι συχνά σ' αυτά τα άτομα.

Πρόκειται για μια κωφότητα που προσβάλλει όχι τον έσωτερικό, αλλά τον μέσο χώρο του ατίου, όπου σημειώνεται μια προοδευτική σκλήρυνση. Το σύμπτωμα αυτό έκδηλώνεται συνήθως στο τριακοστό έτος και άπό εκεί και πέρα έξελιίσεται στο χειρότερο. Είναι όλο φάνερο σε πάνω άπό τα μισά άτομα που έχουν φθάσει στο πεντηκοστό έτος της ήλικίας τους.

Άλλά οι διαπιστώσεις δεν έξαντλούνται έδώ. Υπάρχουν κι' άλλες. Ποσσηρείται λόγου χάρη μια ιδιαίτερη άνεση στη λειτουργία των άρθρώσεων, που επιτρέπει ώρισμένες άκροβατικές στασεις, πράγμα που όσotόσο μεγαλώνει τις πιθανότητες να συμβούν καταγματα. Ένα άπό τα επακόλουθα, είναι να σημειωθεί στο ένα άπό τα κάτω άκρα πλατυποδία, πράγμα που μπορεί να τον κάνει να χωλαίνει έλαφρά. Στα άνω άκρα, αυτή ή έλευθεριότητα κινήσεων στους άγκώνες, στα όστα της παλαμης και στις άρθρώσεις των δακτύλων καθιστά άδέξια τα χέρια στη χρήση εργαλείων κι' αντικειμένων.

Η ΕΞΕΤΑΣΗ αυτών των ατόμων άποκαλύπτει ότι πρόκειται για μια γενικότερη νόσο, πράγμα που το μαρτυρεί όχι μόνο ή σύντμηση του άναστήματος, που άναφέραμε, αλλά έπίσης ή καχεξία κι' ή ανεπάρκεια της μυϊκής άναπτύξεως. Η δεύτερη είναι ή ίσως άποτέλεσμα της άκινήσιας και της άδράνειας. Κι' άλλες έπιπλοκές έρχονται έπίσης να κάνουν πιο μελανή μια εικόνα με τόσες σκιές, όπως ή τάση πρδς τις αιμορραγίες κι' οι αλλοιώσεις της όδοντοφυΐας.

Ο μηχανισμός της νόσου δεν είναι ακόμα γνωστός με θεαίότητα άπό την έπιστήμη. Ξέρουμε ότι, κανονικά, τα κόκκαλα άποτελούνται άπό μια συσσώρευση φωσφοριούχου άσβεστίου, που άποτίθεται σ' ένα είδος μήτρας καμμένης άπό κολλαγόνα ίνιδια κι' άπό μια θεμελιώδη άμορφη ούσια, σχηματισμένη άπό σακχαρίτες. Είναι γενικά παραδεκτό, ότι ή αναλογία του άσβεστίου και του φωσφόρου διαταράσσεται άπό μια άνωμαλία στη δομή αυτής της μήτρας. Τα άνόργανα άλατα άπουσιάζουν κατά ένα σοδαρό μέρος και το πράγμα καθίσταται προφανές στις άκτινογραφίες. Τα όστεϊνα τμήματα, αντί να είναι θαμπα στίς πλάκες, παρουσιάζουν μια γυάλινη διαφάνεια. Έτσι έξηγούνται σύγχρονα ή εύθραυστότης του σκελετού κι' οι παραμορφώσεις, που τον έχουν σαν έδρα τους.

Η άτελής όστεογένεση είναι πιθανότατα ή πιο συχνή άπό τις έκ γενετής μορφές εύθρυπτότητας των οστών, αλλά δεν είναι μόνη. Υπάρχει και μια άλλη νόσος, που χαρακτηρίζεται άπό εύκολα κατάγματα, χωρίς σοδαρές έξωτερικές αίτιες: ή νόσος των μαρμαροειδών οστών.

Κι' έδώ πάλι, το πρώτο κατάγμα διαπιστώνεται σε διάφορα χρονικά σημεία, κάποτε στο θρέφος ήλικίας μερικόν

έβδομάδων ή μηνών και πιο συχνά άργότερα, κατά το δεύτερο, το όγδοο ή το δέκατο έτος.

Η Άκτινολογική εξέταση δείχνει μια εικόνα έντελως διάφορη άπό εκείνη της άτελούς όστεογένεσεως. Η διαφάνεια των οστών δεν είναι μεγάλη, αλλά, άπεναντίας, έλάχιστη. Όλα τα τμήματα του σκελετού είναι εξαίρετικά πυκνά, σκούρα, ή κοιλότης του με δουλιού μόλις διακρίνεται ή δεν φαίνεται καθόλου. Δεν έχουμε πια να κάνουμε με «γυάλινα», αλλά με «μαρμαρίνα» κόκκαλα. Άλλά αυτή ή διαφορά άκτινολογικής όψεως δεν άντιστοιχεί σε άνωλογική διαφορά στερεότητας. Η φυσιολογική άρχειτεκτονική του οστού έχει άνατραπεί. Το κόκκαλο που μοιάζει σαν να είναι καμωμένο άπό μάρμαρο, είναι μάλλον σαν άπό κιμωλία και σπάει τόσο εύκολα όπως κι' εκείνο που μοιάζει σαν άπό γυαλί.

Οι έπιπλοκές που άπειλούν τα άτομα με τα «μαρμαρίνα» κόκκαλα, είναι διαφρετικές άπό κείνες που συντρέχουν στην άτελή όστεογένεση. Δεν είναι όμως λιγώτερο σοδαρές.

Η άναιμία είναι πολύ συχνή σ' αυτούς τους άρρώστους, που έχουν στα κόκκαλα τους υπερβολικό ποσοστό άσβεστίου κι' έτσι είναι μικρές ή λείπουν έντελως οι κοιλότητες, που περικλείουν το μεδούλι. Άλλοιόσεις όστεομελιτίτιδος δηλαδή τοπικών μολύνσεων του σκελετού, έκδηλώνονται κάποτε, με συνήθη σίτία τη σύνθλιψη των άρτηριών που τροφοδοτούν το κόκκαλο, μια σύνθλιψη όφειλόμενη σ' ένα ίστο μη φυσιολογικά

συμπυκνωμένο. Τέλος, ή τύφλωση δεν είναι έντελως σπάνια. Την έπισύρει ό συμπτυγμός του όπτικού νεύρου στην περιορισμένη όστέϊνη κοίτη του.

Όπως και στην προηγούμενη νόσο, έτσι κι' έδώ το κακό προέρχεται άπό άνωμαλία που συμβαίνει στη οιαδικασία της όστεογένεσεως. Φαίνεται ότι πρόκειται για μια άνωμαλία στην κυτταρική άναπνοή, με άμεσα άποτέλεσμα τα τη συσσώρευση μεταλλικών αλάτων και τη συμπύκνωση του όστέϊνου ιστού.

Η συχνότης της άτελούς όστεογένεσεως και της νόσου των μαρμαροειδών οστών δεν είναι γνωστή με άκρίβεια. Οι Σκανδιναβοί έρευνητές, που σημείωσαν παραπάνω τις έργασίες τους, κλίνουν να παραδεχθούν ότι τα θύματα της πρώτης άπό τις δυο άρρώστειες, που άναμφίβολα είναι κι' ή πιο συχνή, είναι τέσσερα στις εκατό χιλιάδες.

Όσο σοδαρές κι' άν είναι αυτές οι άρρώστειες, δεν άποκλείουν όσotόσο, πολλές περιπτώσεις, την επιβίωση και την άσκηση ενός προσφυούς επαγγέλματος. Η διάνοια αυτών των άρρώστων δεν παθαίνει τίποτα κι' ό χαρακτήρας τους, σφυρηλατημένος άπό τη συνεχή δοκιμασία, είναι συχνά δυνατός. Άς θυμηθούμε τί έγραφε για το γιο του ό πατέρας του μεγάλου Γάλλου ζωγράφου, ό κόμης Άλφόνσος ντε Τουλούζ — Λωτρέκ: «Γενναίος μπροστά στις άντιξοότητες, δεν έχασε τη φρεσκάδα του πνεύματος και της ψυχής του και δεν έμποδίστηκε καθόλου στο έργο του σαν καλλιτέχνης».

MAURICE LAMT

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΣΟΒΙΕΤΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ

(Μυϊκοί σπασμοί, άναπνοή και στηθάγχη)

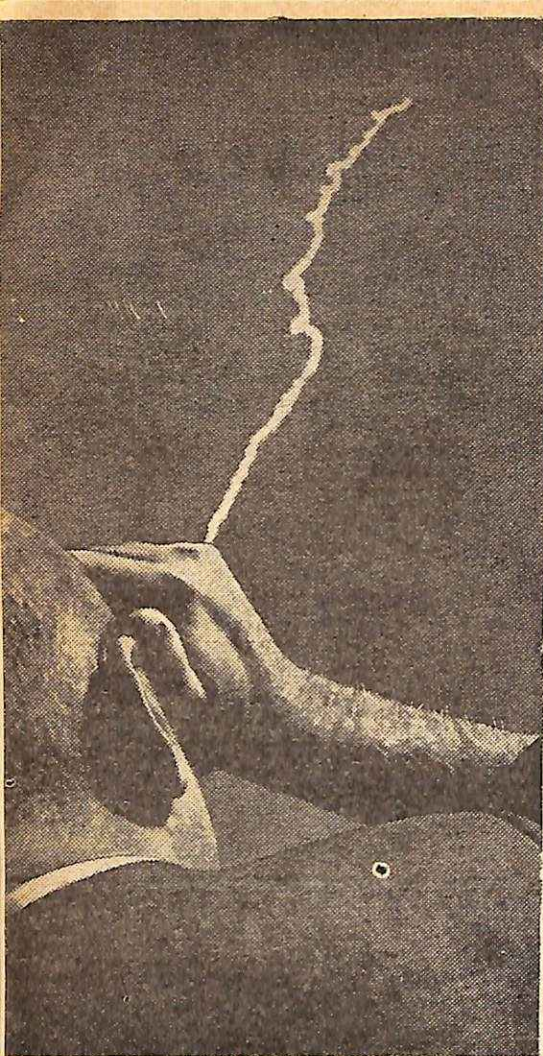
Ποιά σχέση υπάρχει μεταξύ των χημικών ιδιοτήτων των φαρμάκων και της επιδράσεως των στο κεντρικό και περιφερειακό νευρικό σύστημα; Ποιές αλλαγές γίνονται στη χημική εύαισθησία των κυττάρων κατά την άνάπτυξη τους και όταν τα φάρμακα δια μέσου του αίματος εισχωρούν στον εγκέφαλο;

Αυτά τα ζητήματα μελετώνται άπό το φαρμακολογικό έργαστήριο του ινστιτούτου της έξελικτικής φυσιολογίας της Άκαδημίας των έπιστημών της Ε.Σ.Σ.Δ. που έρευνά, σε συνεργασία με τους μηχανικούς και φαρμακολόγους κλινικής θεραπείας, νέα δραστηκά φαρμακευτικά μέσα.

Επιτεύχθηκε ή έπεξεργασία ώρισμένων φαρμάκων άπό τα όποια ένα μέρος τους χρησιμοποιείται ήδη στην ιατρική. Π.χ. χρησιμοποιείται το παρασκευάσμα μεπανίτ για τους μυϊκούς σπασμούς των έσωτερικών όργάνων και για έλκος. Άπό το παρασκευάσμα το κατασκευάσε ό καθηγητής Ν. Χρόμοβ — Μπορίσοβ. Το φάρμακο αυτό δεν εισχωρεί δια μέσου του αίματος στον εγκέφαλο και γι' αυτό δεν προκαλεί πονοκέφαλο. Άλλο φάρμακο είναι το κορκόλ, που τονώνει την άναπνοή. Αυτό το φάρμακο κατασκευάσθηκε στο ινστιτούτο της λεπτής όργανικής χημείας της Άκαδημίας των έπιστημών της Άρμενίας. Το φάρμακο δεν εισχωρεί άπό το αίμα στον εγκέφαλο. Χρησιμοποιείται κάτω άπό το δέρμα σε μεγάλες δόσεις και τονώνει την άναπνοή, χωρίς να επιδρά άρνητικά στον εγκέφαλο.

Άπό συνθετικές ύλες κατασκευάσθηκε έπίσης το άρσενάλ για τους σπασμούς και το γκανγκλερόν σαν μέσο για τη θεραπεία της στηθάγχης καθώς και άλλα φάρμακα.

Σε συνεργασία με τους έπιστήμονες άλλων έργαστηρίων μελετάται ή σύνθεση που υπάρχει μεταξύ της συγκροτήσεως και δραστηκότητος των δηλητηρίων, τα όποια έξοντώνουν τα θλα βερά έντομα που καταστρέφουν τις άγροτικές καλλιέργειες.

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΣΟΒ.ΕΝΩΣΗ

ΕΙΝΑΙ αλήθεια ότι στην εποχή μας ο χρόνος κυλάει άκαθекτα και η επιστήμη εξελίσσεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα. Ο Γκαγκάριν είναι κιόλας ο άνθρωπος του παρελθόντος με πλούσιες αναμνήσεις και παράξενες εμπειρίες, ο άνθρωπος που έζησε μία περιπέτεια μοναδική στην ιστορία. Το όνομά του, ωστόσο, δεν πρόκειται να περιληφθεί στον κατάλογο των μελλοντικών κατακτήσεων της αστροναυτικής. Άνοιξε το δρόμο προς το Διάστημα για τους κοσμοναύτες που θ' ακολουθήσουν, αλλά από δω και πέρα η αποστολή του θα είναι, κατά πάσαν πιθανότητα, η επίβλεψη της εκπαιδευτικής υποψηφίωγ για τα διαπλανητικά ταξίδια.

Μόλις δυο μέρες μετά τη θριαμβευτική του πτήση στο Διάστημα, όταν η Μόσχα γιόρταζε ακόμα την κοσμοϊστορική νίκη της σοβιετικής επιστήμης, οι Ρώσοι επιστήμονες είχαν αρχίσει κιόλας να μιλάνε για νέα ταξίδια, για νέους πυραύλους και διαστημόπλοια που σ' ένα μέλλον όχι πολύ μακρινό θα τροφοδοτήσουν και πάλι με συνταρακτικές ειδήσεις τις έκτακτες εκδόσεις των εφημερίδων. Το ίδιο ασφαλώς θα συνέβη στο Κανάβεραλ λίγο μετά την πτήση του Σέπαρντ. Η σύγχρονη επιστήμη δεν επαναπαύεται ποτέ στις δάφνες της.

Οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι έχουν κιόλας «έρμηνει» όλες τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από τα 108 λεπτά της πτήσεως του πρώτου κοσμοναύτη. Είναι γνωστές οι πιο ασήμαντες λεπτομέρειες (αν και τίποτα δεν είναι τελείως «άσημαντο» στην αστροναυτική) των αντιδράσεων του εγκέφαλου και του νευρικού συστήματος σ' αυτή τη δοκιμασία της ελλείψεως βαρύτητας, είναι γνωστές και οι επιδράσεις των κοσμικών ακτινοβολιών πάνω στον οργανισμό του ανθρώπινου πειραματόζώου. Όλες αυτές οι πληροφορίες αναλύονται και ταξινομούνται για να συγκροτήσουν το πιο ενδιαφέρον κεφάλαιο της επιστήμης του Διαστήματος, την κοσμική βιολογία.

Και τη στιγμή που ο Γκαγκάριν αναπαύεται στο διαμέρισμα των τεσσάρων δωματίων με λουτρό και κουζίνα που δέχθηκε από το κόμμα ως βραβείο της νίκης του, άλλοι κοσμοναύτες γυμνάζονται για τις προσεχείς εξερευνήσεις του Διαστήματος. Υποβάλλονται στην κεντρόφυγα δύναμη των

μηχανών που περιστρέφονται με ιλιγγιώδη ταχύτητα, κάθονται σε παράξενες πολυθρόνες που δονούνται σαν πύραυλοι κατά τη στιγμή της πυροδότησεως, προσπαθούν ν' αντισταθούν στις καταγίγδες των διαβολικών ύπερρήχων. Σε μυστικά εργαστήρια, επιστήμονες, τεχνικοί και αυτόματα μηχανήματα ασχολούνται με την κατασκευή μεταλλικών κυλίνδρων, ηλεκτρονικών συσκευών, κινητήρων, που όταν συναρμολογηθούν θ' αποτελέσουν το διαστημόπλοιο που προορίζονται για όλο και πιο τολμηρές αποστολές.

Άλλ' ασφαλώς η συναρμολόγηση των τερατωδών αυτών όχημάτων που θα εκταξευθούν προς την Σελήνη και την Αφροδίτη δεν αποτελεί σήμερα την πιο συναρπαστική άποψη των προπαρασκευών της σοβιετικής επιστήμης του Διαστήματος.

Μπορούμε να είμαστε βέβαιοι πως οι πιο ενδιαφέρουσες προσπάθειες της επιστήμης του Διαστήματος οφείλονται σήμερα στα ινστιτούτα «κοσμοβιολογίας» και «αστροβιολογίας» όπου οι επιστήμονες αναπαράγουν τεχνητά τις φυσικές συνθήκες που υπάρχουν — ή που υποτίθεται πως υπάρχουν — στη Σελήνη, στην Αφροδίτη και στον Άρη. Οι κατάλληλες συσκευές αναλύουν το φως των ουρανίων αυτών σωμάτων και προσπαθούν να ερμηνεύσουν τη σημασία της κάθε λάμψεως και της κάθε σκιάς.

Με τον τρόπο αυτό, ο αστρονόμος καθηγητής Πιχόφ διεπείσωσε την εκπληκτική ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα στις υποθετικές «ζώνες βλαστήσεως» του Άρεως και της θλαστήσεως των υψηλών όρεινων περιοχών του πλανήτη μας. Μπορούμε λοιπόν να υποθέσουμε πως οι αστροναύτες θα συναντήσουν στον Άρη μία ελάχιστη ανάλογη με τη δική μας όρεινη χλωρίδα που αντέχει στις χαμηλές θερμοκρασίες.

Κλιματικοί θάλαμοι

ΕΚΙΝΩΝΤΑΣ από μια τέτοια υπόθεση, οι Ρώσοι επιστήμονες αποβλέπουν τώρα στην οργάνωση ειδικών «κλιματικών θαλάμων» όπου θ' αναπαράγονται τεχνητά οι φυ-

ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

σικές συνθήκες του Άρεως. Οι θάλαμοι αυτοί θα είναι αληθινά «κομμάτια του Άρεως» και μέσα σ' αυτούς θα υποχρεωθούν να παραμείνουν επί πολλές ώρες την ημέρα οι μελλοντικοί κοσμοναύτες για να εξοικειωθούν με το φυσικό περιβάλλον που θα συναντήσουν, όταν θα πατήσουν για πρώτη φορά το πόδι τους στον Άρη. Στα διαστημικά ταξίδια τίποτα δεν πρέπει ν' αφεθεί στην τύχη. Την εποπτεία των πειραμάτων αυτών που διεξάγονται σ' ένα εργαστήριο κοντά στο Λένινγκραντ, έχει αναλάβει ο καθηγητής Πιότρ Ισάκωφ μ' ένα έπιτελειο διατρεπών βιολόγων.

Στο ίδιο κέντρο έρευνών, οι βιολόγοι προσπαθούν ν' ανακαλύψουν αν τα γηίνα μικρόβια και τα διάφορα είδη των ιών που ζουν παρασιτικά στους ανθρώπινους οργανισμούς (και κάποτε είναι χρήσιμα για τις βιολογικές λειτουργίες) αποκτούν απροσδόκητα επικίνδυνη τοξικότητα μόλις έρθουν σ' επαφή με ώρισμένες κοσμικές ακτινοβολίες.

Επί χιλιάδες χρόνια ο ανθρώπινος οργανισμός άμυνεται αποτελεσματικά κατά των μικροβίων και των ιών που ζουν παρασιτικά στους ιστούς και το αίμα του. Άλλ' η συμπίεση αυτή μπορεί ν' γίνει ξαφνικά ιδιαιτέρως επικίνδυνη στην περίπτωση που, υπό την επίδραση των κοσμικών ακτίνων, οι μικροοργανισμοί θα μεταβάλλουν τη στάση τους απέναντι στον οργανισμό που τους φιλοξενεί, θ' αποκτήσουν απρόβλεπτη τοξικότητα και θα γίνουν άσπονδοι έχθροι των ζωτικών οργάνων του ανθρώπου.

Για να λύσουν αυτά τα προβλήματα, οι Ρώσοι σχεδιάζουν την εκτόξευση σε μεγάλες αποστάσεις, πέρα από τον Άρη και την Αφροδίτη, ειδικών αυτόματων διαστημοπλοίων που θα είναι αληθινές «Κιβωτοί του Νώε» και θα περιέχουν καλλιέργειες διαφόρων ειδών μικροβίων, ιών και βακτηριδίων. Τα διαστημόπλοια, θα παραμένουν επί πολλά χρόνια στο Διάστημα και θα επιστρέφουν στη Γη με το μικροσκοπικό φορτίο τους, όποτε οι επιστήμονες θα έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν τις μεταβολές που θα έχουν ενδεχομένως υποστεί τα μικρόβια.

Όσο για την τύχη ενός κοσμοναύτη που θα ήταν υποχρεωμένος να παραμείνει επί πολλές εβδομάδες σ' ένα θαλαμίσκο διαστημοπλοίου, είναι

φανερό πως η περιπέτεια του Γκαγκάριν δεν έλυσε όλα τα προβλήματα και δεν αποτελεί έγγυηση για την επιτυχία των μελλοντικών πτήσεων που θα είναι προοδευτικά δυσκολότερες.

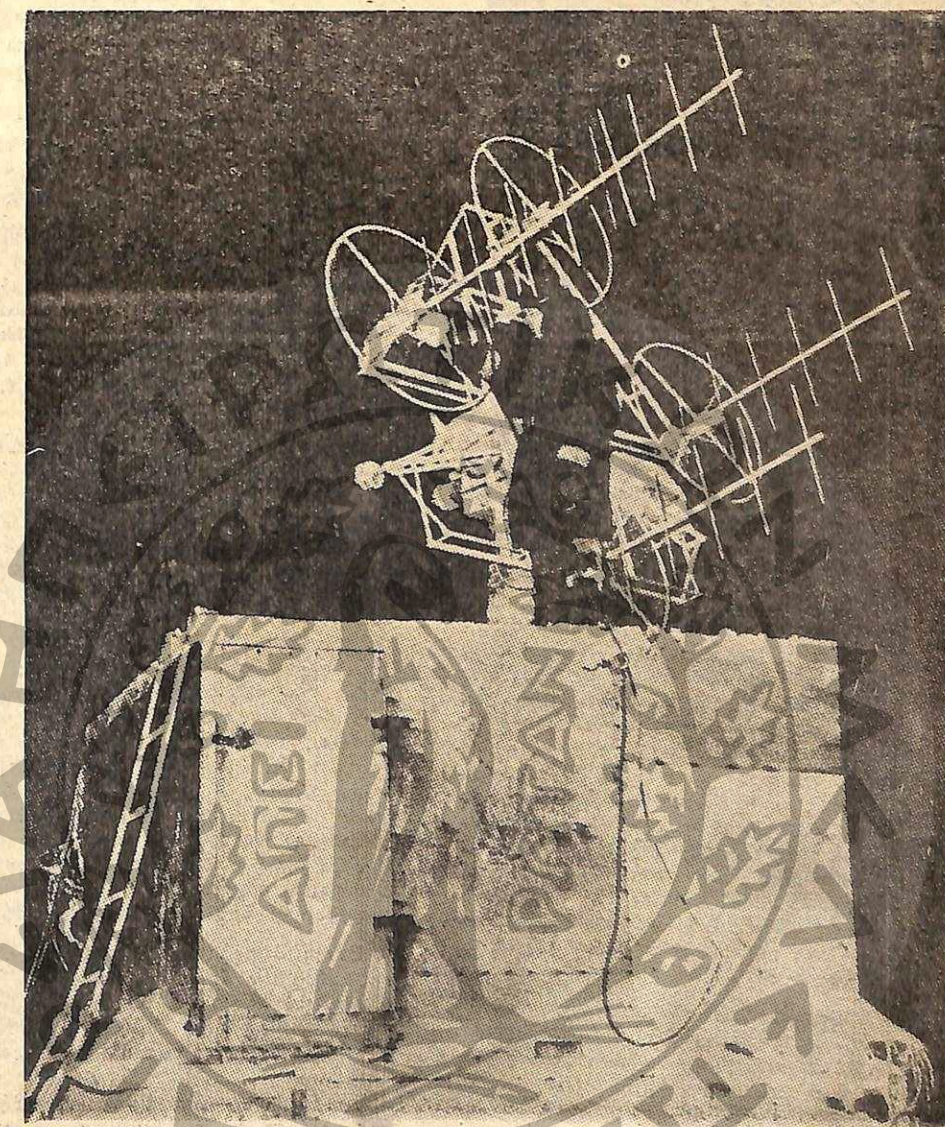
Σε σύκριση μ' ένα ταξίδι από τη Γη στη Σελήνη, το ταξίδι του Βοστόκ φαίνεται τελείως ασήμαντο. Ο Γκαγκάριν δεν έφτασε παρά μόνο στις παρυφές του Διαστήματος. Ο βιολόγος καθηγητής Ανατόλι Νιτσιπόροβιτς μάς εξηγεί τα προβλήματα ενός ταξιδιού στη Σελήνη ή στους πλανήτες:

«Ο κοσμοναύτης — λέει ο καθηγητής Νιτσιπόροβιτς — καταναλώνει περίπου 700 λίτρες οξυγόνου την ημέρα και αποβάλλει περίπου 600 λίτρες ανθρακικού αερίου στο ίδιο χρονικό διάστημα. Ο κοσμοναύτης χρειάζεται τουλάχιστον ένα κιλό τροφίμων

την ημέρα και δυο κιλά νερού στο ίδιο χρονικό διάστημα. Συνεπώς, είμαστε υποχρεωμένοι να προβλέψουμε την ικανοποίηση των βιολογικών αναγκών του πού, όπως είδαμε, δεν είναι ασήμαντες.

»Θα πρέπει να δημιουργήσουμε, στο εσωτερικό του διαστημοπλοίου, συνθήκες διαβιώσεως ανάλογες με κείνες που επικρατούν πάνω στη Γη. Για το σκοπό αυτό, στηρίζουμε πολλές ελπίδες σε ώρισμένα άειθαλή φυτά και μικροοργανισμούς που θα μπορέσουν ίσως να δημιουργήσουν, σε περιορισμένη κλίμακα, ένα φυσικό περιβάλλον κατάλληλο για την ανθρώπινη ζωή.

Όπως και πολλοί Δυτικοί επιστήμονες, οι Ρώσοι έχουν τώρα συγκεν-

Ένας σταθμός μετεωρολογικών παρατηρήσεων και ραντάρ μέσα στους πάγους της Σιβηρίας.

Στην εποχή μας η επιστήμη τείνει να «διεθνοποιηθεί». Οι επιστήμονες επωφελοούνται από τις ανακαλύψεις των συναδέλφων τους πέρα από τα εθνικά σύνορα. Σύντομα θα πάψουμε να μιλάμε για «σοβιετική» ή «αμερικανική» επιστήμη και θ' αναφερόμαστε απλώς στη μία και αδιαίρετη «γηίνη» επιστήμη. Άλλ' όσπου να φτάσει η μέρα αυτή, μπορούμε να σημειώσουμε ώρισμένα μεταγλυπτικά σχέδια που έχουν στα χαρτιά τους οι Ρώσοι...

την έξαγωγή νερού που περιέχεται στους δράχους. Τα μηχανήματα αυτά έχουν κιάλας δοκιμασθεί με επιτυχία στις άνωδρες περιοχές της Γης.

Στόχος η Σελήνη

ΠΡΟΣΦΑΤΑ, ο βιολόγος Ντανιλένκο, που εργάζεται υπό την διεύθυνση του διάστημου καθηγητού Νικολαί Σιροτίνιν δημοσίευσε μια διατριβή με θέμα: «Πώς θα ζει ο άνθρωπος στο Διάστημα». Ο νεαρός βιολόγος θέλησε να συμπληρώσει τη μελέτη του με μια προσωπική εμπειρία και παρέμεινε επί τρεις ημέρες κλεισμένος σ' έναν ειδικό θαλαμίσκο χωρητικότητας περίπου δύο κυβικών μέτρων, για να διαπιστώσει τις αντιδράσεις των ανθρώπων σε τέτοιες συνθήκες που θα ζήσει απομονωμένος στο Διάστημα.

Κάθε τέσσερις ώρες, ο Ντανιλένκο μετρούσε την πυκνότητα του ανθρώπινου αερίου και του οξυγόνου και σημείωνε τη θερμοκρασία και την υγρασία κάθε δυο ώρες. Στο μεταξύ, απασχολούσε το μυαλό του με τη μελέτη και τη μετάφραση επιστημονικών κειμένων. Τρεφόταν αποκλειστικά μ' έναν πολύ από χλωροφυλλικά φύκη και μερικές κουταλιές από σουπα σαλιγκαριών. Μετά την επιτυχία του πρώτου πειράματος των τριών ημερών, ο Ντανιλένκο έκανε και μια δεύτερη απόπειρα επτά ημερών.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν τον τελευταίο καιρό από τη Μόσχα, δεν υπάρχει πλέον αμφιβολία πως η σπουδαιότερη φιλοδοξία των Ρώσων είναι, αυτή τη στιγμή, η εξερεύνηση της Σελήνης μ' ένα επημερωμένο διαστημόπλοιο.

Αναμφισβήτητο, η Σελήνη αποτελεί σήμερα τον κύριο αντικείμενο σκοπού του σοβιετικού προγράμματος, εξερεύνησης του Διαστήματος. Όλα τ' άλλα ούρανια σώματα του ηλιακού συστήματος θα λησμονηθούν προσωρινά, μέχρις ότου πραγματοποιηθεί η κατάκτηση του φυσικού δορυφόρου της Γης.

Το πρόγραμμα προβλέπει προς το παρόν την εγκατάσταση ενός αυτομάτου σταθμού στη Σελήνη πριν από το τέλος του 1961. Κατά πάσαν πιθανότητα θα πρόκειται για ένα εργαστήριο βάρους 7 ή 8 τόννων, εφοδιασμένο με πέντε ραδιοπομπούς και τις κατάλληλες τηλεοπτικές συσκευές, χάρη στις οποίες οι επίγειοι σταθμοί θα δέχονται συγχρόνως επιστημονικές πληροφορίες και τηλεοπτικές εικόνες.

Εκτός από αυτό, μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι ένα ανθρώπινο κοσμοναυτικό πλήρωμα θα πατήσει για πρώτη φορά στη Σελήνη το 1963. Οι Ρώσοι αστροναύτες μελετούν τώρα έναν νέο τύπο πολυρόφου πυραύλου που θα μπορεί να προωθήσει στο Διάστημα τουλάχιστον 15 τόννων.

ΤΟ άστεροσκοπείο του Πούλκοβο είναι το επιστημονικό στρατηγείο του σοβιετικού προγράμματος κατακτήσεως του Διαστήματος. Κανένας Σπούτνικ δε θα μπορούσε ποτέ να τοποθετηθεί στην τροχιά του, αν δεν υπήρχαν αυτές οι «τηλεσκοπικές πυροβολαρχίες» που εξερευνούν κάθε νύχτα τον ουρανό και χαράζουν τις τροχιές των τεχνητών δορυφόρων.

Οι πελώριοι σοβιετικοί πύραυλοι που προωθούν διαστημόπλοια και δορυφόρους πέντε ή έξη τόννων, είναι ασφαλώς αξιοθαύμαστοι, αλλά η καθα-

ρά τεχνική πρόοδος, οι ραδιοηλεκτρονικές συσκευές, τα καύσιμα και η αστροναυτική, δεν άρκουν για την επιτυχία μιας έκτοξεύσεως.

Η επιτυχία μιας αστροναυτικής επιχειρήσεως εξαρτάται κατά μέγα μέρος από τους ακριβείς υπολογισμούς της ούρανιας μηχανικής, δηλαδή από τον κλάδο εκείνο της αστρονομίας που μελετά τις περιπλοκές κινήσεις των άστρων.

Μπορούμε να πάρουμε μια ιδέα της δυσκολίας αυτών των υπολογισμών αν σκεφθούμε π. χ. πως η Σελήνη ασκεί μια αίσθητη επίδραση στην τροχιά ενός πυραύλου. Γνωρίζουμε όλοι τ' αποτελέσματα της σεληνιακής έλξεως στα νερά του ωκεανού που προκαλεί τα παλιρροιακά φαινόμενα, δηλαδή τη μετατόπιση, σε ώρισμα χρονικά διαστήματα, χιλιάδων κυβικών χιλιομέτρων θαλασσινού νερού. Οι πύραυλοι υπόκεινται κι αυτοί στην έλξη της Σελήνης με αποτέλεσμα να προκαλούνται σημαντικές παρεκκλίσεις στην προκαθορισμένη τροχιά τους.

Οι παρεκκλίσεις αυτές θα πρέπει να προβλεφθούν και να υπολογισθούν από τους αστρονόμους, γιατί αλλιώς ένας πύραυλος που κατευθύνεται προς τον Άρη μπορεί να φτάσει... κατά λάθος στην Αφροδίτη.

Το Πούλκοβο είναι το κέντρο των μελετών του είδους αυτού. Κανένας πύραυλος, κανένας δορυφόρος δεν ξεκινάει αν δεν υπάρχει προηγουμένως μια σχολαστική μελέτη της τροχιάς του από τους αστρονόμους του Πούλκοβο. Οι μελέτες αυτές λαμβάνονται υπόψη άμεσα και από τους επιστήμονες των Ηνωμένων Πολιτειών και της Αγγλίας, γιατί στην εποχή μας η επιστήμη έχει κατά κάποιον τρόπο «διεθνοποιηθεί» και οι επιστήμονες έπωφελούνται από τις ανακαλύψεις των συναδέλφων τους πέρα από τα σύνορα της πατρίδας τους. Σύντομα θα πάνε να μιλούμε για «σοβιετική» ή «αμερικανική» ή «αγγλική» επιστήμη και θα αναφερόμαστε απλώς στη μια και αδιάρετη «γήινη» επιστήμη.

Στο Πούλκοβο εργάζεται και ο διάσημος καθηγητής Νικολαί Κοζύρεφ, ο μόνος αστρονόμος στον κόσμο που είχε την ευκαιρία να παρακολουθήσει μια ηφαιστειακή έκρηξη στη Σελήνη. Και ξέρουμε πως η ανακάλυψη του Κοζύρεφ υπήρξε ο αποφασιστικός παράγων που ώθησε τους Ρώσους και τους Αμερικανούς να σχεδιάσουν την εγκα-

ΚΑΘΕ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΘΑ ΕΞΑΡΤΑΤΑΙ ΠΑΝΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΙΔΙΟΤΡΟΠΙΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

τάσταση ενός αυτόματου παρατηρητηρίου στη Σελήνη.

Γιατί η ανακάλυψη αυτή ενός ηφαιστειακού κρατήρα εν ενεργεία μάς έπιτρέπει να υποθέσουμε πως η Σελήνη διατηρεί ώρισμα έγχνη ζωής στην επιφάνειά της. Κι αυτό έγινε άφορμή να μελετηθεί ένα συγκεκριμένο σχέδιο άποδιβάσεως και εξερεύνησεως της Σελήνης.

Οι παγίδες του ουρανού

ΤΟ Πούλκοβο είναι ίσως το μόνο άστεροσκοπείο στον κόσμο που παρακολουθεί συνεχώς τη Σελήνη με τηλεοπτικές συσκευές προσαρμοσμένες στα τηλεσκόπια. Αυτό διευκολύνει πολύ τις παρατηρήσεις, γιατί οι αστρονόμοι μπορούν να παρακολουθούν το φεγγάρι στην θόνη επί ώρες χωρίς να έχουν το μάτι καλλημένο στο τηλεσκόπιο.

Με το σύστημα αυτό, η παρακολούθηση των πλησιέστερων προς τη Γη ουρανίων σωμάτων, όπως η Σελήνη, η Αφροδίτη και ο Άρης, είναι σχετικά εύκολη. Αντίθετα, παραμένει πολύ δυσχερής η αναγνώριση, από την επιφάνεια της Γης, των διαφόρων «παγίδων» του Διαστήματος, που θα είναι πάντα θανάσιμες για τους μελλοντικούς κοσμοναύτες. Γι' αυτό και η εξερεύνηση των «περιοχών» της Γης έχει πρωταρχική σημασία.

Ο δεύτερος Λούνικ, που επρόκειτο να πέσει άργότερα στη Σελήνη, μετέφερε σε απόσταση 380.000 χιλιομέτρων από τη Γη τις κατάλληλες συσκευές που μιάς «δομαρδίζουν» αδιάκοπα. Στις 12 Σεπτεμβρίου 1959 τα όργανα του Λούνικ φάνηκαν σ' α-πορρυθμίσθηκαν ξαφνικά, και μετέδωσαν στη Γη την πληροφορία πως η μέση ένταση της κοσμικής ακτινοβολίας είχε αυξηθεί κατά 11,8 φορές. Η παράξενη ανωμαλία διήρκεσε ακριβώς 7 λεπτά. Κατόπιν η ένταση των ακτινοβολιών μειώθηκε ταχύτατα κι' επανήλθε στα συνηθισμένα επίπεδα.

Την ημέρα εκείνη, ο δεύτερος Λούνικ απέδειξε ότι ο Ήλιος παίζει σημαντικότατο ρόλο στο σχηματισμό της τρομερής «κοσμικής ακτινοβολίας» και ότι κάθε ταξίδι στο Διάστημα εξαρτάται από τις ιδιοτροπίες του Ήλιου. Κανένα ζωντανό πλάσμα δε θα μπορούσε να επιζήσει αν βρισκόταν ξαφνικά στην άκτινα δράσεως των πρωτονίων που έκτοξεύονται σε ώρισμα εποχές από τα σπλάχνα του

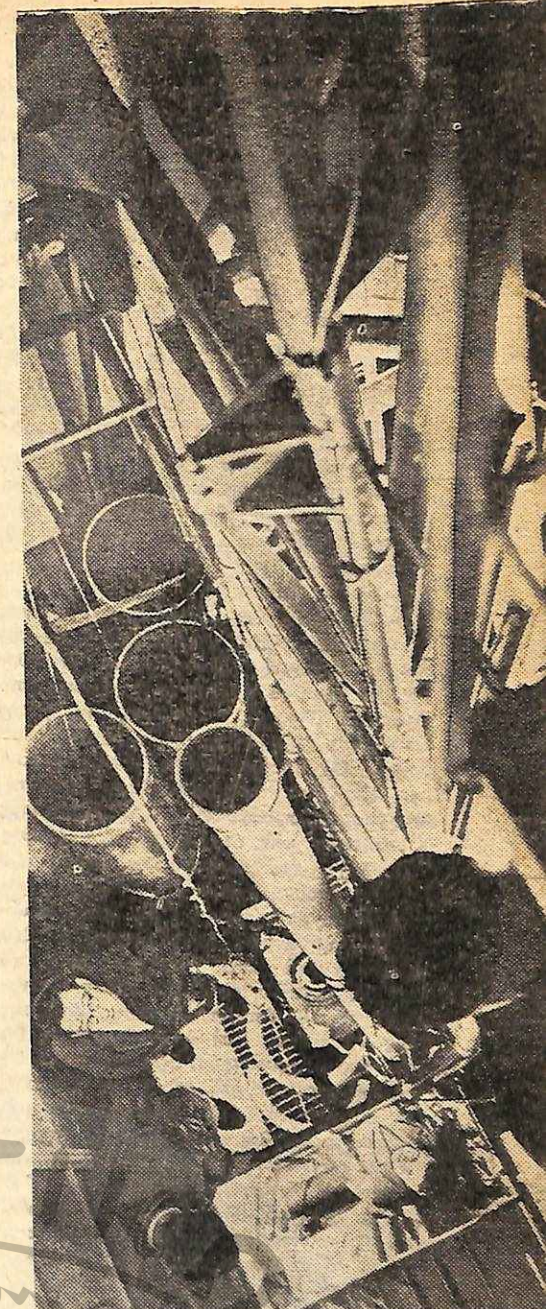
Ήλιου. Όπως οι αεροπόροι δεν μπορούν ν' αγνοήσουν τις πληροφορίες του μετεωρολογικού δελτίου έτσι και οι κοσμοναύτες δεν μπορούν ν' αγνοήσουν τα ήλιακά φαινόμενα.

Ο Ήλιος, ωστόσο, δεν είναι ο μόνος που σκορπίζει παγίδες στους ορόμους του Διαστήματος. Ξέρουμε ότι απειραριθμοί μετεωρίτες κυκλοφορούν στο ήλιακό μας σύστημα, δράχοι, πέτρες, όγκοι μετάλλου όλων των σχημάτων και των μεγεθών. Αυτές οι «πέτρες τ' ουρανού» πέφτουν κάποτε στην ατμόσφαιρα με μια ζωηρή λάμψη ως «διάττοντες άστέρες».

Αντίθετα απ' ό,τι πιστεύουμε, αυτές οι μετεωρικές πέτρες δεν είναι σκορπισμένες εδώ και κεί στο Διάστημα. Κινούνται με ταχύτητα που φτάνει κάποτε τα 80.000 χιλιόμετρα την ώρα, αλλά οι τροχιές τους ακολουθούν ώρισμα «μονοπάτια» που είναι σχεδόν αμετάβλητα όπως η κοίτη ενός ποταμού. Ο καθηγητής Μακοβέτσκι έχει αναλάβει να καταγράφει αυτά τα «ρεύματα» των μετεωριτών και της κοσμικής σκόνης, που απειλούν με καταστροφή το διαστημόπλοιο που θα είχε την κακή τύχη να πέσει ανάμεσά τους.

Στο ήλιακό σύστημα, εξηγεί ο καθηγητής Μακοβέτσκι, παρατηρούνται πολλά ρεύματα μετεωριτών. Η Γη συμβαίνει κάποτε να διασταυρωθεί μ' ένα τέτοιο ρεύμα και τότε παρατηρούμε στον ουρανό πολλούς «διάττοντες άστέρες», ένα φαινόμενο που δημιουργείται από την κάυση των μετεωριτών εξ αιτίας της τριβής με την ατμόσφαιρα. Τα μετεωρικά ρεύματα, όταν η Γη πέσει ανάμεσά τους, διαιρούνται σε δυο κύρια παρακλάδια τα οποία ενώνονται και πάλι σε απόσταση περίπου 20.000 χιλιομέτρων πέρα από τη Γη. Το σημείο της συναντήσεως των δυο ρευμάτων είναι εξαιρετικά επικίνδυνο, γιατί στο σημείο αυτό η πυκνότητα των μετεωριτών είναι εξαιρετικά ηυξημένη. Αν ένα διαστημόπλοιο βρεθεί σε μια τέτοια συμπύκνωση μετεωριτών θα είναι σ' α-ποσβεστικό υπό τα πυρά μιας αντιαεροπορικής πυροβολαρχίας μεγάλου βεληνεκούς.

Συνεπώς, οι μελλοντικοί κοσμοναύτες θα πρέπει να ξέρουν εκ των προτέρων σε ποιά ζώνη του Διαστήματος και σε ποιά στιγμή θα σχηματισθούν αυτές οι συμπυκνώσεις μετεωριτών τις οποίες θα πρέπει ν' αποφύγουν, γιατί κανένα διαστημόπλοιο δε θα είναι ποτέ αρκετά στερεό για ν' αντισταθεί σ' ένα μετεωρικό βομβαρδισμό.

Ένα τμήμα από σοβιετικό κυκλοτόρ-νιο εμπνέει το δέος με τον όγκο των μηχανημάτων.

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ αστροναυτική διαθέτει σήμερα έναν επιστήμονα εξαιρετικά γόνιμο σε ιδέες, έναν επιστήμονα με φαντασία μυθιστοριογράφου. Είναι ο Γκεόργκι Ποκρόδσκυ, πρώην στρατηγός του μηχανικού και ειδικός στις τηλεκατευθυνόμενες εκκρήξεις. Η φαντασία του δε δειλιάζει μπροστά σε κανένα πρόβλημα και προσφέρει πάντα πρωτότυπες λύσεις για κάθε τί που έχει σχέση με την εξερεύνηση του άπειρου.

Μια μέρα, ο Γκεόργκι Ποκρόδσκυ ταξίδευε κάπου στον Καύκασο και, μπροστά στο συναρπαστικό θέαμα της μεγαλοπρεπέστερης όροσειράς του κό-

Ο κόσμος του εργαστηρίου και της επιστημονικής έρευνας αποτελεί το ύψιστο ιδανικό της νέας σοβιετικής γενιάς.

τρώσει την προσοχή τους στα χλωροφυλλικά φύκη που έλπιζεται ότι μπορούν να εξασφαλίσουν την ανανέωση του οξυγόνου και την απορρόφηση του ανθρώπινου διοξειδίου στο έσωτερικό ενός διαστημόπλοιου.

Όσο για τις μόνιμες εγκαταστάσεις πάνω στη Σελήνη, οι επιστήμονες του Ινστιτούτου κοσμοβιολογίας του Λένινγκραντ έχουν σκοπό να τις εφοδιάσουν με «φυτείες» που θα περιλαμβάνουν κυρίως ένα είδος ήλιότροπιου παρόμοιου μ' αυτό που φυτρώνει στους μεσογειακούς κήπους μας. Χάρη σ' αυτά τα φυτά που αναπτύσσονται ταχύτατα, θα είναι δυνατόν να δημιουργηθεί μια τεχνητή ατμόσφαιρα στο έσωτερικό των σεληνιακών εγκαταστάσεων. Οι φυτείες των ήλιότροπιων θ' αναπτύσσονται κάτω από στεγανά, διαφανή στέγαστρα από πλαστική ύλη.

Φυσικά, για τη συντήρηση αυτών των θερμοκηπίων θα χρειασθεί νερό. Αλλά ο καθηγητής Κλέμπτσεβιτς βεβαιώνει πως οι μελλοντικοί κάτοικοι της Σελήνης θα μπορούν να λύσουν το πρόβλημα της υδρεύσεως χάρη σε ειδικά μηχανήματα κατάλληλα για

μου, συνέλαβε την ιδέα της κατασκευής ενός αστεροσκοπίου πάνω σ' έναν πύργο ύψους 200 χιλιομέτρων! Μόλις επέστρεψε στη Μόσχα, κλείστηκε στο γραφείο του άποσύνδεσε το τηλέφωνο και ρίχθηκε με τα μούτρα στη μελέτη του καταπληκτικού του πύργου, τον όποιον έδραπέυσε «άνελκυστήρα του Διαστήματος». Σύμφωνα με τα σχέδια που κατέστρωσε, αυτό το παράξενο δόχτυλο θα ύψωνόταν κάθετα προς την επιφάνεια της Γης και θα στήριζε ένα αυτόματο αστεροσκοπείο που θα περιλάβαινε ένα όπτικό τηλεσκόπιο, ένα ραδιοηλεκτροσκοπείο, έναν τηλεοπτικό πομπό και άλλα όργανα για την παρατήρηση των άστρων. Σε ύψος 200 χιλιομέτρων, δηλαδή πάνω από την ατμόσφαιρα, ο σταθμός αυτός θα προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην αστρονομία.

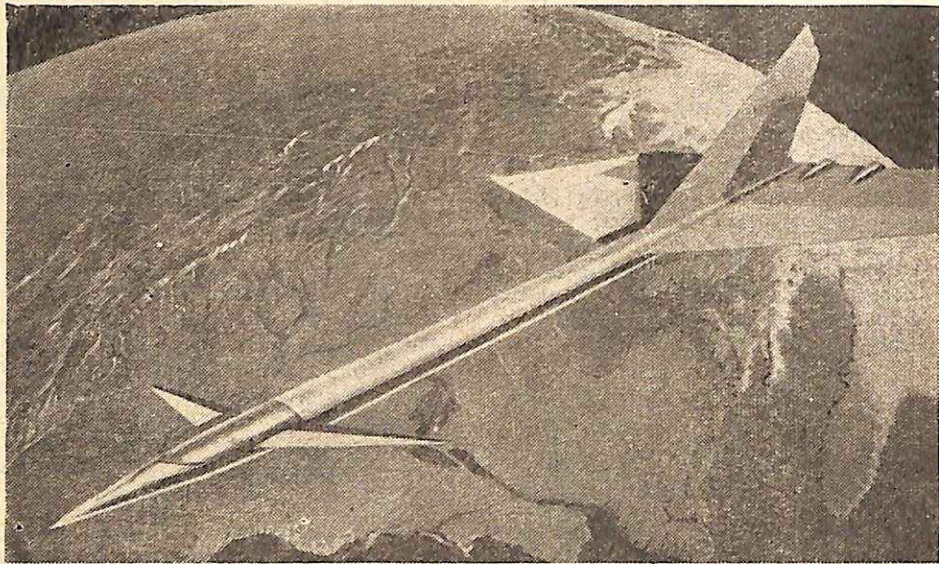
Αλλά πώς θα κατασκευασθεί ένας πύργος ύψους 200 χιλιομέτρων; Με τον άνεμο! άπαντά ο Ποκρόβσκυ. Ο πύργος θα έχει το σχήμα ενός χωνιού από πλαστική ύλη, με το άνοιγμα προς την επιφάνεια της Γης, πάνω από ένα βουνό. Οι όρεινοι όγκοι, όπως ξέρουμε, είναι οι περιοχές όπου παρατηρούνται οι σφοδρότερες ατμοσφαιρικές διαταραχές και οι ισχυρότεροι άνεμοι που, λόγω του κωνικού σχήματος των βουνών, έχουν πάντα την τάση να φυσάνε προς τα πάνω. Αν «κουκουλώσουμε» την κορφή ενός βουνού μ' ένα πελώριο χωνί από πλαστική ύλη, το χωνί θα μεταβληθεί σ' ένα είδος καπνοδόχου που θ' απορροφά τους ανέμους προς τα πάνω. Και η απορρόφηση θα είναι τόσο ισχυρότερη, όσο ψηλότερη θα είναι η «καμινάδα». Αυτά τα ρεύματα των ανέμων που θα κυκλοφορούν μέσα στο χωνί θα είναι άρκετά ισχυρά για να συγκρατήσουν τα πλαστικά του τοιχώματα διαρκώς φουσκωμένα. Έτσι, ο πύργος θα μπορεί να ύψωθεί σε 200 χιλιόμετρα χωρίς ποτέ να κινδυνεύει να ξεφουσκώσει, γιατί ο αέρας φυσάει πάντα στα βουνά.

Ο πύργος του Ποκρόβσκυ δε θα έχανε την αξία του ακόμα και στην περίπτωση που θα καταρθώνονταν να θέσουμε σε τροχιά μεγάλους «δορυφόρους αστεροσκοπεία», γιατί έχει όλα τα πλεονεκτήματα μιας μόνιμης εγκαταστάσεως που ελέγχεται εύκολα από το έδαφος. Δεν είναι γνωστό αν το σχέδιο θα πραγματοποιηθεί ποτέ, αλλά πολλοί Ρώσοι τεχνικοί το θεωρούν πραγματοποιήσιμο και λιγώτερο δαπανηρό από έναν αστροναυτικό δορυφόρο.

Ο Ποκρόβσκυ ασχολείται τώρα με τη λύση του προβλήματος της επιστροφής των μεγάλων διαστημοπλοίων, στην ατμόσφαιρα της Γης. Η πτήση του Βοστόκ απέδειξε ότι το πρόβλημα έχει λυθεί κατά ένα μέρος, τουλάχιστον για τα μικρά διαστημόπλοια που μπαίνουν στην ατμόσφαιρα με ταχύτητα 28.000 χιλιομέτρων την ώρα. Αλλά για τα βαριά διαστημόπλοια που θ' ακολουθήσουν, το πρόβλημα της επιστροφής θα είναι πολύ πιο περίπλοκο.

Για την τροχολογία ενός μεγάλου

διαστημοπλοίου απαιτούνται τεράστιοι άνασχετικοί πύραυλοι που καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες καυσίμων. Το σύστημα των άνασχετικών πυραύλων είναι πολύ δαπανηρό. Ο Ποκρόβσκυ προτείνει τη λύση των «μετεωρικών πυραύλων». Πολλοί μετεωρίτες, παρα-

Αεροπλάνο επαναστατικού τύπου στο μηχανισμό και το σχήμα τους, θα έκμηδενίσουν τόσο πολύ τις άποστάσεις, ώστε ο πλανήτης θα μάς φαίνεται σά μιά μικρή γειτονιά.

τηρεί ο Ποκρόβσκυ, φτάνουν ως την επιφάνειά της Γης σχεδόν ανέπαφοι. Αυτό συμβαίνει γιατί ένα μέρος της εξωτερικής τους επιφάνειας εξαεριώνεται. Έτσι δημιουργείται γύρω από το

μετεωρίτη ένα στρώμα αερίων που έχει άνασχετική επίδραση στην ταχύτητά του και προφυλάσσει τον πυρήνα από την άποσύνθεση. Το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και με τους πυραύλους, αν τους εφοδιάσουμε μ' ένα έξωτερο στρώμα που εξαερώνεται εύκολα. Η

λύση αυτή μελετάται σοβαρά από τους αεροναυπηγούς της Σοβιετικής Ένώσεως.

LUCIEN BARNIER

Η Σοβ. Ένωση θα επιδείξει στα διεθνή Κέντρα τα τεχνικά και επιστημονικά της επιτεύγματα.

Στις αρχές Ιουλίου θα λειτουργήσει στο Λονδίνο ή μεγαλύτερη επιστημονική έκθεση που παρουσίασε ποτέ η Ε.Σ.Σ.Δ. στο εξωτερικό. Σ' επιφάνεια 2.000 τετραγωνικών μέτρων θα έκτεθούν όλοι οι τομείς της σύγχρονης σοβιετικής επιστήμης.

Ειδική αίθουσα θ' αφιερωθεί στις κοσμικές έρευνες και την πτήση του Γιούρι Γκαγκάριν στο διάστημα. Θα έκτεθούν πρότυπα τεχνητών δορυφόρων της Γης και διαστημοπλοίων. Θα έκτεθεί επίσης πρότυπο του διαπλανητικού πυραύλου, που κατασκεύασε πριν από 30 και πλέον χρόνια ο ιδρυτής της τεχνικής των πυραύλων Κωνσταντίν Τσιολκόβσκι.

Η πρωτοτυπία των άλλων επιστημονικών τμημάτων της έκθεσεως θα οφείλεται στη λειτουργία διαφόρων συσκευών, όπως π.χ. η λειτουργία μιας αυτόματης υπολογιστικής μηχανής και μηχανημάτων για την ηλεκτρική κατεργασία του μετάλλου.

Θα υπάρχουν, επίσης, έκθέματα σχετικά με τις ωκεανογραφικές έρευνες που διεξάγουν οι Σοβιετικοί επιστήμονες στα μεγάλα θαλάσσια βάθη. Έξ άλλου, θα έκτεθεί ο άπολογισμός των άποστολών των γνωστών σοβιετικών ωκεανογραφικών πλοίων «Βιτιάζ», «Ζαριά» και του υποβρυχίου — εργαστηρίου «Σεβεριάνοκ».

Παρόμοια έκθεση θα γίνει στο Παρίσι. Έχοντας Σοβιετικοί επιστήμονες θα μεταθούν κατά τη διάρκεια των δύο εκθέσεων στο Λονδίνο και το Παρίσι και θα δώσουν διαλέξεις για τα ουσιαστά επιστημονικά προβλήματα, που μελετώνται σήμερα στην Ε.Σ.Σ.Δ.

Κατά το τρέχον έτος η σοβιετική επιστήμη θα δείξει τις επιτεύξεις της σε 20 και πλέον χώρες σ' όλες τις μεγάλες διεθνείς και σοβιετικές εκθέσεις.

ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

ΕΔΩ κι' εξακόσια χρόνια, άγνωστο γιατί, χιλιάδες ιθαγενών της Πολυνησίας μπαρκάρισαν σε άμετρες διπλές πιράγες και ξανοίχθηκαν πέρα από τις όχθες της Ταϊτής. Προχώρησαν προς το βόρειο Ειρηνικό κι' έπειτα από ένα καταπληκτικό ταξίδι τετρακοσίων χιλιάδων χιλιομέτρων έφθασαν σ' ένα καταπράσινο αρχιπέλαγος, τα νησιά Χαβάη. Στο μαγευτικό αυτό πλαίσιο οι Πολυνησιοί ξαναδρθηκαν την παραδεισιακή ατμόσφαιρα των νησιών που είχαν εγκαταλείψει. Έτσι γεννήθηκε μιά δεύτερη Ταϊτή.

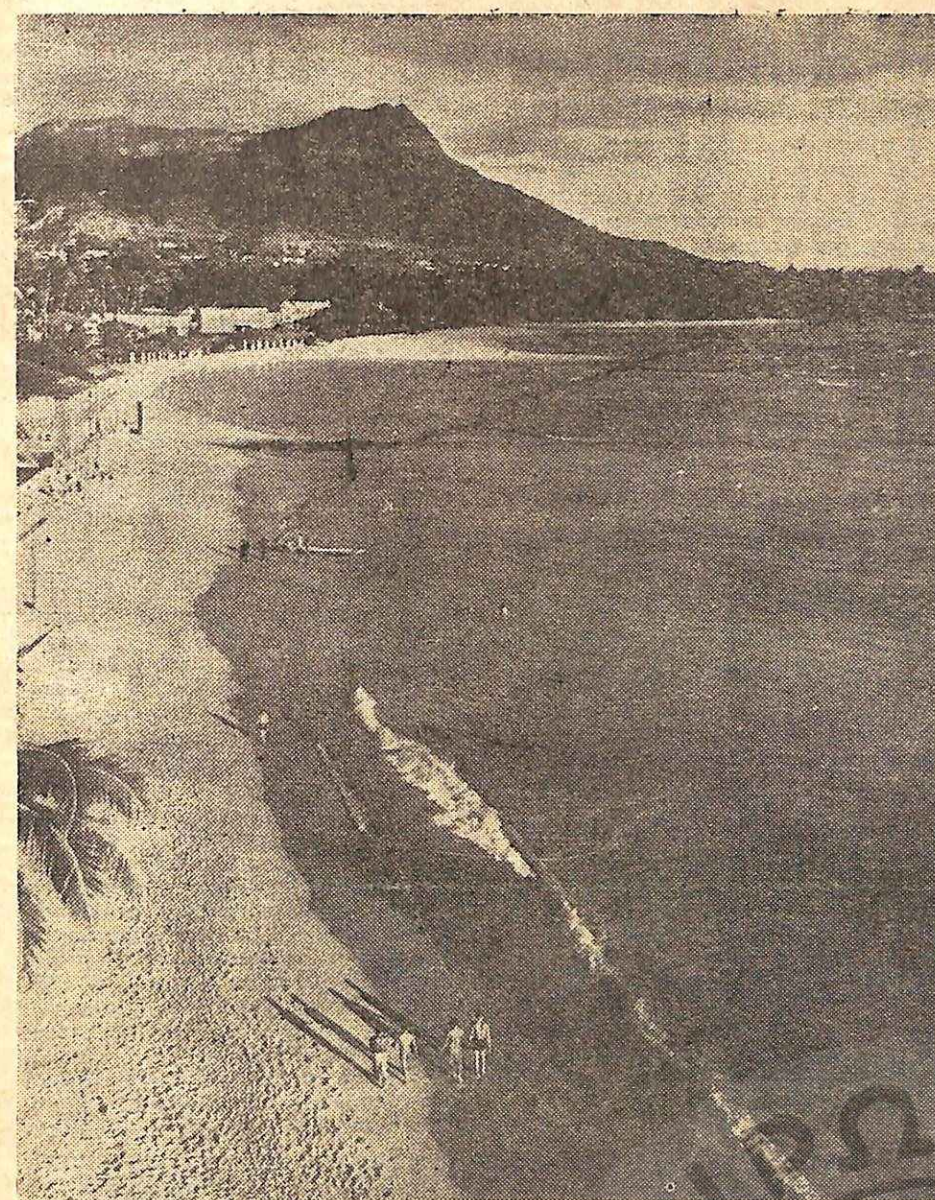
Από τότε, κατά διαδοχικά κύματα, οι Άγγλοι, οι Πορτογάλοι, οι Γαλλοί, οι Αμερικανοί, γοητευμένοι από το φυσικό περιβάλλον, εγκατεστάθηκαν στη Χαβάη και άνακατέθηκαν με τους Πολυνησίους. Από τις συνεχείς αυτές επιμιξίες δημιουργήθηκε η πιο συμπαθητική ράτσα του κόσμου. Από τους πρώτους οικιστές της Χαβάης, τους Ταϊτιανούς Πολυνησίους, δεν έχουν άπομείνει παρά ελάχιστα καθαρόαιμα δείγματα. Αλλά το χαρούμενο πνεύμα τους, ο καλόδοτος χορευτήρας τους έχει επιζήσει στους σύγχρονους μιγάδες άπογόνους τους. Και η Χαβάη, δεν έπαψε ποτέ να είναι ο επίγειος παράδεισος όπου κάθε μέρα είναι γιορτή και κάθε νύχτα πανηγύρι.

Η άστυνομία και τα φίδια

ΑΝ Ο ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Κούκ μπορούσε να επιστρέψει (από τον άλλο κόσμο) σ' αυτό το αρχιπέλαγος της Χαβάης που είχε ανακαλύψει πριν από 200 χρόνια, δε θα πίστευε στα μάτια του. Τι άπομένει σήμερα από τα βαθύσκαia δάση που σκέπαζαν άλλοτε όλα τα νησιά; Τι άπομένει από τους χαλκόχρωμους αγκυροβάτες ιθαγενείς που έρχόντουσαν με τις πιρόνες τους να υποδεχθούν τα ιστιοφόρα των λευκών ανθρώπων; Κατάπληκτος ο πλοίαρχος Κούκ θ' αντίκριζε άπογυμνωμένες πλαγιές, ορθολογικά ώργανωμένες άναφορτείες και μικρόσωμους ιθαγενείς με κίτρινο δέρμα και λοξά μάτια.

Λίγες περιοχές του κόσμου έχουν να παρουσιάσουν μιά τόσο ριζική μεταμόρφωση σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Αλλά οι σημερινοί κάτοικοι της Χαβάης, όπως και οι χθεσινοί, αισθάνονται άπολύτως ικανοποιημένοι από την τύχη τους και όσοι εγκαταστάθηκαν πρόσφατα λυπούνται μονάχα για ένα πράγμα: Ότι δεν ήρθαν πιο νωρίς.

Υπάρχουν όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα μιάς ευτυχισμένης περιοχής. Το κλίμα δεν είναι ούτε ψυχρό ούτε θερμό. Το κολοκάρι, το θερμόμετρο φτάνει στους 26 βαθμούς, το χειμώνα κατεβαίνει μόλις στους 22. Η άνωτάτη θερμοκρασία που σημειώθηκε

ΧΑΒΑΗ

ΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ

Έδω και πολλούς αιώνες οι ιθαγενείς της Ταϊτής μετανάστευσαν στο αρχιπέλαγος της Χαβάης. Από τότε τα νησιά του Ειρηνικού δεν έπαψαν να είναι ο επίγειος παράδεισος όπου κάθε μέρα είναι γιορτή και κάθε νύχτα πανηγύρι. Σήμερα ο «παράδεισος» έχει μηχανοποιηθεί για να ικανοποιήσει τα γούστα του Αμερικανού τουρίστα...

ποτέ στη Χαβάη ήταν 31 υπό σκιάν και η κατάσταση 15 βαθμοί στην περίοδο των βροχών. 'Αλλά' αυτό το καταπληκτικό φαινόμενο συνέβη το 1902 και οι Χαβανέζοι το αναφέρουν ακόμα σαν κάτι το αξιομνημόνευτο.

Η Χαβάη είναι προσιτή από τις άκτες της Καλλιφορνίας με πλοία και με αεροπλάνα. Το αεροπορικό ταξίδι από το Λος Άντζελες κρατάει έννια ώρες, αλλά' έφτα η όχτω αεροπλάνα προσγειώνονται κάθε μέρα στη Χονολουλού.

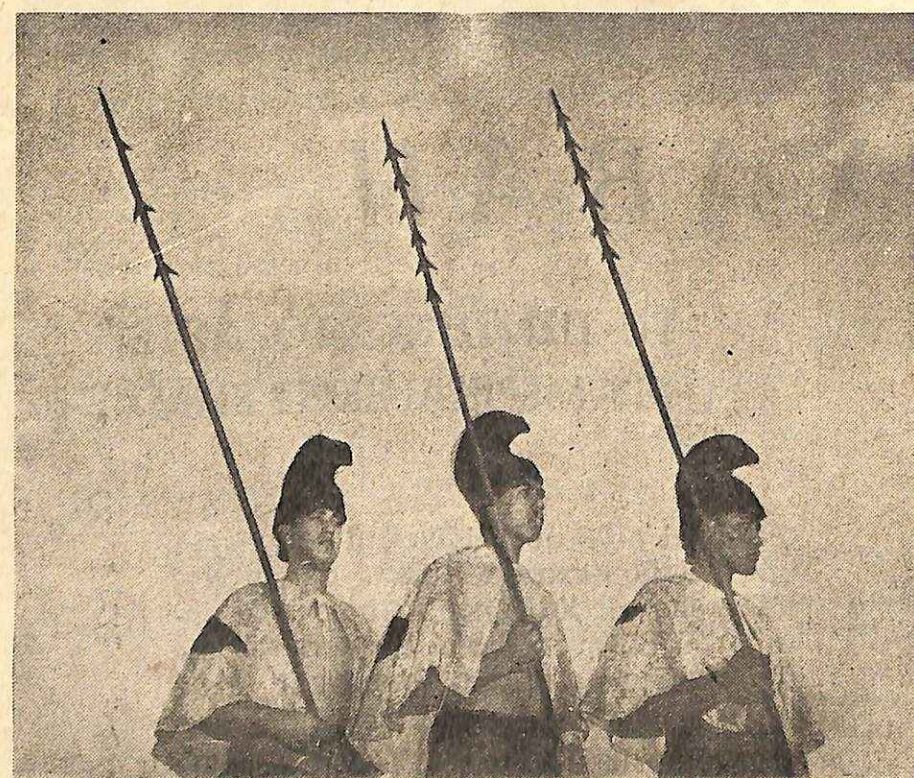
Σ' αυτά τα φιλόξενα νησιά, εύλογη μένα από τους θεούς, δεν υπάρχουν επικίνδυνα ζώα. Δηλητηριώδη φίδια δε βρέθηκαν ποτέ στη Χαβάη και η αστυνομία έχει αναλάβει να κρατάει το νησί «καθαρό» από τα επικίνδυνα έρπετα. Τα ύποπτα πλοία επιτηρούνται μέρα και νύχτα στις αποβάθρες και στα περιουθεντα τσίρκα που επιδεικνύουν πίθωνες και άλλα φίδια ή αστυνομία τοποθετεί ώπλισμένους φρουρούς μπροστά στα κλουβιά. Φαίνεται πως οι Χαβανέζοι απέχθονται τα φίδια. Οι έφημερίδες αναγγέλλουν στην πρώτη σελίδα την ανακάλυψη ενός φιδιού και ζητούνται ευθύνες από την αστυνομία που δεν το συνέλαβε. Η αστυνομία καλεί τους φυσιολόγους να εξετάσουν το αξιοπερίεργο φαινόμενο, γίνεται μια ένορκη προανάκριση και το πόρισμα με όλη τη δικογραφία υποβάλλεται στην αρμόδια υπηρεσία. Κατά κανόνα, οι φυσιολόγοι, αφού μελετήσουν έμβριθως το ζήτημα, αποφαίνονται ότι το φίδι, δηλαδή δεν ήταν αληθινό φίδι, δηλαδή ήταν φίδι: αλλά δεν ανήκε στα όφιοειδη, και η αστυνομία βγάζει το συμπέρασμα ότι το φίδι που δεν ήταν φίδι είχε εισαχθεί λαθραία στο νησί από τους τουριστικούς ανταγωνιστές του αρχιπελάγους που, όπως ξέρει όλος ο κόσμος, δεν έχει φίδια, αφού το γράφουν και οι τουριστικές αφίσες, και το να διαψεύσει κανείς τις τουριστικές αφίσες είναι σά να βλαστημάει το ιερό ευαγγέλιο.

Την εποχή του πλοίαρχου Κούκ και του μεγάλου βασιλιά Καμεχαμέχα δεν

υπήρχαν ούτε κουνούπια στη Χαβάη. 'Αλλά το 1826 ένα φοιανοθηρικό που έκανε σκάλα στο νησί Μάουι' έφερε τα πρώτα κουνούπια από τον Παναμά και τ' αφιλότημα τα έντομα βολεύθηκαν μια χαρά στον επίγειο παράδεισο κι' έγιναν αληθινή πληγή για τη Χαβάη — ως την εποχή που ανακαλύφθηκε το Ντι Ντι Τί. Σήμερα οι τουριστικές αφίσες λένε ότι δεν υπάρχουν κουνούπια στη Χαβάη.

Υπάρχουν βέβαια πολλές άραχνες στη Χαβάη, αλλά το πανίσχυρο «Συνδικάτο της Πρωτοβουλίας» που ελέγχει την τουριστική πολιτική του αρχιπελάγους έχει πείσει τους τουρίστες πως οι άραχνες της Χαβάης είναι ωφέλιμες για τον άνθρωπο γιατί βοηθούν την αστυνομία να συλλαμβάνει τα κουνούπια που εισάγονται λαθραία από τους τουριστικούς ανταγωνιστές του παραδείσου. Τις ίδιες υπηρεσίες προσφέρουν και οι μικρές σαύρες. Όσο για τους σκορπιούς και τις σαρανταποδαρούσες, αυτές δεν μπόρεσαν ποτέ να μπουν στο νόημα της τουριστικής πολιτικής. Τσιμπάνε άγρια και ύπουλα και το φαίμάκι τους είναι κάποτε θανάσιμο. 'Αλλά' αυτά δεν αναφέρονται στις τουριστικές αφίσες.

Μένουν οι καρχαρίες... Οι θάλασσες του αρχιπελάγους δριθύν από καρχαρίες που εκδηλώνουν μια συγκινητική προτίμηση για τις τουριστικές άκτες. 'Αλλά' αυτοί φαίνεται ότι χρηματοδοτούνται από το Συνδικάτο και δεν τρώνε ανθρώπους, αρκεί να μην τους πειράξει κανείς. Και όχι μόνο δεν τρώνε ανθρώπους αλλά διώχνουν και τις επικίνδυνες ράτσες των ανθρωποφάγων σκαλόγαρων. 'Ετσι, ακόμα και οι καρχαρίες συνεργάζονται για την τουριστική αξιοποίηση της Χαβάης. Έννοείται πως αν συμβεί να φαγωθεί «κατά λάθος» κανένας τουρίστας οι έφημερίδες θα ξεχάσουν να το αναφέρουν.

Ίθαγενείς της Χαβάης με τη στολή που φορούσαν άλλοτε οι πολεμιστές. Η περικεφαλαία τους μοιάζει πολύ με την αρχαία ελληνική

ΛΕΝΕ πως τα νησιά της Χαβάης είναι οι επίγειοι παράδεισοι. Είναι μάλλον οι παράδεισοι των τουριστών. Για την ψυχαγωγία τους, οι άνθρωποι έφεραν στο αρχιπελάγος ό,τι δεν είχε προβλέψει η φύση. Ός τον περασμένο αιώνα, η μεγάλη πανίδα αντιπροσωπεύταν μινάχα από ένα είδος ζώου, το πολυνησιακό γουρούνι. Οι άνθρωποι έφεραν κατσίκια στα βουνά, άλογα στις πεδιάδες, πουλιά στα δέντρα, πέστροφες στα ποτάμια.

Όσο για τα βοοειδή, αυτά προστατεύθηκαν με αυστηρούς νόμους επί σαράντα χρόνια για να πολλαπλασιασθούν. Οι αγελάδες κυκλοφορούσαν ελεύθερα στη Χαβάη και κανείς δεν είχε δικαίωμα να τις σκοτώσει. 'Αλλά σ' αυτά τα σαράντα χρόνια, οι αγελάδες έπωφεληθήκαν από την άστυλία τους για να «εμρίσκουν» το πρόσωπο της Χαβάης από τη χαμηλή θλάσπη και να προκαλέσουν τρομακτικές διαβρώσεις του εδάφους με συνέπεια την καταστροφή των δασών. Έτσι εξαφανίσθηκαν όριστικά πολλά είδη φυτών που ήταν μοναδικά στον κόσμο, γιατί η Χαβάη φημιζόταν ανέκαθεν για την εξωτική της θλάσπη και οι φυσιολόγοι τη θεωρούσαν άλληθινό «δοτανολογικό μουσειό». 'Αλλά' οι αγελάδες προσφέρουν άφθονο γάλα για να τροφοδοτούνται τα «μilk μπάρ» κι' αυτό είναι αρκετή παρηγοριά για τους Χαβανέζους που λατρεύουν τα παγωτά.

Στο ψάρεμα στο κυνήγι και στα παγωτά πρέπει να προστεθούν οι άπειρες άμμουδιές, τα πολυτελή ξενοδοχεία, τα ήφαιστεια που καπνίζουν, το γκόλφ, το πόλο, οι χυμοί του ανανά, — κάθε τι που συντελεί στην ευδαιμονία του 'Αμερικανού τουρίστα. Γιατί από τους 7.000 τουρίστες που ξεμπαρκαρούν κάθε μήνα στη Χαβανέζικη 'Εδέμ τα 80% είναι 'Αμερικανοί. Το ρύμα των περιηγητών αυξάνεται συνεχώς και τα πε-

λώρια ξενοδοχεία ξεφυτρώνουν κάθε χρόνο σά μανιτάρια. Τα περισσότερα χτίζονται στην άκτι του Βαϊ'κίκι, όπου οι τιμές των οικόπεδων έχουν φτάσει σε άστρονομικά ύψη: 120.000 δραχμές το τετραγωνικό μέτρο!

Αυτό το καταπληκτικό τουριστικό ρεύμα οφείλεται κυρίως στις εύκολες μεταφορές από τις 'Ηνωμένες Πολιτείες, στην αίσθητη μείωση των αεροπορικών ναύλων (το πλοίο είναι τρεις φορές ακριβότερο), στην τάση των 'Αμερικανών να μεταναστεύουν προς τις δυτικές πολιτείες με συνέπεια τη συνεχή αύξηση του πληθυσμού της Καλιφορνίας (οι μισοί τουρίστες έρχονται από την Καλιφόρνια) και τέλος, στο υψηλό βιοτικό επίπεδο των 'Αμερικανών που έχουν τα μέσα να περάσουν τις τρεις εβδομάδες της άδειάς τους σε απόσταση τετρακοσίων χιλιομέτρων από την πατρίδα τους.

Κάθε μέρα και γιορτή

ΓΙΑ ν' αποζημιώσουν αυτό το γενναίο τουρίστα για τους κόπους του, οι Χαβανέζοι έχουν φορτώσει το ήμερολόγιό τους με αναρίθμητες γιορτές, σφα μοιρασμένες στους δώδεκα μήνες ώστε να μην έχουν παράπονα ούτε οι θερινοί ούτε οι χειμερινοί ταξιδιώτες. Αυτό το σύστημα ικανοποιεί τους τουρίστες αλλά και τους ντόπιους εμπόρους και τις ξενόδοχους, που σχεδόν δε γνωρίζουν «νεκρή εποχή».

Το καθημερινό έορτολόγιο είναι μια αδιάκοπη σειρά εκθέσεων, αεσιθάλ, διαγωνισμών, αθλητικών επιδείξεων, ιππικών αγώνων, έμποροπανηγύρεων, έθνικών και θρησκευτικών έορτών. Είναι αδύνατο να μείνει κανείς μια εβδομάδα στη Χαβάη χωρίς να προλάβει να ιδεί μια τουλάχιστο μεγάλη ετήσια γιορτή και δυο ή τρεις δευτερεύουσες. Τα καλύτερα αναλλάσσονται με τα βουδιστικά πανηγύρια, οι έθνικές έορτές ακολουθούν τους αγώνες γκόλφ, το πρωτάθλημα του πόλο ή τους Ιστιοπλοϊκούς. Σε κάθε νησί γίνεται μια ετήσια γιορτή των λουλουδιών σε διαφορετικές ημερομηνίες, ενώ τα ανθεστήρια γιορτάζονται την πρώτη Μαΐου σ' όλο το αρχιπελάγος και την ημέρα αυτή όλος ο κόσμος είναι υποχρεωμένος να φοράει ένα «λέι» (γιρλάντα λουλουδιών) στο λαιμό. Έξ' άλλου, στη Χαβάη, όταν λέμε «μια μέρα» εννοούμε μια εβδομάδα και όταν λέμε «μια εβδομάδα» εννοούμε ένα μήνα. Π.χ. η «εβδομάδα της 'Αλόχα» κρατάει ένα μήνα με συνεχείς χαβανέζικες γιορτές, παρελάσεις, χορούς, ναυτικά σπόρ κ.τ.λ.

'Αλλά' επειδή στη Χαβάη έχουν συγκεντρωθεί όλες οι φυλές του 'Ισραήλ, κάθε κοινότητα έχει τις δικές της έθνικές έορτές στις οποίες, φυσικά, καλούνται να συμμετάσχουν όλες οι άλλες. Γιαπωνέζοι, Κορεάτες, Κινέζοι, Φιλιππίνοι, Πορτογάλοι έχουν τα δικά τους πανηγύρια, και κάθε χρόνο προστίθενται και νέες έθνικές έορτές. Μετά τον πόλεμο π.χ. έχει προστεθεί η μέρα της νίκης (κατά των Γιαπωνέζων) και η μέρα της νίκης (κατά των Γερμανών) ενώ γιορτάζεται ακόμα η μέρα της ανακωχής (του πρώτου παγκοσμίου πολέμου!) 'Αλλά' η σημαντικότερη μεταπολεμική προσθήκη στο χαβανέζικο έορτολόγιο είναι αναμφισβήτητα η «μέρα του Πέρλ Χάρμπορ» που γιορτάζεται

με μεγαλοπρεπείς στρατιωτικές παρελάσεις, ναυτικές και αεροπορικές επιδείξεις και... αγώνες χούλα χούπ. Οι Χαβανέζοι δεν έχουν ξεχάσει τη φρίκη της 'Ιαπωνικής επίθεσης στον Όρμο των Μαργαριταριών (Πέρλ Χάρμπορ) κοντά στη Χονολουλού και οι 'Αμερικανοί δεν έχουν ξεχάσει την ταπείνωση που υπέστη το ναυτικό τους. Μά όλα αυτά είναι τώρα μια παλιά ιστορία και δίνουν ευκαιρία για μια χαρούμενη γιορτή. Κανείς δε θυμάται τους νεκρούς του Πέρλ Χάρμπορ.

Η άνδισμένη πανοπλία

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ωστόσο, δεν είναι η πρώτη πηγή του έθνικού εισοδήματος της Χαβάης. Στις επίσημες στατιστικές πρώτα σημειώνεται το ζαχαρεκάλαμο, δεύτερος ο ανανάς και τρίτος ο τουρισμός. 'Αλλά' υπάρχει και μια άλλη πλουτοπαραγωγική πηγή που δε σημειώνεται στις στατιστικές, αν και αποφέρει κάθε χρόνο περισσότερα από το ζαχαρεκάλαμο, τον ανανά και τον τουρισμό μαζί: Είναι οι παχειές αγελάδες του αμερικανικού στρατού.

Η συμφορά του Πέρλ Χάρμπορ έγινε σκληρό μάθημα για τους 'Αμερικανούς. Με την επίθεσή τους κατά του είδυλλιακού παραδείσου της Χονολουλού, οι Γιαπωνέζοι χτύπησαν τους 'Αμερικανούς εκεί που πονούσε. Μετά την καταστροφή, οι 'Ηνωμένες Πολιτείες αποφάσισαν ότι δεύτερο Πέρλ Χάρμπορ δεν πρόκειται να υπάρξει στην αμερικανική ιστορία, ότι κανείς δεν πρόκειται να πιάσει τους 'Αμερικανούς στον ύπνο για δεύτερη φορά. 'Ετσι, πριν από το τέλος του πολέμου άρχισε η εκτέλεση ενός γιγαντιαίου προγράμματος όχυρωματικών έργων, γιατί τα νησιά της Χαβάης είναι το προκεχωρημένο φυλάκιο των 'Ηνωμένων Πολιτειών στον Ειρηνικό. Σήμερα, πίσω από τις ανθισμένες γιρλάντες της και το χαμογελαστό της πρόσωπο και την αιώνια γιορτινή της φορεσιά, η Χαβάη φοράει μια πανοπλία. Έχει γίνει το πιο απόρρητο αμερικανικό φρούριο του Ειρηνικού, ένα φρούριο που τελειοποιείται συνεχώς με ανυπολόγιστες δαπάνες. Στα νησιά, χιλιάδες εκτάρια έχουν απαλλοτριωθεί για το στρατό και είναι απαγορευμένα για τους πολίτες. Υπολογίζεται ότι ο στρατός το ναυτικό και η αεροπορία δαπανούν κάθε χρόνο στη Χαβάη πάνω από 300 εκατομμύρια δολάρια.

Η Χονολουλού εια μια στρατοκρατούμενη πόλη. Είναι αδύνατο να κάνει κανείς δυο βήματα χωρίς να συναντήσει ένα μπουλούκι από 'Αμερικανούς στρατιώτες, ναύτες, αεροπόρους που ακολουθούν πιστά τις παραδόσεις των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων, δηλαδή το θεωρούν ντροπή να εμφανισθούν ξεμέθυστοι σε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας. 'Αλλά' οι Χαβανέζοι δεν παρπονούνται καθόλου γι' αυτό. Ο στρατός είναι πάντα μια πηγή εισοδήματος και οι 'Αμερικανοί στρατιώτες ξεδεύουν άσυλλόγιστα. Είναι αλήθεια ότι στο περίφημο μυθιστόρημά του «Όσο υπάρχουν άνθρωποι» ο Τζέιμς Τζόουνς μάς δίνει μια μάλλον σκοτεινή εικόνα της στρατοκρατίας στη Χονολουλού την εποχή του Πέρλ Χάρμπορ, με τις λεγόμενες τάν κυαίδων και τα τάγματα των ιεροδούλων και τις μοιχαλίδες κυρίες των αξιωματικών και τους άπαθους

Υπάρχουν σήμερα ελάχιστες καθαρόαιμες Χαβανέζες. Οι σύγχρονοι Ιθαγενείς της Χαβάης είναι μιγάδες από διασταυρώσεις Ταϊτιανών, Κινέζων, Κορεατών, Γιαπωνέζων και Πορτογάλων.

πειθαρχικούς λόχους και τους κτηνώδεις υπαξιωματικούς — αλλά αυτά είναι ή άλλη όψη του παραδείσου και ίσως αυτό το βιβλίο να τράβηξε περισσότερους τουρίστες στη Χαβάη από όλες μαζί τις τουριστικές διαφημίσεις.

Το άνδισμένο προσωπείο της Χαβάης κρύβει και μιά άλλη ενδιαφέρουσα πραγματικότητα: Τη βιομηχανία. Ποιός θα το πίστευε; Αυτό το μέχρι χθες πρωτόγνω αρχιπελάγος τείνει να ξεελιχθεί σε μια σημαντικώτατη βιομηχανική περιοχή. Κατασκευάζονται υφάσματα, είδη κεραμικής, λιπάσματα, μεταλλικά κουφώματα, έντομοκτόνα, πλαστικές ύλες, άμψώματα αυτοκινήτων και άλλα βιομηχανικά προϊόντα. Έργαστάσια υπάρχουν παντού και χτίζονται παντού σε σύγκρουση με την τουριστική έκμετάλλευση των νησιών. Ένώ στην 'Αθήνα χτίζουμε εργοστάσια σε απόσταση μερικών εκατοντάδων μέτρων από τον αρχαιολογικό χώρο της 'Ελευσίνας και διατηρούμε τις αποθήκες των τροχιο-

δρόμων μέσα στον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού, οι Χαθονέζοι έχουν καταφέρει και «καμουφλάρουν» τα έργαστάσιά τους τόσο καλά ώστε να είναι τελείως άορατα. Και οι τουρίστες που λιάζονται άμεριμνα στη μαγευτική ακρογιαλιά του Βα'τίκι δεν υποπτεύονται ότι λίγα βήματα πιο πέρα δημιουργείται ένα καινούργιο μικρό Σικάγο.

Ο αμερικανικός ρυθμός

ΜΕΧΡΙ χθές, τα νησιά της Χαθάης ήταν μια περιοχή υπό αμερικανικό έλεγχο. Οι Χαθονέζοι φιλοδοξούσαν ανέκαθεν να γίνουν ή 50ή πολιτεία των Η.Π.Α. Ένα δημοψήφισμα του 1940 απέδειξε ότι τα δύο τρίτα του πληθυσμού επιθυμούσαν το νέο καθεστώς. Άλλα κάθε φορά που η αμερικανική Βουλή ψήφισε την πρόταση, η Γερουσία την καταψήφισε — «σας γιαι-πλ λυπόταν τους καυμένους τους Χαθα

είναι γιορτές μονάχα για τους τουρίστες. Για τους Χαθονέζους είναι «μπίζνες». Όλοι δουλεύουν στη Χαθάη, ακόμα και οι γυναίκες, και οι περισσότεροι εργάτες πληρώνονται άποκοπή. Στη Χονολουλού όλοι διάζονται όσο και στη Νέα Υόρκη. Το σύνθημα της ημέρας είναι η αύξηση της παραγωγικότητας. Άλλα τέτοιου είδους συνθήματα είναι μόνο για εσωτερική κατανάλωση, οι τουρίστες, εύτυχως, δεν παίρνουν χαμπάρι.

Η φεουδαρχία των Ρόμπινσον

ΜΕΣΑ στο μωσαϊκό των φυλών της Χαθάης, αν ψάξει κανείς προσεκτικά, μπορεί ν' ανακαλύψει και μερικούς «γνήσιους» Χαθονέζους που μοιάζουν με τους Τα'ιτιανούς προγόνους τους. Είναι μερικοί ψαράδες, ή τραγουδιστές και χορευτές στα νυχτερινά κέντρα ή οδηγοί ταξί. Άλλα κι' αυτοί έ-

αυτές εφευρέσεις θα μπορούσαν να διαφθείρουν τους δουλοπαροίκους. Σύμφωνα με το συμβόλαιο που είχε υπογράψει ο βασιλιάς Καμεχαμέχα, οι Ρόμπινσον είχαν δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω στους Ιθαγενείς και κανένας Χαθονέζος χωροφύλακας δεν είχε δικαίωμα να πατήσει στο νησί, εκτός αν το ζητούσαν οι Ρόμπινσον. Έπειδή δεν υπήρχε τηλεγράφος και τηλέφωνο, ή συνεννόηση με το πλησιέστερο νησί γινόταν με φρυκταρίες! Όλοι οι Ιθαγενείς είχαν γίνει, θέλοντας και μή, προτεστάντες και κάθε πρωί στις τέσσερες ή ώρα έπρεπε να πάνε στην εκκλησία για να ευχαριστήσουν το Θεό που τους έστειλε τόσο καλά αφεντικά. Η Κυριακή ήταν άργια με όλη τη σημασία της λέξεως: Οι Ιθαγενείς δεν μπορούσαν ούτε να κάνουν μπάνιο στη θάλασσα, ούτε να χορέψουν, ούτε να ψαρέψουν. Μπορούσαν όμως να προσευχηθούν.

Ο πόλεμος έθεσε τέρμα σ' αυτή τη παράξενη φεουδαρχία. Στις 7 Δεκεμβρίου, μέρα της επιθέσεως κατά του Πέρλ Χάρμπορ, ένας Γιαπωνέζος πιλότος που του σώθηκε ή βενζίνη αναγκάστηκε να προσγειωθεί στο νησί. Οι Ρόμπινσον τον αγκάλιασαν αλλά ο Γιαπωνέζος δραπέτευσε κι' άρχισε να τρομοκρατεί τους Ιθαγενείς και τραυμάτισε τον αρχηγό τους. Οι Ρόμπινσον αναγκάστηκαν τότε να καλέσουν τον αμερικανικό στρατό — και αυτό ήταν το τέλος της φεουδαρχίας τους. Οι Άμερικανοί εγκαταστάθηκαν στο νησί σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου, έφεραν αυτοκίνητα, ραδιόφωνα και άλλες «διαβολικές εφευρέσεις». Οι Ιθαγενείς ξύπνησαν και οι Ρόμπινσον αναγκάστηκαν να μεταρρυθμίσουν τη φεουδαρχία τους. Το νησί τους άνηκε πάντα, αλλά οι Ιθαγενείς πηγαίνουν στο σχολείο, παίρνουν ήμερμισθίο για τη δουλειά τους στο κτήμα και είναι ελεύθεροι να μεταναστεύσουν.

Τα'ι'τή και Χαθάη

ΟΙ ΙΔΙΟΙ Ιθαγενείς της Πολυνήσι-ας κατοικούσαν άλλοτε στην Τα'ι'τή και στη Χαθάη. Πριν από 150 χρόνια οι πρώτοι θαλασσοπόροι άνα-κάλυσαν στα δυο αρχιπελάγη τον ίδιο πολιτισμό, τους ίδιους κατοίκους. Σήμερα, οι όμοιότητες έχουν σχεδόν εξαφανισθεί.

Η Τα'ι'τή παραμένει άγνή και γαλήνια. Είναι το καταφύγιο των καλλιτεχνών και των όνειροπόλων. Δεν έχει ούτε ένα αεροδρόμιο και μονάχα ένα πλοίο κάθε έξη έβδομάδες συνδέει τα νησιά με τον έξω κόσμο.

Η Χαθάη έχει γίνει ένα οργανωμένο τουριστικό κέντρο, με αυτοκινητόδρομους, αεροδρόμια, πολυτελή ξενοδοχεία, τράπεζες, εργοστάσια, τηλεόραση. Οι «Ιθαγενείς» έχουν εξαφανισθεί κάτω από το κύμα της προόδου.

Και όμως, και τα δυο αρχιπελάγη διεκδικούν τον τίτλο του «παράδεισου» — και όχι μόνο για τουριστικούς λόγους. Άλλ' ίσως να υπάρχουν δυο «παράδεισοι». Η Τα'ι'τή είναι ένας πρωτόγονος παράδεισος, ή Χαθάη είναι ένας μηχανοποιημένος παράδεισος, πράγμα που ίκανοποιεί απόλυτα τον Άμερικανο τουρίστα — κι' αυτό είναι το μόνο που έχει σημασία.

ΤΡΑΠΟΝΑΙ ΜΕΝΤΕΛΣΟΝ

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

ΜΕΤ, ΣΥΛΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: Ο Φέλιξ Μέντελσον μεγαλωμένος στο Βερολίνο στο άρχοντικό του πατέρα του και με μουσικό ταλέντο που τον έχει κάνει διάσημο σε νεαρή ηλικία, αποφασίζει να ζήσει στη Λειψία τη μικρή έπαρχιακή πόλη της Γερμανίας για το χατήρι της γυναίκας του που την παντρεύτηκε από κεραυνόβλο έρωτα. Η όμορφη Σεσίλ άπεχθάνεται τις φανταχτερές επιδείξεις και τη μεγάλη ζωή. Ο Μέντελσον διευθύνει την ορχήστρα της Γκεβαντχάους της Λειψίας και το 'Ωδείο που το ίδρυσε μόνος του, μοναδικό μουσικό ίδρυμα σ' ολόκληρη την Εύρώπη, αλλά πλήττει τρομερά στην έπαρχιακή μικρή πόλη. Όπως τυχαίως ανακαλύπτει σ' ένα κρεοπωλείο της Λειψίας τα χειρόγραφα των «Παθών» του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπάχ που έζησε πριν 100 ακριβώς χρόνια στη Λειψία και βάσει σκοπó της ζωής του άφηώντας τις τεράστιες δυσκολίες που συναντά ν' αναδείξει αυτή τη μουσική.

ΕΚΕΙΝΟ το βράδυ, ο Φέλιξ δεν μόρεσε να κοιμηθεί. Έμεινε ώρες άκίνητος με το πνεύμα ταραγμένο, άκούγοντας τους χτύπους της καρδιάς του. Η Σεσίλ κοιμόταν πλάι του. Κάτω στην είσοδο, το μεγάλο ρολόι σήμανε τρεις φορές. Ξεγλυστρησε άπ' το κρεβάτι προσεχτικά, βγήκε άπ' την κάμαρα και πήγε στο μελετητήριό του.

Τα κούτσουρα ροδίζανε ακόμα στο τζάκι. Άναψε ένα κερί, γέμισε ένα ποτηρι με κονιάκ και καθήσε κοντά στη φωτιά.

Καλά, λοιπόν, θ' ανακατευότανε σε τούτη την αναθεματισμένη ύπόθεση άκοιμη μιά φορά, την τελευταία... Θάφτανε σε κάποιαν άπόφαση κι' όλα θα παίρνανε τέλος. Για ένα πράγμα ήταν σίγουρος, δεν μπορούσε πιά να εξακολουθήσει έτσι.

Σύμφωνα, τα «Πάθη» ήταν μιά έξεσσια μουσική κι' έπρεπε να έκτελεσθούν. Μηπως δεν το είχε προσπαθήσει; Μηπως δεν έκανε ό,τι μόρεσε;.. Ήτανε δικό του λάθος, αν ο πάστορας ήταν ένας ήλιθιος; Άν το συμβόλαιο αποτελείται από κούφους κούλαρδες; Άν ο Κρούγκερ είναι ένας μισότρελλος φανατικός που όνειροπολούσε να διοικήσει τη Λειψία; Τι μόρεσε να κάνει, λοιπόν, αν όλοι αυτοί ένωθήκανε, άποφασισμένοι να τον σταματήσουν άπ' την έκτελεση των «Παθών»;

Και τώρα, βγήκε κι' αυτός ο Χόουλιτς με τις κουβέντες του για τους Έβραίους της Λειψίας. Θα στρεφότανε και τούτοι εναντίον του. Για το Θεό, δέ έρισκότανε και κανένας με το δικό του με μέρος; Κανένας που να νοιώθει; Όχι, δεν υπήρχε. Ούτε κι' ή γυναίκα του ακόμα. Ούτε οι ύπηρέτες του. Τι έπρεπε να κάνει; Να τα βάλει με όλους; Μονάχα αυτός είχε δικιο κι' οι άλλοι λάθος; Κρατήσου Φέλιξ Μέντελσον, Άν Κιχώτη της μουσικής!

— Βαρέθηκα!.. Βαρέθηκα!.. Βαρέθηκα!... επάναβε δυνατό, κι' ή φωνή του άντήχηση στην ήσυχια του δωματίου.

Ένοιωσε παράξενα άδειανός, ξεφλημένος. Θα τα παραιτούσε τα «Πάθη» και θα ξεμπερδεύε. Η Σεσίλ θάτανε εύτυχισμένη. Καίμενούλα Ζιλέτ, είχε κι' αυτή δικαίωμα για λίγη χαρά, ύστερα άπ' τις δύσκολες μέρες που πέρασε με την έμ-

μονη ιδέα του για τούτη τη γελοία ύπόθεση. Θα της άγόραζε ένα ώραίο κομμάτι κι' αυτή θα τον συγχωρούσε. Ίσως να μόρουσε τότε να τον νοιώσει καλύτερα, να δει πόσο την είχε άνάγκη, πόσο πολύ την άγαπούσε. Θα ξαναγυρίζανε οι εύτυχισμένες μέρες. Θα φίλιωνε και πάλι με όλους.

Ξαναγέμισε το ποτήρι του και τ' άδειασε με μιάν. Σηκώθηκε και πλησίασε στο τραπέζι της δουλειάς του. Τα «Πάθη» βρισκότανε εκεί, με το σημάδι του ματωμένου κρέατος στην πρώτη σελίδα. Σήκωσε τη χάρτινη στοίβα, και την έκλεισε σ' ένα συρτάρι.

— Αυτό ήτανε! μουρούρισε.

Πλησίασε στο παράθυρο. Πάνω στις στέγες άπλωνότανε μιά μαβιά γκριάδα, που προμηνούσε τη χαρραγή.

Χαραυγή — ή ώρα της προδοσίας...

Έμεινε κεί, γλωμς και φοβισμένος σά να περίμενε ν' ακούσει τη μακρινή βροντή ενός κεραυνού...

ΟΙΩΣ γνωρίζετε, άρχισε ο πρόεδρος, βρισκόμαστε εδώ για να συζητήσουμε την πρόταση του διακεκομμένου κρέατος διευθυντού. Ώστόσο, προτού άρχίσουμε τις συζητήσεις, νομίζω πως είναι καθήκον μου να...

— Όλα εν τάξει. Άς περιμένουμε τώρα να ιδούμε που θα πέσει!..

Ο Φέλιξ, μόλις που άκουγε τα λόγια του δημάρχου. Τα μάτια του ήταν φλογισμένα άπ' την ξαγρόνια. Δεν είχε φάει τίποτε κι' ή γεύση του κονιάκ πίκριζε το στόμα του. Ένοιωσε κουρασμένος άποθαρημένος και όργισμένος. Γιατί πρέπει πάντοτε οι άνθρωποι να βγάζουν λόγους πάνω από ένα πτώμα;

Με μάτια μισόκλειστα εξέτασε τους έντεκα άνδρες. Ο Κρούγκερ είχε καταφάσει πάνοπλος και ξεφύλλιζε μια στοίβα σημειώματα, έτοιμος για έξορμηση, απολαμβάνοντας την εκδίκηση του. Οι άλλοι καθόντανε άλόγιστοι στα καθίσματα τους. Ήξερε, πως είχανε συζητήσει μεταξύ τους την ύπόθεση και συμφώνησαν ν' άρνηθούν το αίτημά του.

— Και τώρα, συμπεράνε ο Δήμαρχος, θα δώσω το λόγο στο άξιότιμο μέλος, στον κερ Κρούγκερ, που θα μας πει τη γνώμη του σχετικά.

Ο Κρούγκερ ξερόδξε, αλλά ο Φέλιξ είχε κιάλας άρχισει να μιλάει.

— Δεν θα χρειασθεί, έξοχώτατε, είτε κουρασμένα. Έφτασα στο συμπέρασμα πως ή έκτελεση των «Παθών» θα έπιδάρνε οικονομικά το συμβόλαιο.

— Δεν είναι ζήτημα χρηματικό, τον έκοψε ο Κρούγκερ. Έχουμε αρκετά χρήματα.

— Όχι όμως τραγουδιστές. Γι' αυτό άποσύρω την αίτησή μου και ζητώ συγγνώμη άπ' το συμβόλαιο, που σπατάλησα τον πολύτιμο καιρό τους.

Άργά τα μάτια του πλανήθηκαν γύρω άπ' το τραπέζι κι' είδε στις φάτσες τους την άπογοήτευση. Νοιώθανε όλοι τόσο καλά προετοιμασμένοι, ο καθένας με τη δική του άντίρρηση. Τόσο δυνατοί, έντεκα ενάντια σ' έναν. Και τώρα δεν θα γνώτανε κανείς, ούτε θάχανε την σκυρία ν' άπορρίψουνε την πρότασή του.

Η καρδιά του χοροπήδησε στο στήθος του, αλλά ένοιωσε μιά παράξενη άνεκοήφηση. Είχε μιλήσει, ο άλλος έληξε. Δεν θα παρονοίαζε τα «Πάθη». Ο Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπάχ, μόρουσε να ξαναγυρίσει στον ύπνο της ληθαργίας...

Ο ήχος της φωνής του τον ξάφνιασε. — Τυοβάλλω, λοιπόν, την παραιτήσή μου σά διευθυντής της Όρχήστρας Γκεβαντχάους και του 'Ωδείου, κατά το τέλος της έποχής, στις δεκαέντε του Μάρ...

Δεν σκόπευε να το πει αυτό. Βγήκε άπό μόνο του, σά μιά πνοή. Τι θάλεγε ή Σεσίλ;.. Άς έλεγε ό,τι ήθελε. Δεν τον ένοιωσε. Δεν γνοιαζότανε για τίποτα.

Παρατήρησε την εντύπωση της διλώσεώς του. Η άπογοήτευση είχε δώσει θέση στην άποβλάκωση.

— Θέλετε να πείτε πως παραιτείστε; έκανε ο Μύλλερ. Η άποπληρωτή φάτσα του έγινε βουσινα.

— Στο τέλος της χρονιάς, έξοχώτατε. Μπορείτε ν' άρχίσετε την άναζήτησή του διαδόχου μου.

Έμειναν άφωνοι. Η Λειψία δίχως την Μέντελσον! Μ' αυτό ήταν άσάλληπτο. Ήταν εκείνος που έκανε τούτη την πόλη ξακουστή, άξιόσημη. Και τώρα έφευγε...

— Άν είναι ζήτημα μισθού, έκανε ένας σύμβουλος.

— Ναι, πρόσθεσε άλλος, αν έχετε και μιά καλύτερη προσφορά, είμαι σίγουρος πως το συμβόλαιο...

Ο Φέλιξ τον έκοψε με μιά κίνηση του χεριού.

Η έξωτική διακόσμηση των χαθονέζικων μπάρ ίκανοποιεί τα γούστα των τουριστών, αλλά δεν έχει τίποτα το γνήσιο.

νέζους. Πραγματικά, είναι άνεξήγητη ή έπιμονή των Χαθονέζων να άπροβιβάσουν σε πολιτεία. Υπό το παλιό καθεστώς ή θέση τους ήταν προνομιακή. Η αμερικανική κυβέρνηση έπιχορηγούσε τα νησιά με 500 έκατομμύρια δολάρια το χρόνο και οι φόροι ήταν άσήμαντοι. Τώρα όλα αυτά θα κοπούν και οι Χαθονέζοι θα ξυπνήσουν μιά μέρα νοσταλγώντας το παλιό καθεστώς, όπως συνέβη και με τις γαλλικές άποικίες που έγιναν υπερπόντιες έπαρχίες. Άλλ' αυτό το 50δ άστέρι στην αμερικανική σημαία φαίνεται ότι τους θαμπώνει με τη λάμψη του.

Στο μεταξύ, ή ζωή κυλάει εύκολη και άνετη. Η ζωή είναι άκριθή για τους ξένους, άλλ' όχι και για τους Ιθαγενείς που έχουν όλοι αυτοκίνητα και τηλεόραση. Υπάρχουν άφθονοι μικροπωλητές στους δρόμους, που έρχονται να έγκατασταθούν στο πεζοδρόμιο με τις ιδιωτικές τους λιμουζίνες άλλά... Ξυπόλητοι. Στις φτωχοσυνοικίες τα πανόθλια σπίνια δεν έχουν άποχωρητήρια, έχουν όμως τηλεόραση και ήλεκτρικά ψυγεία.

Γενικά, ο αμερικανικός ρυθμός ζωής έχει έπιβληθεί στη Χαθάη. Οι γιορτές

ξαφανίζονται σιγά σιγά, συγχωνεύονται με τους Γιαπωνέζους, τους Κορεάτες και τους Κινέζους. (Έπ' συνολικού πληθυσμού 476.000 κατοίκων υπάρχουν σήμερα στα νησιά Χαθάη: 185.000 Γιαπωνέζοι, 95.000 Πορτογάλοι και άλλοι λευκοί, 60.000 φιλιππίνιοι, 32.000 Κινέζοι, 9.000 Πορτορικανοί, 6.000 Κορεάτες, 73.000 Χαθονέζοι μιγάδες και 12.000 καθορόαμοι Χαθονέζοι).

Η μόνη κοινότητα γνήσιων Χαθονέζων είναι έγκαταστημένη σ' ένα άπρόσιτο νησί, το Νιχάου, που είναι ιδιοκτησία της οίκογενείας Ρόμπινσον. Είναι ένα μάλλον άγονο νησί, κλειστό για τον τουρισμό. Το 1860 ο βασιλιάς Καμεχαμέχα το πούλησε, μαζί με τους Ιθαγενείς, στη σκαυτσέζικη οίκογένεια Ρόμπινσον άντί δέκα χιλιάδων δολλαρίων. Άπό τότε, οι Χαθονέζοι του Νιχάου έζησαν υπό καθεστώς δουλοπαροικίας. Οι Ρόμπινσον άπηγόρευσαν την προσέγγισή κάθε ξένου κι' έζησαν, μαζί με τους δουλοπαροίκους τους, άπομονωμένοι άπ' τον έξω κόσμο. Ός το 1941 δεν υπήρχε στο νησί ούτε τηλέφωνο, ούτε αυτοκίνητο, ούτε κινηματογράφος, ούτε ραδιόφωνο, γιατί οι Ρόμπινσον φοβόντουσαν ότι οι διαβολικές

— Δεν είναι ζήτημα χρηματικό
— Τι λοιπόν; ρώτησε νευριασμένος ο Μύλλερ.
— Άς πούμε πώς κουράστηκα, είπε ο Φέλιξ και σηκώθηκε. Και τώρα, θα μου επιτρέψετε να γυρίσω στο γραφείο μου. Έχω δουλειά.
Ένα λεπτό αργότερα μπήκε στο γραφείο του, προχώρησε στο μικρό τραπέζι και κοντά στο τζάκι και γέμισε ένα ποτήρι με ποτό. Ήπια, ύστερα κάθισε κρατώντας το κεφάλι του που σφυροκοπούσε. Στο τέλος, δίχως κανένα λόγο, ήσυχια — έκλειψε.

ΕΝ είχε κλάψει τόσα πολλά χρόνια, που δεν ήξερε γιατί έκλαιγε τώρα. Άληθινά στη ζωή κάθε άνθρωπος υπάχουν τουλάχιστον τρεις φορές, που λυγίζει κάτω απ' το σταυρό της ζωής, κι είναι ντροπιασμένος, κουρασμένος — φοβισμένος απ' το παρόν κι' ακόμα πιο φοβισμένος απ' το μέλλον, και νοιώθει μόνος, χαμένος και νοσταλγεί τη μάνα του, σαν κανένα παιδάκι. Τότε κρύβεται κάπου και θρηνεί.

Δεν άντεξε να παραμείνει στην αιδουσα, μια και τους είπε πως θα παρατούσε τα «Πάθη». Τον έκανε να νοιώθει όμως τους. Όχι, πως ήταν καλύτερος τους. Θάπρεπε να είχε εξακολουθήσει τον αγώνα. Θάπρεπε να ξεφωνήσει, να βροντήσει τη γροθιά του, γιατί κι' αυτός είχε τις αντιρρήσεις του — και να τους απειλήσει με την παραίτησή του, αν δεν τον αφήνανε να παρουσιάσει τα «Πάθη». Αυτό θα τους τρώμαζε. Θάπρεπε να τους φοβότανε, πως θα πήγαινε στη Δρέσδη για να μιλήσει στο βασίλει. Πώς θαγραφε σε κάθε εφημερίδα της χώρας, αρχίζοντας μια καμπάνια ενάντια τους. Χιλιάδες πράγματα μπορούσε να κάνει.

Κι' αυτός δεν έκανε τίποτα. Δέχτηκε την ήττα δίχως μάχη, σά δειλός. Τώρα έπρεπε να περάσει την υπόλοιπη ζωή του με την ανάμνηση της προδοσίας του. Ο καυμένος ο πατέρας που πέθανε, πιστεύοντας πως ο γιος του ήταν ένας μεγάλος άνθρωπος. Ένας τίμιος άνθρωπος. Μπορείς να ξεπηλώσεις όσα έχω κάνει για σένα, κάμνοντας τουλάχιστον μια μεγάλη και καλή πράξη στη ζωή σου. Αυτό τούχε πει στο Φεστιβάλ του Ρήνου, λίγο προτού πεθάνει. Κι' ο γιος του τον ξεπήλωσε, όντας δειλός. Για σκέψου, αυτός, ένας Έβραιος, θα μπορούσε να δώσει στους Χριστιανούς τη υποδαιότερη μουσική τους. Κι' όμως είχε υποκύψει, δίχως αγώνα, δίχως μια λέξη.

Γιατί; Γιατί τόκανε αυτό; Έπειδή — επειδή είχε χαρθεί τα κοινοπολικά, την έλλειψη κατανόησης, την ήλιθιότητα.

Έπειδή δε θέλησε να τα βάλει με όλους. Άλλά, πάνω απ' όλα, δε θέλησε να μπλέξει τη Σελίλ σ' ένα αγώνα που δεν συμπαρούσε, και να χάσει τις πολύτιμες φίλες της. Αυτή ήταν η πραγματική αιτία. Δεν μπορούσε ν' αντιμετωπίσει τη θύελλα ολομόναχος, δίχως τη Σελίλ. Δεν άντεχε τα σφιγμένα της χείλια, τις σιωπές της, τις πονεμένες της ματιές. Τέπεφε, οι πονοκέφαλοι του χειροτερεύανε, δεν του άπομένε πολλή ζωή. Λαχταρούσε γαλήνη, τουλάχιστον στο σπίτι του. Και την είχε εξαγοράσει με

το αντίτιμο της συνειδήσεώς του. Αυτό ήταν όλο.

Άκουσε στο διάδρομο βιαστικά βήματα. Καμώθηκε πως τάχα γράφει, όταν ακούστηκε ένας χτύπος στην πόρτα και μπήκε μέσα ο δήμαρχος.

Δίχως λέξη βούλιαξε σε μια πολυθρόνα, ωστόσο πάρει ανάσα.

— Λυπάμαι, άρχισε ξαφνικά μ' αναπάντεχη γλυκύτητα. Ξέρω τι μεγάλη σημασία έχει για σένα τούτη η παλιά μου σική και πόσο σου στοίχισε που την παράτησες. Μακάρι να μπορούσα να σ' ελθα βοηθήσει, αλλά δεν το μπορούσα. Τότερα απ' τον κανυά με τον πάστορα.

— Δεν υπήρξε κανυάς, όπως λέτε.
— Καλά. Πέστο διαφορά αντιλήψεων, αν προτιμάς. Το ζήτημα είναι πως τα χέρια μου είναι δεμένα, καταλαβαίνεις; Μπορώ να τα βάλω με τον Κροϋγκερ, αλλά όχι και με τους δυό.

— Καταλαβαίνω, έκανε ο Φέλιξ κουρασμένα. Τέλος, πάντων, τώρα περάσανε όλα. Άς μην ξαναμιλήσουμε γι' αυτό.

— Ήρθα να σου πω, πως αφού βγήκες έξω, συζητήσαμε το θέμα της παραίτησεώς σου και το συμβούλιο αποφάσισε να μην τη δεχτεί.

— Να μην τη δεχτεί; αναπήδησε ο Φέλιξ. Δε σκοτίζομαι άν..

— Έλα τώρα, μην ταράζεσαι. Φυσικά δεν μπορούμε να σε κρατήσουμε, αν θέλεις να φύγεις. Μπορεί όμως ν' αλλάξεις γνώμη. Κάποτε στη βράση του κανυά λέμε λόγια που μετανοούμε γι' αυτά την άλλη μέρα.

— Έχω πάρει την απόφασή μου.
Ο Μύλλερ παρατήρησε τον Φέλιξ σκεπτικά.

— Δεν φαίνεσαι να είσαι καλά, είπε ήρεμα. Αυτή η υπόθεση σου τσάκισε τα νεύρα. Γιατί δεν παίρνεις άδεια δυό βδομάδες και να πάς στη Δρέσδη;

— Στη Δρέσδη; Για ποιά λόγο;

— Ν' αναζητήσεις αυτόν τον Βάγκενερ για το 'Ωδεο σας. Για όποιοδήποτε λόγο... Δές, αν μπορούμε να δώσουμε ένα Φεστιβάλ ύστερας στη Λειψία. Πίστεψέ με, Φέλιξ, θα σου κάνει καλό. Θα μπορούσεις να ξεκουραστείς, να συγκεντρωθείς.

— Ίσως έχετε δικιο, έκανε μισοπισμένος ο Φέλιξ. Μπορούσα να ξαίρνα μαζί μου τη Σελίλ.

— Αν το θέλεις. Τότε θασαι ο πρώτος κάτοικος της Λειψίας, που πήγε στη Δρέσδη με τη γυναίκα του. Άλλά βέβαια η δικιά σου είναι όραία. Όπωςδήποτε θα δοθεί ευκαιρία και στον κόσμο να ξεχάσει. Δόξα τω Θεώ ξεχνάει εύκολα...

— Θα το σκεφτώ, είπε ο Φέλιξ. Σ' ευχαριστώ, Κριστόφ.

Ο δήμαρχος τον κούταξε ένα λεπτό.

— Τι κούμα που δεν μπορούμε νάμιστε αληθινοί φίλοι, μουρμούρισε κουνώντας το κεφάλι του.

Στράφηκε απότομα και βγήκε απ' το δωμάτιο.

Ο Φέλιξ έμεινε με το βλέμμα κερωμένο στα γκριζα σύννεφα. Θάβρεχε πάλι. Ώ, έτοιμα τα θλιβερά Σαξωνικά φθινόπωρα.

Ένοιωσε ξαφνικά στο δωμάτιο κάποια παρουσία. Λίγα βήματα παραπέρα στεκόταν ο Χέρμαν Σμίτ.

— Χτύπησα δυό φορές, είπε ο φλαουτίστας, αλλά δε μ' ακούσατε. Ήθελα μονάχα να ξέρω, αν χρειάζεστε τίποτε προτού φύγω για το σπίτι.

— Όχι. Σ' ευχαριστώ, Χέρμαν.

— Πώς, πως πήγε το συμβούλιο;

— Περίφημα. Συμφωνήσαμε οι πάντες πως τα «Πάθη» δεν θάπρεπε να εκτελεστούν.

— Δεν άγωνιστήκατε γι' αυτό, ξαφνιάστηκε ο Σμίτ.

— Άγαπητέ μου Χέρμαν, δεν υπάρχει

λόγος ν' ανοίγεις αγώνες για κάτι που είναι ήδη χαμένο, ψέματα; Πρέπει κανείς να είναι λογικός. Συνθηκολόγηση, πάντοτε συνθηκολόγηση. Αυτό, φίλε μου, είναι το μυστικό της επιτυχίας. Μπορεί, βέβαια, να καταλήξεις κόβοντας ένα πρωί το λακμό σου, αλλά αυτό είναι άσχετο. Θάθελες, κανένα ποτό;

— Όχι. Ευχαριστώ, κύριε διευθυντά, είπε ο φλαουτίστας, παρατηρώντας τον προσεχτικά. Νομίζω πως πρέπει να πηγαίνω τώρα.

— Α, αλήθεια, του φώναξε ο Φέλιξ. Νομίζω, πως θα πάω στη Δρέσδη για δυό βδομάδες.

— Θα σ'ς κάνει καλό, κ. διευθυντά, να ξεφύγετε για λίγο. Μίλησε ψυχρά, σά γιατρός. Σ'ς χρειάζεται κάποια αλλαγή. Άκουσα πως βρίσκεται εκεί αυτή η μεγάλη Ίταλίδα τραγουδίστρια, η Μαρία — ναι, η Μαρία Σάλλα. Δεν την άκουσα ποτέ μου αλλά λένε πως είναι υπέροχη.

Στο θαμνόφυτο του δωματίου δεν είδε το πρόσωπο του Φέλιξ να γίνεται κατάχλωμο.

Η ΣΕΣΙΛ σήκωσε τα μάτια της απ' το γραμμά που έγραφε στη μητέρα της.

— Νωρίς δεν ήρθες; Δεν ήταν επιτύμηση, αλλά μονάχα μια δήλωση δίχως ευχαρίστηση. Του πρόσφερε το μάγουλό της, κι' αυτός έσκυψε να τη φιλήσει. Βρέχει ακόμα;

— Ναι, χρυσό μου, βρέχει. Δεν το ξέρεις, πως στη Λειψία βρέχει συνέχεια;

Πόσο λίγο χρειάζεται για ν' αλλάξει μια διάθεση. Λίγα λόγια, μια χειρονομία... Γυρνώντας στο σπίτι είχε έλπισει πως θάτανε τρυφερή. Όχι τρυφερή, ίσως αλλά στοργική. Ο τρόπος που το δώσε το μάγουλό της υπήρξε αρκετός για να καταστρέψει τούτη την ελπίδα, όπως μια καρφίτσα που τρυπάει ένα μπαλόνι. Και τώρα θύμωνε, κι' αθέλα του ή ειρωνία διαπερνούσε τη φωνή του.

— Και πως είναι η αγαπητή μαμά; Έλπίζω καλά..

— Πολύ καλά. Δεν π'ς ν' αλλάξεις; Θάρθουνε για το δείπνο οι Ντόσσενμαχ.

— Αλήθεια;

Κατσούφιασε ένωχλημένη.

— Σου τόπα. Δεν θυμάσαι;

— Όχι. Ούτε κι' έχει σημασία.

— Δεν προσέχεις ποτέ, όταν σου μιλάω.

— Πώς, αλλά δεν μαθαίνω κι' απόξω κάθε σου λέξη. Ένοιωσε την ένταση ανάμεσά τους. Ίσως κι' αυτή νάφτανε στο τέρας της ύπομονής της. Από δω και πέρα θα το προσπαθίσω.

Σηκώθηκε και προχώρησε στην πόρτα. — Αλήθεια της είπε, έλπίζω να χαρείς μαθαίνοντας πως εγκατέλειψα την ιδέα μου να παρουσιάσω τα «Πάθη».

Τοβίξε μια ματιά πάνω απ' τον όμο της.

— Χαίρομαι που λογιεύτηκες.

Οι γροθιές του σφίχτηκαν, αλλά δεν είπε τίποτα και βγήκε κλείνοντας μαλακά την πόρτα.

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο επόμενο

Η «ΨΩΡΟΚΩΣΤΑΙΝΑ» ΑΠΟ ΤΟ Α΄ΒΑΛΙ ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕ ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ ΤΟΥ 21

Και πώς η Έλλάδα απόκτησε το σατιρικό πα-
ρατσούκλι της στα χρόνια της επανάστασεως

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ

ΟΙ οί γκρινιάρηδες, που δεν βρίσκουν τίποτε το σωστό στον τόπο μας, συνηθίζουν να ονομάζουν την Έλλάδα με το παρατσούκλι «Ψωροκωσταινα», παίρνοντας τη σατιρική προσω-
νιμία από μια Έλληνίδα στην οποία ταιριάζει, μολοντί ήτανε τρομερά άσχημη, αντίθετα κάθε τιμής και έπαινος, όπως θ' αποδείξει η ιστορία της. Λέγονταν Πανώρια, κατήγετο από το Α΄βαλ της Μικράς Ασίας και ήταν σύζυγος του πλουσιωτάτου εμπόρου των Κυδωνιών, του Χατζηκώστα Α΄βαλιώτη. Στις 3 Ιουνίου 1821 η πόλις των Κυδωνιών καταστράφηκε από τους Τούρκους και η Πανώρια Α΄βαλιώτισσα είδε μπροστά στα μάτια της να σφάζουνε τον άνδρα της και τα τέσσερά της παιδιά να πέφτουνε σκλάβοι. Φαίνεται, ότι η Πανώρια την έσωσε ή ασχήμια της. Μετά την καταστροφή των Κυδωνιών, ένα ψαριανό καϊκι τη βρήκε μαζί με τ' άλλα θύματα και την έφερε στα Ψαρά.

Έκει ή δύστυχη βρήκε έναν παλιό γνώ-
ριμο, τον περίφημο δάσκαλο της επο-
χής εκείνης στο Α΄βαλί, Βενιαμίν το Λέσβιο, και τον άκολούθησε στο Ναύπλιο. Έρημη και μόνη στον κόσμο, μετά το θάνατο του Λεσβίου, η Πανώρια άφω-
σώθηκε στην προστασία των όρφανών που είχαν μαζευτεί στο Ναύπλιο. Και η προστασία ήταν κατά τούτο άξιοθαύμα-
στη, γιατί δεν είχε μαζί της ούτε λε-
φτό δικό της, και για να τα συντηρήσει τα όρφανά ήταν υποχρεωμένη να ξενο-
πλένει και ξενοδουλεύει. Έκείνη έζωσε τρώγοντας ξερό ψωμί. Άχτένιστη, κου-
ρελιασμένη, γούριζε εδώ κι' εκεί, άσχημη κι' έλεεινή, ζητιανεύοντας για να θρέ-
ψει τ' άτυχα όρφανά. Κι' ήταν σε τέ-
τοια χάλια, ώστε οι μάγκες του Ναυπλί-
ου της κόλλησαν το παρατσούκλι ή «Ψω-
ροκωσταινα»

ΑΝ φτωχή, κουρελιαρά και πεινα-
σμένη ήταν η Πανώρια, δεν ήταν σε καλύτερη κατάσταση και η Έλ-
λάδα, που πολέμωσε τόσα χρόνια για να
ελευθερωθεί. Γι' αυτό το παρατσούκλι
της Πανώριας δόθηκε από το λαό του
Ναυπλίου και στη φτωχή Έλλάδα. Κι'

από τότε το παρατσούκλι παρακολουθεί
την Έλλάδα ως σήμερα.

Στις 9 Ιουνίου του 1826, στην πλατεία
του Πλατάνου, στο Ναύπλιο, ο περίφη-
μος διδάσκαλος του Γένους Γεώργιος
Γεννάδιος μάζεψε όλους τους κατοίκους
κι' αφού τους ένθουσίασε μ' έμπνευσμένη
αγόρευση, ζήτησε τον όβολό τους, γιατί
τα δημόσια ταμεία ήταν άδειανά, και χωρίς
χρήματα ή επανάσταση δεν ήταν δυνατόν
να κρατηθεί. Οι κάτοικοι άνοιξαν πρό-
θυμα το κεμέρι τους και πρόσφερε ο κα-
θένας όσα μπορούσε.

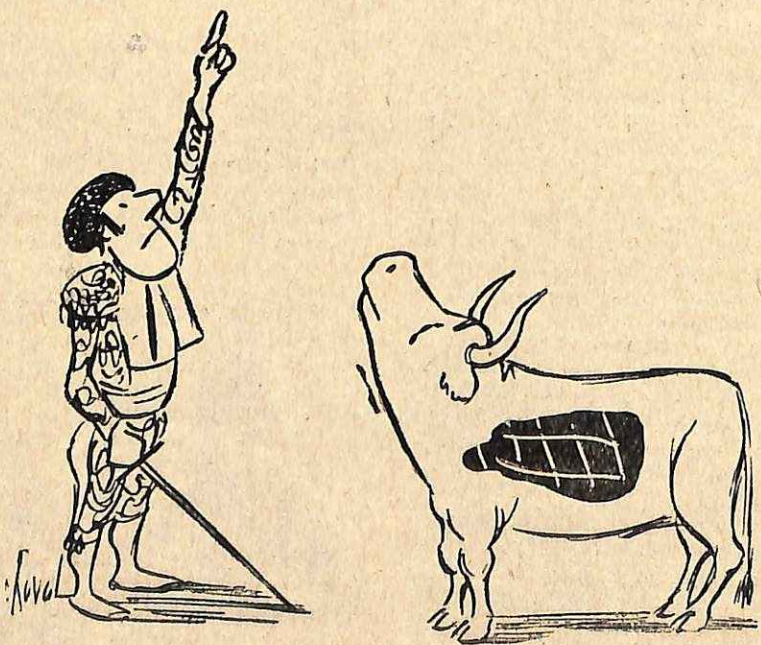
Από την άκρη της πλατείας, η Πα-
νώρια παρακολουθούσε τα λόγια του Γεν-
ναδίου. Και, όταν έριξαν όλοι οι κάτοι-
κοι τον όβολό τους, ή γριά Πανώρια προ-
χώρησε στο τραπέζι, όπου καθόταν ο έν-
νάδιος και μάζεψε τις συνεισφορές, κι'
άπιδωσε τη βέρα της κι' ένα γρόσι —
τη μόνη περιουσία που της άπόμεινε. Σαν
είδαν τη γενναία της πράξη, όλες οι
γυναίκες σιωπώσανε στο Γεννάδιο κι' μ'
ένθουσιασμό πρόσφεραν τις βέρες και τα
δακτυλίδια τους προσφορά στην πατρίδα.

ΤΑΝ ήλθε στην Έλλάδα ο κυβερ-
νήτης Ιωάννης Καποδίστριας, πρώ-
τη του σκέψη ήταν να μαζέψει τα
όρφανά του πολέμου. Και για το σκοπό
αυτό άργάνωσε Όργανοφείο στην
τότε πρωτεύουσα Αίγινα. Έτσι ή Πα-
νώρια βρήκε άπασχόληση. Παρουσιάστη-
κε στον κυβερνήτη Καποδίστρια και προσ-
φέρθηκε να άπηρετεί ως πλύστρα του Όρ-
γανοφείου.

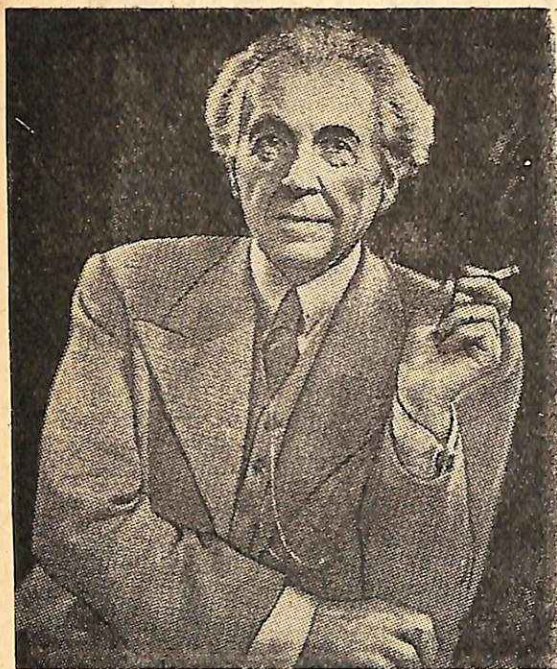
Δούλευε, χωρίς πληρωμή, ως το θά-
νατό της, που συγκίνησε όλα τα όρφα-
νά, γιατί την ένιωθαν σαν στοργική μά-
να, και τη θρήνησαν σαν πραγματική
τους μητέρα.

Ο Ιστορικός του Ναυπλίου Μ. Λαμ-
πρινίδης, που την Ιστορία στη βιο-
γραφία του, αναφέρει ότι ένας άξιωμα-
τικός του στρατού, με συγκίνηση θυμό-
τανε πάντα την ευγένεια της ψυχής της
εξαιρετικής αυτής γυναίκας, που κόλλησε
το παρατσούκλι της δυστυχίας στην Έλ-
λάδα.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

Ο ΦΡΑΝΚ ΛΟΥΪΤ ΡΑΪΤ
(φωτογραφία του όταν ήταν 80 χρόνων)

«Όταν ο Φράνκ Λούιτ Ράιτ πέθανε, πριν από δυο περίπου χρόνια, σε ηλικία 91 χρόνων, αλλά πάντοτε άκμαος, δραστήριος και νέος στις ιδέες και την τόλμη, ολόκληρος ο κόσμος αισθάνθηκε ότι είχε λείψει μία από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του αιώνας μας. Γιατί ο Φράνκ Λούιτ Ράιτ δεν ήταν μόνον ο κορυφαίος αρχιτέκτονας της εποχής μας: ήταν μία ακατάβλητη δύναμη που είχε αγωνισθεί ως την τελευταία στιγμή για να προσαρμόσει την αρχιτεκτονική στις σύγχρονες αντιλήψεις. Και το κατόρθωσε, περισσότερο, κι' από το μεγάλο συνάδελφό του, το Γάλλο Λε Κορμπυζιέ. Οι επαναστατικές του αντιλήψεις, που δεν τις άμβλυναν τα χρόνια, συγχρόνισαν την αρχιτεκτονική σ' όλες τις χώρες και οι μαθητές του συνεχίζουν τώρα το έργο του. Το όνομα του Ράιτ στέκει ήδη πλαίσιό στα όνματα των μεγάλων αρχιτεκτόνων κάθε τόπου και κάθε εποχής.

★

ΕΝΑΣ άπιαστος γέρος, με άριστο-κρατική εμφάνιση, μ' ένα φωτοστέφανο από χιονάτα μαλλιά και μ' ένα τολμηρό, εύθυμο παιχνιδισμα στα μάτια βρισκόταν μπροστά σε χίλιους περίπου αρχιτέκτονες στην αίθουσα των του Χάστον του Τέξας, όπου είχε συνέλθει το 81ο ετήσιο συνέδριο του 'Αμερικανικού 'Ιδρύματος 'Αρχιτεκτόνων. Ήταν μία μέρα του Μαρτίου 1948 — μία μέρα θριάμβου για το Φράνκ Λούιτ Ράιτ: το 'Αμερικανικό 'Ιδρυμα 'Αρχιτεκτόνων του απένειπε το χρυσό μετάλλιο του, την ύψιστη τιμή, ένα μετάλλιο που είχε απονεμηθεί ως τότε μόνο 15

'Η επανάσταση στην αρχιτεκτονική

ΤΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΦΡΑΝΚ ΛΟΥΪΤ ΡΑΪΤ

φορές. Και οι σύνεδροι, έπευφημώντας τον Ράιτ, χαιρετούσαν μία «τιτάνα δύναμη» — όπως γράφθηκε τότε στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής.

Είναι πολλοί εκείνοι που υποστηρίζουν ότι ο Φράνκ Λούιτ Ράιτ είναι ή μεγαλύτερη καλλιτεχνική φυσιογνωμία των 'Ηνωμένων Πολιτειών στον αιώνα μας. Και όμως οι 'Αμερικανοί τον αναγνώρισαν τελευταίοι. 'Η Εύρώπη — ή Εύρώπη με την παράδοση ενός παλαιού και μεγάλου πολιτισμού — ανακάλυψε πρώτη την αξία του Ράιτ κι' αυτή πρώτη αναγνώρισε και τίμησε το μεγάλο αρχιτέκτονα. Το Βασιλικό 'Ιδρυμα 'Αγγλων 'Αρχιτεκτόνων και παρόμοια ιδρύματα σε διάφορες άλλες ευρωπαϊκές χώρες καθιέρωσαν τη φήμη του Ράιτ από τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας. 'Αλλ' ο Ράιτ, φανατικός 'Αμερικανός, περίμενε την αναγνώρισή του από τους συμπατριώτες του. Γι' αυτό ή μέρα εκείνη του Μαρτίου 1948 ήταν ή πιο εύτυχισμένη της ζωής του. Και μιλώντας, μετά την απονομή του χρυσού μεταλλίου, είπε:

«Κανένας δεν είναι άπρόθυμος να δεχθεί την εκτίμηση και το θαυμασμό των συμπατριωτών του. 'Η εκδήλωση αυτή μου γίνεται επί τέλους σήμα και νοιώθω βαθύτατη ευγνωμοσύνη. Μου φαίνεται ότι έχει κερδηθεί μία μάχη»

Τα πρώτα χρόνια

ΝΑΙ πραγματικά, τόσο καλλιτεχνικά, όσο και προσωπικά, ή ισόδια μάχη που έδωσε ο Ράιτ ήταν τιτάνα. Οι απογοητεύσεις και οι συμφορές που είχαν δώσει χτυπήματα που θα είχαν τσακίσει όποιονδήποτε άλλον. 'Αλλά και οι θριάμβοί του ήταν από το άλλο μέρος εξ ίσου μεγάλοι. Τίποτε το μικρό δεν υπήρχε στο Φράνκ Λούιτ Ράιτ — εκτός από το σώμα του, που όμως κι' αυτό ήταν πάντοτε κομψό, λυγρό, άψογα ντυμένο.

Γεννήθηκε στις 8 'Ιουνίου 1868 στο Ρίτσαρντ Σέντερ της πολιτείας Ουϊνσκόνσιν, όχι μακριά από το Σπρίγκ Γκρήν, όπου εγκαταστάθηκε αργότερα και ίδρυσε την αρχιτεκτονική σχολή του. 'Αφού σπούδασε τρία χρόνια μηχανικός στο 'Πανεπιστήμιο του Μάντισον, πήγε το 1887 στο Σικάγο για να ειδικευθεί πρακτικά στην αρχιτεκτονική. Είχε την καλή τύχη να βρεί δουλειά στο γραφείο του περίφημου Λούις Σάλλιβαν. 'Ο Σάλλιβαν ήταν ένας αρχιτέκτονας που μελετούσε τη μορφολογία των φυτών σε βάση για τα σχέδιά του και που χρησιμοποίησε πρώτος το άτσάλι σαν οικοδομικό υλικό κι' έγινε έτσι ο πατέρας των ούράνοξυστων. 'Ο Ράιτ θαύμαζε

άπεριόριστα το Σάλλιβαν, αλλά δεν είχε καθόλου καλήν ιδέα για τους κομψούς, εκλεκτικούς αρχιτέκτονες που ήταν σύγχρονοί του. Ούτε και αργότερα, ως το θάνατό του, μπόρεσε ποτέ να εκτιμήσει τους αρχιτέκτονες που δεν είχαν επαναστατική φαντασία. Και, φυσικά, οι πιο σφοδρόι, οι πιο πικρόχολοι επικριτές του, υπήρξαν αυτοί οι αρχιτέκτονες.

Ο Ράιτ παντρεύθηκε νεώτατος — 20 χρόνων — και άρχισε να παίρνει δουλειές έξτρα έξω από το γραφείο του Σάλλιβαν για να συντηρήσει την οικογένειά του, όσο και για να μπορεί να ίκανοποιεί τη δημιουργική του λαχτάρα. 'Επειτα από έξη χρόνια εγκατέλειψε το γραφείο του Σάλλιβαν κι' άρχισε να εργάζεται για λογαριασμό του. Στά έπομένα είκοσι χρόνια έχτισε στις Μεσοδυτικές Πολιτείες 150 από τα περίφημα «άγροτικά σπιτία» του. Το κοινό τα αποκαλούσε «μοντέρνας» και είναι άλλη θεα ότι, μερικά απ' αυτά, όπως το σπιτι Ουίλλιτς στο Χάι'λαντ Πάρκ του 'Ιλλινόις, εξακολουθεί ακόμη και σήμερα, έπειτα από 60 χρόνια, να φαίνεται άσυνήθιστα «μοντέρνο».

'Η «όργανική αρχιτεκτονική»

Ο ΡΑΪΤ ονόμαζε την αρχιτεκτονική των σπιτιών αυτών «όργανική». 'Εκείνο που χαρακτήριζε αυτά τα σπιτία ήταν ή δριζόντια γραμμή τους, που τα έκανε να φαίνονται πως αγκαλιάζονται από τη γη. Συνάμα τα ύλικά τους — που ήταν κυρίως ξύλο θαμμένο καφέ, πέτρα και γύψος — ήταν άπολογισμένα ώστε να κάνουν αυτά τα σπιτία να φαίνονται «πλεγμένα με τη γη».

Χρησιμοποιώντας ανοίγματα στη στέγη για έσωτερικό φωτισμό, καταργώντας τον τοίχο σαν τοίχο ώστε να γίνεται μάλλον μία όθνη, και κάνοντας τα σχέδιά του έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ευλυγισία του χώρου, ο Ράιτ προκάλεσε ριζική επανάσταση στο χτίσιμο της ανθρώπινης κατοικίας. Οι καινοτομίες του στά 150 «έξοχικά σπιτία» του, τόσο στη θεωρία, όσο και στη μορφή, επηρέασαν τεράστια την αρχιτεκτονική του είκοστου αιώνα.

'Η περίοδος αυτή της δημιουργικής ζωής του Ράιτ έπισημοποιήθηκε με τα σχέδια για το πρώτο «μοντέρνο» οικόδομημα για γραφείο στο Μπούφαλο. 'Ανάμεσα στις σημαντικές καινοτομίες του οικοδομήματος αυτού ήταν τα πρώτα μετάλλια έπιπλα, τα πρώτα πορτοπαράθυρα που τα τζάμια τους ήταν δεμένα με μέταλλο και ο πρώτος κλιματισμός.

Το 1909, όταν ήταν 41 χρόνων, ο

Ράιτ αφού είχε αντιμετώπισει προκλητικά τις συμβατικές της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, αντιμετώπισε προκλητικά και τις συμβατικές της σύγχρονης κοινωνίας. Παράτησε τη γυναίκα του και τα έξη παιδιά του για μίαν άλλη γυναίκα. Γι' αυτή έχτισε στο Σπρίγκ Γκρήν, σ' ένα λόφο που άνηκε άλλοτε στον Ουάλλο πάππο του, το εύρύχωρο, μεγάλο, χαμηλό, ασύμμετρο σπίτι που το βάπτισε «Ταλίζιν» (που σημαίνει στην ούαλλική διάλεκτο «φωτεινό μέτωπο»). 'Εκεί άρχισε να διδάσκει σε λίγους αρχιτέκτονες που είχαν έλθει να τον ακούσουν από όλα τα σημεία της γης. Κι' εκεί, δυο χρόνια αργότερα, ξέσπασε ή τραγωδία. 'Ενώ αυτός βρισκόταν στο Σικάγο, ένας μαύρος υπηρέτης τρελλάθηκε ξαφνικά, έβαλε φωτιά στο σπίτι και σκότωσε την έρωμένη του Ράιτ, τα δυο παιδιά της, ένα μαθητή και τρεις άλλους.

Το Αυτοκρατορικό Ξενοδοχείο

ΕΠΕΙΤΑ από μήνες που τους πέ- ρασε σε απόλυτη μοναξιά, ο Ράιτ ξανάχτισε το Ταλίζιν. 'Αλλ' ή άτυχία τον περιμενε πάλι. Το Ταλίζιν ξανακάηκε. 'Ο Ράιτ το έχτισε για τρίτη φορά. 'Επειτα τον παράτησε ή δεύτερη γυναίκα του. Και πριν παντρευθεί την τρίτη γυναίκα του — και τελευταία, που τον συντρόφευε ως το θάνατό του — μία χαριτωμένη Μαυροβουνιώτισσα που λεγόταν 'Ολγιδάνα, πέρασε και άλλες οικογενειακές περιπέτειες που έστειλαν για λίγο διάστημα στη φυλακή και τον ίδιο και την 'Ολγιδάνα και το παιδάκι τους. Το 1929 ήταν εξουθενωμένος, άνικανος να εργασθεί. Το Ταλίζιν, που είχε περιέλθει στα χέρια μίας Τράπεζας, του αποδόθηκε τελικά μόνο χάρη στη βοήθεια πολλών φίλων και πελατών του. Κι' όπως είχε ξαναχτίσει δυο φορές το Ταλίζιν, έτσι ξανάχτισε τώρα τη ζωή του.

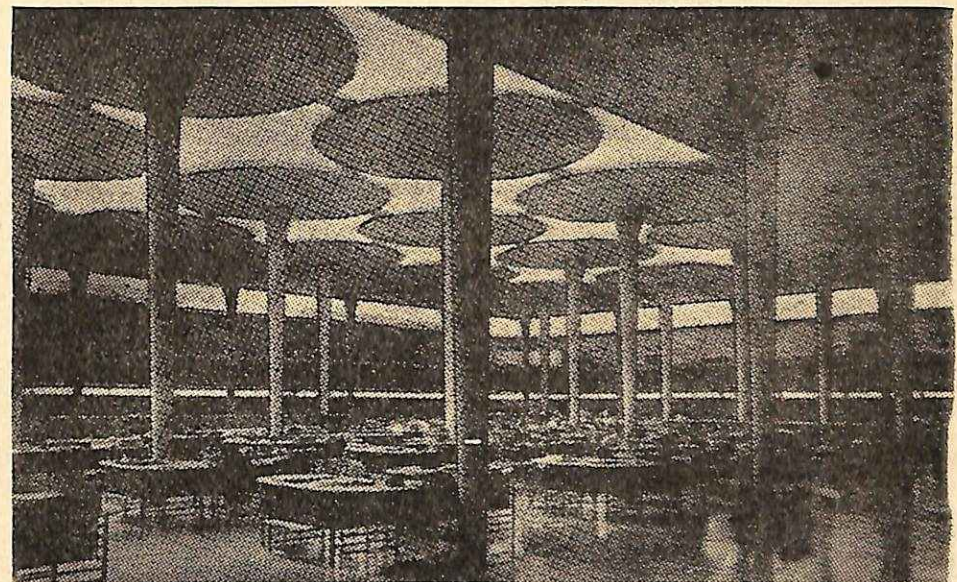
'Αλλά και σ' αυτήν άκόμα την τραγική περίοδο ο Ράιτ είχε δημιουργήσει περίφημα και πρωτότυπα οικόδομηματα, από πάντων το Αυτοκρατορικό Ξενοδοχείο στο Τόκιο, που άποπερατώθηκε το 1920. Με τη βοήθεια αίσθησής του για την ποιότητα των υλικών και με την εκπληκτική από ένστικτο ίκανότητά του να τα χρησιμοποιεί άρακά και καλά, είχε στήσει το Αυτοκρατορικό Ξενοδοχείο επάνω σε μυτερούς στύλους, ρυθισμένους σ' ένα στρώμα από λάσπη. 'Αποτέλεσμα: το Ξενοδοχείο δεν έπαθε τίποτε από το μεγάλο σεισμό του 1923 που ίσοπέδωσε το Τόκιο και γκρέμισε πάμπολλα άλλα μοντέρνα οικόδομηματα. Το Ξενοδοχείο αυτό έδειξε και τη μεγαλύτερη άντοχή κατά τους βορραβρισμούς του Τόκιο από την άμερικανική άεροπορία στον τελευταίο πόλεμο. Και μένει ένα από τα πιο θριαμβευτικά έπιτεύγματα του Ράιτ.

'Αφού ταπεινώθηκε στην Παγκόσμια 'Εκθεση του Σικάγο, που άπέροισε τα έργα του, ο Φράνκ Λούιτ Ράιτ άρχισε την τελευταία άντεπίθεσή του λίγο πριν από το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Άρρωστος πλέον, αλλά πάντοτε δραστήσιος και νεωτεριστής. Την εποχή εκείνη είχαν άρχισι πλέον να δημοσιεύονται τακτικά και με διθυοσομικά σχόλια σε άδοχτεκτονικά περιοδικά και συνγράμματα φωτογραφίες μερικόν από τα

κτίρια που είχε σχεδιάσει ο Ράιτ: του «Καταρρακτικού» σπιτιού στο Μπέρ Ράν της Πενσυλβανίας (πλάκες από μπτόν που υποστηρίζονταν από πλάγιους στύλους με δραματικό τρόπο επάνω από ένα καταρράκτη), του έργοστασίου της έταιρείας Τζόνσον Ουάξ στο Ρασίν του Ουί'νσκόνσιν (που τη στέγη του την υποστήριζαν πρωτότυπες κολώνες σε σχήμα άναποδογυρισμένων κυνηγετικών κερατών, για να εξοικονομείται χώρος στο δάπεδο), και του σπιτιού του Χέρμπερτ Γζόνσον επίσης στο Ρασίν. Και το πιο ένδιαφέρον απ' όλα τα σχέδια

τικό απ' αυτό, δεν έχει έμφανισθεί στη ζωή μου και δε νομίζω ότι θα έμφανισθεί στη ζωή σας — οι συμπτώσεις, οι μεγάλες άνταμοιές, οι ασύγκριτες όμορφιές, οι παράλογες τιμωρίες, όλα αυτά συντελούν ώστε να κάνουν τη ζωή ρωμαντική.

'Ο Ράιτ δεν άμφέβαλλε ο ίδιος ποτέ για τις ιδέες του, που τις έχει έκφράσει λαμπρά και με πνεύμα στην αυτοβιογραφία του και σε διάφορα βιβλία του, πρδ πάντων στο κλασικό πλέον «Περί 'Αρχιτεκτονικής». 'Ενα μόνο αρχιτέκτονα θεωρούσε κατάλληλο για διάδοχο

Μία από τις πιο επαναστατικές καινοτομίες του Ράιτ στην αρχιτεκτονική υπήρξαν αυτές οι «δενδρόμορφες» κολόνες που εξοικονομούν χώρο.

του Ράιτ, το περίφημο πλέον άπειρο-είδες Μουσείο Γκουμπενχάιμ στη Νέα 'Υόρκη, υπήρξε και ή τελευταία πραγματοποίηση του μεγάλου αυτού αρχιτέκτονα, λίγο πριν πεθάνει.

'Η δέση του στην τέχνη

Η ΕΙΡΩΝΙΑ της ζωής για το Ράιτ είναι ότι ένας άνθρωπος που επί 30 ολόκληρα χρόνια έθεωρείτο τόσο επαναστατικός, ώστε οι συνάδελφοί του δεν μπορούσαν να υποφέρουν τις αρχιτεκτονικές αντιλήψεις του, χάρακτηριζέται σήμερα από τα κέπαγγελματικά έγγονιά του καθυστερημένους και ερωματικούς. Στους επικριτές του αυτούς ο Ράιτ είχε απαντήσει: «'Από την έποχή μου (σα μοντέρνο αρχιτέκτονα φυσικά) το κέντρο του βάρους αυτού που άποκαλούμε ρωμαντικότητα έχει μετατοπισθεί: βρίσκει ότι δεν είναι πια στην περιφέρεια των πραγμάτων. Βρίσκω ότι είναι μία καινούργια αίσθηση πραγματικότητας, μία νέα περιπέτεια που δονείται αναζητώντας την πραγματικότητα: "Αν υπάρχει κάτι πιο ρωμα-

του, τον Τόμας Τζέφερσον. "Όπως ο Τζέφερσον, έτσι κι' αυτός είχε δογματικές ιδέες για πολλά θέματα: για τη μουσική, για τη μαγερική, για τις πόλεις (τόπους όπου οι γυναίκες συναντούν άνδρες) για τα πανεπιστήμια, για τις φωτογραφικές πόζες («είναι ή σπαύραση του πολιτισμού») και — φυσικά — για την αρχιτεκτονική. "Ήταν αδιάλλακτος στις γνώμες του. Πίστευε στις ιδέες του και άμεινε νέος, άτίθασος, επαναστάτης ως την τελευταία στιγμή. "Η δόξα του ήταν παγκόσμια και ή αρχιτεκτονική χρωστούσε σ' αυτόν την ανανέωσή της. "Η προσφορά του στην αίσθητική — αλλά και στις πρακτικές εφαρμογές — της αρχιτεκτονικής είναι μοναδική. "Έκανε για την αρχιτεκτονική, ο Στραβίνσκι για τη μουσική, ο Μορ για τη γλυπτική, ο Προύστ για το μυθιστόρημα, ο Μπρέχτ για το θέατρο. Μένει μία από τις κυρφαίες καλλιτεχνικές φυσιογνωμίες μίας πολυτάραχης και πολύμορφης εποχής που άνανέωσε τις αισθητικές αξίες.

Ένα μουλάρι στην αύλη

Διήγημα του ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΦΩΛΚΝΕΡ

Βραβείο Νομπελ λογοτεχνίας

Η ΤΑΝ μιὰ γκρίζα μέρα, τέλη του Γενάρη, όχι πολύ κρύα όμως γιατί είχε ομίχλη. Η γριά Χέτ, που γύριζε εκείνη την ώρα από το άστυλο πέ-
ρασε γρήγορα το διάδρομο που οδηγούσε στην κουζίνα φωνάζοντας με δυνατή φωνή, γελαστή και χαρούμενη. Θά ήταν γύρω στα έβδομηντα, με σύμφωνα με τους δικούς της υπολογισμούς, που βασίζονταν στην ηλικία των διαφόρων νοικοκυράδων της πόλης, τις οποίες είχε λείει ανα-
θρέψει μικρά κοριτσάκια ενώ τώρα ήταν γιαγιάδες, έπρεπε να είναι τουλάχιστο έ-
κατό. Ψηλή, κοκκαλιάρη, μ' ένα μακρύ γκρίζο πανωφόρι γαρνιρισμένο με κάτι, που πριν από σαράντα ή πενήντα χρόνια θά ήταν γούνα, παπούτσι του τένις, ένα μωβ κατελλάκι της μόδας, με ένα καινούργιο και τη σακούλα της στο χέρι — ήταν η μέρα που έκαινε την εβδομα-
διαία περιόδεα της από κουζίνα σε κου-
ζίνα — μπήκε ξωηρά, φωνάζοντας, με παιδιαστική χαρά και φούρια:

— Κυρία Μάννι! Ένα μουλάρι στην αύλη!

Η κ. Χάιτ, που σκυμμένη στο φούρνο της κουζίνας της, έβγαζε μιὰ φτυαριά καφτζές στάχτες, ανασηκώθηκε απότομα, με το φτυάρι στο χέρι κι' έβριξε στη γριά Χέτ ένα όργισμένο βλέμμα. Κι' άφηνικά άρχισε κι' αυτή να μιλάει με δυνατή, τσιουχτή φωνή.

— Τά καταραμένα! Έκανε.

Βγήκε από την κουζίνα, χωρίς να τρέχει είναι ή αλήθεια, μα με κάποια άγανακτημένη βιασύνη, το φτυάρι πάν-
τοτε στο χέρι. Ήταν βαρειά γυναίκα, σαράντα ετών και, με θρος πάντοτε βλο-
συρό, λές και πενθούσε κανένα δικό της. Τό πένθιμο όμως αυτό θρος έμοιαζε μάλ-
λον προσποιητό, σαν να ήταν γυναίκα ο άνθρωπος που την είχε άρήσει και μά-
λιστα όχι και καμιά γυναίκα της προ-
κοπής. Φορούσε μιὰ ούμπα 'Ινδιάνας, ένα πλεκτό παλτό κι' ένα καπέλλο, ρεπούμ-
πλικα, άπομεινάρι του άνδρα της, που είχε πεθάνει πριν από δέκα χρόνια. Μα δεν ήταν του μακαριότη και τα άνδρικά παπούτσια που φορούσε. Ήσαν άρσώ-
λες με κουμπιά κι' έβλο στην πολιτεία ήξεραν ότι είχαν άγοραστεί καινούργια γι' αυτήν ειδικά.

Αυτή και η γριά Χέτ κατέβηκαν τέσ-
σερα — τέσσερα τα σκαλοπάτια της κου-
ζίνας και χώθηκαν στην ομίχλη. Έξ α-
τίας της δεν έκανε κρύο. Θαρρείς πως ήταν πεσμένη εκεί άναίσθητη, φυ-
λακισμένη μεταξύ ούρανού και γής. Ά-
πλωνόταν σαν στρώμα από παγωμένο λί-
πος πάνω στα σκαλοπάτια, στη καταπα-

κτη που οδηγούσε στο ύπόγειο και τα
σανίδια που σκέπαζαν το στενό μονο-
πάτι ως το ύπόστεγο σε μιὰ γωνιά της
αύλης. Πάνω σ' αυτά τα σανίδια, όπου
είχε πάντοτε με το φτυάρι στο χέρι
από άναμμένες στάχτες, η κ. Χάιτ γλυ-
στούσε ξεκινώντας.

— Προσοχή! φώναξε χαρούμενα η γριά
Χέτ, που με τις λαστιχένιες σόλες της έ-
τρεχε με ασφάλεια. Είναι μπροστά!

Η κ. Χάιτ δεν έπρεσε, και σχεδόν δεν
αιγάνεισε τη φόρα της. Άντιμετωπίζον-
τας με ψύχραιμο μάτι την κατάσταση
ξανάρχιζε να τρέχει, όταν ξαφνικά, στην
γωνιά του σπιτιού, μπροστά στα μά-
τια τους, λές κι' ήταν γέννημα της ο-
μίχλης, φάνηκε ένα μουλάρι. Φαινό-
ταν πιδ ψηλό κι' από καμνηποάδαλη.
Μακροκέφαλο, με το κατίστρο του που
άνέμιζε γύρω από τα ψαλιδωτά αυτιά
του, χύθηκε ίσια κατά πάνω της με τη
δύναμη και το άναπάντεχο όπτασίας.

— Νά το! φώναξε η γριά Χέτ ταρα-

χωνώντας τη σακούλα της. Χό!!

Η κ. Χάιτ πήρε μιὰ στροφή επί το
που. Ντελαπαρίσε ξανά βλαστημώντας
πάνω στα γλυστερά σανίδια, ενώ αυτή
και το μουλάρι ώμοιούσαν παραλλήλως κα-
τά το ύπόστεγο, όπου, από την άνοιχτή
πόρτα, είχε ξεπροβάλλει τώρα το άτάρα-
χο κι' έκπληκτο κεφάλι μι'ας άγελάδας.
Γιά την άγελάδα το μουλάρι που είχε
γεννηθεί από την ομίχλη, θά φάνηκε ά-
σφαλώς πολύ πιδ μεγάλο και πολύ πιδ
πεισματάριο από καμνηποάδαλη, με
φανερό σκοπό να χυθεί με κατεβασμέ-
νο το κεφάλι μπροστά γιά να διαπεράσει
πέρα — πέρα το ύπόστεγο, λές κι' ήταν
από ψάδι ή άπατηλή όπτασία.

Μα και το κεφάλι της άγελάδας δεν
είχε φαίνεται κι' αυτό παρ' άραχτήρα
προσωρινό, ξαφνικό, μη πραγματικό. Χά-
θηκε, σαν να το είχε καταπιεί το άόρα-
το, όμοιο με τη φλόγα σπύτου, άν και
το μυαλό καταλάβαινε, κι' ή λογική έπι-
βεβαίωνε ότι το ξώο είχε ξαναμπει στο
ύπόστεγο. Άπό κεί — λές και μ' αυτόν
τόν τρόπο ήθελε να βεβαιώσει την ύ-
παρξή του — άκούστηκε ένας ασύλλη-
πτος σματάς από σκουτουφλήματα και
χυπήματα μεταξύ ζώου και ύπόστεγου,
άνάλογος με τη μοναδική νότα που
βγάζει μιὰ λύρα ή μιὰ άσπα άν χτυ-
πηθεί δυνατά.

Η κ. Χάιτ ώρμησε άμέσως προς την
κατεύθυνση αυτού του θορύβου λές και
δεν ήθελε ν' άδεταιήσει τη συμφωνία που

είχε γίνει μεταξύ θηλυκών έναντίον ενός
κόριου άρσενικών και μουλαριών. Κρα-
δαίνοντας στο ένα χέρι, σαν να ήταν πού-
πολο το βαρύ φτυάρι, έτοιμη να το
ρίξει, αυτή και το μουλάρι έτρεξαν
όλοταχώς προς το ύπόστεγο. Φυσι-
κά ή τρεχάλα αυτή δεν κράτησε
τόση ώρα γιά να προλάβει να ρίξει το
φτυάρι και φαίνεται ότι μάλλον το μου-
λάρι έγκατέλειψε τον άγώνα. Η γριά
Χέτ άκόμη φώναζε: «Νά το! Νά το!» ό-
ταν αυτό λοξοδρόμησε κι' ώρμησε κα-
τά πάνω της, εκεί ακριβώς όπου ήταν
στημένη, πανύψηλη σαν καμινάδα, με τη
σακούλα της στο χέρι που άρχισε να
την τινάζει γιά να διώξει το ζώο τη
στιγμή που αυτό περνούσε σαν σίφουνας
από δίπλα της και χανόταν πίσω από την
άλλη γωνιά του σπιτιού, σαν να το
είχε σουφήξει ή ομίχλη από την όποία
είχε ξαπρήθησ όλόκληρο, ξαφνικά κι' ά-
θόρυβα.

Ξωηρά, μα χωρίς διασύνη, ή κ. Χάιτ
άλλαξε κατεύθυνση, παρήκισε το φτυά-
ρι πάνω στα τουβλά στην είσοδο του
ύπογειου και μαζί με τη γριά Χέτ έ-
στριψε τη γωνιά του σπιτιού στην ώρα
έπάνω που το μουλάρι, όμοιο φάντασμα
τόρα, έτρεχε παραλλήλως μ' ένα έξα-
γοιωμένο κόκκορα κι' 8 κόκκινες κόττες
«Ρόν Άιλαντ» που έβγαιναν από κάτω από
το σπίτι. Τότε, γιά μιὰ στιγμή, το περ-
πάτημα του πήρε τη μορφή και τη μεγα-
λοπρέπεια άποθέωσης: γέννημα της κόλα-
σης ξαναγυρνούσε στην κόλαση ενώ δια-
λύταν κυριολεκτικά μέσα στην ομίχλη.
Φάνηκε να θνώνεται και να μεταμορφώ-
νεται σε θάμνο και σκοτεινό νεφέλωμα
που το σήκωναν και το κύκλωναν μικρά
φτερωτά διαβολάκια.

— Είναι κι' άλλα από μπροστά, φώνα-
ξε ή γριά Χέτ.

— Τα καταραμένα! πρόσφερε γιά δεύ-
τερη φορά ή κ. Χάιτ με την τραχειά φω-
νή της, που δεν μαρτυρούσε όμως ούτε
θυμό ούτε πάθος.

ΔΕΝ τά είχε με τα μουλάρια, ούτε
κάν με τ' άρσενικά τους. Τά ελ-
χε με την ιστορία της, το θούλο της
πολιτείας, που είχε άρχισει πριν δέκα
χρόνια, ένα άπριλάτικο πρωινό, τότε
που είχαν μαζέψει σε μιὰ στροφή χωρίς
καλή όράτητα της σιδηροδρομικής γραμ-
μής, άνάμεσα στα σκότια κομμάρια πέν-
τε μουλαριών και μερικά μέτρα βλοκα-
νούργιου σκουινού, τα άπομεινάριά του
κ. Χάιτ. Ή κατάρα της ήταν ο μακρύς
της ο άνδρας της, τα μουλάρια και τ'
άρσενικά τους.

Ο τελευταίος αυτός λεγόταν Σνόπς.
Τόν ήξεραν καλά κι' αυτόν στην πόλη
Ήξεραν πως άγόραζε τα μουλάρια του
στο παζάρι της Μέμφιδος, τά έφεραν στέν
Τζέφερσον και τά μεταπουλούσε σε αγρό-
τες, χήρες, όφονά άσπρα και μαύρα, παίρ-
νοντας απ' αυτούς ό,τι μπορούσε να πε-
τύχει με την πονηρία του, και τη μα-
λαγανιά του.

Ήξεραν άκόμη ότι τη νεκρή χειμωνιάτικη
εποχή προπάντων, μερικά από τα μουλά-
ρια του, άλλοτε δυό — τρία, άλλοτε πε-
ρισσότερα, τ'όσκαζαν από το μαντρωμένο
λειβάδι όπου τήλκινε και, δεμένα μετα-
ξύ τους μ' ένα καινούργιο σκονι — την
λεπτομέρεια αυτή ο Σνόπς ποτέ δεν ξε-
χνούσε να την αναφέρει γιά να λογαρια-

στεί στην άποξημίωση που θά ζητούσε —
πήγαιναν κι' έπεφταν κάτω από τις πό-
δες του τραίνου σε κείνη την καταραμέ-
νη στροφή χωρίς όρατότητα της σιδηρο-
δρομικής γραμμής, όπου κι' ο Χάιτ είχε
τερματίσει τη ζωή του. Ήξεραν άκόμη
ότι κάποια μέρα ένας χωρατατζής της
περιοχής του έστειλε με το ταχυδρομείο
ένα τυπωμένο όρομολόγιο των τραίνων.
Ο Σνόπς ήταν ένας χονδρός και κον-
τόσωμος άνθρωπος, χλειμποιάσης, πάν-
τοτε χωρίς γραβάτα και με ύφος κυνηγη-
μένου σκύλου. Σε κανονικά χρονικά δια-
στήματα διέσχιζε την ήσυχη και νυστα-
λέα μικρή πολιτεία μέσα σ' ένα σύννεφο
σκόνης κι' ένα άπερίγραπτο σματά ά-
πό πέταλα, φωνές και βλαστήμιες. Τε-
λευταίος απ' όλους, καταδωμένος και
λαχανιασμένος έρχόταν ο ίδιος ο Σνόπς,
πολύ πίσω από το σύννεφο σκόνης, γιατί,
όπως έλεγαν στην πολιτεία, έτρεμε τά
ζώα του σαν το διάβολο.

Ο δρόμος που έπρεπε ν' ακολουθη-
σει από το σταθμό στο λειβάδι του,
περνούσε στα πλάγια της πόλης, όχι πολύ
μακριά από το σπίτι του Χάιτ. Δεν
ήσαν ούτε όκτώ μέρες που ο Χάιτ κι' ή
γυναίκα του είχαν εγκατασταθεί
στο σπίτι τους, που ξύπνησαν ένα
πρωί κυκλωμένοι από ένα ξέφρενο
ποδοβολητό μουλαριών και οδηγών πο-
φάναζαν, έτρεχαν και βλαστημούσαν.
Μά μόνο τα ξημερώματα της άπριλάτι-
κης έκείνης μέρας, μερικά χρόνια άο-
γότερα, που βρέθηκαν άνάμεσα στα πα-
τημένα μουλάρια και τα σκαμένα κομ-
μάτια καινούργιου σκουινού τά σκότια
μέλη του Χάιτ, οι άνθρωποι της πόλης
όποψιάστηκαν πως οι σχέσεις του μακα-
ριότη με τον Σνόπς και τα μουλάρια του
δεν περιορίζονταν μόνο στο να διώχνει
τά σκανδαλιάρικα τετράποδα από την
προστιμή αύλη του. «Τότερα απ' αυτό
κι' άφού άφησαν να περάσουν τρεις μέ-
ρες γιά το πένθος κι' έβαλαν προσωρινά
φραγμό στο ενδιαφέρον και την περιέο-
γεί τους, βάλθηκαν να παρακολουθούν
κρυφά τον Σνόπς γιά να δούν άν θά
προσπαθούσε να τραβήξει άποξημίωση ά-
πό την έταιρεία των τραίνων όχι μόνο
γιά τα μουλάρια του, μα και γιά τον
Χάιτ. Μα το μόνο που έμαθαν ήταν ότι
ήθεε ένας ύπάλληλος της έταιρείας να
έπισκεφθεί την κ. Χάιτ κι' ότι μερικές
μέρες μετά ή χήρα εισέπραξε μιὰ επιτα-
γή όκτώμισιν χιλιάδων δολαρίων. Στά-
θηκε εκεί, άκίνητη μέσα στο πλεκτό παλ-
τό της κι' έχοντας στο κεφάλι το κα-
πέλλο που φορούσε ο Χάιτ το μοιραίο εκεί-
νο πρωινό πριν από όκτώ μέρες. Άκούγε
άμίλητη, φλεγματώδη και μουτρωμένη, έ-
νώ ο ταμίας της μετρούσε τά χρήματα,
κι' ο λογιστής πάσχιζε να της εξηγήσει
τά καλά που θ' άποκοτούσε άν έπαινε
όμολογίες της έταιρείας τους, όποτερα
ένα διβλόριο του ταμειευτηρίου και τέ-
λος άν έκαινε κατάθεση στην Τράπεζα
κι' έφυγε με τα δολάρια τυλιγμένα σ' έ-
να σακκούλακι κάτω από την ποδιά της.
Μετά από λίγον καιρό ξανάβησε το σπίτι
της με κείνο το γερό και άνεξίτηλο χούμ-
μα που είχαν χρησιμοποιήσει και γιά
τόν σιδηροδρομικό σταθμό, γιά λόγους ά-
ερότητας φαίνεται ή — όπως είπαν με-
ρικοί — εδνωμοσύνης.

Ο άσφαλιστής κάλεσε και τον Σνόπς
σε μιὰ συναμία, από την όποία αυτός
βγήκε με θρος πιδ διαμένο από κάθε

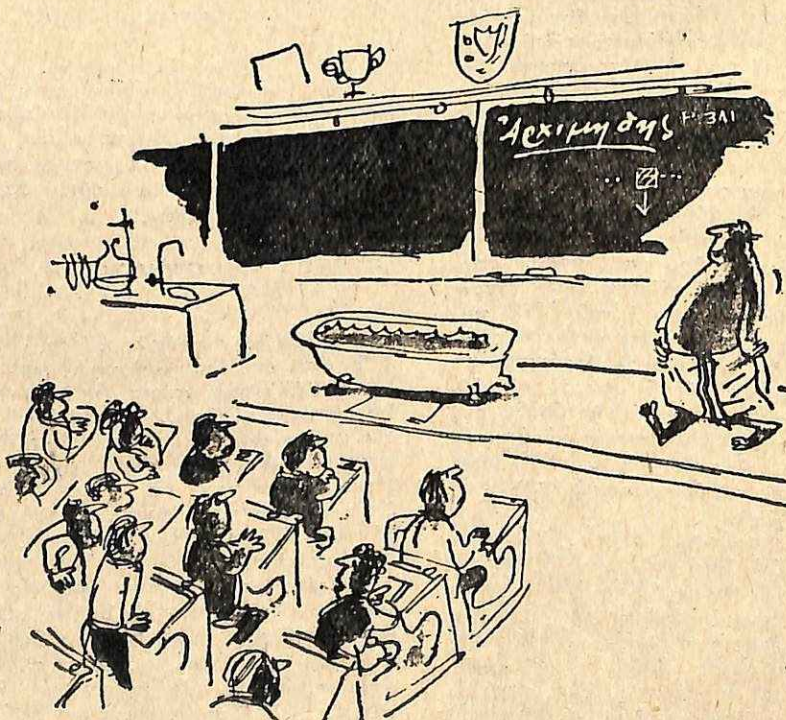

...Η γριά Χέτ μπήκε ξωηρά φωνάζον-
τας με παιδιαστική χαρά και φούρια:
«Κυρία Μάννι, ένα μουλάρι στην αύλη!»

έλλη φορά και με μιὰ έκφραση τρελλής
άπελπισίας στο πρόσωπο που δεν του
έφυγε πιά ποτέ.

Από κείνη τη μέρα ποτέ δεν ξανάνοιξε
ή πόρτα του περιμανθρωμένου λειβαδι-
ού του γιά να δούν τα μουλάρια του
δεμένα τρία — τρία ή τέσσερα τέσσε-
ρα με καινούργιο σκονι.

Μά σιγά σιγά τά διαβολικά τετρά-
ποδα άρχισαν ν' αντίλαμβάνονται φαί-
νεται την κατάσταση. Κι' όχι μόνο αυτή,
μα και την άλλη, ότι ο Σνόπς τά φο-
βάταν, όταν δεμένα στο στίλο της
άγοράς της Μέμφιδος περιέμεναν να τε-
λειώσει ο πλειστηριασμός. Έτσι, τρεις
ή τέσσερις φορές το χρόνο, λές κι' εί-
χαν άπογοράσει καμιά σατανική συμφω-
νία, μόλις έλευθερώνονταν απ' το βα-
γόνι των κτηνών, βίλος ο σματάς —
τό σύννεφο σκόνης, το ποδοβολητό, οι
φωνές και οι βλαστήμιες — μεταφερόταν
ως διά μαγείας, χωρίς την παραμικρή εν-
διάμεση έπαφή με το χρόνο, το χώρο ή τη
γή, και με μιὰ άστραπιαία μόνο πλάλα
μέσα από την εισηγική και έκπληκτη πο-
λιτεία, κατ' έδδειαν στην αύλη της κ.
Χάιτ. Έκεί, παρακινημένος από ένα είδος
άπεγνωσμένης άποφασιστικότητας, που
καταργούσε γιά μιὰ στιγμή άκόμη και
τις φυσικές έκδηλώσεις του φόβου, ο
Σνόπς ώρμούσε άνάμεσα στους ίκιους
που κυκλόφερναν με άλλοπρόσαλλη λίσ-
σα και δαιμονική άντάρα, το σπίτι, ενώ
σιγά — σιγά οι κάτοικοι της γειτονιάς
και της συνοικίας μαζέδωναν πίσω από
τις τραβηγμένες κουρτίνες των πιδ κον-
τινών παραθυριών, στις βεράντες, στις
στέγες, στα πεζοδρόμια, άκόμη και πάνω
στα σταματημένα φορτηγά — οι νοικοκυ-
ράδες με τις ρόμπες τους και τους νε-

Ο καθηγητής: Καί τώρα, άνοίχτε το βιβλίο σας στη σελίδα 341 «Φυσική
και Ύδρο στατική»

χτερινούς σκούφους ακόμη στο κεφάλι
τά παιδιά με τις σχολικές τσάντες, οι
μαύροι και λευκοί περαστικοί — για ν' α
πολαύσουν το θέαμα.

✱

ΕΚΕΙ ήταν πάλι όταν, με την γοιά
Χέτ από πίσω της κι' ένα σκουπό-
ξυλο στο χέρι, η κ. Χάιτ σπρίδοντας
τη γωνιά του σπιτιού για χιλιοστή φορά
ξεχνούταν σ' ένα μικροσκοπικό χωματένιο
χώρο, όχι μεγαλύτερο από ένα μαντήλι,
τσέπης, που ξεκίνησε τότε εμπροστίνη αυ-
λή.

Όποιοδήποτε ζώο, ικανό να κάνει μια δρα-
σκελιά ενός μέτρου, μπορούσε να την πε-

θαζε άναοδρες κραυγές, μ' ένα στόμα
διάπλατο άνοιχτό και μάτια πεταγμένα
έξω από τις κόγχες τους.

— Κυρία Χάιτ, φώναζε... Ποιό να παρεί
έ διαβόλος. Έκανα ό,τι μπορούσα.

Αυτή δεν τον άξιώσε ούτε μιιάς μι-
τιάς.

— Πιάστε αυτό το μεγάλο από το
καπίστρι! είπε λοχνασμένη με την ου-
δέτερη φωνή της. Το μεγάλο βγάλτε
έξω.

— Μα αυτό θέλω κι' εγώ, σφρλιασε
πάλι ο Σνόπς. Άφηστε μου όμως τον
καιρό. Δεν θα γίνει τίποτε με το να το
τρομάζουμε.

— Προσέξτε! φώναζε η γοιά Χέτ. Να
το πάλι που πηγαίνει στην πίσω αυλή.

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Άρχισε η έξοδος στα χρυσω-
ρυχεία στο λεκανοπέδιο του μεγά-
λου ποταμού της Σιδηρίας Λένα.
Η έξοδος του χρυσού γίνεται
με την βοήθεια νεωτάτων τεχνι-
κών μέσων.

Το έργοστάσιο της βαρείας βιο-
μηχανίας στο Ίρκουτσκ ετοιμάζει
για τα χρυσωρυχεία του ποταμού
Λένα ηλεκτροκίνητη βυθόκορη ή ό-
ποια θα μπορούσε να αντικαταστή-
σει δώδεκα χιλιάδες εργάτες
και θα ξεπερνά κατά πολ-
λό σε ισχύ την μεγαλύτερη στον
κόσμο αμερικανική μηχανή του
οίκου ΓΙΟΥΤΜΠΑ. Η λειτουργία
αυτής της μηχανής είναι άπλστα
μηχανοποιημένη και αυτοματοποιη-
μένη. Θα την εξυπηρετούν μόνο
10 άνθρωποι.

Παρά το γεγονός ότι η έξοδος
χρυσού στα χρυσωρυχεία του πο-
ταμού Λένα συνεχίζεται, έδω και
70 περίπου χρόνια, τα άποθέμα-
τα όμως χρυσού δεν εξαντλούνται.
Σηχνά οι εργάτες βρίσκουν κομμά-
τια καθαρού χρυσού βάρους δυό
πέντε και πλέον κιλών. Τα τε-
λευταία χρόνια στα χρυσωρυχεία
του ποταμού Λένα ανακαλύφθη-
καν πάλι νέα άποθέματα χρυσού.

✱

Στην πόλη της Σιδηρίας Κεμέ-
ροβο, στο Ίνστιτούτο διαφυλάξεως
της υγείας των άνθρακωρύχων
δημοιουργήθηκε ένα εύκολο μετακι-
νούμενο μηχανήμα με το όποιο
μπορούν να καθοριστούν τα δη-
λητηριώδη άέρια που υπάρχουν
στις στοές των άνθρακωρύχων. Το
μηχανήμα αυτό είναι δέκα φορές
πιο έλαφρό απ' ό,τι ένα σχετικό
πρηγούμινο. Ός προς το μέγεθος
του μοιάζει μ' ένα κοιλί τοιγά-
ρων και μπορεί να μπει στην τσέ-
πη.

Εφωδιασμένο μ' ένα ειδικό αλ-
τόματο δέκτη το νέο μηχανήμα
άνακινώνει για την ποσότητα των
δηλητηριωδών αερίων στο βασικό
υγειονομικό κέντρο.

✱

Στο έργοστάσιο «Ντιντάρς», της
Ρίγας χρησιμοποιούνται ραδιενεργά
ισότοπα για την κατασκευή άρωμα-
των, πράγμα που για πρώτη φορά
γίνεται στον κόσμο.

Τα ραδιοϊσότοπα χρησιμοποιούν-
ται σε ειδικές μετρικές συσκευές,
που κατασκευάσαν οι Λεττονόι έ-
πιστήμονες. Οι συσκευές με τα ρα-
διοενεργά ισότοπα έπιτρέπουν έ-
ξαιρετική άκρίβεια στις δόσεις των
διαφόρων άρωματικών μιγμάτων
για την παραγωγή άρωμάτων και
λουσίων καλής ποιότητας. Παρα-
κολουθούν επίσης την πλήρωση και
σύνθεση των όγρων και κλειστά
δοχεία.

Οι κατακρήσεις της έπιστήμης

ΤΟ έπόμενο βήμα για
την έξερσση της
Σελήνης θα περιλαμβά-
νει την εκτόξευση πυραύλων
που θα μεταφέρουν στην έπι-
φάνεια του φυσικού μας
δορυφόρου ειδικές αυτόματες
συσκευές για την μελέτη των
συνθηκών που επικρατούν έ-
κει, γράφει η σοβιετική «Οι-
κονομική Έφημερίδα». Μετα-
ξύ άλλων, οι Ρώσοι θα σέσουν
σε τροχιά τεχνητούς δορυφό-
ρους γύρω από τη Σελήνη, που
θα μεταδίδουν τις πληροφορίες
τους στη Γη. Κατόπιν
θα έπιχειρηθεί η προσελλή-
νωση των αυτόματων συ-
σκευών συνθηκών της Σελή-
νης. Και τέλος θα έρθει η σει-
ρά των έπηρεσμένων πτήσεων
προς τη Σελήνη. Άλλά για να
σταλεί ένας έπηρεσόμενος
πύραυλος στη Σελήνη και να
έπιστρέψει στη Γη, το συνο-
λικό βάρος του πρέπει να εί-
ναι 300 φορές μεγαλύτερο
από τον τελευταίο του έδρο-
φο που θα έπιστρέψει στη
Γη. Δηλαδή, για ένα θαλα-
μίσκο βάρους δέκα τόννων
(συμπεριλαμβανομένου και
του τελευταίου όρόφου του
προωθητικού πυραύλου) πρέ-
πει να χρησιμοποιηθεί ένας
πολύροφος πύραυλος βά-
ρους 3.000 τόννων! Άλλ'
αυτό, κατά τη σοβιετική έ-
φημερίδα, είναι άπραγματο-
ποίητο με τις σημερινές δυ-
ναμότητες της έπιστήμης.
Για να πραγματοποιηθεί μια
τέτοια πτήση, χρειάζονται
ένδιάμεσοι διαπλανητικοί
σταθμοί που θα εξασφαλί-
ζουν τον άνεφοδιασμό των
πυραύλων προς τη Σελήνη.
Για τα έπιτεύγματα και
τις προοπτικές της σοβιετικής
άστροναυτικής οι άναγνώστες
μας θα βρουν ένα ενδιαφέ-
ρον άρθρο στη σελίδα 22 του
τεύχους αυτού.

✱

ΣΤΟ έτησιο Ιατρικό συ-
νέδριο του Μονάχου
στο όποιο παρευρέθηκαν
πάνω από 2.000 γιατροί,
ή πληθώρα των έπιστημονι-
κών ανακοινώσεων μιάς έδω-
σαν μιιά εικόνα της σύγχρο-
νης Ιατρικής ως προς την
έρευνα και τις θεραπευτικές
μεθόδους. Η σύγχρονη χει-
ρουργική κατορθώνει ν' άν-
τικαθιστά καταστρωμένα τμή-
ματα του ανθρώπινου όργα-
νισμού με διάφορες «μεταμο-
σχεύσεις» ιστών, ενώ προη-
γουμένως οι χειρουργοί ήταν

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ύποχρεωμένοι να χρησιμοποι-
ούν ξένα σώματα. Άλλοτε
π. χ. στη θραύση των οστών
χρησιμοποιούσαν άργυρά καρ-
φιά. Σήμερα, ο χειρουργός
χρησιμοποιεί καρφιά από την
ουσία των οστών ή σφήνες
από άνθράκινα όστά ή όστά
ζώων. Το πλεονέκτημα της
μεθόδου είναι ότι οι σφήνες
αυτές φάφομοιώνονται στα
κόκκαλα και άναπτύσσονται
όργανικά μεταξύ των θραυ-
σμάτων. Άλλά και τ' άποτε-
λέσματα της μεταμοσχεύσεως
των νεύρων είναι καταπλη-
κτικά. Μέχρι πριν από λίγα
χρόνια η μέθοδος αυτή έθε-
ωφότο άκρίβη, γιατί έ-
πικρατούσε η γνώμη ότι τα
νευρικά κύτταρα, όσαν κα-
ταστραφούν, δεν άναπτύ-
σσονται ποτέ ξανά. Οι έπεμβά-
σεις στα νεύρα του προσώπου,
έξ ατίας τραυματισμού, εί-
χαν ως άποτέλεσμα την εκ-
φραστική «άπολίωση» των
χαρακτηριστικών που έχα-
ναν έντελώς τις μμητικές
τους ικανότητες. Ο Όλλαν-
δος γιατρός δρ Γιόγκνες και
ο Γερμανός συνάδελφός του
δρ Μίλκε πέτυχαν (ο καθέ-
νας ιδιαιτέρως) τη μεταμό-
σχευση νεύρων από το γα-
στοκνήμιο στο πρόσωπο τα
χαρακτηριστικά του όποιου
άποκτούν και πάλι την κι-
νητικότητα τους. Η χειρου-
ργική αυτή έπέμβαση είναι
δυσκολώτατη, γιατί πρέπει
να γίνει με τη χρησιμοποί-
ηση ειδικού μικροσκοπίου.
Τώρα οι δυο έπιστήμονες
πειραματίζονται έπί ζώων
κι' έλπίζουν ότι σύντομα θα
πέτυχουν τη μεταμόσχευση
τμήματος Ινών στα καταστρα-
μένα όπτικά νεύρα προγμία που
θα σώσει πολλούς ανθρώπους
από την τυφλότητα. Έπί-
σης, η χειρουργική έχει ση-
μειώσει πολλές έπιτυχίες
στη θεραπεία της παράλυ-
σεως του νωτιαίου μυελού. Ο
τραυματισμός στη σπονδυλι-
κή στήλη προκαλεί παράλυση
που μέχρι πριν από λίγα
χρόνια έθεωρετο άνίατη.
Άλλά πρόσφατα στην κλινι-
κή του Άϊλμπερτ της Αγ-
γλίας, θεραπεύθηκαν πολλοί
παράλυτοι χωρίς χειρουργική
έπέμβαση. Ο νωτιαίος μυε-
λός, που έχει ύποστεί θλάση
έξ ατίας του τραυματισμού
της σπονδυλικής στήλης, έ-
ξοικειώνεται γρήγορα προς
τις νέες συνθήκες και μπο-
ρεί πάλι να λειτουργήσει, ώ-
στε η παράλυση ύποχωρεί σι-
γά σιγά μόνη της. Έξ άλ-
λου, ένας Ρουμάνος χειρουργός
κατόρθωσε ν' αντικατα-

στήσει τμήματα οστών με
πλαστικές ύλες. Ο χειρουργός
είναι σήμερα ένας άλη-
θινός καλλιτέχνης στην ίδι-
κήτητά του. Δεν άρκείται
στη διατήρηση της ζωής άλ-
λά προσπαθεί να την άνανέω-
σει.

✱

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ έπετη-
ρίδα των Ήνωμένων
Έθνών, που κυκλοφό-
ρησε τον περασμένο μήνα,
δίνει μιιά ξεφερή εικόνα της
δημογραφικής καταστάσε-
ως της όδρουγίου. Στα μέ-
σα του 1959, ο πληθυσμός
της Γης ύπολογίζεται σε 2.905
εκατομμύρια. Με έτήσιο ρυ-
θμό αύξήσεως 1,7%, άναμέ-
νεται ότι ο παγκόσμιος πλη-
θυσμός θα ύπερβεί τα τρία
δισεκατομμύρια κατά το 1961.
Για να καταλάβουμε πόσο
σημαντική είναι η αύξηση
αυτή, άρκεί να θυμηθούμε ό-
τι το 1920 ο παγκόσμιος πλη-
θυσμός δεν ξεπερνούσε τα
1.810. εκατομμύρια. Το 1940
έίχε φτάσει τα 2.246 εκατομ-
μύρια και το 1950 ήταν 2.
495 εκατομμύρια. Ίδου η κα-
τανομή του πληθυσμού κατά
ήπειρους για το 1959:

Άσία: 1.624 εκατομμύρια
Εύρώπη: 421. Άμερική: 398
Η Σοβιετική Ένωση έχει
Άφρική: 236. Όκεανία: 16.
210 εκατομμύρια κατοίκους.

Η Εύρώπη έχει τη μεγα-
λύτερη πυκνότητα πληθυσμού:
85 κάτοικοι κατά τετραγωνι-
κό χιλιόμετρο. Άποκινδύεται
από την Άσία, με 60 κα-
τοίκους κατά τ. χ. Η πυ-
κνότητα του πληθυσμού (βό-
ρεια και νότια) δεν ύπερ-
βαίνει τους 9 κατοίκους κα-
τά τ. χ., στην Άφρική 8
και στην Όκεανία 2.

Άπό το 1960 ως το 1959,
ο ρυθμός αύξήσεως του πλη-
θυσμού ήταν 2,4% στην Ό-
κεανία, 2,1% στην Άμερι-
κή, 1,9% στην Άφρική 1,
8% στην Άσία και μόνο 0,
7% στην Εύρώπη.

Για το βιοτικό επίπεδο
των λαών, η στατιστική έ-
πετηρίδα του Ο.Η.Ε. δίνει τις
άκόλουθες πληροφορίες: Οι
Έσλανδοί καταναλώνουν κά-
θε μέρα 3.500 θερμίδες. Εί-
ναι ο πιο καλοθρεμμένος λαός
του κόσμου. Άκολουθούν οι
Νεοζηλανδοί με 3.430 θερμί-
δες, οι Δανοί με 3.350, οι
Άγγλοι με 3.290, οι Άμερι-
κανοί με 3.100, οι Γάλλοι
με 2.950, ενώ οι Πανιστά-

Έπιτεύγματα της τεχνικής

νοί δε διαθέτουν παρά 1.810
θερμίδες την ήμέρα, δηλαδή
πεινάνε.

Το 1959 ύπήρχαν στις
Ήνωμένες Πολιτείες 335 Ι-
διωτικά αυτοκίνητα επί 1000
κατοίκων, στη Γαλλία 111,
στην Άγγλία 98, στη Δυτική
Γερμανία 70, στην Ίταλία
34 και στην Ίαπωνία μόνο 3.

Οι Ήνωμένες Πολιτείες
έχουν επίσης τα πρωτεία
του ραδιοφώνου, με 169 εκα-
τομμύρια δέκτες, έναντι 40
εκατομμυρίων στη Σοβιετική
Ένωση.

✱

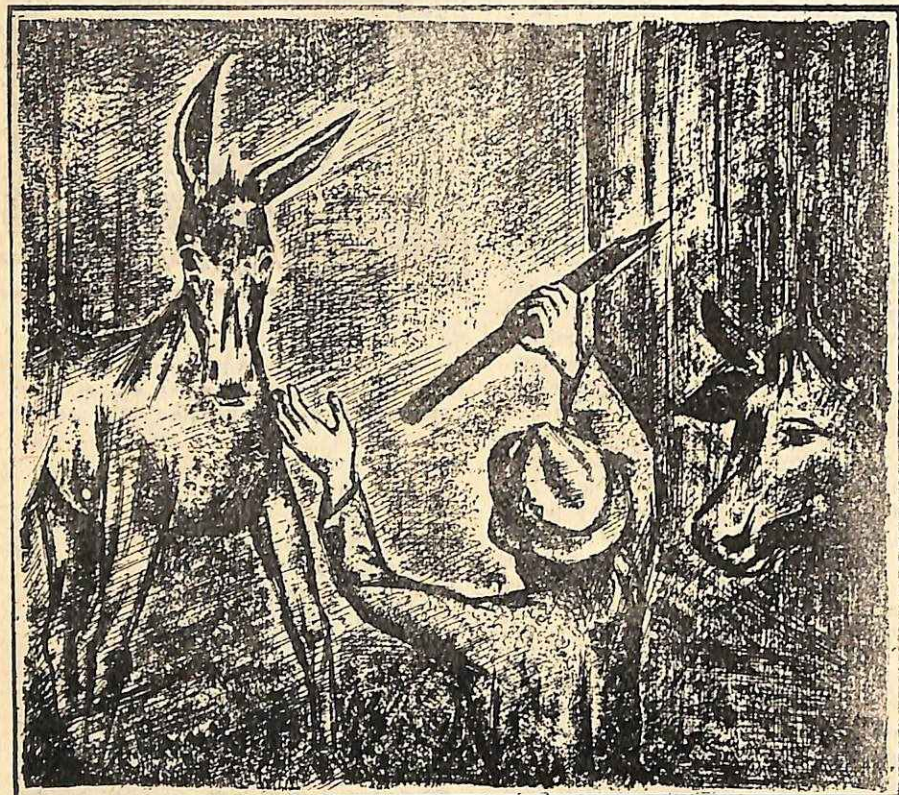
ΜΙΑ βελγική και μιιά
βρετανική άεροπορική
έταιρεία συμφώνησαν
για την όργάνωση μιάς νέ-
ας άεροπορικής γραμμής που
θα συνδέει το Λονδίνο, το
Παρίσι και τις Βρυξέλλες με
ελικόπτερα. Αυτή θα είναι
η πρώτη γραμμή έλικοπτερόν,
που έχουν το πλεονέκτημα
ότι μπορούν να προσγειω-
θούν πολύ κοντά στα κέντρα
των πόλεων. Το ταξίδι Πα-
ρίσι — Λονδίνο με έλικό-
πτερο θα διαρκεί 90 λεπτά.

✱

ΣΕ πρόσφατη συνεδρία-
ση της Άμερ. Χημι-
κής Έταιρείας έγινε ά-
νακοίνωση σχετική με την ά-
πλή εξέταση του αίματος για
τη διάγνωση άσθενειών της
καρδιάς, του ήπατος και άλ-
λων όργάνων. Η διάγνωση
θασίζεται στον καθορισμό
των «άποτυπώματων» του έν-
ζυμου LON που ρυθμίζει
διάφορες σημαντικές λειτουργ-
γίες του όργανισμού.

Συναντάται ύπό πέντε δια-
φορετικές μορφές γνωστές
ως «ισοένζυμα». Οι εξέτασεις
αυτές του αίματος όδηγούν
στη διάγνωση των άσθενειών
της καρδιάς και του ήπατος
γιατί οι μορφές του ένζυμου
διαφέρουν μεταξύ τους ως
προς την άντοχή στη θερμότη-
τα.

Ενώ π. χ. το ένζυμο κατα-
σφραγεται κατά τη θερμαν-
ση όρου αίματος σε σχετικά
χαμηλή θερμοκρασία (όποτε
άποκαλύπτεται μιιά πάθηση
του ήπατος) το ίδιο ένζυμο,
αν παραμείνει άναλόγιο σε
ύψηλότερη θερμοκρασία, άπο-
δεικνύει μιιά πάθηση της
καρδιάς.

Μετά από λίγο καιρό η κ. Χάιτ ξανά θαψε το σπίτι της με κείνο το γερό
κι' άνεξίτηλο χρώμα, που είχαν χρησιμο ποιήσει για το σιδηροδρομικό σταθμό.

ράσει με δυό του βήματα, μα αυτή τη
στιγμή, έξ ατίας ίσως της πυκνής ο-
μίχλης που παραμόρφωνε τα πάντα, έ-
μοιάζε να ξεχειλίζει από ζωή και κίνηση,
σαν τη σταγόνα του νερού κάτω από το
μικροσκόπιο.

Πάντοτε θαρούαλε η κ. Χάιτ δεν δι-
στασε. Με το σκουπόξυλο σφριχτά στο
χέρι και θαθεία πίστη στην άρωτη φέ-
ση της, χύθηκε πίσω από το μουλάρι με
το άνεμιστό καπίστρι, που έπέμενε να χά-
νεται ξαφνικά σαν φάντασμα στην όμι-
χλη. Το πέρασμά του το σημάδεψε η πη-
δηγτή σιλουέτα των έννιά πουλερικών,
που σκίζονταν σαν άσπρο χαρτί παρασυ-
μένο από άνεμοιστόβιλο, κι' ενός άνθρώ-
που που στροβιλιζόταν σαν δαμονιασμένος.
Ο άνδρας ήταν ο Σνόπς, σκεπασμένος
κι' αυτός από σταγονίτσες νερού, λαχα-
νιασμένος, παραξιασμένος, έξαλλος. Έ

— Φέρε το σκονί, είπε η κ. Χάιτ που
ξανόχισε να τρέχει.

Ο Σνόπς έριξε μιιά φουρλισμένη μι-
τιά στη γοιά Χέτ.

— Ποιό στο διάβολο είναι το σκονί;
— Στο ύπόγειο, που να πάρει ο δι-
άβολος, σφρλιαξε η γοιά Χέτ και χωρίς να
πάρε άνάσα πρόσθεσε: Κάντε τη βόλτα
από την Άλλη πλευρά να το σταματήσε-
τε.

Καί πάλι, αυτή και η κ. Χάιτ έστριψαν
τη γωνιά ίσια — ίσια για να προλάβουν
για μιιά ακόμη φορά το μουλάρι να κυ-
ματίζει στο σύννεφό του από πουλερικά,
με το όποιο είχε και πάλι άνταμώσει. Ο
ταν οι δυο γυναίκες έστριψαν την Άλλη
γωνιά βρέθηκαν και πάλι στην πίσω αυ-
λή.

(Μετ. ΕΛΕΝΗ ΓΟΝΑΤΟΠΟΛΑΟΥ)
Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο έπόμενο

ΑΥΤΗ Η ΦΩΤΙΑ ΠΟΥ ΚΑΪΕΙ ΜΕΣΑ ΜΑΣ...

ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

χικής επιδράσεως στη σωματική απόδοση: 'Ο αθλητής, όταν ρίχνει το άκόντιο, πέφτει σε μια κατάσταση ήμυωνώσεως και φαντάζεται πως είναι γίγαντας ύψους τεσσάρων μέτρων και ότι το πράγμα που κρατάει — το άκόντιο — είναι κάτι το μισητό και το μολυσμένο που πρέπει να πεταχθεί όσο το δυνατό μακρύτερα!

‘Ο μύς και το πνεύμα

ΑΥΤΗ η «διάσπαση» των ψυχικών φραγμών που επιτυγχάνεται με τη σωματική άσκηση είναι ένα είδος απολυσωτικής που ανακτάει ευνούκιστο σύνολο των ψυχολογικών λειτουργιών και ιδιαίτερα στη διανοητική απόδοση. Πρόσφατα, ένα αμερικανικό πανεπιστήμιο έπεισε μια ομάδα καθηγητών με πολύ καθιστικές συνήθειες να αρχίσουν και πάλι να γυμνάζονται. Το άπρσοδόκητο αποτέλεσμα του πειράματος ήταν μια αίσθητη βελτίωση των διανοητικών τους ικανοτήτων. Πολλοί που δρισκόντουσαν στα πρόθυρα του ραμολιμένου αισθάνθηκαν ότι ξανάνιωσαν πνευματικά. Συνέχισαν τις έρευνες που είχαν διακόψει από χρόνια, συμπλήρωσαν τη συγγραφή μελετών και βιβλίων που είχαν εγκαταλείψει. 'Η βελτίωσή τους δεν ήταν απλώς «φυσιολογική». Ήταν ψυχολογική: Με την άσκηση, είχαν καταικήσει τους ψυχικούς φραγμούς που παρέλυναν τη δραστηριότητά τους.

Σε ανάλογα συμπεράσματα κατέληξαν και οι έρευνες του πανεπιστημίου του Χάρβαρντ, όπου υπάρχει ένα εργαστήριο έρευνών επί της κοπώσεως. Πολλοί 'Αμερικανοί βιομήχανοι απεπλίζονταν για τη μειονεκτική τους θέση απέναντι των εργατικών ήγετων στις ατελείωτες διασκέψεις για τα ήμερο μίσθια. Οι 'Αμερικανοί εργατοπατέρες ήταν ανθεκτικότεροι και χρησιμοποιούσαν συνειδητά μια τακτική καταπονήσεως των βιομηχάνων με τους οποίους συζητούσαν. Παρέτειναν τις συνεδριάσεις μέχρι βαθείας νυκτός, επιμένοντας στα ίδια αίτηματα, μέχρι που οι εργοδότες, κουρασμένοι, έκνευρισμένοι, νυσταγμένοι, αναγκαζόντουσαν να υποχωρήσουν για να γλυτώσουν από το μαρτύριο. 'Ετσι, οι 'Αμερικανοί επιχειρηματίες αποφάσισαν να κάνουν στο τραπέζι της διασκέψεως παρά μόνο λίγη γυμναστική και τώρα δε στέλνουν τους πιο καλογυμνασμένους εκπροσώπους τους.

Για τα παιδιά του σχολείου, τι εξαντλεί περισσότερο τις διανοητικές τους ικανότητες: ένα μάθημα βιολογίας ή ένα μάθημα γυμναστικής; 'Η σωματική άσκηση αυξάνει ή μειώνει τις διανοητικές ικανότητες; Είδαμε πιο πάνω τα

θετικά συμπεράσματα των 'Αμερικανών επιστημόνων. Στη Γερμανία, δυο ψυχολόγοι του πανεπιστημίου του Μάρμπουργκ προσπάθησαν να απαντήσουν στις ίδιες ερωτήσεις μ' ένα πείραμα σε μεγάλη κλίμακα.

Οι δρες Λήνερτ και Πατερκίεβιτς πειραματίστηκαν με 300 μαθητές ηλικίας έννεα ως δώδεκα χρόνων. Τα πειράματα άρχισαν μ' ένα μάθημα γυμναστικής ή μ' ένα μάθημα βιολογίας. 'Ακολουθούσε μια δεκάλεπτη διακοπή και άμέσως κατόπιν οι δάσκαλοι ζητούσαν από τα παιδιά να απαντήσουν σε ένα μαθηματικό τζέστ που απαιτούσε ικανότητες αυτοσυγκεντρώσεως. Τα πειράματα επανελήφθησαν πολλές φορές, αλλά πάντα με το ίδιο αποτέλεσμα: Κατά μέσον όρο, η ικανότητα αυτοσυγκεντρώσεως των παιδιών έκδηλωνόταν ηξημένη κατά 8% περίπου έπειτα από τη γυμναστική.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματά τους, δυο ψυχολόγοι του Μάρμπουργκ γράφουν ότι το καλύτερο μέσο για την ενίσχυση της αυτοσυγκεντρώσεως είναι η σωματική άσκηση, άρκει να μην είναι υπερβολικά κοπιαστική. 'Η άσκηση εξουδετερώνει την διανοητική εξάντληση.

“Ορια της άνογχης

ΣΤΟΥΣ τελευταίους 'Ολυμπιακούς 'Αγώνες τα ρεκόρ κατερρίφθησαν κατά δεκάδες. Ποιά είναι τα όρια της άνογχης των μυϊκών ιστών; Κανείς δεν ξέρει. 'Η αθλητική προπόνηση, αληθινή επιστήμη, θα εξακολουθήσει να δίνει αποτελέσματα εκπληκτικά. 'Ας παρακολουθήσουμε το πρόγραμμα προπονήσεως του Αυστραλού Χέρμπερτ 'Ελλις, που κατέχει το παγκόσμιο ρεκόρ των 1500 μέτρων. Όταν ο 'Ελλις άρχισε να προπονείται, έτρεχε περίπου 15 χιλιόμετρα την ημέρα, τέσσερις φορές την εβδομάδα, στα πάρκα της Μελβούρνης, μόλις έπείσσε από την εργασία του. Το Σάββατο και την Κυριακή πήγαινε στην ακρογιαλιά με τον προπονητή του, ξυπνούσε στις πέντε το πρωί, έτρεχε μισή ώρα στην άμμο και βουτούσε στα κύματα για να δροσισθεί προτού επιστρέψει για το πρόγευμα. Κατόπιν έτρεχε τέσσερις ώρες καλύπτοντας πάνω από 50 χιλιόμετρα. Σταματούσε να τρέχει για να γυμνασθεί στους άλτρες, μετά το γεύμα αναπαυόταν λίγο και το απόγευμα έτρεχε πάλι ανεβοκατεβαίνοντας τους άμμολούς...

Έκτός από τη συστηματική προπόνηση, υπάρχει κι ένας άλλος παράγων που εξηγεί την αύξηση της αθλητικής απόδοσεως στην εποχή μας: 'Η διατροφή. Οι άνθρωποι σήμερα, τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες, τρέφονται καλύτερα παρά σε οποιαδήποτε άλλη εποχή της ιστορίας. Οι ασθένειες υποχωρούν και το άσθημα του ανθρώπου

που αυξάνεται συνεχώς, όπως και οι δυνατότητες των μυϊκών ιστών του. 'Αλλ' αυτό που κυρίως προσδιορίζει την ανθρώπινη φυσική άνοχη δεν είναι ούτε η προπόνηση ούτε τα «καύσιμα» που διοχετεύουμε στο καμπερατέρ των μυϊκών ιστών μας. 'Η φωτιά που καίει μέσα μας συντηρείται από τ' αποθέματα των ψυχικών μας δυνάμεων. Όταν ο αθλητής «καταρρίπτει» ένα ρεκόρ, κερδίζει μια νίκη κατά του εαυτού του, κατά των ψυχικών φραγμών που τον παραλύουν. Και η νίκη αυτή απαιτεί θυσίες που λίγοι εκλεκτοί είναι διατεθειμένοι να καταβάλλουν. Οι άλλοι, μένουν για πάντα «μυϊκώς υπανάπτυκτοι».

N. A. ΓΚΟΥΜΑΣ

Ο ΝΟΜΠΙΛΕ

ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 17

Φυσικά, η επιτροπή δεν βγαλε το μουνιό για τον όλο του Μουσολίνι σε όλη αυτή την κομμογροχηλή ιστορία. 'Ο Νόμπιλε υποχρεώθηκε να παραιτηθεί από το στρατό κι ύστερα το έβαλε στη Ρωσία, όπου έκανε τον καθηγητή της αεροναυπηγικής. Στη Σοβιετική Ένωση, άλλαξε φυσικά φρονήματα κι έγινε από φασίστα φανατικός κομμουνιστής.

Το 1944, μετά την πτώση του Μουσολίνι και την εξέγερση του Ιταλικού λαού, που έπακολούθησε, ο Νόμπιλε εγκατέλειψε τη Ρωσία και γύρισε στην πατρίδα του. Με την ελαφρότητα και την προπέτεια που τον διέκρινε πάντα, δεν δίσασε να καταβεί στις έλλογες σάν υποψηφίος του κομμουνιστικού κόμματος. 'Απέτυχε παταγωδώς. Οι 'Ιταλοί δεν είχαν ξεχάσει τον φασίστα Νόμπιλε και προπαντός τον άναδρο Νόμπιλε.

JEAN HUBERT

ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΑΛΜΑ

ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 11

παιζε πολύ μεγαλύτερο ρόλο από το μηχανικό στοιχείο. Τα πρώτα αεροπορικά ρεκόρ, ως την εποχή του Λίντμπεργκ ακόμα, ήταν προσωπικοί άθλοι. 'Ο αεροπόρος που ξεκινούσε για ένα καινούργιο ρεκόρ είχε πολύ περισσότερες πιθανότητες να σκοτωθεί — και οι νεκροί ήταν πολυάριθμοι — παρά να επιτύχει. Χρειάζονταν αυτοπεποίθηση κι ήρωισμός. Ήταν τότε η ήρωική εποχή της αεροπορίας ανάλογη με την ήρωική εποχή των μεγάλων θαλασσοπόρων του 15ου αιώνα, που αντιμετώπιζαν τη μονία του άγνωστου άκεσανού με τις φελοικές τους. Οι αδελφοί Ράιτ, ο Μπλερίό, ο Σάντος Ντυμόν, ο Λίντμπεργκ, ο Σαίντ 'Εξμερπύ ήταν πραγματικοί ήρωες. 'Η τόλη κι η πίστη τους άνοιξαν το δρόμο στα κατοπινά αλλεπάλληλα ρεκόρ, που τώρα καταρρίπτονται το ένα μετά το άλλο μ' εκπληκτική εύκολία. Σήμερα οι κατακτήσεις της τεχνικής έχουν αντικαταστήσει την άτομική πρωτοβουλία και γενναιότητα.

ΦΩΤΙΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗΜΑ

Μετ. Έλ. Γονασιόπουλου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ

'Η Βίβιαν Χουάιτ, μια νέα 26 ετών, νοικιάζει με τη φίλη της, Σέϊλα Μπίγκχαμ, την άγροικία «Μπάρνσαϊντ» στο Λάθαμ Ουέστ, μερικά χιλιόμετρα έξω από το Σύντνεϊ, το «Μπάρνσαϊντ» είναι ιδιοκτησία του 'Αγκους Λάθαμ, παλιού φίλου της Βίβιαν, που μένει με τη μητέρα του και τον νεαρό άννηψό της γυναίκας του, Κουέντιν Ράϊνερς, σε μια άλλη έπαυλη εκεί κοντά, το «Πάιν Χιλ». Στο Λάθαμ Ουέστ μένουν ακόμη σε γειτονικά σπίτια ο συνταγματάρχης Φιούστερ με την οικογένειά του, κυρία Σίσκιν, ο Κάρλ Χέννεσεϊ με τη γυναίκα του Τόνυ που έχει έρωτικό σύνδεσμο με τον νεαρό Κουέντιν Ράϊνερς και ο Ντένις Πέϊτσερ, πρώην μνηστήρ της Βίβιαν, που κατασκήνώνει για το καλοκαίρι σε ένα σπίτι με τους τροχούς. Την ημέρα που η Βίβιαν μετακόμισε δλοι οι γείτονες πήγαν να τη βοηθήσουν. Το βράδυ όμως η Βίβιαν έδωκε τυχαίως ανακαλύπτει στη σοφίτα το πτώμα της γυναίκας του σπιτονοκοκέρη της που είχε φύγει από την πόλη πριν από ένα χρόνο μετά από κάποιο σκάνδαλο.

Ο ΓΚΡΟΓΚΑΝ άκουγε συλλογισμένους. Προσπαθούσε να βρει τι σύνδεσμος μπορούσε να υπάρχει σε αυτό το παλιό δρώμα και στη δολοφονία της Ροβένας. Κιόταζε τα πέντε πόδια που τον κούλωναν: τον σύζυγο, που ούτε προσπαθούσε να δώσει την εντύπωση ότι αγαπούσε τη γυναίκα του, τη νέα κοπέλα που λογάριζε ίσως να γίνει η νέα κυρία Λάθαμ, τον άτιμο φίλο, που είχε όρκιστεί ψέματα ίσως, τον περιεργό και κουτσουμπάλη γέρο γείτονα και τη νέα ένοικιάστριά του Μπάρνσαϊντ.

Τι μαρτυρίες δόθηκαν όταν έβγιναν οι ανακρίσεις για το θάνατο του νεαρού Τάϊσον, ρώτησε τέλος.

— 'Ο Σίμφον, αυτός που είχε το πανδοχείο, ήταν το τελευταίο πρόσωπο που τον είχε δει ζωντανό, είπε ο 'Αγκους. Είπε ότι ο Μάρκ Τάϊσον είχε έρθει στο κατάστημά του με μπουκάλια κατά τις επτά το βράδυ κι ότι άμέσως άρχισε να πίνει. Δεν ώμολόγησε πως είχε μεθύσει, ένας ταβερνιέρης άποσεύγει τέτοια πράγματα, μόνον είπε πως άφου ήπιε μερικά ποτηράκια πήρε μαζί του κι ένα μπουκάλι ούισκυ.

— Και τι ώρα έφυγε; — Στις έννιά παρά δέκα. 'Ο Σίμφον είπε πως κίτταζε το ρολόι του, σαν να είχε κανένα ραντεβού και φοβόταν μήπως άργήσει. Θα πήγε φαίνεται κατά την ήρωική εποχή των μεγάλων θαλασσοπόρων του 15ου αιώνα, που αντιμετώπιζαν τη μονία του άγνωστου άκεσανού με τις φελοικές τους. Οι αδελφοί Ράιτ, ο Μπλερίό, ο Σάντος Ντυμόν, ο Λίντμπεργκ, ο Σαίντ 'Εξμερπύ ήταν πραγματικοί ήρωες. 'Η τόλη κι η πίστη τους άνοιξαν το δρόμο στα κατοπινά αλλεπάλληλα ρεκόρ, που τώρα καταρρίπτονται το ένα μετά το άλλο μ' εκπληκτική εύκολία. Σήμερα οι κατακτήσεις της τεχνικής έχουν αντικαταστήσει την άτομική πρωτοβουλία και γενναιότητα.

— 'Απόρησα μάλιστα είπε ο Φιούστερ. Μόνον θάμνους έχω δει να καίγονται τόσο γρήγορα.

— 'Ο νέος Λιντμπεργκ άπό κει και έδω είχε τις φλόγες, συνέχισε ο 'Αγκους.

Άμέσως έτρεξε να μς είδοποιήσει, μόνον όταν φθάσαμε οι φλόγες να έβγιναν από τα παράθυρα και τη στέγη. Ήταν άδύνατο να πλησιάσει κανείς να πλησιάσει, είπε πάλι ο Φιούστερ. 'Ολοι πίστευαν πως η παράγκα ήταν άδεια κι ότι ή φωτιά είχε προκληθεί από βραχυκύκλωμα.

— Μά τι πήγε να κάνει αυτός ο νέος σε ένα ξενοδοχείο, ρώτησε ο Γκρόγκαν, μια τόσο προχωρημένη ώρα και μ' ένα μπουκάλι ούισκυ;

— Μά αυτό άκριβώς έδωσε τον κόπο σε ύπνιστο. Το παραδέχομαι ότι ίσως να του είχε δώσει η Ροβένα ραντεβού, μόνον μετά θα άλλαζε γνώμη και θα τον άφησε να περιμένει. Πάντως όλοι πίστευαν πως η γυναίκα μου ήταν έπεσθύνη για το θάνατο του νέου και το κακό είναι πως το πίστεψε κι ο πατέρας του.

— 'Ο καίμενος ο γέρος πειράχτηκε πολύ άπ' αυτό το περιστατικό. Και δικαιολογημένα γιατί δεν είχε άλλο παιδί, είπε ο συνταγματάρχης Φιούστερ.

— Έσείς κ. Λάθαμ είδατε τη γυναίκα σας για τελευταία φορά την παραμονή του θανάτου της; ρώτησε άπτόμα ο Γκρόγκαν.

— 'Η Βίβιαν άρρωσε τα μάτια της στο ποτήρι της και πρόσθεσε πως ο Ντένις κίτταζε τον 'Αγκους. Περίμενε την άπάντησή του. 'Ασφαλώς ο 'Αγκους θα έλεγε τώρα πως είχε δει τη Ροβένα άργά το βράδυ. Μά μουνιούρισε.

— Ναι, στο Ρόξ Μπαϊν.

— Μιλήσατε μαζί της για την επιστροφή της; Δεν φοβόταν τα κουτσουμπιά;

ΕΙΧΕ την εντύπωση πως όλη αυτή η ιστορία είχε ξεχαστεί. Ο έπιθεωρητής γύρισε στον Ντένις.

νις.

— Δεν μου λέτε, κ. Πέϊτσερ, όταν αυτή ή κυρία ήρθε και σας βρήκε τη βραδιά της πυρκαγιάς στην κατασκήνωσή σας;

— Μάλιστα;

— 'Ο Ντένις σηκώθηκε και πήγε κατά το παράθυρο. Φαινόταν κουρασμένος και λίγο ένοχλημένος.

— Θυμάστε όλες τις λεπτομέρειες της έπισκέψεώς σας;

— Είχα πάει κι εγώ στο Σύντνεϊ εκείνη τη μέρα. Είχα επιστρέψει πριν από πέντε λεπτά όταν ήρθε.

— Είχε ξανάρθει άλλη φορά;

— Νομίζω ναι. 'Ολοι είχαν την περιέργεια να δουν το σπίτι μου με τους τροχούς και ήταν η πρώτη φορά που κατασκήνωνα έδω.

«Ναι, η πρώτη φορά, σκέφθηκε η Βίβιαν, κι άμέσως η Ροβένα θέλησε να κατακτήσει τον νιοφερόμενο».

— Θυμάστε ποιά ώρα ακριβώς ήρθε;

— Άυστοχώς όχι. Ξέρω πως είναι σπουδαίο να διαπιστωθεί αν ήταν μαζί μου ή όχι την ώρα της πυρκαγιάς, μόνον δεν μπορώ να σας πληροφορήσω σχετικά.

— Δεν θυμάστε αν ήρθε γύρω στις έννιά ή γύρω στις δέκα;

— Σας είπα ότι δεν έχω ιδέα. Όταν ζει κανείς σε κατασκήνωση δεν κοιτάζει την ώρα. Κοιμάσαι, τρώς και ξυπνάς όποτε έχεις κέφι.

— Φαινόταν βιαστική ή αναστατωμένη όταν έφθασε;

— Ήταν όπως συνήθως.

— Σας είπε από που έρχόταν;

— Ναι. Μου είπε ότι είχε αλλάξει τα σχέδιά της, για τη βραδιά της κι ότι ήρθε στο Λάθαμ Ουέστ γρηγορότερα. Καθίσταμε, κουβεντιάσαμε και ήπιαμε κι ένα ποτήρι. Δεν μπορώ να τη φαντασθώ ένοχη για μια τόσο τομερή πράξη.

— Πόση ώρα έμεινε μαζί σας;

— Έφυγε λίγο μετά τις ένδεκα.

— Θυμάστε τότε έφυγε, μόνον θυμάστε τότε ήρθε, παρατήρησε ο Μάννινγκ.

— Μάλιστα. Εκείνη κίτταζε το ρολόι της λέγοντας: «Είμαι περασμένες ένδεκα. Πρέπει να φύγω».

— 'Ως εκείνη τη στιγμή δεν είχατε αντίληψη τίποτε για τη φωτιά;

— Εκεί όπου κατασκήνωνα δεν παίρνεις είδηση από τίποτε.

— Όταν έφθασε στο σπίτι, έπείσσε η 'Απόρησε και στενοχωρήθηκε πολύ.

— Σας είπε ότι είχε περάσει τη βραδιά της με τον κ. Πέϊτσερ;

— Πολύ προλάβει ο 'Αγκους να απαντήσει, άκούστηκε μια βραχνή φωνή άπ' την άνοιξη πόρτα. Ήταν ο γέρος Τάϊσον.

— Ρωτήσατε τον κ. έπιθεωρητή, και δάλε τον να άρρωσει. 'Οχι, δεν το είπα, γιατί δεν ήξερε πως είχαν δει

τό αυτοκίνητό της πριν από τις έννιά στον κεντρικό δρόμο. Δεν το ξμάθε παρά μόνο την άλλη μέρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο

Ο ΤΑ-Ι-ΣΟΝ προχώρησε μέσα στο δωμάτιο, πήγε προς το τζάκι κι' άκούμπησε πάνω το μαρμαρίνο ρολόι που κρατούσε.

— Νομίζω ότι θα δουλεύει καλά τώρα, μίς Χουάιτ, είπε στη Βίβιαν. Χτύπησα την πόρτα, μα κανείς δεν μ' άκουσε, και γι' αυτό πήρα το θάρρος να μπω.

Ο Άγκους τον σταμάτησε την στιγμή που προχωρούσε προς την πόρτα για να βγει.

— Άκούστε με, κ. Τάισον, θαρέθηκα για αυτές τις ιδέες σας. Δεν ξέρετε τίποτε περισσότερο από μίς και δεν έχετε το δικαίωμα να δεβαιώνετε πράγματα που εξακολουθούν να είναι αμύθηλα.

— Σας παρακαλώ. Εγώ δεν έχω και μιά άμφιβολία, είπε ο γέρος κυτάζοντας τον Άγκους έχθρικά.

— Κονταμάρες. Αυτοί άνθρωποι μόνο ήξεραν την αλήθεια, μα πέθαναν και οι δύο.

— Για να την υπερασπιστείτε δηλώσατε τότε ότι δεν είχε πάει στην παράγκα γιατί θαρούταν τον γιό μου.

— Και πραγματικά. Όρμημένες λεπτομέρειες...

— Ποιές λεπτομέρειες; τον διέκοψε ο Τάισον. Από πού κι' ως πού θγάζετε το συμπέρασμα πως δεν ήθελε το γιό μου; Ήταν ηλικιωμένη κα...

— Η γυναίκα μου ήταν 34 ετών. — Μάλιστα, μα ο γιός μου ήταν 20. Ήταν στο Άνθος της νιότης του... κι' ώραιος κι' έξυπνος, γιατί να κλείσει ραντεβού μαζί του σ' αυτή την ξερη παράγκα αν είχε ανακαλύψει ξαφνικά πως δεν της άρεσε πιά;

Ο Γκρόγκαν δεν επενέβαινε. Όταν δυο μάρτυρες τσακώνονται, ένας αστυνομικός θα βγάλει πολλά χρήσιμα συμπεράσματα.

— Όχι, επέμεινε ο Τάισον, ήταν κι αυτή στη παράγκα μαζί του. Βδομάδες και μήνες την παρακολουθούσα να τον καταστρέφει, να τον εμποδίζει από τα μαθήματά του, να σβήνει τις φιλοδοξίες του. Αλλά τον άφησε και στο ποτό. Ήταν μεθυμένος ίσως όταν ξεσπάσε η φωτιά. Έκείνη θα φοβήθηκε κι' αντί να φωνάξει βοήθεια, πήρε τ' αυτοκίνητό της και πήγε μακρότερα ώσπου να μπορέσει να επιστρέψει στο σπίτι της κάμνοντας τάχα πως δεν ήξερε τίποτα.

Η Βίβιαν δίστασε. Αυτό που μπορούσε να πει θα ήταν οδυνηρό για τον Άγκους κι' επικίνδυνο ίσως για τον Ντένις και γι' αυτήν την ίδια, μα θα ήταν χρήσιμο για την αστυνομία. Μίλησε:

— Άκούστε με, κ. Τάισον, γιατί βασανίζετε έτσι; Δεν θυμάστε τί σάς είχε πει πέρσι; Εκείνο το βράδυ είχα ξεκινήσει για τον Ντένις. Από την κορφή του λόφου έβλεπα το σπίτι του με τους τροχούς φωτισμένο. Μα όταν έφθασα κοντά δεν υπήρχε πιά φως και η πόρτα ήταν κλειδωμένη με το κλειδί. Χτύπησα και φώναξα χωρίς να παρω καμιά απάντηση. Μόνο τους ώμολόγησαν την άλλη μέρα ότι μ' άκουσαν να πλησιάζω. Η Ροβένα πίστεψε...

Κόπηκε και κύτταξε τον Άγκους. — Θα συνεχίσω εγώ, Βίβιαν είπε σιγίως. Η Ροβένα πίστεψε πως ήμουν έγω. Έτσι δεν είναι, Ντένις; — Ναί. Κι' εσύ με πίστεψες άμεσως, Άγκους, γιατί είσαι λογικός άνθρωπος και γιατί ήξερες πως δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα το κακό. Μόλις άκουσε βήματα ή Ροβένα έσβησε το φως, κλείδωσε την πόρτα και μου είπε ψιθυρίστα. «Να χαρείς, Ντένις, μην κοινηθείς κινδύνου. Άν είναι ο Άγκους δεν θέλω να μάθει πως είμαι μαζί σου».

— Και γιατί τότε, αφού είδατε μεταίτη ήταν ή μίς Χουάιτ, δεν άνοιξατε; ρώτησε ο Τάισον.

— Μα γιατί ή πόρτα ήταν κλειδωμένη, είπε ο Ντένις. Το πράγμα μπορούσε να σηκώσει παρεξήγηση. Πάντως εγώ διολογώ ότι δεν έδωσα καμιά ιδιαίτερη σημασία σ' αυτό το μικρό περιστατικό.

Η Βίβιαν, πολύ χλωμή, πρόσθεσε: — Άν δεν ήταν μαζί, κ. Τάισον, ο Ντένις θα μου έλεγε την αλήθεια την άλλη μέρα. Ξέρετε καλά πως χαλάσαμε τον άρραβώνα μας γι' αυτό άκριβώς το λόγο και πως εγώ έφυγα στο εξωτερικό.

— Μα κι' αυτό εξηγείται, δεσποινίς, έκανε ο Τάισον μ' ένα πονηρό χαμόγελο. Ή κυρία Ροβένα τον έβαλε να της ήπασχευει να μη μαρτυρήσει σε κανένα την αλήθεια, ούτε καν σε σάς. Ήταν πολύ επιτήδεια στο να ξελογιάζει τους νέους από τα μαθήματά τους κι' από τις άρραβωνιστικές τους.

— Και το φως που είδα και μετά έσβησε;

— Ήταν το σελιγρόφως που άναμνα κλούσε πάνω στα τζάμια. Τη θυμάμαι πολύ καλά αυτή τη νύχτα. Είχε φεγγάρι.

Και ή Βίβιαν τη θυμόταν καλά αυτή τη νύχτα. Και μιά άλλη λεπτομέρεια της είχε ξαναέρθει τώρα στο μυαλό, μα δεν μπορούσε να την πει μισοστά σ' όλους. Εκείνη τη χρονιά ήταν καλεσμένη στο σπίτι Χέννεσεϊ και στο Πάιν Χιλ ήταν για μερικές μέρες ή Σέιλα με τη μητέρα της. Τ' άπόγευμα, προς το βράδυ, είχε πάει να ρίξει μερικά γράμματα στο ταχυδρομείο κι' επιστρέφοντας είχε περάσει από πίσω από την παράγκα που θα καίγονταν τόσο γρήγορα μετά από λίγη ώρα. Θυμήθηκε ότι, ριχνοντας μιά ματιά στον κήπο, είχε δει θάμνο πίσω από την βεράντα τον τενεκέ του μελιού που φωτιζόταν από το φεγγάρι. Δεν είχε δώσει σημασία εκείνη τη στιγμή. Στο σπίτι δεν είχε βρει ούτε τον Κάρλ ούτε

Κ Ο Σ Μ Ο Σ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Έγκυκλοπαιδική
Έβδομαδιαία Έπιθεώρηση

Υπεύθυνος έκδοτης
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Άγ. Φιλοθέης 32
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Υπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΥΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Όδός Μενεμένης 2
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Έμβόσματα και έπιταγαί έπ' όνόματι Λουκά Άκριτα, όδός Πατησίων 636'.

τον Ντένις στην κατασκήνωσή του γιατί ήξερε πως θα επέστρεφε εκείνο το βράδυ από το Σάντνεϊ. Τώρα μόνο που ξαναθυμόταν όλη αυτή τη σκληρή εξήγηση γιατί το πρωί βλέποντας κοντά στο ρυάκι τον τενεκέ του μελιού που μόλις δεν ζίνη της είχε φανεί πως κάπου τον είχε κάποτε ξαναδεί. Ήταν πραγματικά ο ίδιος τενεκός του κήπου της παράγκας το μοιραίο εκείνο βράδυ. Και ή μυρωδιά της βενζίνης της άνοιγε τώρα νέους όρμους. Άν ή φωτιά εκείνο το βράδυ δεν ήταν τυχαία όπως όλοι το είχαν φανταστεί; Άν κάποιος είχε περιχύσει με βενζίνη το πίσω μέρος της παράγκας για να βάλει φωτιά; Ο έμπροσθής, άκούγοντας τα βήματά της κοντά στη παράγκα θα είχε ίσως κρυφθεί παρατώντας τον τενεκέ πίσω από τη βεράντα. Μα γιατί αυτό το έγκλημα; Νά ήταν μιά πρώτη δολοφονική άπόπειρα εναντίον της Ροβένας; Νά ήθελαν να την εκθέσουν άναγκάζοντάς την να βγει με τον Μάρκ Τάισον από την παράγκα που καίγονταν; Η μήπως ήθελαν να καταστρέψουν τον τόπο του ραντεβού τους νομίζοντας ότι δεν ήσαν μέσος;

Όταν ο Γκρόγκαν έφυγε με τον Μάννινγκ, ή Βίβιαν τους συνόδευσε ως τα κάγκελλα του κήπου και τους διηγήθηκε όσα ήξερε για τον τενεκέ του μελιού. Την άκουσε με πολλή προσοχή, της ρώτησε ένα σωρό λεπτομέρειες και της είπε πως θα φροντίζε να πιστοποιήσει άν υπήρχαν κι' άλλοι τέτοιοι τενεκέδες στην περιοχή.

— Όποτε δεν την ξαναβρήκατε τον τενεκέ κοντά στο ρυάκι μετά που ξαναπαράσατε; Έκανε πρην φύγει ο Γκρόγκαν. Δεν άποκλείεται όμως κάπου να τον άνακαλύψουμε.

ΤΗΝ ίδια ώρα που οι άστυνομικοί ήσαν στο Μάρνσάιντ, ή Τόνι Χέννεσεϊ καταπιανόταν στην κουζίνα της να πιάσει γλυκό από φραγκόσκη. Συχνά της έρχόταν το κέφι να μαγειρέψει το βράδυ και την άλλη μέρα έμενε όλο της το πρωινό στο κρεβάτι.

Η ώρα του φαγητού πλησίαζε και τίποτε δεν ήταν έτοιμο, μα ή Τόνι ήθελε να κάνει το γλυκό της. Καθισμένος δίπλα στο τραπέζι ο Κουέντιν Ράιβερς έκοβε χαρτιά σε στρογγυλό σχήμα για να σκεπασθούν τα δοχεία όπου θα έμπαινε το γλυκό. Φαινόταν συλλογισμένος κι' έμενε άμυλητος. Η Τόνι άφρησε μιά στιγμή την ξύλινη κουτάλα της κι' άκούμπησε το χέρι της στον ώμο του.

— Καίμενε μου Κουέντιν, του είπε, καταλαβαίνω τι αισθάνεσαι. Η Ιστορία αυτή της θείας σου σ' έχει άναστατώσει. Έλα, παράτα αυτή τη δουλειά, ελ την κάνω εγώ όλη ώρα. Δεν θέλω να σε βλέπω μουντωμένο τη στιγμή που θα έπρεπε να είμαστε τόσο εύτυχημένοι, άφου είμαστε μαζί.

Ο Κουέντιν άφρησε το ψαλίδι του κι' άγκάλιασε τη νέα γυναίκα από τη μέση άκουμπώντας το κεφάλι του στο στήθος της.

— Τόνι... Τόνι! μουρμούρισε — Χρυσέ μου Κουέντιν... Έκανε ή Τόνι χαϊδεύοντας τα μαλλιά του.

Η ΣΤΝΕΧΕΙΑ: Στο έπόμενο

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Οί δύο μακαρίτες

GIOVANNI GUARESCHI

ΕΚΕΙΝΟ το βράδυ ο γιατρός Μακάρος ήθελε και καλά και σώνει να βγει. Είχε κακή έμπνευση γιατί στην παρακάτω γωνιά τον περιέμενε ο Τζίμμυ. Είμαι αλήθεια ότι ο Τζίμμυ δεν περίμενε ειδικά τον γιατρό. Άπλουστα παραμόνευε να περάσει κανένας να του κλέψει το πορτοφόλι του. Ο πρώτος που του έτυχε ήταν ο γιατρός, πράγμα που πολύ λύπησε τους φίλους του γιατρού Μακάρο όταν το έμαθαν αργότερα, μα και την παρέα του Τζίμμυ. Όταν λοιπόν ο γιατρός κι' ο Τζίμμυ δρέθηκαν ο ένας άπέναντι στον άλλο, σκέφθηκαν ότι ή μόνη διέξοδος ήταν τα πιστόλια τους.

Τα τράβηξαν από τις τσέπες τους κι' άρχισαν να πυροβολούν με μανία. Τότερα, όταν είδαν ότι άδικα πίεζαν τη σκανδάλη και δεν έβγαине άλλη σφαίρα, πέταξαν τα πιστόλια και πιάστηκαν στα χέρια.

Πολύ γρήγορα όμως κατάλαβαν ότι ή ψυχή είναι άβλη κι' ότι κατά συνέπεια πάλεμα μεταξύ δυο ψυχών ίσοδυναμεί περίπου με ρητορικό σχήμα. Έμειναν λοιπόν άκίνητοι να καμαρώσουν τα πιστόλιά τους πάνω στο πλακόστρωτο. — Ωραία δουλειά κατάφερες, παλιάνθρωπε, φώναξε έξαλλος ο μακαρίτης ο γιατρός.

— Δεν πέτυχες και σ' το λόγο σου τίποτα καλύτερο, άπάντησε ο μακαρίτης ο Τζίμμυ.

Το άντανταστικό μου ήταν τιμίων άνθρωπου που άμυνεται, έκανε όπεροπτικά ο γιατρός, ενώ εσύ μου ρίχτηκες σάν κτήνος που εισαι.

— Ψάλλοι στ' άχυρα είναι όλ' αυτά. Η οδία είναι ότι όσο εγώ είμαι φονιάς, άλλο τόσο εισαι κι' εσύ.

Ο μακαρίτης ο γιατρός κάγχασε ειρωνικά.

— Ίσοι κι' όμοιοι δηλαδή. Κόττα καλά τα χάλια σου πριν μιλήσεις.

Ο μακαρίτης ο Τζίμμυ κύτταξε με προσοχή το πρόσωπο του που ήταν έαπλωμένο στο πεζοδόρμιο, ύστερα του γιατρού που ήταν πεσμένο δίπλα και κύνησε το χοντροκεφάλό του.

— Δεν βλέπω και καμιά μεγάλη διαφορά. Άν ήμουν μάλιστα ξυρισμένος και με καλύτερα ρούχα, δεν θα έπιανες μπάζα μπροστά μου.

— Αυτό έπρεπε να το πεις όσο ήσουν άκριβ ζωντανός, έκανε παρουσιασμένος ο γιατρός. Η αθάνατί σου δεν θα έμενε άτιμώρητη.

— Συμπάθα με, μουρμούρισε ο Τζίμμυ πραγματικά μετανιωμένος. Δεν το είπα για να σε προσβάλω. Συμπάθα με και για τις πιστολιές. Σε δεβαιώνω πως δεν ήθελα να σου κάνω κακό. Ήθελα απλώς το πορτοφόλι σου. Μα όταν είδα πως έβγαλεις το πιστόλι σου, τα χρειάστηκα και κύτταξα να φυλαχτώ. Είσαι ο πρώτος άνθρωπος που σκότωσα στη ζωή μου και, πίστημέ με, μου κακοφαίνεται πολύ.

Ο μακαρίτης ο Μακάρος σήκωσε τους ώμους του. Κι' άδουνοού του κακοφαίνονταν λιγάκι που είχε σκοτώσει

άνθρωπο.

— Πάει καλά, είπε, ό,τι έγινε, έγινε. Και τράβηξε το δρόμο του με ψηλά το κεφάλι. Ο μακαρίτης ο Τζίμμυ τον πήρε το κατόπι με κατεβασμένο κεφάλι. Ο μακαρίτης ο γιατρός τον πήρε έιδηση κι' έγινε θηρίο.

— Έ. Τι θέλεις πάλι; Έκανε γυρίζοντας άπότομα.

— Τίποτε, εξήγησε ντροπιασμένος ο Τζίμμυ. Νά, σκέφτηκα πως μιά και τραβάμε τον ίδιο δρόμο, θα μπορούσαμε να πηγαίναμε μαζί.

— Χαρά στην παρέα! Έκανε περιφρονητικά ο μακαρίτης ο γιατρός. Έλπίζω οι δρόμοι μας να χωρίσουν σύντομα. Έξέ άλλου, δεν σκοπεύω να έμφανισθώ με τέτοιο μούτρο δίπλα μου.

— Άλλοίμονο! Έκανε ο μακαρίτης ο Τζίμμυ. Είχα άποσχεθεί ένα ξύλινο άλογάκι στο μικρό μου γιο.

— Όταν έχει κανείς παιδιά δεν επιτίθεται εναντίον του κόσμου στο δρόμο νυχτιάτικα, είπε ο γιατρός άυτήτορα. Πιτούρα έχει το κεφάλι σου;

— Ω, αν μπορούσα, θα το έσπαζα τώρα δά στον τοίχο, έκανε άτελεισμένος ο Τζίμμυ.

Ο μακαρίτης ο γιατρός δεν πήγε κι' αυτός έπίσκεψη στο σπίτι του. Δεν είχε καμιά διάθεση να δει ο Τζίμμυ το πολυτέλεστο μέγαρό του και το ζεστό δωμάτιό όπου κοιμόταν μόνη ή χοντροή κι' άνταπαθητική γυναίκα του. Το πρωί διάβασαν την έφημερίδα πάνω από τον όμο ενός ηλικιωμένου κυρίου. Η έιδηση είχε δημοσιευθεί χωρίς σχόλια και παρέμεινε για το άπόγευμα.

— Ά, έκανε ο μακαρίτης ο Τζίμμυ, ήσουν λοιπόν ο γιατρός Μακάρος;

— Μάλιστα, άπάντησε ο άλλος.

— Δυστυχία μου, τί έπαθα! Νά πάω να σκοτώσω μιά διασημότητα σάν έσένα. Γεννήθηκε σε κακό άστερισμό και τώρα είμαι ένας δυστυχισμένος νεκρός. Σου όρκίζομαι όμως πως δεν ήθελα να σε σκοτώσω. Με τράβαξες, αυτό είναι όλο. Νά δέλω εγώ να σκοτώσω έναν έπίσημο σάν έσένα;

— Δέ βασανίσαι! είπε ο γιατρός. Τα παραλές. Το κακό δεν είναι δά και τόσο μεγάλο. Είχα μεγάλο όνομα βέβαια, μα από κάτω κρυβόταν νούλα. Χιλιάδες γιατροί στον κόσμο είναι καλύτεροι άπ' εμένα.

Μα ο μακαρίτης ο Τζίμμυ εξακολουθούσε να κουνάει θλιβερά το χοντροκεφάλό του. Δεν το χώνεψε που είχε πάθει τέτοια δουλειά.

Στις άπογευματινές έφημερίδες το νέο ήταν δημοσιευμένο μ' όλες τις λεπτομέρειες. Ένα περσιτερο είχε κρεμάσει μιά έφημερίδα άνοιχτή και οι δυο φίλοι μόρρσαν να την διαβάσουν με την ήσυχία τους. Η Ιατρική έξέταση άπεκάλυψε περίεργα πράγματα. Μόνο ο Τζίμμυ είχε φάει σφαίρα από το γιατρό, ενώ ο γιατρός είχε πεθάνει από συγκοπή.

— Άς να είναι αλήθεια; ρώτησε ο μακαρίτης ο Τζίμμυ.

— Άληθέστατο, άπάντησε ο μακαρίτης ο γιατρός Μακάρος. Η καρδιά μου δεν άξιζε πολλά πράγματα. Η παραμυχή συγκίνηση μπορούσε να της είναι μοιραία, όπως κι' έγινε.

Ο μακαρίτης ο Τζίμμυ πάλι κύνησε το χοντροκεφάλό του.

— Μπορεί να είναι κι' έτσι. Μιά φορά όμως αν δεν σου είχα επιτεθεί δεν θα συνέβαινε τίποτε. Πάλι εγώ φταίω.

— Και πού το ξέρεις; Μπορούσα να πεθάνω ξαφνικά στην άλλη στροφή του δρόμου, ή μετά από οικογενειακό καγιά ή... Ξέρω κι' εγώ; Αυτό είναι τυχερό. Χαίρομαι πολύ που με σκότωσες εσύ.

Ένας άνθρωπος με άσπρο πουκάμισο και φτερά ήρθε να τους πει ότι τους περιέμεναν στο δικαστήριο.

Πρώτον φώναξαν τον γιατρό.

— Σκότωσα ένα τίμιον άνθρωπο είπα.

— Μιά στιγμή, είπε ο δικαστής. Τιμους δεν μου φαίνεται ή σωστή λέξη. Σου επιτέθηκε για να σε κλέψει.

— Ναί, μα δεν ήθελε να μου κάνει κακό. Χρόνια τον έξω.

— Μην πιάς να μιάς κοροιδεύεις. Αιτιά δεν τα σηκώνουμε εδώ, τον διέκοψε άδυσήτορα ο δικαστής.

Κι' αφού εξήγησε το παρελθόν του μακαρίτη του γιατρού, πρόσθεσε:

— Βοήθηκες σε νόμιμο άμυνα και δεν είχες σκοπό να σκοτώσεις. Άπαλλάσσονται.

Τότερα κάλεσαν τον Τζίμμυ.

— Είμαι ένας παλιάνθρωπος, είπε. Σκότωσα τον σφοδρότερο γιατρό του κόσμου. Δεν έχω να πω τίποτε για την άπολογία μου.

— Μα δεν σκότωσες, είπε ο δικαστής.

— Πουός το λέει αυτό; Έκανε ο μακαρίτης ο Τζίμμυ κουνώντας το χοντροκεφάλό του. Άν δεν τον τράβαλα δεν θα άφθαινε συγκοπή. Έγώ φταίω.

— Άν φαντάζομαι νάχτες το θάνατος να νομίζεις πως έξέρεις καλύτερα άπ' εμένα, άπάντησε θυμωμένος ο δικαστής που είχε προσβληθεί.

Ο Τζίμμυ θέλησε να διαμαρτυρηθεί, μα άδικα πήγαν τα λόγια του.

Μετά διάβασαν την άπόφαση. Ο γιατρός είχε άθωωθεί. Μα έπειδή το παρελθόν του Τζίμμυ δρέθηκε καθαρό κι' άποδείχθηκε πως δεν υπήρχε προμελέτη στην πράξη του, καταδικάστηκε μόνο να μείνει στο Καθαρτήριο πέντε χιλιάδες χρόνια.

Ο μακαρίτης ο Τζίμμυ τράβηξε με κατεβασμένο το κεφάλι προς το Καθαρτήριο. Μα ο μακαρίτης ο γιατρός έβρεξε να τον προλάβει.

— Έρχομαι μαζί σου, του είπε, δά σου κάνω παρέα. Τι είναι πέντε χιλιάδες χρόνια μπροστά στην αιώνιότητα;

— Τι καλοί άνθρωποι! μουρμούρισε χαμογελώντας ο δικαστής.

Και σκότωντας σ' ένα άγγελό του είπα:

— Άφες τους μόνο δυο — τρεις άπό και μετά να τους άνεβάσεις έπάνω.

(Μετάφραση Ε. Γ.)

ΤΟ
ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ
ΕΙΣΗΛΘΕΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΤΟΥ ΚΛΗΡΩΣΙΝ

ἥτις ἤρχισεν τὴν 1ην Ἰουνίου καὶ
θὰ διαρκέσῃ μέχρις 8 Ἰουλίου 1961

ΠΡΟΣΕΞΑΤΕ

Κατ' αὐτὴν 353.900 τυχεροὶ κατὰ
δέκατα γραμματίων

ΘΑ ΚΕΡΔΙΣΟΥΝ ΕΝ ΣΥΝΟΛῳ ΔΡΑΧ.

75.755.000

Καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἅς ἀγοράσουν
καὶ τώρα ἓνα ἀριθμὸν διὰ τὴν
συμμετοχὴν των εἰς τὰ πλούσια
κέρδη καὶ τὸ

ΔΩΡΟΝ τῶν 5.000.000 δρχ.

Ταυτοχρόνως πρὸς τὰς κληρώσεις
ταύτας κυκλοφοροῦν καὶ τὰ γραμ-
μάτια τῆς 54ης νέας Ἐκδόσεως.

